

DIPLOMOVÁ PRÁCE

SPERANZA: VIZE PRO JEZEŘÍ

BC. MARIO BARRA

ATELIÉR GIRSA

ÚSTAV PAMÁTKOVÉ PÉČE

FAKULTA ARCHITEKTURY ČVUT V PRAZE

ČERVEN 2024

DIPLOMOVÁ PRÁCE

SPERANZA: VIZE PRO JEZEŘÍ

BC. MARIO BARRA

ATELIÉR GIRSA
ÚSTAV PAMÁTKOVÉ PÉČE
FAKULTA ARCHITEKTURY ČVUT V PRAZE
ČERVEN 2024

poděkování

Rád bych poděkoval panu profesorovi Václavu Girsovi a paní docentce Mileně Hauserové za vedení celé diplomové práce a za všechny cenné rady a čas, který mi na konzultacích při přípravě diplomního semináře i diplomové práce věnovali.

Za odborné konzultace diplomové práce i její analytické části též děkuji doc. Ing. arch. Tomáši Eflerovi, doc. Ing. Kláře Salzmann, PhD., prof. Ing. arch. Karlu Maierovi, PhD. a doc. Dr. Ing. Pavlu Fošumpaurovi.

Dále bych rád poděkoval kolegům z Národního památkového ústavu za poskytnutí kvalitního odborného i materiálního zázemí, jmenovitě dott. Janě Michalčákové, PhD. et PhD., PhDr. BcA. Martinu Pácalovi, Ing. arch. Karlu Kibicovi, PhD., Mgr. Lucii Radové, PhDr. Petru Hrubému, Ing. Oldřichu Peškovi a dalším kolegům.

Z Agentury ochrany přírody a krajiny ČR bych rád poděkoval Mgr. Jaromíru Kosejkovi a Mgr. Michalu Portešovi za cenné rady ke koncepci revitalizace území velkolomu ČSA a poskytnutí podkladů pro připravovanou národní přírodní památku "lom ČSA".

Za poskytnutí podkladů ke korečkovému rypadlu RK5000 děkuji prof. Ing. arch. Tomáši Šenbergerovi, ze společnosti SEV.EN pak Ing. Petru Lencovi a Ing. Petru Procházkovi.

Děkuji také Ing. Vladimíru Buřtovi, starostovi města Horní Jiřetín a Mgr. Haně Krejčové, kastelánce státního zámku Jezeří za možnosti opakovaných setkání, návštěv vybraných částí řešeného území a cenné podněty k možnému rozvoji lokality.

V neposlední řadě bych rád poděkoval své rodině a přátelům za veškerou podporu a zázemí, které mi poskytli během celého studia.

| - |

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

a

PROHLÁŠENÍ AUTORA

České vysoké učení technické v Praze, Fakulta architektury

1 / PŘIHLÁŠKA na diplomovou práci

Jméno a příjmení: **Bc. Mario Barra**

Datum narození: 19. dubna 1999

Akademický rok / semestr: 2023-2024 / letní semestr

Ústav číslo / název: 15 114 / Ústav památkové péče FA ČVUT

Vedoucí diplomové práce: prof. Ing. arch. Akad. arch. Václav Gírsa

Téma diplomové práce – český název: **Speranza: Vize pro Jezeří**

Téma diplomové práce – anglický název: **Speranza: Vision for Jezeří**

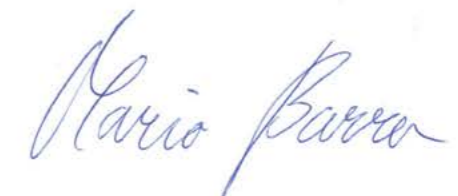
Podpis vedoucího diplomové práce:

Prohlášení studenta:

Prohlašuji, že jsem splnil/a podmínky pro zahájení diplomové práce, které stanovují „Studijní plán“ a směrnice děkana „Státní závěrečné zkoušky na FA“.

V Praze dne 5. 2. 2024

podpis studenta

2/ ZADÁNÍ diplomové práce

Mgr. program navazující

Jméno a příjmení: **Bc. Mario Barra**
Datum narození: 19. dubna 1999
Akademický rok / semestr: 2023-2024 / letní semestr
Obor: Architektura a urbanismus; modul: Památková péče
Ústav: Ústav památkové péče FA ČVUT v Praze (15 114)
Vedoucí diplomové práce: prof. Ing. arch. Akad. arch. Václav Gírsa
doc. Ing. arch. Milena Hauserová, CSc.
Téma diplomové práce: Speranza: Víze pro Jezeří

Zadání diplomové práce:

1/ Popis zadání projektu a očekávaného cíle řešení:

Území velkolomu ČSA a přilehlého okolí se nachází v severozápadních Čechách v místech největší hnědouhelné pánve v České republice. Dříve převážně zemědělsky využívané území se v průběhu 20. století významně proměnilo na "měsíční krajinu", v rámci čehož došlo také mezi lety 1970-1980 k likvidaci osmi sídel (Jezeří, Albrechtice u Mostu, Komořany, Ervěnice, Dřínov, Kundratice, Dolní Jiřetín a Podhůří). Jednou ze zachovaných památek na dřívější podobu území je státní zámek Jezeří, nacházející se na severním okraji velkolomu ČSA, který je návštěvníky vyhledáván nejen kvůli svému pohnutému osudu, kdy těsně unikl demolicí, ale také pro jedinečný a drásající výhled na hnědouhelnou pánev.

Dřívější podoba území velkolomu ČSA je dnes zřejmá pouze z historických map, fotografií a pohlednic, v krajině samotné se hmotných artefaktů dochovalo jen naprosté minimum. Cílem diplomního projektu je v návaznosti na některé již schválené koncepce představit alternativní podobu a využití celého území, jehož revitalizace bude probíhat po ukončení těžby (předpoklad mezi lety 2025 a 2026). Hlavními zásadami, které budou provázet návrhovou část, jsou především zachování historických, architektonických a přírodních hodnot území, návazání na jeho stavebně-historický vývoj a dřívější strukturu a vytvoření nové vrstvy, která bude svébytným projevem své doby, bude ctít zásady kontextuální architektury a zároveň poskytne celému řešenému území nové využití, odkazující na historickou podobu území v kombinaci s jeho industriální minulostí i postupně již probíhající obnovou.

Diplomová práce modulu památkové péče bude obsahovat komplexní aktualizaci a rozšíření územních studií, zpracovaných v roce 2019 pro území ORP Litvínov a Chomutov, které budou reflektovat v mezidobí schválené koncepce revitalizace řešeného území, jejichž realizace v některých případech již započala, a zároveň doplní další podstatné informace pro úspěšné zpracování diplomové práce.

2/ Specifikace stavebního programu:

• ČÁST ANALYTICKÁ / MODULOVÁ

Pro úspěšné provedení návrhové části spočívající v návrhu nové podoby území velkolomu ČSA a přilehlého okolí bude zpracována komplexní analýza zaměřená na propojení problematiky památkové péče s dalšími odbornými aspekty ovlivňujícími budoucí podobu revitalizovaného území. Tento podklad pro zpracování územní studie bude vycházet z materiálů vyhotovených pro ORP Litvínov a Chomutov v roce 2019 a bude zaměřen na historii a popis současného stavu řešeného území, přírodní podmínky, hodnoty území, představení srovnávacích příkladů post-těžebních krajin v zahraničí a jejich rekultivací, popis využívání krajiny člověkem, dokumentaci historické a současné podoby území, S.W.O.T. analýzu a vyhodnocení možných změn v území, resp. rizik z těchto změn plynoucích a celkové vyhodnocení analytické části s uvedením použitých zdrojů.

• ČÁST NÁVRHOVÁ

Návrh zahrne novou podobu a využití území velkolomu ČSA a jeho bezprostředního okolí. Při návrhu bude brán zřetel především na výsledky analytické části – analýzy pro územní studii provázané s analýzami a zpracované v rámci diplomního semináře v ZS 2023/2024.

V rámci návrhu nové podoby území bude zčásti nebo zcela obnoveno několik zaniklých sídel, a to dle možností daných geologickou stabilitou jednotlivých lokalit a již schválených nebo aktuálně projednávaných záměrů revitalizace na úrovni státní správy a místních samospráv. Součástí projektu bude řešení zázemí pro návštěvníkový provoz v celém regionu ve vybrané lokalitě, návrh nového využití industriálních provozů činných v současnosti na okrajích řešeného území a nová podoba území mezi jednotlivými obnovovanými sídelními celky. Do řešení v rámci návrhové části mohou být zahrnuty také vybrané schválené nebo aktuálně projednávané záměry nové podoby území, které budou v souladu se záměry a návrhem autora diplomního projektu.

3/ Popis závěrečného výsledku, výstupy a měřítka zpracování:

• ČÁST ANALYTICKÁ / MODULOVÁ

- o Analýza pro územní studii oblasti velkolomu ČSA a jeho okolí s následujícími částmi
 - Vymezení řešeného území
 - Stručná historie a popis současného stavu území
 - Přírodní podmínky
 - Hodnoty území
 - Srovnávací příklady rekultivovaných krajin
 - Využívání krajiny člověkem
 - Dokumentace historické podoby krajiny
 - Fotodokumentace současného stavu krajiny
 - S.W.O.T. analýza a vyhodnocení změn, resp. rizik z nich plynoucích
 - Vyhodnocení analytické části

(vše součástí portfolia)

• ČÁST NÁVRHOVÁ

- o Výkresy širších urbanistických/územních vztahů řešeného území (1: 5 000 – 1: 35 000)
- o Výkresy urbanistických vztahů vybraných lokalit (1: 500 – 1: 15 000)
- o Situační výkresy celkového řešení vybraných lokalit (1: 500 – 1: 10 000)
- o Návrhové situace nově umísťovaných objektů v řešeném území (1: 250 – 1: 2 000)
- o Půdorysy, řezy a pohledy vybraných nových objektů, budou-li řešeny (1: 50 – 1: 200)
- o Vizualizace nové podoby území nebo zákresy do fotografií (min. 6 záběrů)
- o Popř. další upřesňující schémata a výkresy.

Průvodní zpráva a Souhrnná technická zpráva vybraných nových dílčích objektů, budou-li v rámci diplomního projektu řešeny, v plném znění podle zákonného předpisu platného v době zpracování diplomního projektu.

(vše součástí portfolia)

Všechny části diplomního projektu budou odevzdány v souladu s uveřejněným dokumentem o průběhu diplomové práce v letním semestru 2024 a budou obsahovat všechny jím předepsané náležitosti, a to: přihlášku, zadání, prohlášení autora diplomové práce, 2x knihu formátu A4, plachtu diplomního projektu, plachtu modulové části a model (specifika dle zadání).

4/ Seznam dalších dohodnutých částí projektu (model):

- Fyzický model celého území (1:1 000 – 1:10 000), eventuálně jeho výřez(y) (1:500 – 1:5 000)

Datum a podpis studenta:

6.2.2024

Mario Barra

Datum a podpis vedoucího DP:

6.2.24

Datum a podpis děkana FA ČVUT:

registrováno studijním oddělením dne:

6.2.2024

I. OSOBNÍ A STUDIJNÍ ÚDAJE

Příjmení: **Barra** Jméno: **Mario** Osobní číslo: **495933**
Fakulta/ústav: **Fakulta architektury**
Zadávající katedra/ústav: **Ústav památkové péče**
Studijní program: **Architektura a urbanismus**

II. ÚDAJE K DIPLOMOVÉ PRÁCI

Název diplomové práce:
SPERANZA: VIZE PRO JEZEŘÍ

Název diplomové práce anglicky:
SPERANZA: VISION FOR JEZEŘÍ

Pokyny pro vypracování:

Seznam doporučené literatury:

Jméno a pracoviště vedoucí(ho) diplomové práce:
prof. Ing. arch. Akad. arch. Václav Gírsa ústav památkové péče FA

Jméno a pracoviště druhé(ho) vedoucí(ho) nebo konzultanta(ky) diplomové práce:

Datum zadání diplomové práce: **06.02.2024** Termín odevzdání diplomové práce: **24.05.2024**

Platnost zadání diplomové práce: _____
v. r. v. r. v. r.

prof. Ing. arch. Akad. arch. Václav Gírsa podpis vedoucí(ho) práce
podpis vedoucí(ho) ústavu/katedry
doc. Ing. arch. Dalibor Hlaváček, Ph.D. podpis děkana(ky)

III. PŘEVZETÍ ZADÁNÍ

Diplomant bere na vědomí, že je povinen vypracovat diplomovou práci samostatně, bez cizí pomoci, s výjimkou poskytnutých konzultací. Seznam použité literatury, jiných pramenů a jmen konzultantů je třeba uvést v diplomové práci.

6.2.2024
Datum převzetí zadání

Mario Barra
Podpis studenta

I. Personal and study details

Student's name: **Barra Mario** Personal ID number: **495933**
Faculty / Institute: **Faculty of Architecture**
Department / Institute: **Department of Architectural Conservation**
Study program: **Architecture and Urbanism**

II. Master's thesis details

Master's thesis title in English:
SPERANZA: VISION FOR JEZEŘÍ

Master's thesis title in Czech:
SPERANZA: VIZE PRO JEZEŘÍ

Guidelines:

Bibliography / sources:

Name and workplace of master's thesis supervisor:
prof. Ing. arch. Akad. arch. Václav Gírsa Department of Architectural Conservation FA

Name and workplace of second master's thesis supervisor or consultant:

Date of master's thesis assignment: **06.02.2024** Deadline for master's thesis submission: **24.05.2024**

Assignment valid until: _____
m. p. m. p. m. p.

prof. Ing. arch. Akad. arch. Václav Gírsa Supervisor's signature
Head of department's signature
doc. Ing. arch. Dalibor Hlaváček, Ph.D. Dean's signature

III. Assignment receipt

The student acknowledges that the master's thesis is an individual work. The student must produce his thesis without the assistance of others, with the exception of provided consultations. Within the master's thesis, the author must state the names of consultants and include a list of references.

6.2.2024
Date of assignment receipt

Mario Barra
Student's signature

LICENČNÍ SMLOUVA
POSKYTOVANÁ K VÝKONU PRÁVA UŽÍT ŠKOLNÍ DÍLO

uzavřená mezi smluvními stranami:

Pan
Jméno a příjmení: **Mario Barra**
Bytem: Zavadilova 1285/13, 16000 Praha, Česko
Narozen: 19.04.1999
(dále jen „**Poskytovatel**“)

a

České vysoké učení technické v Praze
se sídlem Jugoslávských partyzánů 1580/3, 160 00 Praha 6
IČ 68407700
zastoupená: doc. Ing. arch. Dalibor Hlaváček, Ph.D.
Fakulta architektury, Thákurova 9, 16634 Praha 6
(dále jen „**Nabyvatel**“)

Článek 1
Předmět a účel smlouvy

1. Předmětem této licenční smlouvy je úprava práv a povinností Nabyvatele a Poskytovatele při užití školního díla nad rámec vnitřní potřeby Nabyvatele, a to prostřednictvím poskytnutí licence Nabyvateli k jednotlivým školním dílům.
2. Obsah licenční smlouvy vychází z okolnosti, že Nabyvatel umožnil Poskytovateli v rámci vzdělávacího procesu na univerzitní akademické půdě použít materiálních a jiných podmínek k vytvoření školního díla. Účelem této licenční smlouvy je zajištění nerušeného užití školních děl Nabyvatelem v souladu s posláním a zájmy Nabyvatele jakožto veřejné vysoké školy.

Článek 2
Specifikace školního díla

1. Předmětem této licenční smlouvy je vysokoškolská kvalifikační práce^{*}:
 - disertační práce
 - diplomová práce
 - bakalářská práce
 - jiná práce, jejíž druh je specifikován jako(dále jen „**dílo**“)

Název: **SPERANZA: VIZE PRO JEZEŘÍ**
Vedoucí/školitel: prof. Ing. arch. Akad. arch. Václav Girsá
Katedra/ústav: ústav památkové péče
Fakulta/vysokoškolský ústav: Fakulta architektury

^{*} příslušnou položku zaškrtněte (x)

2. Poskytovatel prohlašuje, že dílo shora popsané a specifikované vytvořil samostatnou vlastní tvůrčí činností. Poskytovatel dále prohlašuje, že při zpracovávání díla se sám nedostal do rozporu s autorským zákonem a předpisy souvisejícími a že je dílo dílem původním. V případě nepravdivého prohlášení se Poskytovatel zavazuje uhradit Nabyvateli případnou škodu.
3. Dílo je chráněno jako dílo podle autorského zákona v platném znění.

Článek 3
Udělení licenčního oprávnění

1. Poskytovatel touto smlouvou poskytuje Nabyvateli oprávnění (licenci) k výkonu práva uvedené dílo užit a to výdělečně i nevýdělečně. Poskytovatel nevylučuje užití díla též v rámci knihovni licence.
2. Licence se poskytuje jako bezúplatná. Nabyvatel nepožaduje, aby mu Poskytovatel školního díla přispěl na náklady spojené s vytvořením díla a vynaložené Nabyvatelem.
3. Licence je poskytována celosvětově, pro celou dobu trvání autorských a majetkových práv k dílu. Množstevní rozsah licence je neomezený.
4. Licence je poskytována jako výhradní. Nabyvatel není povinen dílo užit.
5. Nabyvatel je oprávněn dílo při užití spojovat s jinými díly a zařadit dílo do díla souborného. Nabyvatel je oprávněn postoupit tuto licenci třetí osobě.
6. Poskytovatel svoluje, že Nabyvatel může po uplynutí doby stanovené předpisy o archivnictví dílo, které mu Poskytovatel odevzdal v papírové podobě, skartovat.

Článek 4
Závěrečná ustanovení

1. Smlouva je sepsána ve dvou vyhotoveních s platností originálu, z toho Nabyvatel obdrží jedno vyhotovení smlouvy a Poskytovatel obdrží jedno vyhotovení smlouvy.
2. Vztahy mezi smluvními stranami vzniklé a neupravené touto smlouvou se řídí autorským zákonem, občanským zákoníkem, vysokoškolským zákonem, zákonem o archivnictví, v platném znění a popř. dalšími právními předpisy.
3. Licenční smlouva byla uzavřena na základě svobodné a pravé vůle smluvních stran, s plným porozuměním jejímu textu i důsledkům, nikoliv v tísní a za nápadně nevýhodných podmínek.
4. Licenční smlouva nabývá platnosti a účinnosti dnem jejího podpisu oběma smluvními stranami.

V Praze dne:

Nabyvatel

24-05-2024

V Praze dne:

Poskytovatel

ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V PRAZE
FAKULTA ARCHITEKTURY

AUTOR, DIPLOMANT: Bc. Mario Barra

AR 2023/2024, LS

NÁZEV DIPLOMOVÉ PRÁCE:

(ČJ): SPERANZA: VIZE PRO JEZEŘÍ

(AJ): SPERANZA: VISION FOR JEZEŘÍ

JAZYK PRÁCE: český

Vedoucí práce:	prof. Ing. arch. Akad. arch. Václav Gírsa doc. Ing. arch. Milena Hauserová, CSc.	Ústav: ÚPP FA ČVUT v Praze (15 114)
Oponent práce:	Ing. arch. Karel Kuča	

Klíčová slova (česká):	post-industriální krajina, uhelná pánev, revitalizace, velkolom ČSA, zámek Jezeří
----------------------------------	---

Anotace (česká):	Návrh představuje možnosti obnovy území velkolomu ČSA v severočeské hnědouhelné pánvi pod zámekem Jezeří po ukončení povrchové těžby v nadcházejících letech. Prezentovaná koncepce je alternativou k záměrům již schváleným na místní, regionální i státní úrovni a reflektuje také další témata, která doposud zohledněna nebyla nebo v nedostatečně velké míře – například obnova některých z 9 zaniklých obcí, rekreační potenciál vzkříšeného Komořanského jezera, posílení dopravní infrastruktury v regionu, v některých případech se na schválené koncepci naopak navazuje (národní přírodní památka lom ČSA nebo umístění fotovoltaické elektrárny). Část práce je věnována záchraně a novému využití korečkového rypadla RK5000, pro které je navrženo nové umístění a využití jako muzeum, výstavní a konferenční centrum také vyhlídka na postupně se obnovující území.
----------------------------	---

Anotace (anglická):	The design presents the possibilities of restoring the territory of the ČSA large coal mine in the North Bohemian lignite basin below the Jezeří Castle after the end of surface mining in the coming years. The presented concept in an alternative to the intents, already approved at the local, regional and state level and also reflect other topics that have not been taken into account so far or to an insufficient extent - for example, the restoration of some of the 9 defunct municipalities, the recreational potential of the revived Komořany Lake, strengthening of the transport infrastructure in the region, in some cases, on the contrary, the approved concept is followed up (the national natural monument ČSA quarry or the location of a photovoltaic power plant). Part of the work is dedicated to the rescue and new use of the RK5000 bucket excavator, for which a new location and use as a museum, exhibition, and conference centre as well as a view of the gradually renewing territory is designed.
-------------------------------	---

Prohlášení autora

Prohlašuji, že jsem předloženou diplomovou prací vypracoval samostatně a že jsem uvedl veškeré použité informační zdroje v souladu s „Metodickým pokynem o etické přípravě vysokoškolských závěrečných prací“.

V Praze dne 24. května 2024

podpis autora-diplomanta

obsah portfolia diplomové práce

A	MODULOVÁ ČÁST DP - ANALÝZA K ÚZEMNÍ STUDII VELKOLOMU ČSA	
--	Úvod analytické / modulové části DP	25
A0	Vymezení řešeného území	27
A1	Stručná historie území a současný stav využívání krajiny	33
A2	Přírodní podmínky území velkolomu ČSA	43
A3	Hodnoty území velkolomu ČSA	51
A4	Srovnávací příklady pro analýzu k územní studii	63
A5	Využívání krajiny člověkem	75
A6	Dokumentace historické podoby krajiny	89
A7	Dokumentace současné podoby krajiny	139
A8	S. W. O. T. analýza a vyhodnocení rizik	161
A9	Vyhodnocení analytické části diplomové práce	171
A10	Zdroje informací a vložených materiálů	177
B	NÁVRHOVÁ ČÁST DP - VIZE PRO VELKOLOM ČSA A OKOLÍ	
B1	Úvod k návrhové části diplomové práce	189
B2	Širší proměna řešeného území - přírodní podmínky	205
B3	Širší proměna řešeného území - dopravní řešení a cestní síť	213
B4	Připomínka zaniklé krajiny - křížová cesta "Ecce Regio"	225
B5	Návrh centra cestovního ruchu - Albrechtice u mostu	233
B6	Návrh vysokoškolského kampusu UJEP - Ervěnice	243
B7	Návrh rezidenční čtvrti - Dolní Jiřetín	255
B8	Návrh vědecko-technického parku - Komořany	263
B9	Přemístění, konverze a nové využití rypadla RK5000	273
B10	Vizualizace návrhové části diplomové práce	295
C	PŘÍLOHY DP - PRÁCE VĚNOVANÉ VELKOLOMU ČSA A DALŠÍ DÍLA	
C1	Semestrální práce - HS3 - Paměť krajiny a lidí v ní žijících	319
C2	Semestrální práce - ÚP1 - Zámek jezeří a jeho okolí	331
C3	Článek - TZI2 - Dvojdům zahradníka a správce - Jezeří	349
C4	Článek - PRES4 - Návrh dřevěného přístřešku v Popelíně	361
C5	Náhled do historie a potenciálu rozvoje státního zámku Jezeří a jeho okolí - NPÚ	389
C6	Zdroje návrhové části DP, instrukce pro AI	427

SPERANZA

| A |

MODULOVÁ ČÁST DIPLOMOVÉ PRÁCE

**ANALÝZA K ÚZEMNÍ STUDII
VELKOLOMU ČSA**

úvod analytické / modulové části DP

Území velkolomu ČSA dnes představuje typický příklad takzvané měsíční krajiny, plochy bez života, která nás ale smutným příběhem svého vzniku a současnou podobou bez života přitahuje. Ještě před přibližně půlstoletím bychom ale v místech pásových dopravníků a rypadel viděli devět sídel, navzájem provázaných cestní sítí a obklopených zemědělsky obhospodařovanou krajinou. To vše ale kvůli československé energetické koncepci během pár desetiletí zaniklo a hranicí nedotčené krajiny především krušnohorských lesů se stala přerušená tzv. Chomutovská silnice. Po plánovaném ukončení povrchové hnědouhelné těžby, ke kterému by mělo dojít nejpozději do roku 2026, se plánuje do území znovu vrátit život a nechat přírodu, aby si sama s pozůstatky dobývací činnosti poradila. Jakkoliv se může tento záměr jevit jako nejlepší a ekonomicky nejvýhodnější, je zapotřebí pro celý region stanovit jasné a reálné vize, které napomohou fungování území jako celku i za několik desítek nebo stovek let.

Analytická část diplomního projektu, zpracovávaná jako součást zadání modulu památkové péče, byla pojata jako analýza k územní studii krajiny velkolomu ČSA a přilehlého okolí, jak je podrobněji vymezeno v části A1 tohoto dokumentu. Provázání památkové péče s péčí o krajinu vychází i z Úmluvy Rady Evropy o Krajině, schválené ve Florencii 20. října 2000, v níž je uvedeno, že *“krajina hraje významnou úlohu z hlediska veřejného zájmu v oblasti kultury, ekologie, životního prostředí a v sociální oblasti a představuje zdroj příznivý pro hospodářskou činnost, a její ochrana, správa a plánování mohou přispívat k vytváření pracovních příležitostí”* a zároveň že *“krajina přispívá k utváření místních kultur a že je základní součástí evropského přírodního a kulturního dědictví, protože přispívá k blahu lidstva a upevnění evropské identity”*¹. Z těchto dvou citací plyne jednoznačná provázanost krajinné a památkové péče, kterou je zapotřebí brát v úvahu i při koncipování obnovy této části severočeské hnědouhelné pánve.

Na první pohled je zřejmé, že není možné navázat ve všech ohledech na dřívější podobu území a pojmout celou úlohu jako historickou rekonstrukci. Skladba současných obyvatel okrajů velkolomu ČSA, jejich pracovní zařazení a koneckonců i preference návštěvníků regionu a směřování cestovního ruchu neumožňují návrat do *“původního stavu”*, jakkoliv se to může jevit jako dobrý či nejlepší nápad. Přesto zde vzniká jedinečná příležitost prolnutí rekultivace území a jeho návratu k pre-industriálnímu období s návrhem nových funkcí a staveb do území.

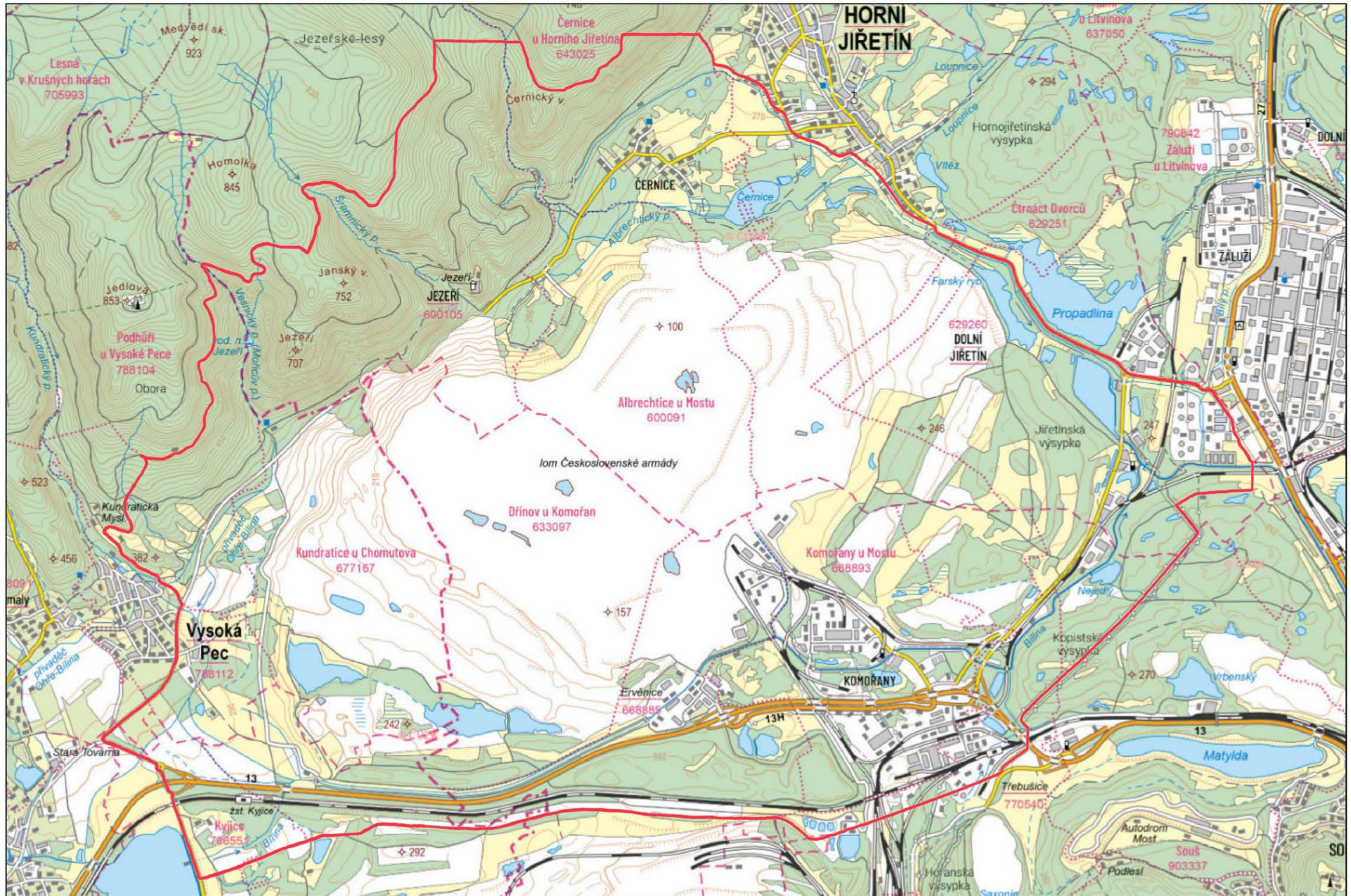
Pro co nejpřesnější a nejreálnější návrhovou část, navazující na tuto analytickou sekci, byla zpracována podrobná studie zahrnující představení historie území, současného stavu území, přírodních poměrů v lokalitě, hodnoty území, informace o využívání krajiny člověkem, podrobnou dokumentaci historické podoby krajiny, fotodokumentaci současného stavu řešeného území, S. W. O. T. analýzy vyhodnocující aktuální podobu území a některé projednávané nebo již schválené vize obnovy území a ve svém závěru vyhodnocení územní studie s představením vybraných úvah, které budou v následující návrhové části předmětem podrobného řešení. Územní studie byla v průběhu svého zpracování pravidelně aktualizována v návaznosti na změny v projednávání přístupu k tomuto území po ukončení hnědouhelné těžby, lze však předpokládat, že i v průběhu řešení návrhové části mohou být provedeny další změny reagující na schvalované materiály, jejichž existence není v současné době známa.

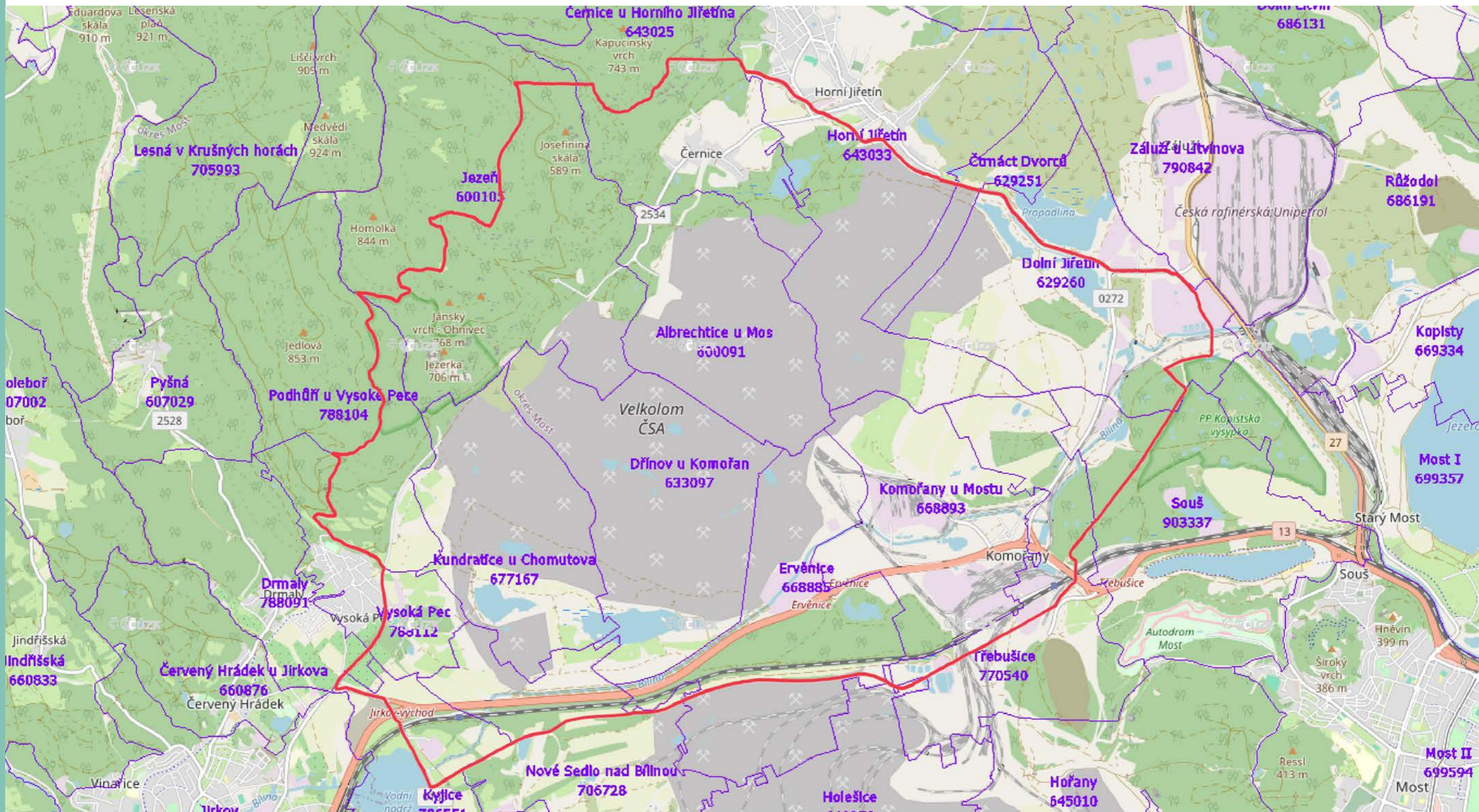
¹ Úmluva Rady Evropy o krajině. Online. S. 7.. [cit. 2024-01-28].

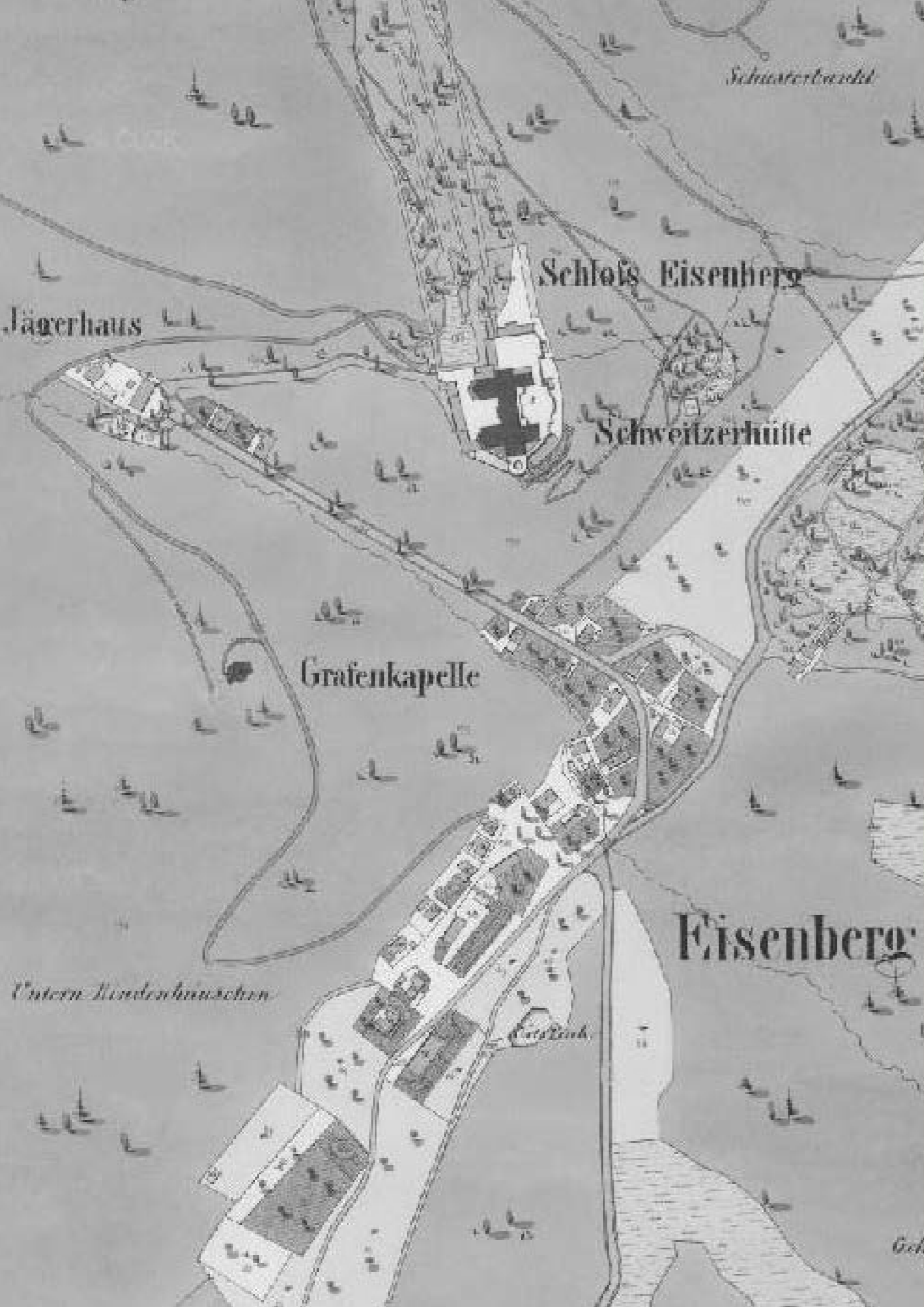

| A0 |

VYMEZENÍ ŘEŠENÉHO ÚZEMÍ

| A1 |

**STRUČNÁ HISTORIE ÚZEMÍ
A SOUČASNÝ STAV VYUŽÍVÁNÍ KRAJINY**

1/ stručná historie území

Území velkolomu ČSA bylo osídleno již od dob střední doby kamenné (mezi lety 8300 a 5500 př. n. l. – archeologické nálezy na katastrálním území zaniklého sídla Dřínov) nebo mladší doby kamenné (kolem r. 5500 př. n. l.), kdy tuto oblast obývali lidé kultury s lineární keramikou¹, nebo i později. První písemné zmínky o sídlech na jeho území, z nichž naprostá většina zanikla ve 2. polovině 20. století, nebo dosud existujících v bezprostředním okolí, pocházejí ze 13. století (Ervěnice – 1238², Komořany – 1250³, Horní a Dolní Jiřetín – 1263^{4,5}), ale i z dob pozdějších (Albrechtice – 1353⁶, Jezeří, resp. Eisenberg – 1365⁷, Kundratice – 1383⁸, Dřínov – 1514⁹, Podhůří – 1542¹⁰). Pravděpodobně se jednalo o drobnější osídlení v blízkosti opevněných panských tvrzí nebo hradů, zvláště v případě obcí s pozdějšími daty prvních písemných zmínek není vyloučeno, že mohly být založeny již dříve.

Ačkoliv byla velká část řešeného území v novodobé historii zcelena v jedno panství pod vládou bílinské, mělnické, a od roku 1786 roudnické primogenitury **rodu Lobkowiczů**, jednalo se dříve o menší državy v rukou příslušníků šlechty regionální významu. Z těch nejdůležitějších je nutno uvést Nevlase ze Rvenic, resp. Ervěnic, nazývaného „*de Lacu alias de Ayseberg*“ (zakladatele hradu Eisenberg, předchůdce jezeřského zámku)¹¹, Alberta ze Žeberka (otce nebo syna stejného jména, zakladatelů hradu Seeberg – dnešní Starý Žeberk) nebo Protivu, možného člena rodu Hrabšiců, pánů z Rýzmburka¹². Lze předpokládat, že se jednalo o zemědělsky využívané území soustředěné na plochy kolem velkého jezera, později pojmenovaného podle vesnice Komořany.

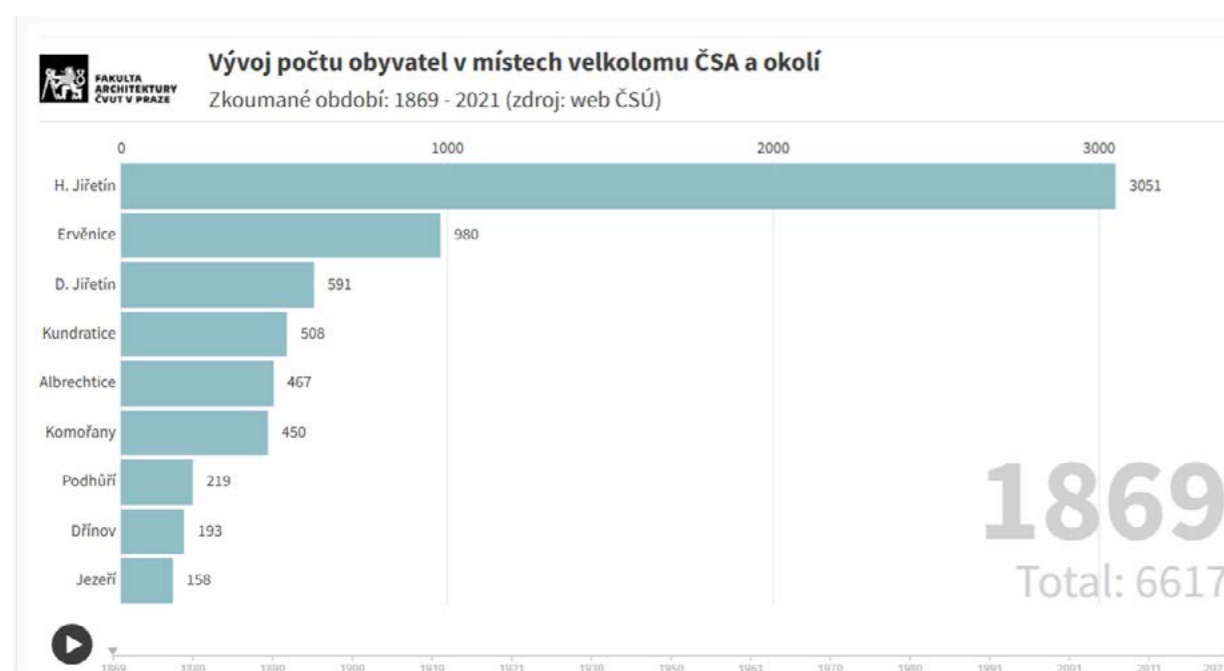
V **období pozdního středověku a raného novověku** bylo řešené území rozděleno mezi tři šlechtické rody – Smolíky ze Slavic a následně Hochhausery z Hochhausu, sídlící na hradě Eisenberg, pány z Koldic, resp. pány z Veitmile, držící saskou Pirnu nebo hrad Nový Žeberk a Rudolfovi, resp. Jiřímu z Karlovic a následně Bohuslavu ml. z Michalovic, kterým v průběhu 16. a na počátku 17. století patřilo panství Červený Hrádek. V rámci regionu vyniká sídelní útvar Dolní Jiřetín (něm. Nieder Georgenthal), který se dostal již v roce 1562 do držení rodu Lobkowiczů, v jejichž majetku zůstal až téměř do konce Třicetileté války, konkrétně roku 1642, kdy jej získávají Valdštejnové a připojují k duchcovskému panství.

Významným historickým milníkem v území byl rok 1623, kdy v rámci pobělohorských událostí dochází k zabrání majetku příslušníků nekatolické šlechty a jeho převodu na aristokraty katolického vyznání. V případě panství Jezeří a Hliňany

- 1 Kultura s lineární keramikou - Regionální muzeum K. A. Polánka Žatec. [online].
- 2 Ervěnice (Seestadt) - zanikle-obce.cz. [online].
- 3 Původ názvů obcí Mostecka: Komořany - Město Most. [online].
- 4 O městě - Město Horní Jiřetín. [online].
- 5 Dolní Jiřetín (Nieder Georgenthal) - zanikle-obce.cz. [online].
- 6 Albrechtice (Ulbersdorf) - Historie - zanikle-obce.cz.
- 7 Jezeří (Eisenberg) - Historie - zanikle-obce.cz. [online].
- 8 Kundratice (Kunnersdorf) - Historie - zanikle-obce.cz. [online].
- 9 Dřínov (Bartelsdorf) - Historie - zanikle-obce.cz. [online].
- 10 Podhůří (Schimberg) - Historie - zanikle-obce.cz. [online].
- 11 Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Svazek III. Severní Čechy. Praha. Kapitola Jezeří – zámek, s. 181.
- 12 O městě - Město Horní Jiřetín. [online].

se jednalo o konfiskaci majetku Janu Mikuláši Hochhauserovi, nově jej získal Vilém starší Popel z Lobkowicz, který Jezeří vykoupil z císařské zástavy¹³. V tomto roce se součástí panství, kromě sídel Jezeří a Albrechtice stalo také území dnes již zaniklých obcí Dolní Jiřetín, Ervěnice, Komořany, Dřínov nebo Kundratice. Vzniklo tak nové panství Nové Sedlo – Jezeří, které v této podobě existovalo až do roku 1848, kdy bylo na území habsburské monarchie zrušeno poddanství a jednotlivé sídelní útvary tak utvořily samostatné obce (Albrechtice, Komořany, Ervěnice, Horní Jiřetín a další), nebo byly jako osady začleněny do jiných (Jezeří). Do současnosti se nedochovala mapa panství Nové Sedlo - Jezeří, které zde existovalo téměř 300 let - územním rozsahem, a to vzhledem k situaci mezi královskými městy Most a Chomutov, se však území nemůže srovnávat s nejvýznamnějšími českými dominiemi jako bylo Rožmberské, resp. Schwarzenberské vévodství v Českém Krumlově nebo Valdštejnovo Frýdlantské vévodství v severovýchodních Čechách, ačkoliv bohatostí krajiny a kulturně-historickým potenciálem jezeřského zámku tomuto regionu patří jedno z předních míst v české historii.

Z roku 1869 existují **první sčítání obyvatel**, které je důležitým počátečním bodem pro srovnání vývoje osídlení souvisejícím s rozšiřováním těžebního průmyslu a potřebě nové pracovní síly. Ve 2. polovině 20. století pak dokumentuje odliv obyvatel po vysídlení a zániku sídel v místech pokračující těžby a částečnému nárůstu v obcích mimo zavedené těžební limity (především ve městě Horní Jiřetín a připojené osadě Černice).

Obr. 1: Počet obyvatel v jednotlivých obcích r. 1869 (zdroj: ČSÚ)

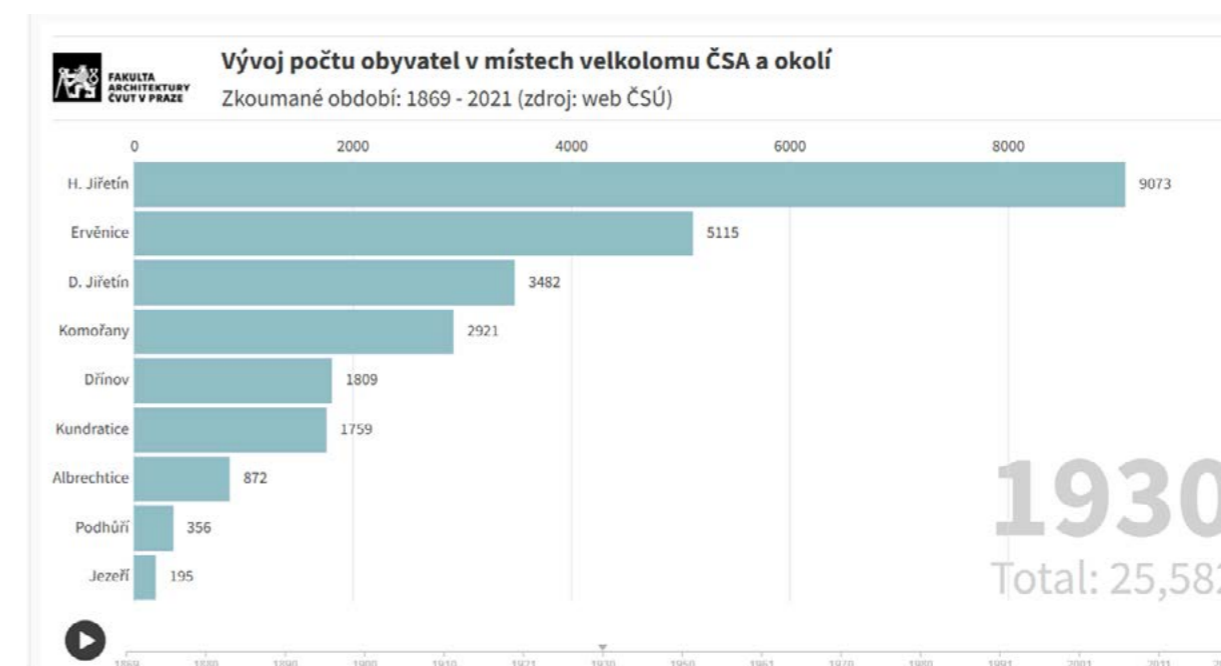
Krajina v místech dnešní těžební jámy byla především **zemědělským územím**, které vzešlo z postupně vysoušeného Komořanského jezera. Těžební činnost a první zmínky o ní lze ale v regionu nalézt již mnohem dříve - původně se ve štolách na úpatí Krušných hor dobývala železná ruda, která pravděpodobně dala německý název zaniklé osadě Jezeří, tedy *Eisenberg*. Pozůstatky tohoto dobývání lze spatřit nedaleko zámeckého parkoviště u Jezeří, kde se nachází vstup do 62,5 metru dlouhé štoly, objevené v 70. letech 20. století¹⁴. Nejdynamičtější vývoj a **celková proměna** území probíhala v průběhu 20. století, kdy byl roku 1901 založen

13 SEDLÁČEK, August. Hrady, zámky a tvrze království českého: Litoměřicko a Žatecko.

14 Historická štola u zámku Jezeří, Horní Jiřetín. [online].

pobočný závod Julius V, zvaný Hedvika¹⁵, a tento letopočet tak můžeme považovat za počátek hnědouhelné těžby v regionu – již o rok později se v tomto území těžilo kolem 74 000 tun uhlí ročně a roku 1910 se jednalo o 344 000 tun hnědého uhlí, později hodnoceného jako jedno z nejkvalitnějších v České republice. V návaznosti na toto ložisko byla v sousedství lomu v roce 1926 založena Ervěnická elektrárna, zásobující mimo jiné i hlavní město Prahu a okolní regionální centra. Nezávisle na těžební činnosti byla v roce 1934 založena v místní části Litvínova, Záluží, chemická továrna vyrábějící syntetický benzín a další suroviny na ropné bázi, fungující dodnes¹⁶.

Vliv těžby dále narůstal a v důsledku otevření nových lomů pod čísly V. a VI. bylo roku 1932 těženo již 1,4 mil. tun uhlí ročně, dobývací činnost však stále probíhala bez výraznějšího vlivu na sídelní strukturu v regionu, naopak přispívala k ekonomickému rozvoji území významnou nabídkou pracovních míst. Po II. světové válce, r. 1947 došlo k přejmenování důlního závodu na „Důl president Roosevelt“ a dalšímu nárůstu těžby, o devět let později se těžební oblast přejmenovala znovu na dnešní název „důl Československé armády a začlenění do národního podniku „Doly V. I. Lenina“, po Sametové revoluci transformovaného do subjektu „Mostecká uhelná společnost“ (MUS), následně privatizovaného s dokončením v roce 1999. Po nezdařené privatizaci MUS vznikla jako jedna z nástupnických organizací, Litvínovská uhelná a. s.¹⁷, spravující celé území dobývacího prostoru velkolomu ČSA a nedalekou Úpravnu uhlí Komořany. Roku 2013 došlo k dalšímu přejmenování subjektu na Severní energetická, a.s., který byl začleněn do lichtenštejnské skupiny Sev.en AG¹⁸, v jejímž majetku zůstává většina aktivního těžebního území dodnes.

Obr. 2: Počet obyvatel v jednotlivých obcích r. 1930 (zdroj: ČSÚ)

Důsledkem rozšiřující se hnědouhelné povrchové těžby docházelo k postupnému **rozšiřování dobývacího prostoru** blíže k existujícím sídlům. Prvním z nich definitivně vysídleným se staly Ervěnice, a to na přelomu let 1959 a 1960.

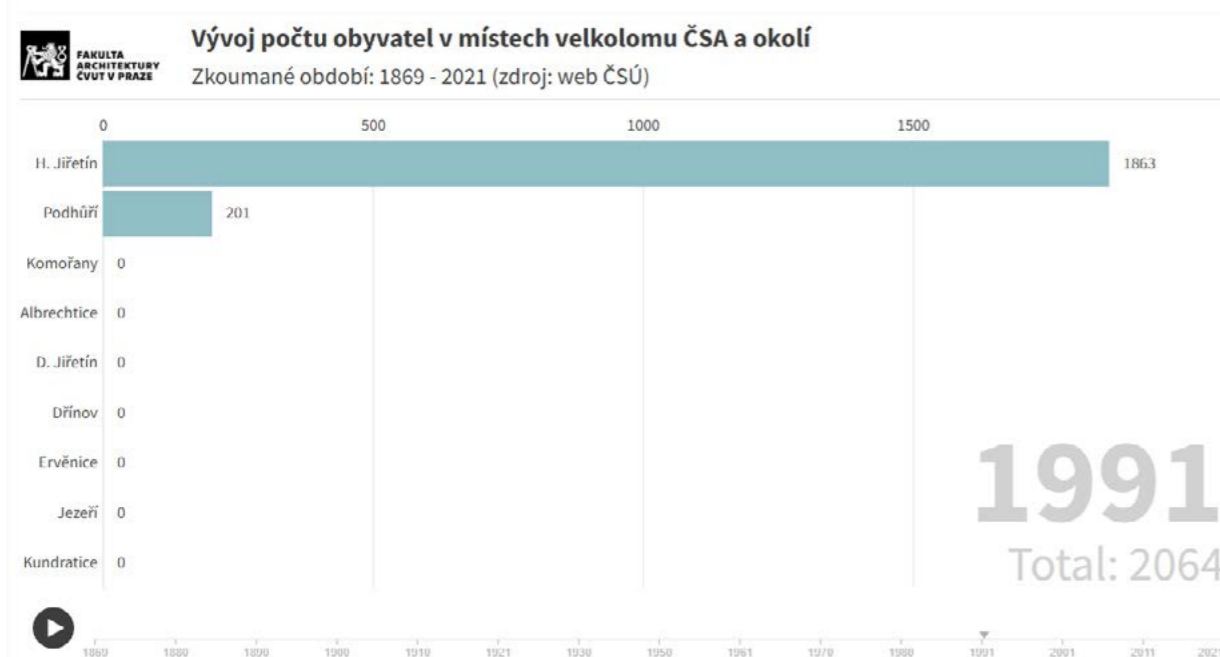
15 Sanace a rekultivace lomu ČSA Z7 - DIAMO. [online].

16 Chemická továrna v Záluží u Litvínova – Kudy z nudy. Online.

17 Sanace a rekultivace lomu ČSA Z7 - DIAMO. [online].

18 Společnost Litvínovská uhelná se přejmenovala na Severní energetickou a.s. [online].

Následovaly Kundratice (1974), Dřínov (1976), Podhůří (1979), Albrechtice (1981-83) a s nimi souběžně také Dolní Jiřetín, kde bylo důvodem navíc rozšíření pásma hygienické ochrany nedalekého chemického závodu v dnešním Litvínově-Záluží¹⁹. Poslední zaniklou obcí byly Komořany u Mostu, k jejichž likvidaci došlo až v letech 1986-87, kdy bylo jejich území připojeno ke statutárnímu městu Most a v místech bývalé obce vznikla další těžební infrastruktura velkolomu ČSA.

Obr. 3: Počet obyvatel v jednotlivých obcích r. 1991 (zdroj: ČSÚ)

Většina vysídlenců našla pravděpodobně **nový domov** v panelových sídlištích okolních velkých aglomerací (Most, Chomutov, Litvínov a další) nebo se začleňovali do již existující sídelní struktury, významný nárůst populace zaznamenala například Vysoká Pec, kam přesídlila část obyvatel Kundratic a Podhůří. Výjimkou byl vznik zcela nového sídliště Nové Ervěnice, původně zamýšleného jako samostatné sídlo, posléze se však stalo významnou součástí Jirkova jako jeho nejstarší a největší část, poskytující domov více než 2/3 obyvatel zaniklé obce Ervěnice²⁰. V tomto lze zároveň spatřit jistou snahu odpovědných osob o řízené vysídlení a zabezpečení vysídlovaných rodin, nelze však na základě dosavadního stavu poznání s jistotou určit, do jaké míry byly obyvatelé vysídlených obcí například odškodněni. V celém regionu lze ve 2. polovině 20. století spatřit významné demografické změny, kdy populace města Most narostla o více než 34 000 obyvatel, Litvínov přes 10 000 obyvatel²¹. Přesunu obyvatel ze zaniklých obcí v rámci mosteckého regionu se podrobněji věnuje bakalářská práce Michaely Malé z Přírodovědecké fakulty UK, zpracované roku 2010.

Za zmínku také stojí **proměna cestní sítě** v regionu, jejíž proměna bude detailněji rozebrána v dalších částech této studie. Vlivem postupující těžby se prakticky neustále proměňovaly a posouvaly jednotlivé silniční i železniční tahy a budovalo se dočasné, resp. následně i trvalé spojení. Nejvýznamnější proměnou bylo vybudování tzv. Ervěnického koridoru, dnes přímo spojujícího

19 Sanace a rekultivace lomu ČSA Z7 - DIAMO. [online].

20 MALÁ, Michaela. Zánik sídel v důsledku povrchové těžby hnědého uhlí v okresech Most a Chomutov – příklad velkolomu ČSA. Bakalářská práce. - s. 39.

21 VALÁŠEK, Václav a CHYTKA, Lubomír. Velká kronika o hnědém uhlí: minulost, současnost a budoucnost těžby hnědého uhlí v severozápadních Čechách.

okresní města Most a Chomutov, který nahradil původní regionální dopravní spojnici procházejícími zaniklými obcemi Komořany a Ervěnice, mimo ně vlnící se krajinou podle jednotlivých vlastnických vztahů parcel; zánikem bez náhrady naopak prošla hlavní dopravní spojnice Chomutovu a Litvínova, která byla velkolomem a následnými sesuvy přerušena na dva dnes nespojené úseky. Velmi podobným vývojem prošlo také železniční spojení v území, které na jižní straně velkolomu ČSA souběžně kopíruje Ervěnický koridor, na jeho severní straně bylo naopak zcela odstraněno a dnes po něm zůstávají v území patrné pouze náznaky.

V souvislosti s zvyšováním objemu těžby a rozšiřování dobývací plochy vznikaly po obvodu velkolomu **výsypky**, napojené na těžební stroje dlouhými pásovými dopravníky, které jsou dnes v území zastoupené pouze sporadicky, a to v posledních dvou místech s aktuální těžbou. Nejvýznamnějšími výsypkami v území jsou tzv. Albrechtická halda v místech stejnojmenné zaniklé obce a dále z nich největší tzv. Jiřetínská výsypka (v jihovýchodní části řešeného území), která již delší dobu prochází samovolnou přírodní rekultivací. Náznaky post-těžebních území lze dále spatřit také v jihozápadním cípu území nedaleko Jirkova, které doposud nebyly nijak pojmenovány, i zde si lze všimnout náznaků probíhající regenerace území.

2/ současný stav využívání krajiny

Majoritní část řešeného území je v současnosti tvořena povrchovým hnědouhelným velkolomem ČSA (a souvisejícími zpracovatelskými závody, například Úpravnou uhlí Komořany), zasahujícím na katastrální území Jezeří, Albrechtice u Mostu, Černice u Horního Jiřetína, Horní Jiřetín, Čtrnáct Dvorců, Dolní Jiřetín, Komořany u Mostu, Ervěnice, Dřínov u Komořan, Kundratice u Chomutova a částečně také k. ú. Nové Sedlo nad Bílinou – o celkové rozloze přes 27 km² (pro představu se jedná o území velikosti území okresního města Chomutov, Teplice v Čechách nebo Mladá Boleslav). Těžební činnost v lomu je stále aktivní s předpokladem postupného útlumu do roku 2025, resp. 2026, jelikož vláda České republiky svým usnesením č. 827/2015²² potvrdila dřívější usnesení vlády Petra Pittharta č. 444/1991²³, kterým byly pro oblast severočeské hnědouhelné pánve stanoveny limity omezující rozsah těžby.

Postupující těžba měla vliv na **přerušeni** (nebo významnou proměnu) **komunikačních tahů** mezi městy Litvínov, resp. Most a Chomutov - zcela přerušeno bylo silniční spojení na komunikaci I. třídy č. 13 vedoucí z Litvínova-Záluží přes Horní Jiřetína Černice až do Podhůří a Vysoké Pece na chomutovském předměstí. Torzo původní dopravní tepny, aktuálně vedoucí nikam, je dodnes patrné pod jezeřským zámekem stejně jako na chomutovské straně. Ještě větší zásah postihl železniční trať Chomutov-Jirkov, která byla v celém svém úseku snesena a dodnes ji v krajině připomíná částečně patrná hmota drážního tělesa, pozůstatky mostů nad silnicemi a vodními toky nebo bývalé nádražní budovy, které byly například v Horním Jiřetíně zrekonstruovány a získaly nové využití. Zatímco dopravní spojení na úpatí Krušných hor z velké části zaniklo, na hlavním dopravním tahu mezi Mostem a Chomutovem zůstal zachovaný jak silniční, tak i železniční provoz, a to v podobě tzv. Ervěnického

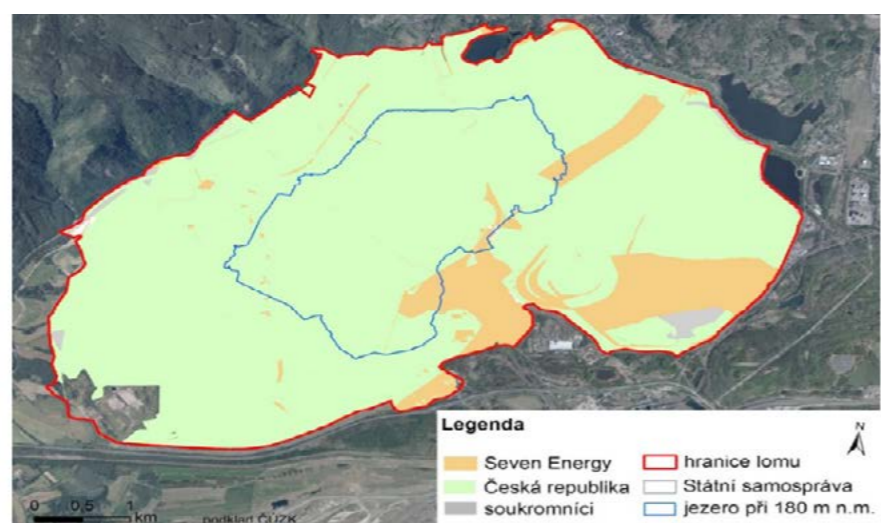
22 Řešení dalšího postupu územně ekologických limitů těžby hnědého uhlí v severních Čechách - ODok portál - VeKLEP. [online].

23 Usnesení Vlády České republiky ze dne 30. října 1991 č. 444 ke zprávě o územních ekologických limitech těžby hnědého uhlí a energetiky v Severočeské hnědouhelné pánvi - Vláda České republiky. [online].

koridoru, vybudovaného v letech 1966 - 1980²⁴, který vznikl na již vytěženém území mezi velkolomem ČSA a lomem Vršany (dříve nazývaným lom Jan Šverma, mezi Mostem a Chomutovem). Při jeho výstavbě bylo přemístěno přes 520 milionů m³ zeminy, v důsledku čeho bylo předpokládáno významné sedání terénu, a to až o 0,5 metru za rok. Tomu byla přizpůsobena například také železniční infrastruktura, kdy byly instalovány 4 koleje s předpokladem provozu na 2 z nich a 2 v režimu průběžné rekonstrukce a adaptace na změnu nivelity terénu. V současné době se zde nachází nově vybudovaná dvojkolejná trať na jižní části koridoru.

Rozšiřování dobývacího pole ovlivnilo také **hydrologické poměry v území**, o kterých bude podrobněji pojednáno v části A2 - Přírodní podmínky území, resp. A5 - Využívání krajiny člověkem. Vodní toky, mezi kterými byla nejdůležitější řeka Bílina, respektive Šramnický a Černický potok, byly zatrubněny a odkloněny mimo těžební území, čímž byla zajištěna geologická stabilita svahů v lomu. Řeka Bílina je vedena v několika trubkách většího průměru (1,2 m) na tělese tzv. Ervěnického koridoru a do svého koryta se vrací až téměř v místech dnes zvaném Komořany, kde pohání MVE Ervěnický koridor; pro Šramnický potok byla vyhloubena přeložka skrze skalní masiv severovýchodně od zámku Jezeří, kde se připojuje Černický potok a společně jsou podél místní silnice odváděny prostřednictvím potoka Loupnice do řeky Bíliny, pokračující východním směrem mimo řešené území.

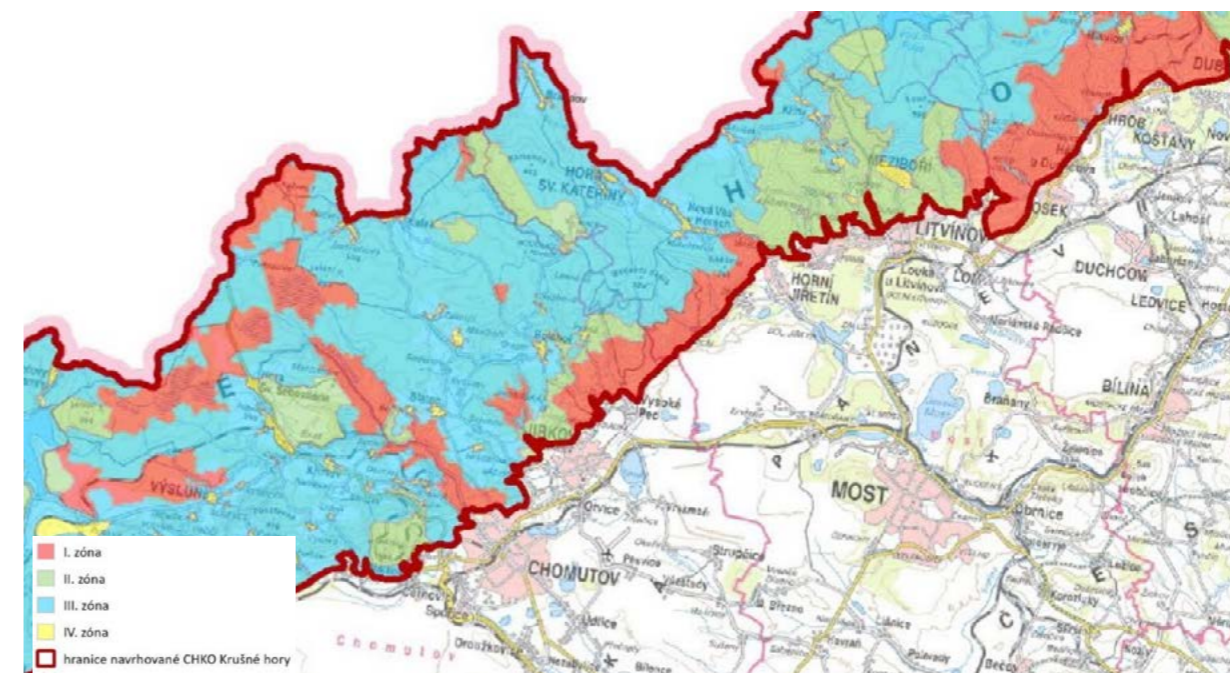
Úvahy o budoucí podobě území velkolomu ČSA se, zvláště v průběhu posledních několika let, významně proměňují. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR plánuje na větší polovině těžbou dotčeného území vyhlásit národní přírodní památku, chránící samovolně vznikající ekosystémy na již vytěženém území nebo v oblastech se samovolně probíhající rekultivací. Některé z úvah bývají dávány do souvislosti s připravovaným vyhlášením CHKO Krušné hory (viz obrázek dále²⁵), jejíž jižní hranici by měla v tomto území de facto tvořit bývalá silnice I/13 mezi Litvínovem a Chomutovem, již mimo postup těžby. Plánováno je zatopení nejnižše položených částí lomu, kde by jinak existovaly jen velmi malé šance na rekultivaci, navíc ve velkém časovém horizontu. Ostatní území by pak mělo být ponecháno bezzásahové rekultivaci, jihovýchodní a východní část bude nadále sloužit průmyslu, a to v podobě vědecko-technického parku, ploch fotovoltaických elektráren nebo dalších zpracovatelských závodů.

Obr. 4: Struktura vlastnictví pozemků v řešeném území (zdroj: Vláda ČR)

24 Řeka Bílina, kterou těžba uhlí zahnila do trubek, dostává nové koryto - iDNES.cz. [online].

25 Návrh CHKO Krušné hory - AOPK ČR, říjen 2023. [online].

Obr. 5: Návrh zonace CHKO Krušné hory (zdroj: AOPK ČR)

V nejnižších místech velkolomu, které by měly být po úplném ukončení těžby zatopeny, se nachází **poslední exemplář hnědouhelného rypadla** s označením RK5000. V letech 2021-2022 existoval návrh akademických pracovníků Fakulty stavební ČVUT v Praze o jeho prohlášení za technickou památku²⁶, jelikož ostatní podobné stroje byly v místě lomu již zlikvidovány, ministerstvo kultury řízení o prohlášení za kulturní památku nezahájilo a zachování rypadla spojené s úvahami o možném budoucím využití tak zůstává nejisté – při exkurzích pořádaných společností SEV.EN na území lomu lze spatřit velké množství již rozebraných důlních zařízení, jejichž osud bude pravděpodobně rypadlo RK5000 následovat. Stále však existují snahy pracovníků Národního památkového ústavu ve spolupráci s akademickými institucemi o zachování rypadla, jeho přemístění a nové využití - záležitost ovšem bude na jednáních se zástupci vlastníka stroje a finanční kompenzací za celé zařízení, kde se celková cena rypadla odhaduje na více než 120 mil. Kč.

Dalším velkým industriálním provozem fungujícím i v současnosti, je chemická továrna v Litvínově-Záluží. Ta aktuálně funguje pod názvem ORLEN Unipetrol RPA s.r.o. (od roku 2021, předtím UNIPETROL RPA) a je jedním z největších závodů na zpracovávání ropy z ropovodů Družba a IKL na území České republiky s kapacitou přes 5,4 milionů tun ropy ročně²⁷.

Pozemky na území velkolomu ČSA jsou z naprosté většiny (84,9 %) ve vlastnictví České republiky, konkrétně státního podniku DIAMO, spravujícím území po těžbě a zajišťujícím zahlazení důsledků hornické činnosti. Zbývající část území (12,9 %) je vlastněna společnostmi Severní energetická a.s. a Sev.en Inntech, dle místní znalosti území by se mělo jednat především o oblasti se stále aktivní důlní činností, resp. souvisejícími provozy (Úpravna uhlí Komořany a další). Minoritní část území je ve vlastnictví místních samospráv nebo soukromníků.²⁸

26 RK 5000 - UMBAU, Ing. arch. Jan Kuták. [online].

27 Rafinérie Litvínov - ORLEN Unipetrol RPA. [online].

28 Zpráva: Návrh komplexního a efektivního využívání území lomu ČSA po ukončení těžby: Příloha k materiálu Vlády ČR s názvem „Návrh komplexního a efektivního využívání území lomu ČSA po ukončení těžby“ (č. j. OVA: 457/23). In: -. 2023.

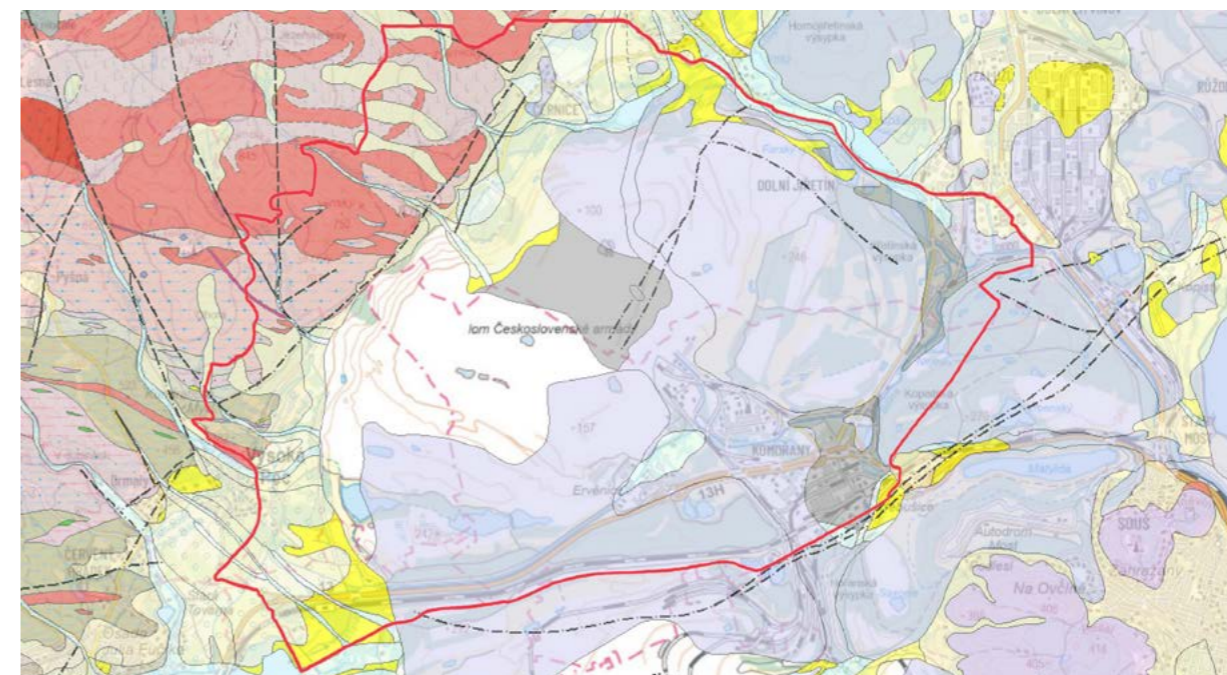

| A2 |

**PŘÍRODNÍ PODMÍNKY
ÚZEMÍ VELKOLOMU ČSA**

Území velkolomu ČSA je situováno v severozápadní části území Mostecké pánve. Tato oblast je součástí tzv. Oháreckého riftu, v evropském kontextu významné **geologické struktury**, kterou kromě této pánve tvoří ještě Chebská, Sokolovská a Doupovská pánev, a dále pak sopečná pohoří České středohoří na východě a Doupovské hory na západě. Stáří uhelné vrstvy nacházející se v Mostecké pánvi je odhadováno na 18-20 milionů let, kdy byla pánev vyplňována různými sedimenty. Tomu předcházela intenzivní sopečná činnost před cca. 40-25 miliony let, která předznamenala vznik riftu a sedání určitých částí našeho území, jejím důsledkem byla také dvě zmiňovaná pohoří tvořena sopečnými horninami.

Hnědouhelná vrstva vznikala kombinací organické hmoty vytvářené v močálech situovaných v dnešní Mostecké pánvi, které se promíchávaly s písčitymi a jílovitými usazeninami přinášenými řekami z jižních Čech. Vzniklé usazeniny, včetně hlavní uhelné sloje, se nacházejí v hloubce až 400 m pod zemským povrchem (v závislosti na struktuře jednotlivých míst v rámci hnědouhelné pánve), průměrná hloubka je kolem 30 m¹. O výskytu masivnějších vrstev svědčí i poslední dva stále aktivní dobývací prostory ve velkolomu ČSA, kde se budou až do let 2025-2026 dotěžovat zbývající zásoby ložiska.

Obr. 6: Geologická mapa řešeného území (zdroj: Česká geologická služba)

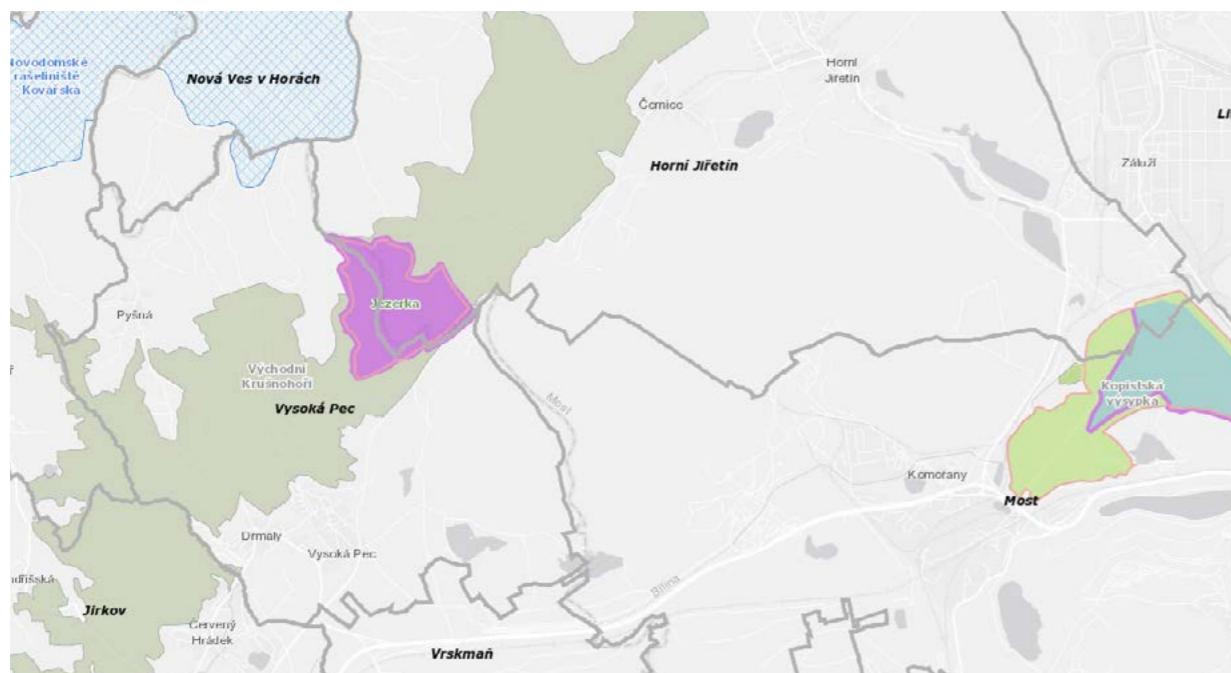
V důsledku povrchové hnědouhelné těžby a činností s ní souvisejících docházelo ke vzniku několika **výsypek**, tvořených nevyužitelnými složkami vytěžené hmoty nebo ostatním vytěženým materiálem. Severní část území, jižně od osady Černice (přibližně v místech zaniklé obce Albrechtice) tvoří tzv. Albrechtická halda, v jihovýchodní části řešeného území pak můžeme nalézt pravděpodobně největší výsypku související s dobývací činností velkolomu ČSA, tzv. Jiřetínskou výsypku. Dříve byla označována jako výsypka Obránců míru, jak dokládá také mapa vydaná v roce 2006 Vojenským geografickým a hydrometeorologickým úřadem v Dobrušce, dnes takto základní mapa ČÚZK označuje pouze její severní část.

Jiřetínská výsypka je zároveň důležitou šablonou pro "bezzásahovou" přírodní rekultivaci, která v těchto místech již několik let probíhá a dala tak vzniknout novému ekosystému, který by se měl dle predikcí rozšířit na velkou část

1 Geologie - Severočeské doły a. s.. [online].

dnešního dobývacího prostoru. Náznaky výsypky a na ni probíhající rekultivace (včetně vzniku několika menších vodních ploch) můžeme nalézt i v jihozápadní části řešeného území, nemáme o ní ale bohužel žádné bližší informace.

Ačkoliv lze většinu plochy velkolomu ČSA charakterizovat jako tzv. měsíční krajinu, dříve zde existovaly vhodné podmínky pro zemědělskou činnost, na severu se nacházející úpatí Krušných hor pak bylo porostlé především smíšenými lesy, které jsou dnes předmětem **ochrany na evropské úrovni** - velká část jižního úpatí Krušných hor je chráněna jako evropsky významná lokalita Východní Krušnohoří se statutem NATURA 2000², jejíž součástí je také národní přírodní rezervace Jezerka, vzniklá na původní lobkowiczské lovecké oboře³, díky které zde bylo uchováno přes 20 lesních porostů dříve tvořících původní vegetaci Krušnohoří⁴. Doposud jsou na řešeném území pouze dvě plochy požívající zvláštního způsobu ochrany podle zákona o ochraně přírody a krajiny, jak níže dokládá výřez z geoportálu Ústeckého kraje⁵. Po ukončení těžby je plánováno v místech s již probíhající samovolnou rekultivací vyhlášení národní přírodní památky, chránící nově vznikající ekosystémy.

Obr. 7: Mapa chráněných přírodních území v okolí velkolomu ČSA (zdroj: Geoportál ÚK)

Mimo **ochranu přírody a krajiny** (podle zákona č. 114/1992 Sb.) je v tomto území chráněna zákonem č. 20/1987 Sb. o **státní památkové péči** významná plocha tzv. Jezeřského arboreta, nacházejícího se na samé severní hranici velkolomu ČSA a dříve propojeném přes dolní zámecký park se zámkem Jezeří. Jednalo se o hodnotný park evropského významu, který tvořily dřeviny jako *habry*, *převíslé buky*, *liliovník tulipánokvětý*, *jedlé kaštanovníky*, *jeřáb břek*, *maliničníky japonské*, *platan pestrolistý*, a *statné šácholany (magnolie)*⁶. Jednou z nejcennějších dřevin zde byl tzv. Albrechtický dub, jinak řečený také "Albrechtický dědoušek" se svým stářím přes 100 let a obvodem 11,6 m ve výšce 1 m nad zemí. K jeho zániku došlo 5. 8. 1993, kdy byl strom úmyslně zapálen. Další ze stromů, mohutný sekvojovec měl být přemístěn před nákupní středisko v Moste, ani tento přesun však bohužel

- 2 Východní Krušnohoří - Evropsky významné lokality. [online].
- 3 Jezerka, Vysoká Pec - Hradycy.cz. [online].
- 4 Národní přírodní rezervace Jezerka - časopis Ochrana přírody. [online].
- 5 Chráněná území - Geoportál Ústeckého kraje. [online].
- 6 Zámecký park - Státní zámek Jezeří. [online].

nebyl úspěšný.

Území bylo historicky **památkově chráněno**, následně však došlo ke sejmutí památkové ochrany roku 1982, pravděpodobně kvůli postupující těžbě. V jejím důsledku zanikla velká západní, resp. jihozápadní část arboreta a k zásahům v podobě kácení nevhodnějších částí docházelo i v plochách dochovaných do současnosti. V roce 1991 došlo ke znovuprohlášení území kulturní památkou, v listopadu 2022 pak vláda České republiky svým usnesením č. 961/2022⁷ schválila nařízení vlády č. 400/2022⁸, kterým byla s účinností k 1. červenci 2023 prohlášena národní kulturní památka "Zámek Jezeří s arboretem". V současnosti se rozbíhají úvahy o budoucí koncepci arboreta včetně významnějších arboristických zásahů, které by měly odstranit přebytečné množství náletových dřevin a ochránit zbývající dendrologicky hodnotné dřeviny. Dendrologický průzkum a inventarizace provedena před prvními necitlivými zásahy v roce 1980 našla na ploše arboreta (kolem 33 ha) 4 910 kusů dřevin, v devíti oddílech jejichž hodnota byla vyčíslena na 378 340 337 Kčs.⁹

Samostatnou kapitolou je řešení **vodního režimu** v místě velkolomu ČSA a na územích s ním souvisejících. Historicky zde nalezneme rozsáhlou plochu Komořanského jezera, od kterého bylo odvozeno pojmenování také nedalekého zámku Jezeří, nacházejícím se nad jeho severní hranicí. Přítoky jezera byly nejen potoky vedoucí na jižních svazích Krušných hor (jmenovitě například Šramnický nebo Černický potok), ale také řeka Bílina, pramenící na úpatí Doupovských hor, která byla navíc v nedávné minulosti považována za jeden z nejzčistějších vodních toků na našem území, a to v důsledku intenzivní hornické, ale také petrochemické a jiné výrobní činnosti. První změny vodního režimu lze spatřovat již dlouho před počátky hnědouhelné těžby, kdy byla plocha Komořanského jezera postupně vysušena (nebo samovolně vysychala) a půda se tak postupně transformovala na nevyužívané močaly, jak nám dokládají také výřezy z indikačních skic (níže část území zaniklé obce Komořany, něm. Kommern) a posléze na zemědělskou půdu.

Obr. 8: Výřez z indikační skici obce Komořany (zdroj: Archiv ČÚZK)

- 7 Návrh nařízení vlády o prohlášení některých kulturních památek za národní kulturní památky - ODok portál - VeKLEP. [online].
- 8 Nařízení vlády č. 400/2022 Sb. o prohlášení některých kulturních památek za národní kulturní památky - Zákony pro lidi [online].
- 9 HUŠEK, Pavel a DOSEDLA, Miroslav a MLÁDEK, Otta. Zámecký park "Jezeří" : dendrologický průzkum a inventarizace zeleně včetně finančního hodnocení.

Do **tras vodních toků** v té době nebylo nijak významněji zasahováno, k těmto změnám začalo docházet až s postupem hnědouhelné těžby v souvislých plochách blíže k jednotlivým sídelním útvarům. Šramnický potok, na kterém se historicky nacházela vodárna jezeřského zámku, a který následně napájel i vybrané vodní plochy v arboretu, byl sveden do nově vyhloubeného koryta, procházejícího mimo jiné dvěma tunely - Štolou Jezeří s délkou 1014,5 m o průměru 2,2 m a navazující Albrechtickou štolou dlouhou 255 m o průměru 2,7 m. Před hloubením štol bylo zvažováno také povrchové vedení, pro kterou byl prováděn v roce 1976 průzkum, nakonec však byla zvolena varianta ražených štol, provedena o dva roky později. Současné hydrologické poměry jsou představeny na výřezu z mapy ČGS¹⁰ níže.

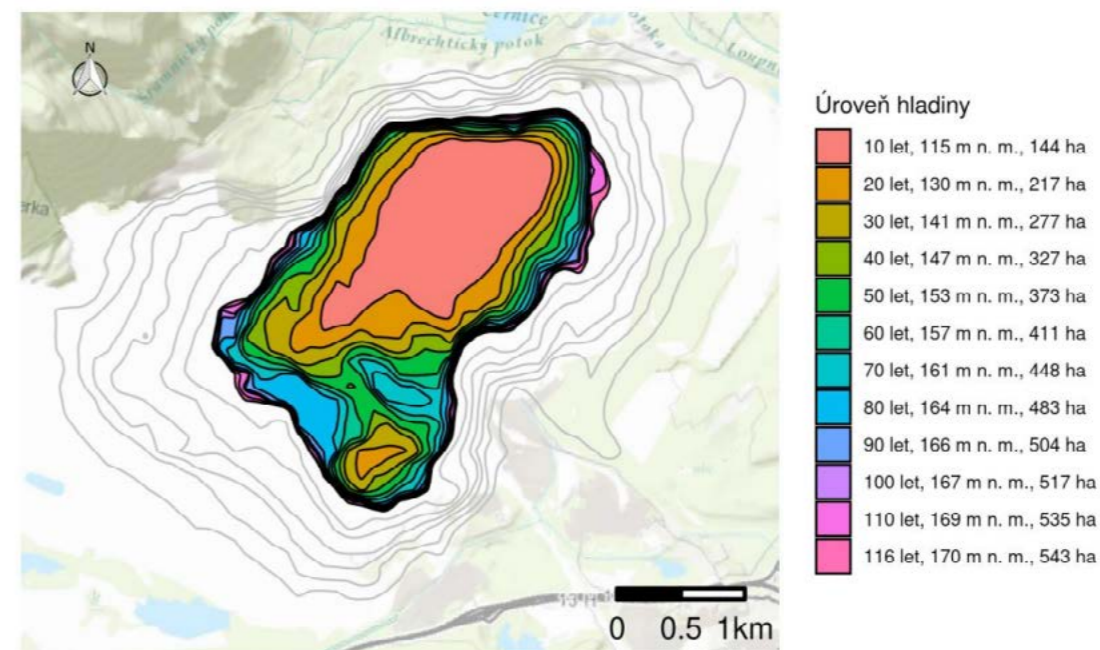
Obr. 9: Hydrologické poměry velkolomu ČSA a okolí (zdroj: ČGS)

Velkou proměnou prošel také **tok řeky Bíliny**, a to ve úseku mezi městy Chomutov a Most, kde je od 2. poloviny 20. století (počátek postupného rozšiřování lomů ČSA a Vršany) vedena ve 4 trubkách o průměru 1,2 metru s délkou 3,1 km. Trasa vedení se měnila podle postupu těžby, její finální vedení určila výstavba tzv. Ervěnického koridoru, kde na jediné možné spojnici mezi dvěma okresními městy vede veškeré silniční i železniční spojení, všechny inženýrské sítě vč. zatrubněné řeky. Na povrch se řeka znovu dostává nedaleko vrátnice společnosti SEVEN v místech zaniklé obce Komořany, kde pohání malou vodní elektrárnu (MVE) Ervěnický koridor a následně se v místech dalšího neexistujícího sídla, Dolní Jiřetín, stýká se Šramnickým, resp. Černickým potokem, nesoucím již název Lomnice.

Úvahy o budoucí podobě velkolomu ČSA po ukončení povrchové těžby se dlouhodobě vyvíjejí a v červnu 2023 byl Vládou České republiky přijat „Návrh komplexního a efektivního využívání území lomu ČSA po ukončení těžby“, předložený pod č. j. OVA 457/23 a schválený jako usnesení č. 479 28. června 2023. Základem všech úvah bylo a je zatopení nejhluběji situovaných částí velkolomu ČSA, jejichž rekultivace by byla z časového i finančního hlediska nejnáročnější. Vzhledem k omezené vydatnosti vodních zdrojů, z nichž některé již byly popsány výše, bylo rozhodnuto o zatopení nejmenší možné plochy, precedentem pro tyto úvahy byl vývoj kolem jezera Most, které musí být uměle dopouštěno, a v případě velkolomu ČSA tento scénář z hydrologického hlediska nepřicházel v úvahu.

10 Hydrogeologická mapa 1 : 50 000 – Regiony - Česká geologická služba [online].

Předpokládaná oba napouštění jezera je dle odhadů AOPK ČR¹¹ (zpracováno v roce 2022 Českou zemědělskou univerzitou, viz níže) přibližně 40 let na již dříve předpokládanou maximální rozlohu, v případě příznivých podmínek by pak mohlo probíhat další napouštění, jak představuje schéma níže.

Obr. 10: Schéma napouštění nového jezera (zdroj: vláda ČR)

V souvislosti s postupným ukončováním těžby a ponecháním některých částí přirozené rekultivaci již v současné době začaly na vybraných partiích, především v severozápadní části území (v místech novodobých sesuvů, kde dříve vedla silnice I/13 mezi Litvínovem a Chomutovem), vznikat **jedinečné a ceněné ekosystémy**, které by měly být začleněny do navrhované národní přírodní památky, a to včetně zmiňovaného arboreta. Národní přírodní památka „lom ČSA“ tak bude zaměřena především na ochranu post-těžebního území, zatímco zbývající nedotčené krušnohorské bučiny si zachovají status evropské významné lokality a NATURA 2000.

Oblast byla v návaznosti na postupné cílené vysoušení Komořanského jezera (navíc zanášeno sedimenty a zarůstajícího slatinou) využívána k zemědělským účelům, a to na vlhkých loukách. **Zemědělské využívání krajiny** v současné době na naprosté většině území není možné (s ohledem na absolutní vytěžení všech půdních složek podporujících zemědělskou produkci), navázání na charakter regionu typický do rozmachu povrchové těžby tak minimálně v krátkodobém horizontu nebude možné. Přesto se lze k dřívější podobě území alespoň částečně vrátit - postupně zanikající mokřady byly vítaným prostředím pro různé druhy ptactva, které se do území začínají aktuálně postupně vracet - mezi 269 zvláště chráněnými druhy zvířat a dřevin, o kterých hovoří zástupci AOPK ČR se řadí například Linduška horní, žijící výhradně na území severozápadních Čech, Bělořit šedý nebo Slavík modráček, jehož zastoupení na plochách velkolomu ČSA a lomu Vršany je početně stejné jako na zbývajícím území ČR¹². Naplňují se tak vize o velké koncentraci biodiverzity, která je součástí přírodovědně hodnotných, ale současně i turisticky atraktivních vizuálních ploch.

11 Prioritizace a identifikace ploch pro využití ekologické obnovy pro území lomu ČSA - AOPK ČR. [online]. - s.

12 Autorské poznámky z VII. pracovního setkání zástupců NPÚ a AOPK v září 2023.

| A3 |

**HODNOTY ÚZEMÍ
VELKOLOMU ČSA**

1/ přírodní hodnoty

Přírodní hodnoty území samotného velkolomu ČSA spočívají, ač se to může na první pohled jevit jako protiklad, ve významně dotčené post-těžební krajině, které zde umožnila vznik zcela nových ekosystémů, kdy je výskyt některých z nich jedinečný pro celé území České republiky (bráno v ploše území severozápadních Čech, charakteristické významným vlivem dobývacích činností) nebo jsou počty zde žijících jedinců výrazně nad průměrem celé země - ze živočišných druhů můžeme jmenovat například Lindušku úhorní, Bělořita šedého nebo Slavíka modráčka, pro které jsou zde ideální podmínky ve formě vegetace i menších vodních ploch, samovolně vznikajících na těžbou již nedotýkaných ploch.

Severní část řešeného území, tedy jižní a jihozápadní svahy Krušných hor, tvoří souvislý pás smíšených lesů, z velké části chráněný jako **evropsky významná lokalita** NATURA 2000, připravováno je též vyhlášení CHKO Krušné hory, do které by mělo být celé zalesněné území začleněno. Územní studie ORP Litvínov v tomto případě charakterizuje krajinné hodnoty smíšených lesů následovně: *“Dubová, buková (habrová) a smíšená společenství ve 2. a 3. vegetačním stupni na patě Krušných hor, nutná jejich ochrana před antropogenním tlakem v kontaktu urbanizovaným pásem města Litvínova a navazujících obcí. Mimo zastavěné území sledovat jejich degradaci v důsledku nástupu invazních rostlin, zejména tehdy, je – li jejich zdrojem neudržovaná zemědělská krajina a neudržované spontánní plochy částí krajiny, postižených těžbou.”*¹ Nejlépe zachovanou lesní plochu lze dodnes nalézt v národní přírodní rezervaci Jezerka, tvořené z velké části bývalou lobkowiczskou loveckou oborou, která svým omezeným přístupem uchovala i pro dnešní generace původní podobu krušnohorských lesů (především bučin).

Současné **přírodní hodnoty** mohou být ovšem v souvislosti s připravovanou revitalizací území velkolomu ČSA významně narušeny, a to návrhem přečerpávací vodní elektrárny. Nezpochybitelně výhodné je toto řešení pro využití “dolní” nádrže, kterou bude tvořit nově napuštěné jezero v nejhlubších částech velkolomu, elektrárny fungující na podobném principu můžeme nalézt i nejcitlivějších přírodních oblastech naší země (například malá vodní elektrárna Černé jezero na Šumavě nebo elektrárna Dlouhé stráně v srdci CHKO Jeseníky). Velkým zásahem by ovšem bylo umístění “horní” nádrže do oblasti kolem Jánského vrchu, nedaleko NPR Jezerka. Jejím umístěním v této lokalitě by došlo nejen k významnému narušení krušnohorských bučin, ale také změně krajinného panoramatu, který byl v celé oblasti v posledních 50 letech významně dotčen.

Z **přírodně hodnotných ploch** vytvořených člověkem je nejvýznamnější tzv. Jezeřské arboretum, založené rodem Lobkowiczů na konci 17. století na způsob dnešních botanických zahrad, kdy byly postupně na ploše více než 50 hektarů prezentovány různé exotické dřeviny (například jedlé kaštanovníky, platan pestrolistý, jeřáb břek, maliničníky japonské nebo magnolie)². Nejcennější části arboreta, nacházející se především v sektorech I a IV, byly po provedení inventarizace v r. 1980 vykáceny pro plánované rozšiřování hnědouhelného lomu, ke kterému již ovšem nikdy nedošlo a hodnotné dřeviny tak zbytečně nahradily prázdné louky, v současnosti téměř bez zahradnické údržby a postupně zarůstající náletovou vegetací s omezenou možností přístupu.

1 Územní studie ORP Litvínov - analytická část - s. 20.

2 Zámecký park - státní zámek Jezeří [online].

V souvislosti s plánovaným zatopením nehlouběji situovaných částí velkolomu ČSA vznikne **nová rozsáhlá vodní plocha**, historicky navazující na existenci Komořanského jezera, po kterém získala nedaleká osada i zámek své jméno. Můžeme zde předpokládat vznik podobně rozmanitého ekosystému, který je dnes zmapován na ploše jezera Most, jenž se stalo zimovištěm různých druhů tažného ptactva, i kvůli svému nezamrzání. V okrajových částech nové vodní plochy lze předpokládat vznik nových bažin / močálů, které tak symbolicky připomenou metastázi přechodu mezi Komořanským jezerem a zemědělskou krajinou, později zdevastovanou hnědouhelnou těžbou. V méně postižených částech po procesu přírodní, bezzásahové rekultivace, vzniknou v horizontu desítek let podmínky pro zemědělskou činnost, ve svých počátcích spíše pro méně náročně produkty, jejichž pěstování bude postupně napomáhat obohacování půdního fondu a jeho rozšiřování a zkvalitňování. Plochy mokřadů byly zařazeny mezi významné krajinné hodnoty i v Územní studii ORP Litvínov z roku 2019³, zůstává ovšem otázkou, v jaké míře se jedná o původní ekosystémy, nějakým způsobem zakonzervované a neovlivněné hnědouhelnou těžbou, a kdy se jedná o rekultivované území, u kterého existují snahy o návrat k historické podobě území.

Za hodnotnou je důležité považovat také **část území nedotčenou povrchovou hnědouhelnou těžbou**, jak je v jednoduché analýze zakreslené do základní mapy ČÚZK naznačeno dále. Jedná se především o krušnohorské smíšené lesy a dále plochu Jezeřského arboreta, která byla alespoň částečně uchována dodnes (značeno **zeleně**). Významná většina území ovšem byla dotčena těžbou a stále zde neproběhl proces rekultivace, ať již přírodní nebo řízené (vyznačeno **červeně**) anebo zde rekultivace v uplynulých desetiletích proběhla, čímž ovšem vznikla "nová krajina" bez historických nebo jiných vazeb na dřívější podobu regionu (vyznačeno **žlutě**) - jak je možno vidět, jedná se o naprostou většinu území, které doplňují menší plochy, změněné v průběhu 20. století, ovšem bez vlivu těžby, nebo se jedná o sídelní útvary (značeno **fialově**) a plochy se stále aktivní průmyslovou činností, jejíž pokračování lze v určité míře s ohledem na udržení zaměstnanosti v regionu předpokládat i nadále (vyznačeno **šedě**). Návrh nových úprav území proto nemusí bezprostředně navazovat na historickou strukturu území, s ohledem na její menšinové zachování, je nutné na ni ovšem navázat, a to pod vlivem například pohledových vazeb, které budou posuzovány v dalších částech analýzy.

2/ kulturní a historické hodnoty

Vyznačené segmenty náhorní plošiny (stav) a rekultivací (budoucnost), kde se existující antropogenní projevy neprosazují ve vnímání celistvosti krajiny. Vymezit přípustné formy zásahů – lesní a turistické cesty, oplocení, liniová vedení veřejné infrastruktury.⁴ Takto hodnotí Územní studie ORP Litvínov, zpracovaná v roce 2019 hodnoty řešené oblasti **z hlediska lidských zásahů do krajiny**. Jako hodnotnou lze v tomto případě vnímat existující podobu krajiny, do které by dle schválených koncepcí nemělo docházet k navrácení osídlení, a to ani formou rekonstrukce zaniklých staveb podle historických map.

Hodnotnou byla v roce 2019, též neprostupnost území a jeho rozdělení dobývacím prostorem: "Zejména nad dolem ČSA, krátká a strmá údolí, která nikam nevedou, v současnosti bez jakýchkoli cest a dalších zařízení. Zachovat, ochránit, možná jsou potenciálem kaskády vodních zdrží." Tato forma je v současnosti

3 Územní studie ORP Litvínov - analytická část - s. 21.

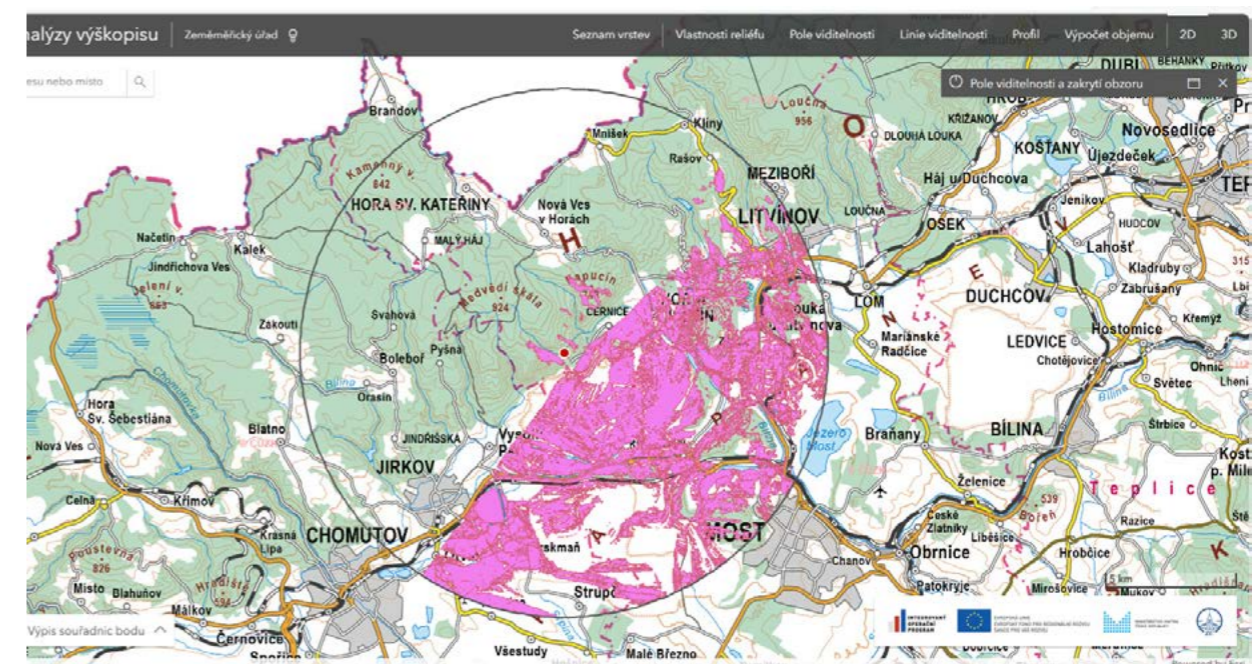
4 Územní studie ORP Litvínov - analytická část - s. 21.

víceméně kompatibilní s aktuálním využíváním území, kdy je veškerý život včetně cestovního ruchu vymístěn na okraje velkolomu ČSA, v případě zámku Jezeří pak téměř izolován. Při řešení nové koncepce využívání území proto bude nutné zohlednit i provázanost jednotlivých revitalizovaných částí, které bez vzájemného propojení zůstanou neatraktivní pro obyvatele i návštěvníky regionu.

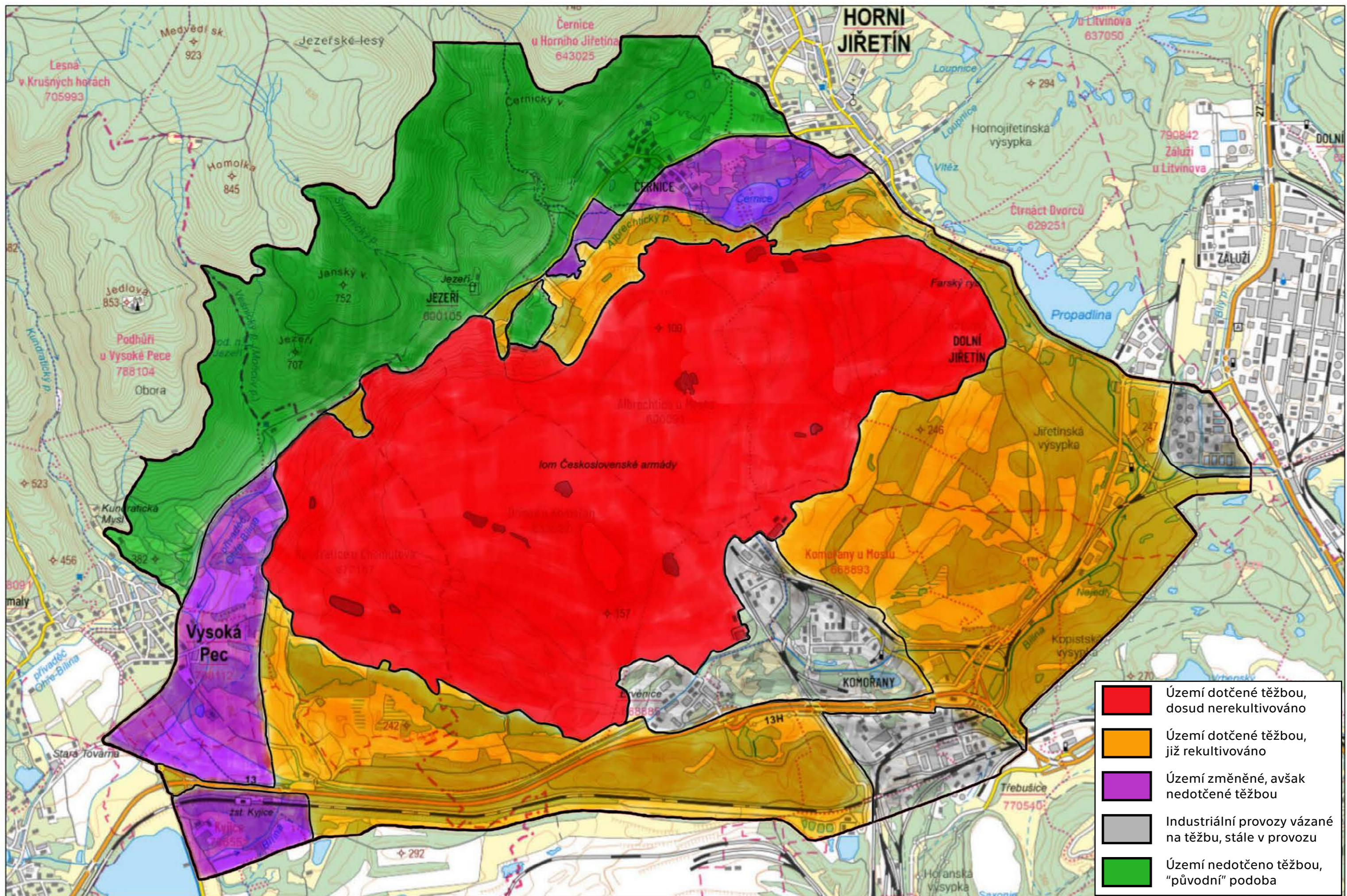
Z **artefaktů, připomínajících zaniklé obce** se na území velkolomu ČSA nedochovalo prakticky nic. Několik prvků připomínajících minulost lobkowiczského panství je možné nalézt pod zámkem Jezeří - jedná se o tzv. Hraběcí kapli, nedokončenou sakrální stavbu zamýšlenou jako hrobku majitelů panství, jejímž autorem měl být stavitel Andreas Altomonte (mimo jiné autor přestavby barokního divadla na zámku v Českém Krumlově, kostela sv. Petra ve Vídni nebo jezdecké školy a oranžerie Schwarzenberského paláce tamtéž) a k níž se dodnes váže řada pověstí. Nedaleko lobkowiczské hrobky dále existuje malá kaple, o níž se nedochovaly žádné podrobnější prameny. Pozůstatky po osídlení v devíti obcích na dobývacím území nelze nalézt, nedochovaly se ani stopy po několika menších užitkových stavbách na severním okraji Jezeřského arboreta, sloužících jako pavilon pro šlechtu nebo oranžerie, které pravděpodobně zanikly v důsledku předpokládaného postupu těžby a odebrání památkové ochrany arboreta.

3/ estetické hodnoty krajiny

Významnou složkou estetické hodnoty krajiny velkolomu ČSA jsou **průhledy a pohledové vazby** mezi jednotlivými významnými body v regionu, jejichž zachování je nutné i přes plánovanou rekultivaci. Za jeden z nejdůležitějších bodů je nutné považovat vyhlídku nad zámkem Jezeří, respektive pohledy ze zámku samotného, odkud je vidět na naprostou většinu plochy lomu. S ohledem na členitost terénu a umístění na jihozápadních svazích Krušných hor nelze předpokládat významné omezení rozsahu viditelnosti, každá změna v budoucím post-těžebním územím ovšem bude z tohoto bodu jistě viditelná, méně exponovaný zůstane pouze prostor přerušení tzv. Chomutovské silnice ve směru na Vysokou Pec a dále severovýchodní cíp řešeného území v místě osady Černice.

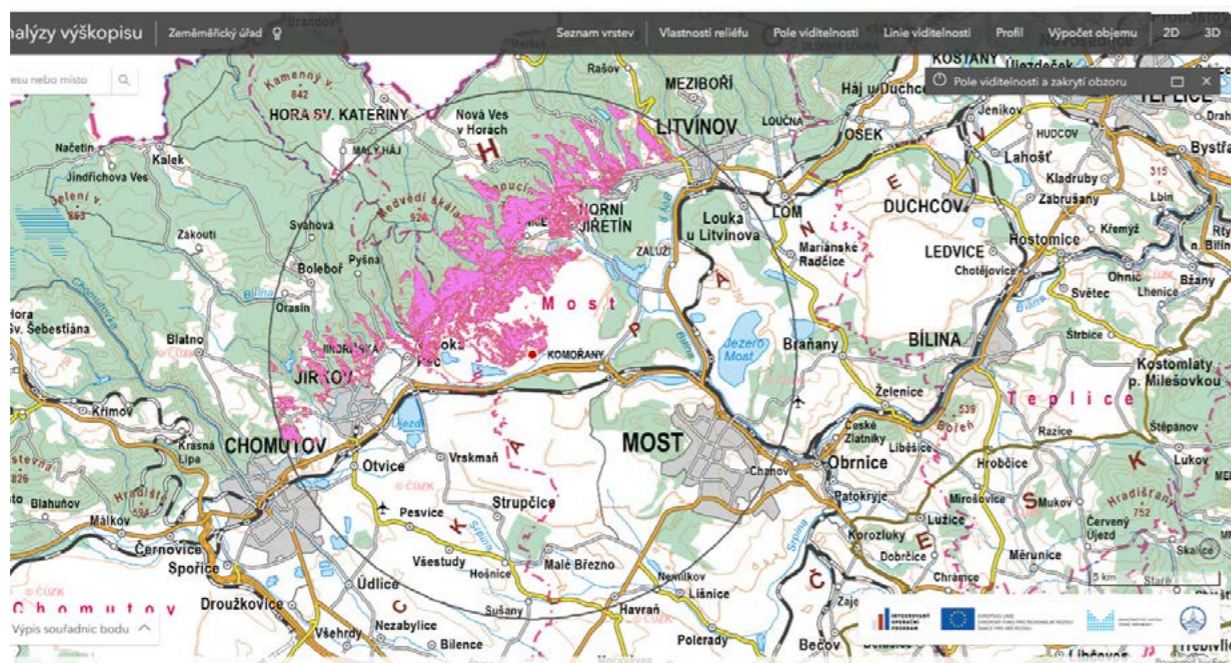

Obr. 11: Pole viditelnosti z vyhlídky nad zámkem Jezeří (zdroj: Analýzy výškopisu ČÚZK)

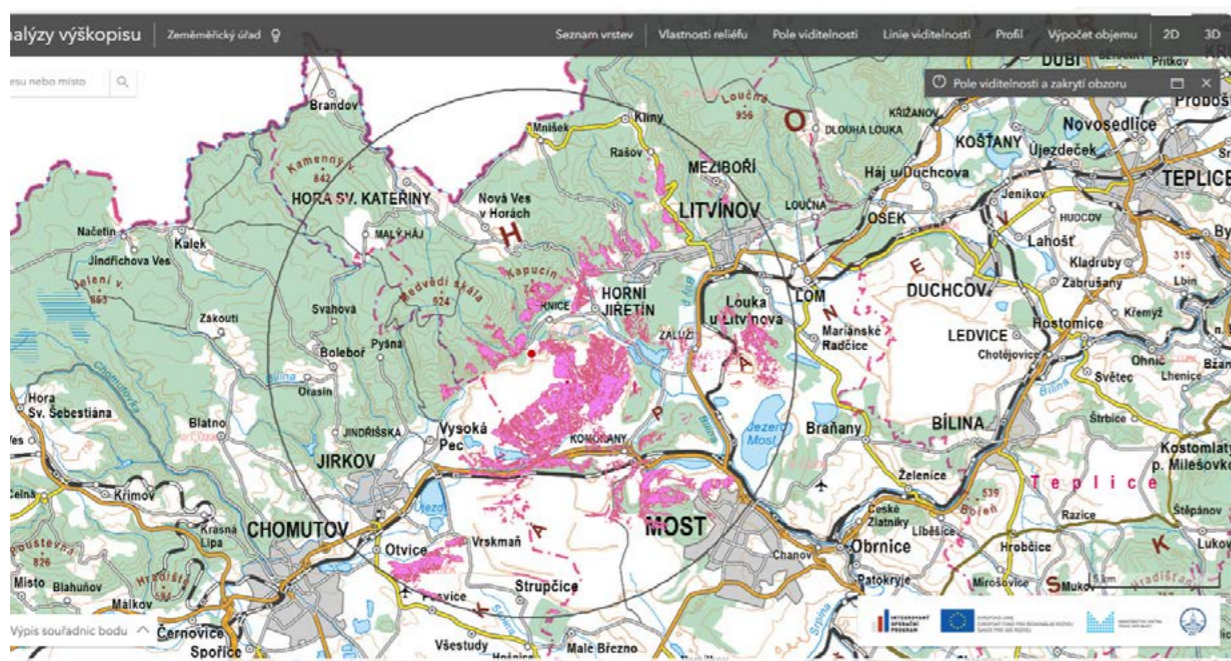

- Území dotčené těžbou, dosud nerekulativováno
- Území dotčené těžbou, již rekulativováno
- Území změněné, avšak nedotčené těžbou
- Industriální provozy vázané na těžbu, stále v provozu
- Území nedotčeno těžbou, "původní" podoba

Z plochy bezprostředně sousedící s územím velkolomu ČSA zůstává nejdůležitější objektem **pohledových vazeb** zámek Jezeří, na který se nejzajímavější pohledy nabízejí od silnice spojující Litvínov-Záluží a Horní Jiřetín, resp. z plochy velkolomu ČSA severně od Úpravny uhlí Komořany. Na dobývací oblast existují cenné pohledy ze západního konce tzv. Chomutovské silnice pod Jezeřím, odkud se otevírá výhled na postupně přírodně rekultivovanou plochu směrem na Vysokou Pec, resp. Chomutov, dále pak z "návsí" zaniklé obce Albrechtice u Mostu, která dnes končí neurčitě strážní buňkou na samém okraji těžební jámy. Obě plochy se aktuálně nacházejí na území tzv. dolového pole, kam je bez povolení těžební společnosti zakázán vstup vyhláškou Českého báňského úřadu, po ukončení těžby a zpřístupnění území veřejnosti, například již zmiňovanou formou vyhlášení národní přírodní památky se bude jednat o ceněné výhledy na post-těžební krajinu a návštěvníci území tak budou moci sledovat postupnou bezzásahovou rekultivaci.

Obr. 12: Pole viditelnosti z prostoru býv. obce Ervěnice (zdroj: Analýzy výškopisu ČÚZK)

Obr. 13: Pole viditelnosti z "návsí" obce Albrechtice směrem do velkolomu ČSA (zdroj: Analýzy výškopisu ČÚZK)

Územní studie ORP Litvínov řadí mezi **krajinné hodnoty** také **neprůstupnost území**, konkrétně "Zejména nad dolem ČSA, krátká a strmá údolí, která nikam nevedou, v současnosti bez jakýchkoli cest a dalších zařízení. Zachovat, ochránit, možná jsou potenciálem kaskády vodních zdrží."⁵ Popis z Územní studie ORP Litvínov se věnuje především zalesněným svahům Krušných hor, pro které je důležité zachování "panenského" charakteru bez výrazného vlivu člověka. V případě území jižně od zámku Jezeří a plochy velkolomu ČSA bude ovšem nové propojení formou cestní sítě a návratu historicky existujících komunikačních tras nezbytné, má-li postupem času v návaznosti na rekultivaci plochy vzniknout celek funkční také z hlediska územního plánování. Zámek Jezeří se v současnosti v jednom z izolovaných míst nachází a přístup k němu je pouze jedinou silnicí směrem od Horního Jiřetína, respektive Litvínova-Záluží. I přesto se jedná o jednu z nejnavštěvovanějších památek v Ústeckém kraji, velkým lákadlem je spatření nejen zámku v procesu postupné obnovy, ale také "měsíční krajiny" v místě velkolomu ČSA. Při postupné rekultivaci se tento faktor bude významně proměňovat a v horizontu desítek, možná nižších stovek let zde vznikne krajina alespoň částečně podobná svému dřívějšímu stavu do poloviny 20. století. U zámku Jezeří tak bude muset být dobře zvoleno i jeho nové využití, schopné přitáhnout návštěvníky.

4/ hodnocení území ve vztahu k sídelní struktuře

V této sekci je zapotřebí rozlišit, zda hovoříme o sídelní struktuře již zaniklé, kterou můžeme v omezeném rozsahu hodnotit z dostupných archivních materiálů map a historických fotografií nebo pohlednic, nebo jestli je do hodnocení zahrnuta existující sídelní struktura, situovaná po obvodu velkolomu ČSA, kterou lze považovat do budoucna za výchozí bod pro obnovu celého území, ovšem za předpokladu, že návrhem nových sídel na místa zaniklých obcí (byť s novým využitím) nebude narušeno fungování jednotlivých obcí a jejich návaznost na infrastrukturu regionu.

Zatímco v prvním případě **zaniklých sídel** se jednalo o celkem 9 vesnic především hromadného (shlukového) - např. osada Jezeří, lánového (lineární formy) - např. Albrechtice u Mostu nebo návěsího uspořádání - např. Komořany u Mostu⁶, navzájem provázaných jednoduchou sítí cest, několika vodními toky a také jednokolejnou železniční tratí vedoucí na samém jižním úpatí Krušných hor, ve druhém případě se jedná o celkem 4 větší sídelní celky (Horní Jiřetín, Litvínov, resp. Litvínov-Záluží, Vysokou Pec a částečně město Most), jejichž rozvoj byl přímo navázán na vývoj území velkolomu ČSA, postupné rozšiřování hnědouhelné těžby a zánik zmiňovaných sídelních útvarů v místě dnešního dobývacího prostoru.

Okraje řešeného území, které jsou jako jediné zároveň tvořeny hodnotitelnou sídelní strukturou, jsou dnes provázány silniční sítí I., II., III. a IV. třídy, která je společně s vybranými úseky cyklostezek jediným komunikačním kanálem v řešeném regionu. Východní, jižní a západní okraj velkolomu ČSA lze považovat za relativně dobře provázaný, kdy zde existují navzájem provázaná sídla; severní hranice území je kvůli přerušení tzv. Chomutovské silnice, později přeložené na tzv. Ervěnický koridor, významnou měrou izolována. **Zámek Jezeří**, nacházející se téměř nad dobývacím prostorem je přístupný kromě několika pěších tras a cyklostezek vedoucích z krušnohorských lesů pouze jednou úzkou silnicí, oddělující se na samé hranici přerušení od tzv. Chomutovské silnice (býv. č. I/13).

⁵ Územní studie ORP Litvínov - analytická část - s. 21.

⁶

Obr. 14: Pohled z jezeřské strany na ukončení tzv. Chomutovské silnice (zdroj: archiv autora)

I přesto si tato památka drží jednu z nejvyšších návštěvností objektů ve správě Národního památkového ústavu na území Ústeckého kraje, především kvůli svému "rustikálnímu" stavu a výhledu na "měsíční krajinu" velkolomu ČSA. V návaznosti na plánovanou rekultivaci se ovšem tyto výhledy postupně promění a v průběhu příštích desítek nebo nejpozději nižších stovek let zaniknou. Této památce, historicky považované za "perlu Krušnohoří" tak hrozí, že se její návštěvnost bude s klesajícím zájmem ze strany veřejnosti snižovat, mimo jiné i kvůli omezenému přístupu, kdy návštěvníci z Karlovarského kraje nebo západních Čech celkově musí objet celou plochu velkolomu ČSA, čímž se výlet na Jezeří pro řadu z nich stává ekonomicky nevýhodným.

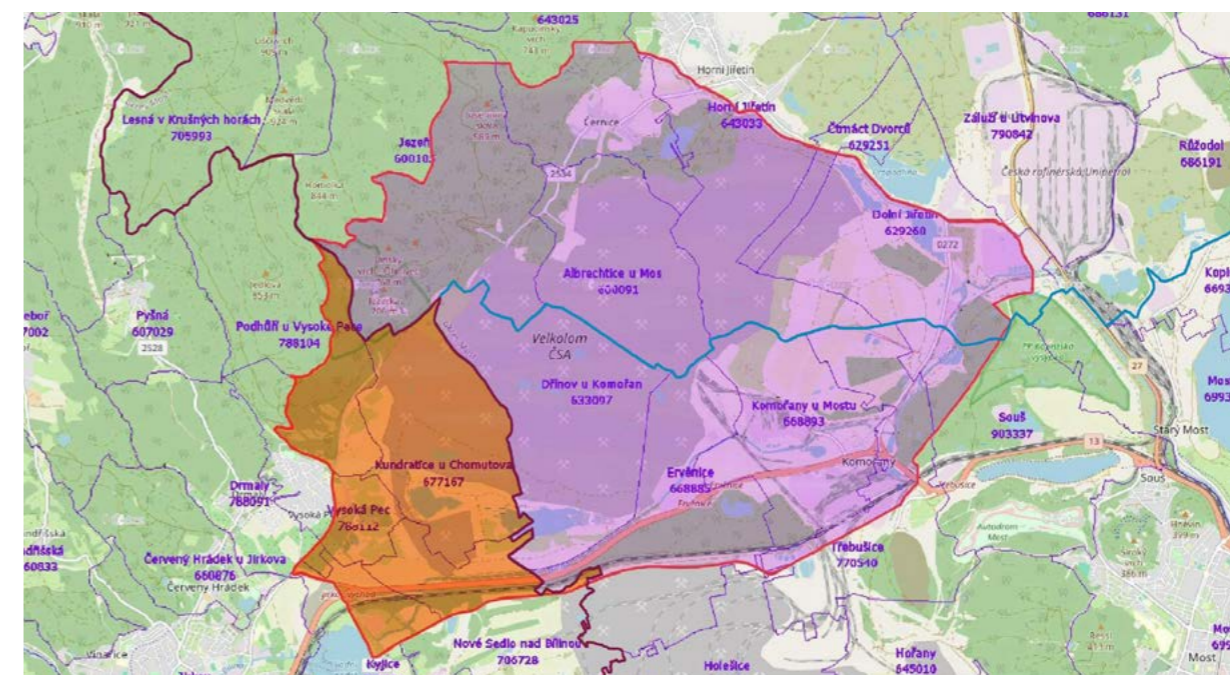

Obr. 15: Výhled z oken státního zámku Jezeří na území velkolomu ČSA (zdroj: archiv autora)

Obnovením chybějícího úseku tzv. Chomutovské silnice by tak bylo možné přijíždět k zámku i ze západní strany, čímž se návštěvníkům i obyvatelům regionu

znovu naskytne výhled na postupnou rekultivaci východní části dnešního důlního území. Zároveň se zlepší dopravní spojení mezi Vysokou Pecí, resp. Chomutovem a Horním Jiřetínem, resp. Litvínovem-Zálužím a Litvínovem. Variantou k obnovení komunikačního tahu pro individuální i hromadnou dopravu se nabízí obnovení přerušené silnice pouze v podobě pěšího koridoru a cyklotrasy s možností doplnění přístupu pro spoje veřejné dopravy, zajímavou a netradiční turistickou atrakcí by mohl být důlní vláček, zajišťující především návštěvnícké spojení na úpatí Krušných hor, který by svou formou současně odkazoval na hornickou minulost regionu.

Ze **správního hlediska** je řešené území aktuálně rozděleno mezi dva okresy: Most a Chomutov, po zániku tohoto uspořádání v roce 2002 pak mezi tři obce s rozšířenou působností (tzv. ORP) Most, Litvínov a Chomutov. Územních samospráv vykonávajících svou působnost nad jednotlivými částmi velkolomu ČSA a jejich okolí je celkem pět, konkrétně Horní Jiřetín, Most, Vysoká Pec, Vrskaň a Malé Březno. Plocha území je tak z hlediska místní samosprávy poměrně roztržštěna, na rozdíl od podobně velkých území s jednotným charakterem využívání, kterými jsou například vojenské újezdy, nacházející se na území jednoho kraje (stejně jako plocha velkolomu ČSA), ale ve správní působnosti jediného celku, újezdního úřadu.

Obr. 16: Současné územní členění řešené plochy velkolomu ČSA (zdroj: archiv autora)

Plocha velkolomu ČSA a přilehlých obcí může zůstat i pro plánovanou rekultivaci a návrh nového využívání území i nadále rozdělena mezi jednotlivé subjekty místní nebo regionální samosprávy, je ovšem důležité zřídit centrální plánovací orgán, který by řešil jednotlivé záměry, které ze své podstaty a podle platné legislativy zůstávají v kompetencích jednotlivých obcí, aby byla zajištěna kontinuita a vzájemná kompatibilita jednotlivých plánů. V opačném případě hrozí rozdělení území na nesourodé celky, které na sebe nebudou navazovat a v krajině budou patrné rozdíly mezi jednotlivými obhospodařovanými částmi. V případě obnovování sídel ve stopách jednotlivých zaniklých obcí (nebo jen vybraných z nich) je nutno vzít v úvahu, zda budou nové sídelní útvary podřízeny současným samosprávním celkům nebo zda dojde ke vzniku nových samostatných obcí, přiřazených k některé z obcí s rozšířenou působností. Dalším faktorem ovlivňujícím nové regionální uspořádání pak může být funkční využití nových sídel, která mohou kromě bydlení sloužit i jako vědecko-technický park nebo studentský kampus.

| A4 |

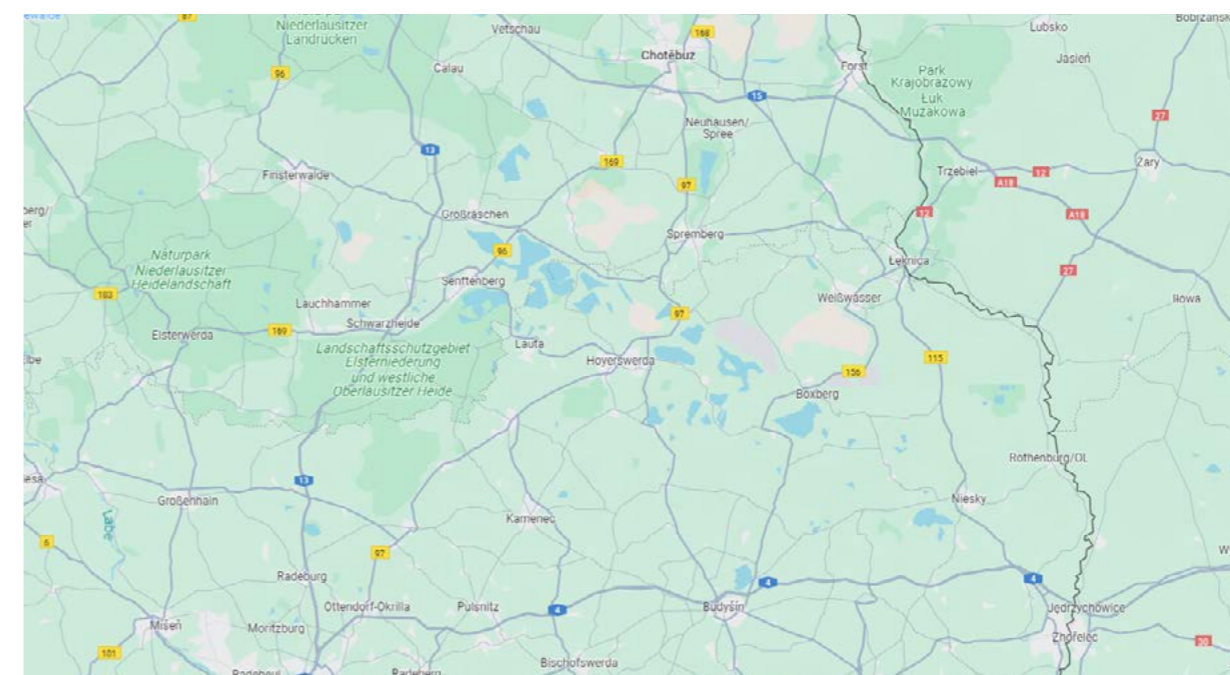
**SROVNÁVACÍ PŘÍKLADY
PRO ANALÝZU K ÚZEMNÍ STUDII**

1/ úvod ke zvoleným srovnávacím příkladům

V rámci analýz pro návrhovou část diplomové práce byly vyhledávány srovnávací příklady podobně dotčených krajín povrchovou těžební činností v Evropě. Nejvíce srovnávacích příkladů bylo nalezeno v Německu, kde se v průběhu 20. století významně projevila těžba hnědého a také černého uhlí, v naprosté většině případů však již došlo k jejímu ukončení a dotčená území prošla nebo v současnosti prochází rekultivací a přeměnou na přírodní rezervace a turisticky atraktivní místa pro relaxaci a sportovní aktivity. Pro srovnání v rámci Evropy byly nalezeny dva příklady těžby černého uhlí, která ve většině případů probíhá hlubinnou těžbou (na rozdíl od těžby hnědého uhlí, které je získáváno povrchově), a to po jednom příkladu ze Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku (neprezentován) a Špicberských ostrovů, územně patřících pod Norské království.

2/ Lausitzer Seeland (Německo)

Tato oblast se nachází v jižní části bývalého Východního Německa mezi městy Luckau, Chotěbuz a Zhořelcem, rozměry území jsou 80 kilometrů z východu na západ a 32 až 40 km ze severu na jih. Při postupném zaplavování zde vzniklo nebo v současnosti vzniká 24 jezer s rozlohou přesahující 14 000 hektarů, z nichž bude deset navzájem propojeno sítí kanálů umožňujících vodní provoz, čímž vznikne spojená vodní plocha s rozlohou asi 7000 hektarů¹. Hnědouhelná povrchová těžba zde probíhala již od 19. století až do roku 1991, kdy v návaznosti na změnu struktury německé ekonomiky a prioritizaci jiných energetických zdrojů došlo k ukončení těžby v dané lokalitě a započatí rekultivace.

Obr. 17: Oblast Lausitzer Seeland (zdroj: Google Maps)

Rekultivace na území probíhá již od roku 1991 a předpoklad jejího ukončení je do konce 20. let 21. století, nově vznikající území je označováno za největší umělou vodní krajinu v Evropě. Jeho využití se předpokládá především

¹ Lužická jezera – jezerní království hned za humny - Novinky.cz. Online.

pro rekreační účely a turistiku, část území bude vyčleněna i pro přírodní rezervaci a nově vznikající biodiverzitu. Ačkoliv se srovnávaná plocha svými rozměry nedá porovnávat s řešeným územím velkolomu ČSA, princip využití vodních ploch pro rekreační účely a zároveň vyčlenění ploch pro ochranu přírody je vhodnou inspirací, kdy zde můžeme vidět již první výsledky probíhající rekultivace.

Obr. 18: Aktuální podoba krajiny Lužických jezer (zdroj: Deník.cz)

Oblast je dnes vyhledávaným cílem rekreantů a dalších skupin obyvatel nejen z Německa, ale vzhledem ke svému umístění u česko-německo-polského trojmezí i obyvateli sousedních států. Propagaci rekreačních aktivit v oblasti Lužických jezer se věnuje několik webových prezentací i v českém jazyce², které se tak snaží přitáhnout přeshraniční návštěvníky, což by i v případě rekultivované plochy velkolomu ČSA na Mostecku mohlo podpořit zdejší rozvíjející se ekonomiku.

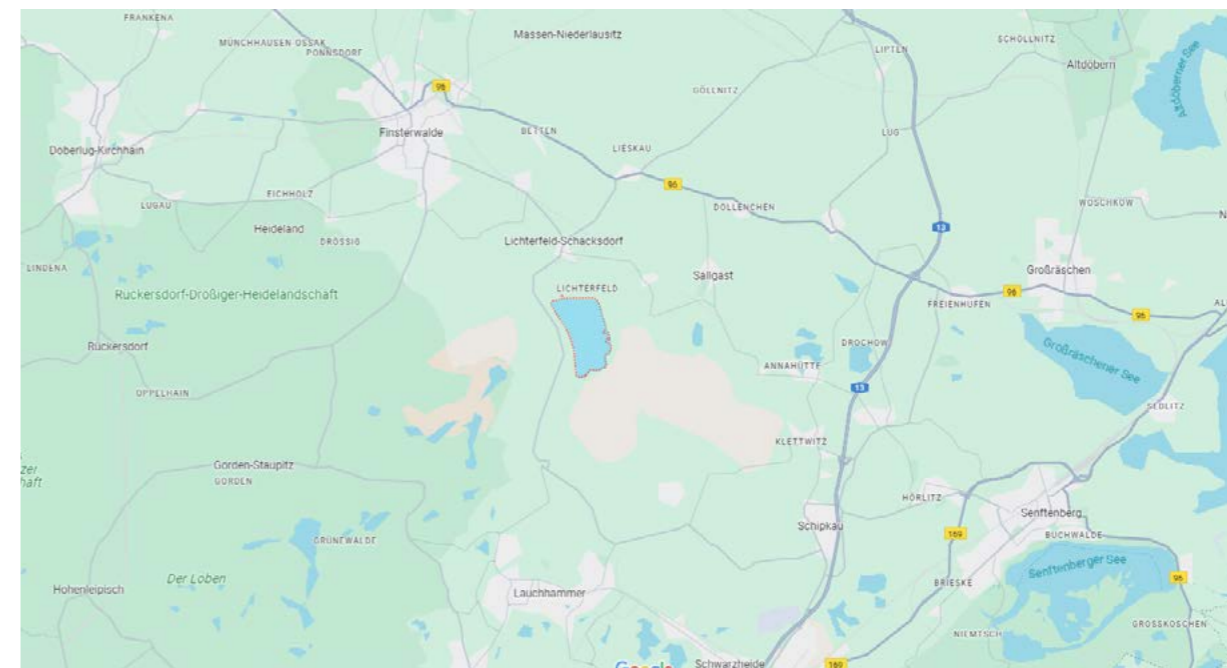
Celkově zhodnoceno se jedná o poměrně dost osídlenou krajinu, spíše menšími sídelními celky doplněnými většími městy, například Senftenberg, Hoyerswerda nebo Wittichenau, které jsou navzájem propojeny sítí silnic i železničních tratí. Využití ploch mezi jednotlivými obcemi vypadá rozděleně mezi zemědělskou půdu a lesní porosty, které podle aktuální satelitní mapy mírně převažují.

3/ Bergheider See a okolí (Německo)

Oproti předcházejícímu příkladu celé soustavy nově vznikajících jezer na místě zatopených povrchových hnědouhelných dolů se v tomto případě jedná o samostatnou bývalou těžební jámu v okrese Elbe-Elster v Braniborsku, na západní straně dálnice A13 (E55) a opačné straně od Lužických jezer, zmiňovaných výše. Těžba zde probíhala v relativně krátkém časovém úseku mezi lety 1988 - 1992, kdy bylo vytěženo asi 13,2 milionu tun uhlí s přesunutím 75 milionů m³ skrývky na ploše asi 436 ha.³

² Lužická jezera - Domovská stránka. Online.

³ Bergheider See - Tagebau Klettwitz-Nord - LMBV.de. Online.

Obr. 19: Oblast Bergheider See a okolí - mapa (zdroj: Google Maps)

Napouštění nové vodní plochy probíhalo 11 let mezi roky 2001 a 2012, nově vzniklo umělé jezero o ploše 320 ha, tvořené 36 miliony m³ vody s hladinou 108 m. n. m. Oficiální brožura společnosti LBMV zajišťující v tomto místě zahlazování důsledků hornické činnosti láká návštěvníky: *Utábořte se v kempu, zůstaňte v plovoucí rekreační osadě nebo jedte trajektem mířícím k plovoucí víceúčelové budově, navržené jako vycházející slunce. Pobuďte tam v restauraci a navštivte aquanautické muzeum. Populární je plachtění a surfování. Nebo opalování se na slunci?*⁴

Obr. 20: Aktuální podoba Bergheider See a okolí (zdroj: Outdooractive.com)

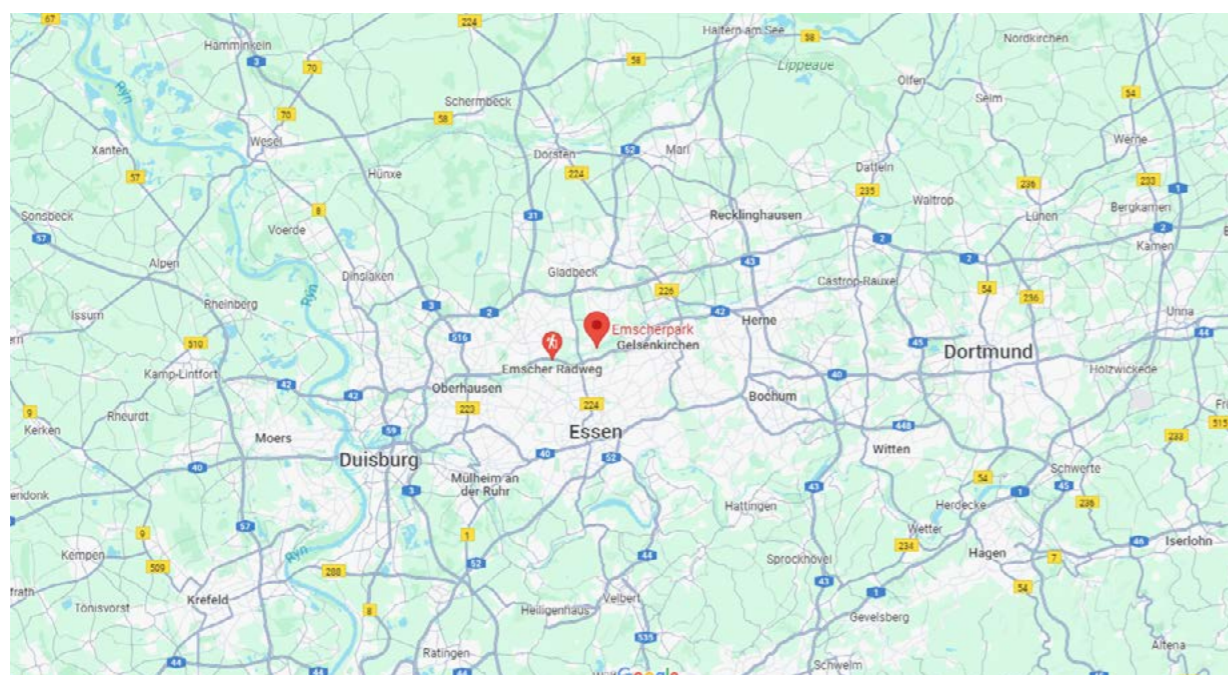
Tento příklad je jako inspirace pro rekultivaci jezeřské krajiny vhodný především svou koncepcí, kdy se jedná o revitalizaci jediného povrchového dolu v určitém regionu. Doba napouštění jezera a její srovnání s predikcemi pro

⁴ Bergheider See - Tagebau Klettwitz-Nord - LMBV.de. Online.

obnovované Komořanské jezero na Mostecku jsou orientačně přímoúměrné, k dalšímu posouzení by se nabízelo podrobněji prověřit hydrogeologické poměry v území, které nemusí být na tomto německém příkladu totožné s analyzovanou severočeskou lokalitou. Bezprostřední okolí nového jezera je osídleno spíše výjimečně, a to menšími osadami nebo obcemi, nejbližším větším sídlem je Finsterwalde, asi 10 km severozápadně od Bergheider See. Menší míra osídlení je v tomto případě dána ještě nerektifikovanou krajinou jižně a jihovýchodně od jezera, jak je patrné z aktuální leteckých snímků území. Vzdálenější části jsou převážně zemědělsky obhospodařované nebo zalesněné, a to především mladší a nižší vegetací, jelikož se i v těchto místech mohly v minulosti nacházet dobývací prostory hnědého uhlí.

4/ Emscher-Landschaftspark (Německo)

Jedná se o jednu z nejznámějších rekultivací post-industriálních krajin v Evropě, v tomto případě se ovšem nejednalo o hnědouhelné doly, nýbrž o dobývání černého uhlí. Celé území o rozloze přesahující 450 km² a nacházející se ve spolkové zemi Severní Porýní - Vestfálsko, regionu Porúří je ohraničeno významnými centry německé ekonomiky jako Duisburg, Essen, Dortmund nebo Recklinghausen. 60 kilometrů jižně nalezneme město Kolín nad Rýnem, asi 40 km jihozápadně pak Düsseldorf.

Obr. 21: Emscher Park - mapa (zdroj: Google Maps)

Po dlouho trvající těžbě, která zde probíhala již od poloviny 19. století až do 2. poloviny 20. století bylo rozhodnuto přistoupit k rekultivaci území do té doby velmi netradičním způsobem - "stavební výstavou" IBA (*International Building Exhibition*), která byla brána jako výzva pro nový alternativní přístup, zachovávající ovšem industriální stopy minulosti v řešeném území. Na této ploše započala mezi lety 1989 a 1999 realizace přes 120 projektů, z nichž některé cílily na novou podobu krajiny, jiné na nové využití tehdy již opuštěných industriálních provozů. Jednou z prvních realizací v tomto území byl vznik krajinářského parku s rozlohou cca. 200 ha nedaleko Duisburgu, jehož cílem "bylo provázání industriálního a

postindustriálního světa".⁵ Jednalo se o provázání nově vznikající přírody v areálu průmyslových staveb po uhelné těžbě, popisované například: "Z věží vysokých pecí se můžete rozhlížet po měnící se krajině, zbytky betonových závažecích bunkrů jsou horolezeckými stěnami, v bývalém plynojemu je potápěčský bazén s tělocvičnou. Strojovna bývalé elektrárny pravidelně hřmí rockovými koncerty, ale odehrávají se zde i vládní recepce. Okolní zelený park křížují cesty k hřištím a nejrůznějším zákoutím, podél kanálu apod."

Obr. 22: Ukázka aktuální podoby Emscher Park (zdroj: Pinterest)

Region Porúří společně s Emscher Parkem lze použít jako vhodnou inspiraci na obnovu krajiny velkolomu ČSA především v oblasti nového využívání opuštěných industriálních provozů a jejich prolínání s nově vznikající přírodou. Podobný přístup bude nejvhodnější použít pro lokality zaniklých obcí Komořany a Ervěnice, kde aktuálně fungují úpravny uhlí a další průmyslové závody navázané na hnědouhelnou těžbu, v souvislosti s ukončením těžby pro ně bude nutné najít nové využití, které by mohlo být orientováno buď na nové formy průmyslu nebo ve zcela jiném odvětví - vzdělávání, rekreace a cestovní ruch nebo další.

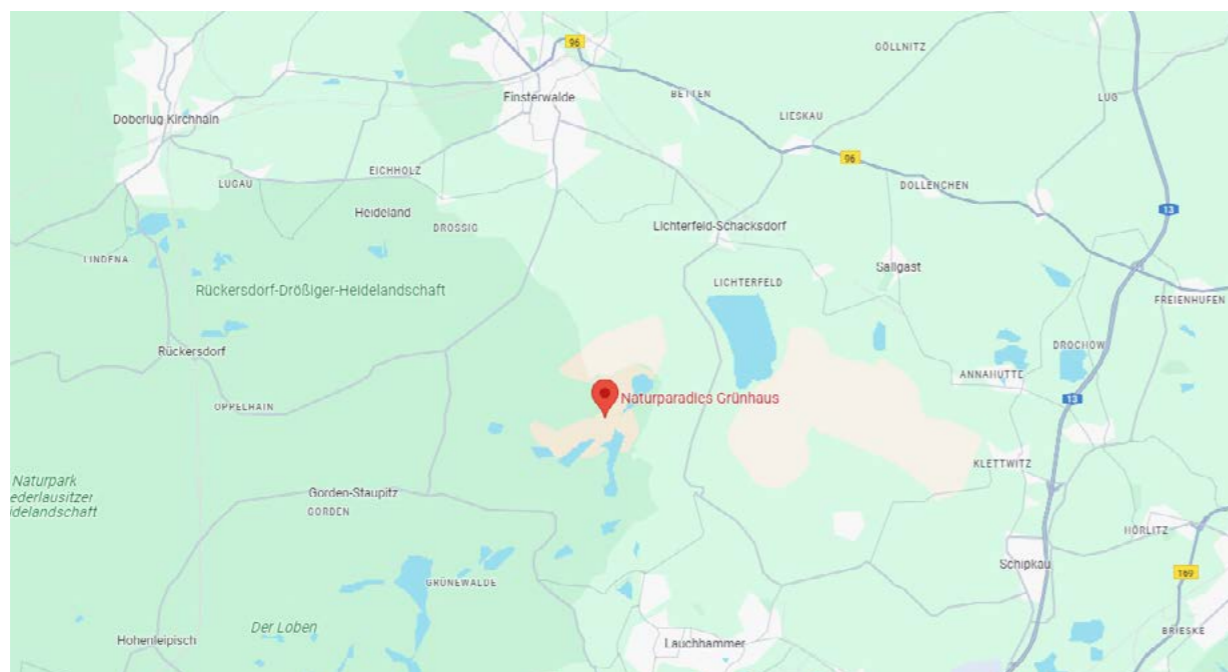
Svou rozlohou je území v západním Německu násobně větší, zároveň hustota osídlení je v celém regionu i dle pohledu na aktuální satelitní snímky velmi vysoká, lze proto předpokládat, že snahy o konverzi průmyslových areálů na přírodní parky a rekreační oblasti byly motivovány i omezeným prostorem pro lesy a zeleň celkově, vzhledem k jedné z významnějších polycentrických městských aglomerací v Německu.

5/ Naturparadies Grünhaus (Německo)

Další ze zvolených referenčních příkladů je opět z oblasti Dolní Lužice, resp. spolkové země Braniborsko a jejího okresu Elbe-Elster, kde navazuje na západní okraj výše zmiňovaného referenčního příkladu Bergheider See, od kterého je oddělen regionální silnicí L60. Jedná se o oblast o rozloze přesahující 2 000 hektarů, rozděleného na západní (837 ha) a východní (1 195 ha) oblast. Celá oblast je dále

5 Postindustriální krajina / Porúří – Emscher Park / - Časopis Vesmír. Online.

rozdělena na tzv. zónu divočiny (2 032 ha), "plochu péče" (154 ha) a "rozvojovou zónu" (15 ha). Lov zvěře aktuálně probíhá na ploše 345 hektarů, ze strany nadace NABU, která toto území obhospodaruje, existuje plán na zmenšení této plochy⁶, z čehož vyplývá snaha o vytvoření přírodní bezzásahové rezervace kladoucí důraz na udržitelnost a obnovu životního prostředí v rámci post-industriálního využití.

Obr. 23: Naturparadies Grünhaus - mapa (zdroj: Google Maps)

Hnědouhelná těžba v tomto regionu probíhala v období mezi lety 1975 a 1991, kdy došlo k likvidaci obce Grünhaus a okolní přírody. Po ukončení dobývání bylo rozhodnuto o vyčlenění půdy pro lesy a zemědělské plochy, jak předpokládal i závazek nadace NABU, která zakoupila část tohoto post-industriálního území o rozloze přes 1 930 hektarů s plánem obnovy a rekultivace. Součástí obnovy byla stabilizace svahů jámy, čímž ale došlo k narušení samovolné rekultivace.

Obr. 24: Ukázka aktuální podoby Naturparadies Grünhaus (zdroj: NABU)

Přístup k obnově tohoto území je de facto velmi podobný s dalšími referenčními příklady z oblasti Lužických jezer a dalších regionů s povrchovou hnědouhelnou těžbou. Velký důraz je ve všech příkladech kladen na obnovu přírodního prostředí a minimalizaci dopadů industriálních aktivit. Na rozdíl od Emscher Landespark jsou v těchto příkladech upozaděny pozůstatky industriálních provozů, které jsou likvidovány a nahrazovány přírodou, čímž na druhou stranu zaniká připomínka těžební minulosti regionu, ačkoliv se zcela jistě jednalo o období velmi neprospěšné pro celou oblast z hlediska likvidace přírodního dědictví a dřívější podoby krajiny. Podobně jako u nedalekého Bergheider See se jedná o méně osídlené území, lze proto předpokládat, že k rekultivaci a obnově přírodních ploch zde bylo přistoupeno vzhledem k ekonomickým možnostem, kdy tady pravděpodobně nebyl významný zájem investorů na vznik průmyslových center nebo například rezidenční bydlení.

6/ Sveagruva (Norsko)

Poslední ze zvolených srovnávacích příkladů představuje bývalý černouhelný důl na Špicberských ostrovech, které jsou součástí Norského království. Jedná se tak o odlišnou krajinu, která ovšem byla významně postižena povrchovou těžbou, ačkoliv pro dobývací prostory černouhelných dolů bývá typický hlubinný způsob, v České republice známý z oblasti Ostravska a Karvinska. Prezentovaný špicberský důl se nachází asi 60 km jihovýchodně od města Longyearbyen, hlavního města souostroví, v nepříliš osídlené krajině - hlavní město je zároveň nejbližším obydleným celkem od opuštěného dolu.⁷

Obr. 25: Sveagruva - mapa (zdroj: Google Maps)

Důl Sveagruva (používá se též zkrácený název Svea) byl založen švédskou společností v roce 1917 a těžba zde probíhala do roku 1925, kdy došlo poprvé k uzavření dolu. Nový majitel získal důl o tři roky později a těžba zde probíhala až do roku 1944, kdy došlo k ostřelování dolu německou armádou a ani přes poválečnou rekonstrukci nedošlo kvůli klesajícím cenám uhlí k obnovení dobývání. Poslední etapa těžby v dole proběhla mezi lety 1970 a 1987, poté došlo k další odstávce

následované otevřením nového dolu Svea Nord s velmi bohatým ložiskem uhlí, otevřeným v roce 2001. O deset let později existovaly plány na otevření nového dobývacího prostoru severovýchodně od současných dolů, kvůli poklesu cen uhlí k jeho otevření již nikdy nedošlo, proběhly zde pouze přípravné práce, ukončeny v roce 2015. Následně bylo rozhodnuto o ukončení provozu dolů v této lokalitě s navazujícím odstraněním pozůstatků těžby (s výjimkou několika památkově chráněných objektů a navrácení území do přirozeného stavu.⁸

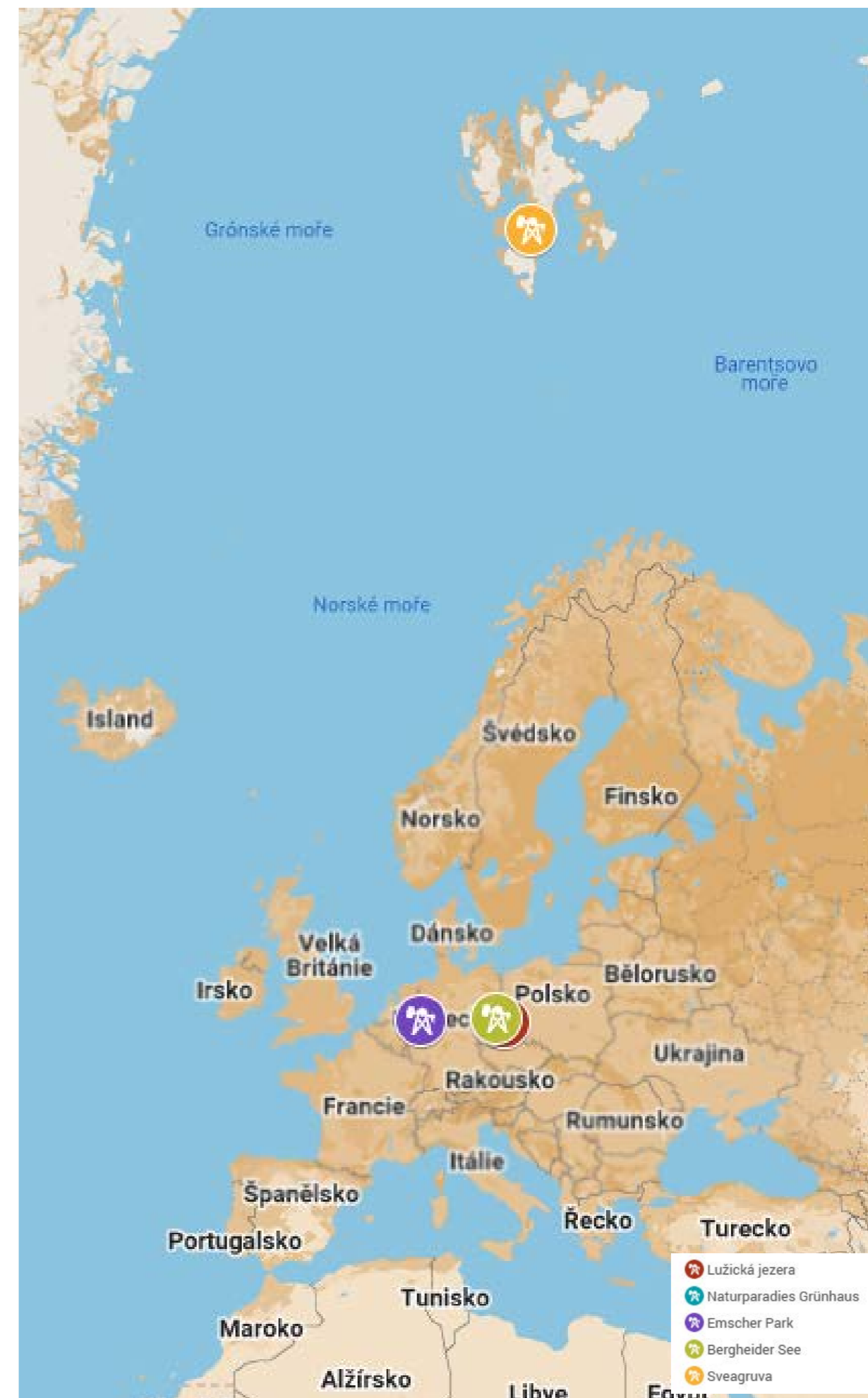
Obr. 26: Ukázka aktuální podoby Sveagrava (zdroj: Seznam Zprávy)

Vzhledem ke svému umístění se jedná o zcela izolovanou krajinu, důvodem pro volbu přirozené rekultivace zde tak byly nejen omezené možnosti přístupu pro obnovu území, ale také velké finanční náklady a zároveň velmi kladný přístup severovýchodních států k udržitelnosti a ekologii. Inspirací pro obnovu velkolomu ČSA zde může být ochrana některých pozůstatků industriální činnosti, které navíc požívají památkové ochrany a mohou tak zůstat za mnoho let připomínkou těžební minulosti regionu, byť je z fotografií současné podoby území zřejmé, že zde rekultivace bude probíhat minimálně několik desetiletí.

7/ vyhodnocení srovnávacích příkladů

Ačkoliv byly zvoleny srovnávací příklady pouze ze dvou evropských států, je zřejmé, že nejvíce prostoru je dááno přírodním nebo řízeným rekultivacím s následným vznikem přírodních rezervací nebo rekreačních ploch pro návštěvníky území. Kromě Emscher Landesparku, kde byly v rámci obnovy území revitalizovány i původní industriální provozy, nově využívány například jako vědecko-technické parky či docházelo k zajímavému prolínání opuštěných závodů a rozrůstající se vegetace, která si tak území znovu brala zpět.

V rámci návrhové části diplomního projektu se tak nabízí klást větší důraz na zpětné osídlování regionu, v návaznosti na ekonomické podmínky území, zaměstnanost a další aspekty. Zároveň by však měly být chráněny a dále podporovány stávající rekultivační procesy a vytvářející se jedinečná biodiverzita.

Obr. 27: Mapa srovnávacích příkladů pro územní studii (zdroj: Moje mapy Google)

8 Sveagrava - Svalbard Museum. Online.

| A5 |

VYUŽÍVÁNÍ KRAJINY ČLOVĚKEM

1/ zemědělství

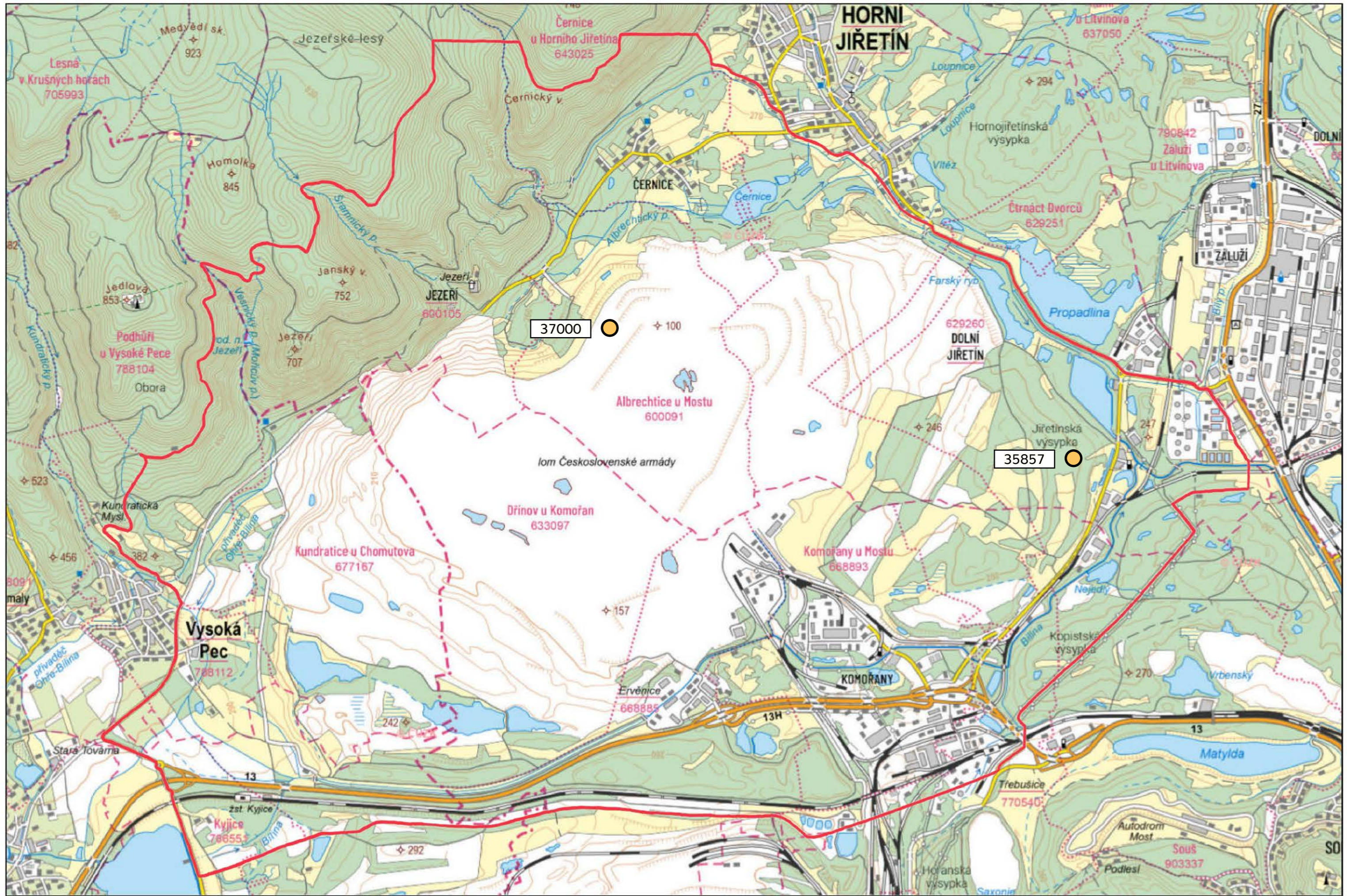
Řešené území je v oblasti **zemědělství a zemědělské produkce** využíváno minimálně, především z důvodu absence úrodných složek v půdě na naprosté většině plochy velkolomu ČSA a jejího bezprostředního okolí, tuto skutečnost dokládají také geologické profily, které byly pro účely této analytické části diplomové práce poskytnuty Českou geologickou službou a jsou publikovány na následujících listech včetně vyznačení místa odběru vzorků. V sídelních útvarech nacházejících se po obvodu dobývacího prostoru lze nalézt řadu individuálních pěstitelů různých produktů, především ovoce a zeleniny, a to v naprosté většině pro vlastní potřebu. Největší plocha řešeného území je stále využívána k povrchové těžbě hnědého uhlí, zemědělská produkce zde proto ani v nadcházejícím dlouhodobém horizontu nepřichází v úvahu.

Pro **hospodářské využívání v oblasti** zemědělství se v současnosti nabízejí louky na plochách mimo části území zasaženého těžbou nebo oblasti již rekultivované po povrchové hnědouhelné těžbě, a to již před delší dobou. S ohledem na velké množství náletových dřevin, které zde v průběhu uplynulých desetiletí vyrostly, ovšem nelze území považovat za vhodné k jakémukoliv druhu zemědělského hospodaření, a to včetně pěstování krmiv nebo krmných směsí či pastvu dobytka nebo jiných hospodářských zvířat. Adaptace tohoto prostředí bude vyžadovat nemalé finanční prostředky a čas, jako riziko je nutno v tomto případě vnímat ohrožení nových, a často i jedinečných ekosystémů, které v některých místech již mimo oblast povrchové těžby vznikly a jsou ceněny odborníky z AOPK ČR i dalších institucí.

2/ lesní a vodní hospodaření

Lesní hospodaření lze na vymezeném území aplikovat pouze v jeho severní části, na jižních a jihovýchodních svazích Krušných hor. Na velké ploše se jedná o lesy požívající různých stupňů národní (národní přírodní rezervace Jezerka nebo Jezeřské arboretum) i mezinárodní ochrany (například jako evropsky významná lokalita NATURA 2000), které jsou hodnoceny jako původní dochované krušnohorské bučiny. Většina z nejcennějších partií krušnohorských lesů je chráněna podle zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny, torzo Jezeřského arboreta na severním okraji velkolomu ČSA pak podle zákona č. 20/1987 Sb. o státní památkové péči jako národní kulturní památka.

Na ploše **původních krušnohorských lesů** byl v I. čtvrtletí roku 2024 experty z České zemědělské univerzity nalezen nejstarší buk na území České republiky, jehož stáří je odhadnuto na minimálně 470 let, pravděpodobný věk by však měl přesahovat 500 let. I z tohoto důvodu existují vážné obavy o osudy nejstarších a jedněch z nejkvalitnějších lesů na našem území v případě, kdy by toto území nepožívalo žádného stupně zákonné ochrany a byla zde umožněna těžbařská činnost dřevozpracujícího průmyslu. V roce 2021 došlo k uzavření smlouvy mezi Ústeckým krajem a společností I.H.Farm (dnes jsou lesy vlastněny Forestlaan) o ochraně krušnohorských lesů. Tato forma ochrany je limitována časovým obdobím 10 let (tedy do roku 2031), po které může být smlouva kteroukoliv ze stran vypovězena a těžba v místních lesích může po splnění všech zákonných požadavků probíhat. Významnou formou ochrany je připravované vyhlášení chráněné krajinné oblasti

Česká geologická služba
databáze geologicky dokumentovaných objektů

gd3v

**STRATIGRAFICKY VYMEZENÝ VÝPIS GEOLOGICKÉ DOKUMENTACE ARCHIVNÍHO VRTU
2/57 [Horní Jiřetín]**

Klíč báze GDO : 35857 Číslo posudku : FZ004901 Mapy 1:25.000 02-332 M-33-52-A-c
Souřadnice - X : 983948.57 Y : 794731.09 [zaměřeno]
Nadmořská výška : 224.45 [zaměřeno (systém neuveden)] Rok ukončení : 1957
Hloubka / délka : 104.60 [vrt svislý] Datum výpisu : 17.1.2024
Účel objektu : ložiskový na uhlí
Realizace : Uhelný průzkum Osek u Duchcova
Komentář :

stratigrafie
hloubkový interval : základní popis polohy
[m] : rozšíření popisu polohy
[komentář k poloze](#)

Kvartér
0.00 - 0.30 : **humus**
0.30 - 1.00 : **písek** jemnozrnný, slídnatý, světle šedožlutý
1.00 - 1.50 : **jíl**; příměs: slída
přítomnost : zuhelnatělé zbytky rostlin
1.50 - 4.50 : **štěrkopísek** silně slídnatý
přítomnost : valouny max. velikost částic 5 cm
Neogén - miocén
4.50 - 58.20 : **jíl** šedý
58.20 - 58.40 : **pískovec** sideritický, jemnozrnný, prachovitý, světle šedý
58.40 - 77.00 : **jíl** písčité, zpevněný, šedý
77.00 - 78.20 : **uhlí** jílovité
přítomnost : pyrit v konkrétech
78.20 - 79.40 : **uhlí**
přítomnost : jíl ve vložkách
79.40 - 80.40 : **jíl** tmavě šedý; příměs: uhlí
80.40 - 81.70 : **uhlí**
přítomnost : jíl ve vložkách
81.70 - 101.40 : uhlí; příměs: pyrit
101.40 - 104.00 : uhlí; příměs: jíl
104.00 - 104.60 : **uhlí**

Hladina podzemní vody neuvedena

Provedené zkoušky
[technologické rozborů](#)

Česká geologická služba
databáze geologicky dokumentovaných objektů

gd3v

**STRATIGRAFICKY VYMEZENÝ VÝPIS GEOLOGICKÉ DOKUMENTACE ARCHIVNÍHO VRTU
AL 40/6 [Horní Jiřetín]**

Klíč báze GDO : 37000 Číslo posudku : FZ004902 Mapy 1:25.000 02-332 M-33-52-A-c
Souřadnice - X : 982784.50 Y : 798628.30 [zaměřeno]
Nadmořská výška : 235.20 [zaměřeno (systém neuveden)] Rok ukončení : 1966
Hloubka / délka : 224.50 [vrt svislý] Datum výpisu : 17.1.2024
Účel objektu : ložiskový na uhlí
Realizace : SHR - doly V.I.Lenina, n.p. Komořany
Komentář :

stratigrafie
hloubkový interval : základní popis polohy
[m] : rozšíření popisu polohy
[komentář k poloze](#)

Kvartér
0.00 - 0.80 : **hlína** písčité, hnědá
0.80 - 3.20 : **štěrk** rezavohnědý
Neogén - miocén
3.20 - 35.00 : **jíl** prachový, hnědošedý; geneze limnická
35.00 - 101.00 : **jilovec** prachový, písčité, šedohnědý; geneze limnická
přítomnost : siderit
101.00 - 141.50 : **jilovec** písčité, hnědošedý; geneze limnická
přítomnost : siderit
141.50 - 141.70 : **pelosiderit** písčité, hnědošedý; geneze limnická
141.70 - 167.00 : **jilovec** písčité, hnědošedý; geneze limnická
přítomnost : siderit
Stáří neznámé
167.00 - 168.00 : **detrit** xylitický, lupkový
přítomnost : pyrit
Neogén - miocén
168.00 - 168.60 : **jilovec** uhelný, páskovaný; geneze limnická
168.60 - 168.90 : **jíl** uhelnatý (prouhelněný); geneze limnická
přítomnost : xylit ve vložkách
Stáří neznámé
168.90 - 195.70 : **detrit** xylitický
195.70 - 197.10 : **detrit** páskovaný, lupkový, xylitický
197.10 - 199.50 : **detrit** xylitický
Neogén - miocén
199.50 - 199.60 : **jíl** uhelnatý (prouhelněný); geneze limnická
Stáří neznámé
199.60 - 200.10 : **detrit**, lupkový, páskovaný
přítomnost : xylit ve vložkách
200.10 - 200.80 : **detrit** lupkový, páskovaný
přítomnost : xylit ve vložkách
Neogén - miocén
200.80 - 201.90 : **jilovec** písčité, šedohnědý; geneze limnická
201.90 - 224.50 : **pískovec** arkózový, polymiktní, vápnitý, hnědošedý; geneze limnická
přítomnost : zuhelnatělé zbytky rostlin

Hladina podzemní vody - hloubka [m] : 0.00 **druh hladiny :** nerozlišená

Provedené zkoušky
[technologické rozborů, chemické rozborů pevných vzorků, geotechnické rozborů](#)

(CHKO) Krušné hory, která by měla pokrýt většinu plochy tohoto severočeského pohorí a dřevozpracující průmysl by tak mohl být aktivní pouze na omezené ploše území mimo nejcennější partie, kdy by zásahy nedocházelo k významné proměně existujících nebo nově vznikajících ekosystémů, které jsou v mnoha ohledech celostátně ceněné.

Vodní režim je aktuálně v území zcela odlišný, než tomu bylo před postupným rozšiřováním hnědouhelné těžby v průběhu 20. století. Dříve byla nejvýznamnějším vodním tokem řeka Bílina, napájející Komořanské jezero, rozkládající se ve středu dnešního velkolomu ČSA, společně s dalšími přítoky - Šramnickým, Černickým a dalšími menšími potoky. Po postupném vysoušení Komořanského jezera, jehož plocha se zmenšovala a okrajové části byly přetvářeny na močály a následně až na zemědělskou půdu, napájela Bílina především menší vodní plochy, které se v území nacházely až do rozšíření dobývacího prostoru a vzniku velkolomu ČSA.

Pro zajištění **geologické stability svahů** na okrajích lomu došlo k přetrasování a zatrubnění řeky Bíliny, která byla "odkloněna" ve čtyřech rourách, každá o průměru 1,2 m na nově vzniklé těleso tzv. Ervěnického koridoru, kde jsou aktuálně vedeny i všechny další inženýrské sítě mezi okresními městy Most a Chomutov. Do zatrubnění je Bílina svedena v jihozápadním rohu řešeného území nedaleko Jirkova a znovu se na povrch dostává ještě v nepůvodním korytě mezi průmyslovými závody v Komořanech a Litvínově-Záluží na severozápadním okraji Kopistské výsypky. Menší vodní toky jako například Šramnický nebo Černický potok, byly na severním okraji velkolomu ČSA přetrasovány do nově vyhloubených štol v masivu Krušných hor, kudy jsou svedeny přes město Horní Jiřetín do potoka Loupnice, vlévajícího se na východním okraji řešeného území do řeky Bíliny.

3/ těžba nerostných surovin

Hnědouhelná těžba významně ovlivnila podobu tohoto regionu, nejednalo se ovšem o první surovinu, která se na řešeném území v jeho historii těžila. Na jihozápadních svazích Krušných hor se v období středověku nebo raného novověku těžila **železná ruda**, která dala i historický německý název zámku, resp. osadě Jezeří, tedy *Eisenberg* (něm. *Železná hora*). Nedaleko hlavního zámeckého parkoviště je dodnes možné si prohlédnout zaslepené vchody do dvou štol, které byly objeveny v 70. letech 20. století při průzkumu okrajových částí velkolomu ČSA pro plánované rozšíření povrchové hnědouhelné těžby¹.

Nejvýznamněji region ovlivnila **hnědouhelná těžba**, jejíž historie již byla představena v části A1 - Stručná historie území a současný stav řešeného území. Počátky dobývací činnosti lze nalézt na počátku 20. století, kdy byl otevřený první hnědouhelný důl Hedvika (předchůdce velkolomu ČSA) jako pobočný závod dolu Julius V, těžba se během 1. poloviny minulého století postupně rozšiřovala, tento postup však zatím neovlivňoval sídelní strukturu v regionu, docházelo pouze k drobnějším zásahům do území, co se týče cestní sítě nebo zániku zemědělských ploch či lesů. Na konci 30. let 20. století vznikl chemický závod v Litvínově-Záluží, který je dodnes klíčovým místem pro zpracování ropy a ropných produktů v České republice a je napojený na ropovod Družba² (v návaznosti na ekonomické sankce a omezení zpracování ropy z Ruské federace se předpokládá v následujících letech významná modernizace celého provozu).

1 Zámek Jezeří - Jezero Most. Online.

2 Chemická továrna v Záluží u Litvínova – Kudy z nudy. Online.

Obr. 28: Letecký snímek velkolomu ČSA v roce 1947 (zdroj: Archiv LMS ČÚZK)

Zlom ve vlivu těžební činnosti na sídelní strukturu v regionu nastal po únorovém převratu v roce 1948, kdy se důl pod tehdejšími názvem "Důl president Roosevelt" převedl v 50. letech na velkolom. Hnědouhelná těžba se dále rozšiřovala ze střední části řešeného území do okrajů a přibližovala se jednotlivým obcím, v roce 1958 došlo k přejmenování na dnešní název "důl Československé armády" a o 4 roky později k začlenění dolu do národního podniku "Doly V. I. Lenina". Tato instituce byla po sametové revoluci přeměněna na nechvalně proslulou Mosteckou uhelnou společností a po privatizaci dokončené v roce 1999 rozdělena na několik institucí včetně dnešního provozovatele velkolomu, společnost SEVEN (Severní energetická a. s.)³. Jak je parné na leteckých snímcích nad a pod tímto odstavcem, došlo během téměř 50 let k velkému poklesu vegetace v centrální části snímků, rozdíl je patrný i v ploše Jezeřského arboreta, zmenšeného pouze na zlomek původní rozlohy.

Obr. 29: Letecký snímek velkolomu ČSA v roce 1995 (zdroj: Archiv LMS ČÚZK)

3 Sanace a rekultivace lomu ČSA Z7 - DIAMO. [online].

Aktuálně (rok 2023, resp. 2024) probíhá hnědouhelná těžba ve velkolomu ČSA již pouze ve dvou ložiskách v nehlouběji situované části lomu, kde dochází k dotěžování zbývajících zásob, při jejichž získávání nedochází k překročení těžebních limitů. Předpokládá se vytěžení těchto zásob v následujících dvou letech, tedy do konce roku 2025, resp. v průběhu roku 2026, kdy by měla být dobývací činnost v prostoru velkolomu ČSA definitivně ukončena a na těžební činnost by měla navázat rekultivace. Zajištěny již byly štoly pod severním okrajem lomu, kde byla ve 2. polovině 20. století prováděna hnědouhelná těžba hlubinným způsobem a před revitalizací území bylo nutné tyto štoly a okolní svahy zajistit, aby nedocházelo k sesuvům území.

Obr. 30: Hranice dobývacího prostoru v r. 1991 (zdroj: Nařízení vlády ČR 444/1991)

Nepředpokládá se další postup těžby a zrušení, resp. nové vytyčení územních limitů pro hnědouhelnou těžbu, která by mohla potenciálně ohrozit existenci osady Černice a města Horní Jiřetín. Tím by zůstal mimo jiné i zámek Jezeří zcela odříznut a přístupný pouze po lesních cestách z Krušných hor, kde se předpokládá vyhlášení chráněné krajinné oblasti, a nová forma dopravní obslužnosti zámku Jezeří by tak byla významnou měrou ztížena.

4/ dopravní infrastruktura

Hlavními **dopravními tahy v území** jsou aktuálně silnice I/13 spojující okresní města Most a Chomutov a vedoucí po tzv. Ervěnickém koridoru společně s dvoukolejnou železniční tratí a veškerým vedením technické infrastruktury mezi okresními městy. Omezenou cestní síť v regionu dále tvoří krajská silnice II. třídy č. 27, propojující Most a Litvínov přes jeho místní část Litvínov-Záluží a řada komunikací III. třídy a místních cest, zajišťujících dopravní spojení mezi jednotlivými sídelními celky (osada Černice, město Horní Jiřetín, Úpravna uhlí Komořany, obec Vysoká Pec a další lokality). Znatelně v regionu chybí úsek původní silnice I/13, vedoucí přes Litvínov-Záluží, Horní Jiřetín a Černice směrem na Podhůří, Vysokou Pec a Jirkov, resp. Chomutov, který byl však kvůli hnědouhelné těžbě a následným sesuvům přerušen v cca. kilometrovém úseku krátce za odbočkou k zámku Jezeří na svém východním konci a východně od zaniklé osady Podhůří, dnes začleněné do obce Vysoká Pec na západě. Obnovením tohoto dopravního tahu by byla zajištěna lepší dopravní obslužnost města Horní Jiřetín a dalších sídel ve směru od Chomutova, zároveň by se i zámek Jezeří, nazývaný "barokní perlou Krušných hor" stal lépe přístupným pro návštěvníky z okresu Chomutov, Karlovarského kraje a celých západních Čech.

Železniční síť se na řešeném území téměř nevyskytuje, jediným existujícím úsekem je dvoukolejná elektrifikovaná regionální trať č. 130 spojující města Ústí nad Labem a Chomutov a jsoucí součástí celostátní dráhy. Původní jednokolejný tah Oldřichov u Duchcova – Litvínov – Jirkov – Chomutov (dnes vedený pouze v úsecích Oldřichov u Duchcova - Litvínov pod č. 134 a Jirkov - Chomutov pod č. 124) zajišťoval dopravní obslužnost celého severovýchodního okraje velkolomu ČSA včetně několika dnes již zaniklých obcí. Kvůli postupující hnědouhelné těžbě byla trať nejprve překládána, později v jednotlivých úsecích rušena a přerušena na dnešní podobu. Mezi městem Litvínov a osadou Černice jsou dodnes patrné zbytky drážního tělesa, jehož obnovení by mělo být možné za předpokladu vybudování estakády a nasypáním terénu mezi Jezeřským arboretem a lokalitou bývalé obce Podhůří. V souvislosti s revitalizací celého území a jeho nového využití lze předpokládat zvýšenou poptávku po dopravní obslužnosti lokality prostředky veřejné dopravy, kdy by návrh železničního spojení současně velkou měrou podpořil ekologický aspekt a udržitelnost plánovaného záměru. Variantou obnovení železničního spojení by mohlo být řešení v podobě krátkého důlního vláčku, zajišťujícím spojení na místě momentálně přerušeno úseku bývalé silnice I/13 v úseku od západního ukončení v lesích pod Jánským vrchem do východního konce u Jezeřského arboreta s napojením na návštěvníkový provoz státního zámku Jezeří, níže situovaného arboreta a dalších významných míst v lokalitě.

Mimo výše zmíněnou silniční a drážní infrastrukturu se na řešeném území nenacházejí žádné další druhy dopravní infrastruktury. V souvislosti s plánem na obnovení Komořanského jezera se nabízí obohacení občanské vybavenosti regionu o vodní dopravu na nově vzniklé vodní ploše, případně různé volnočasové aktivity v podobě paraglidingu, které se řadí do kategorie letecké dopravy.

5/ technická infrastruktura

Většina řešeného území je v dostatečné míře vybavena technickou infrastrukturou, a to s výjimkou plochy s doposud aktivně probíhající hnědouhelnou těžbou. Všechny sídelní útvary na dotčené ploše jsou elektrifikovány, a to včetně zámku Jezeří, kam vede částečně podpovrchové a v koncovém úseku povrchové vedení z města Horní Jiřetín přes osadu Černice. Jednotlivé obce a osady na okrajích velkolomu mají vlastní obecní nebo městské vodovody, jejichž provozovatelé se liší podle okresního uspořádání, všechny místa v regionu jsou zároveň vybavena sítí optických kabelů, provozovaných společnostmi CETIN.

V několika případech lze ovšem pozorovat rozdíly, a to nejčastěji mezi východním a západním okrajem území. Zatímco na ploše spadající pod ORP Litvínov nejsou obce vybaveny kanalizací, Vysoká Pec a její součásti v západní části řešeného území, které spadají pod ORP Chomutov kanalizační systém mají. Západním okrajem regionu též prochází plynovod směřující k česko-německé hranici a obci Hora Svaté Kateřiny, východní částí plynové vedení prochází okrajově.

Obr. 31: Mapa technické infrastruktury - výřez pro býv. Komořany (zdroj: Geoportál ÚK)

V místech velkých industriálních provozů (Litvínov-Záluží, bývalých obcí Komořany a Ervěnice) můžeme spatřit v rámci území specifické vedení technické infrastruktury. Jedná se o teplovod, jehož počátek můžeme nalézt v místech Úpravy uhlí Komořany, kde byla již ve 30. letech 20. století zřízena elektrárna. Tento provoz je zároveň napojen na soustavu velmi vysokého napětí a je součástí distribuční sítě.

6/ rekreace a cestovní ruch

Využívání řešeného území pro účely rekreace nebo cestovního ruchu je v současnosti limitováno stále probíhající dobývací činností ve velkolomu ČSA a s tím spojenou rozděleností území a přerušenými komunikačními tahy. Jedním z mála bodů cílících na návštěvníkový provoz a turismus je státní zámek Jezeří, situovaný nad severními svahy velkolomu ČSA a momentálně přístupný pouze individuální osobní dopravou přes město Horní Jiřetín a osadu Černice nebo pěšky či na kole

prostřednictvím různých turistických tras a cyklotras v krušnohorských lesích. Návštěvnost jezeřského zámku (17 321 osob za r. 2022, 14 502 v roce 2021, data za rok 2023 nebyla doposud ze strany NPÚ zveřejněna) je jedna z nejvyšších v rámci památkových objektů Ústeckého kraje ve správě Národního památkového ústavu. V okolí zámku je možné navštívit další zajímavé památky připomínající dobu vlády rodu Lobkowiczů - tzv. Hraběcí kapli, nedokončenou rodovou hrobku stavěnou podle projektu Andream Altomonta a opředenou pověstmi. Nedaleko Hraběcí kaple se nachází menší výklenková kaple, také pravděpodobně z lobkowiczské doby, o níž nejsou v současnosti známy žádné bližší informace.

K rekreaci v přírodě lze v řešeném území využít rozmanité krušnohorské lesy, jejichž jižní část obklopuje zámek Jezeří. Možné je též navštívit tzv. Jezeřské arboretum, pozůstatky jedné z nejcennějších sbírek exotických a dalších dřevin na našem území, ze které se do dnešních dnů v důsledku předpokládané hnědouhelné těžby dochovala pouze menší část, v současnosti přístupná v omezeném rozsahu z důvodů omezených možností údržby. Mimo bezprostřední území velkolomu ČSA a jeho nejbližší okolí se nacházejí turisticky zajímavé cíle ve městě Horní Jiřetín (například kostel Nanebevzetí Panny Marie), na okraji dnešního města Most pak děkanský kostel Nanebevzetí Panny Marie (a přílehlý bývalý špitál sv. Ducha), známý svým bezprecedentním stěhováním o 841 metrů v roce 1975, kdy byl takto uchráněn od demolic v důsledku postupující hnědouhelné těžby.

Obr. 32: Mapa občanské vybavenosti v oblasti kultury (zdroj: archiv autora)

Samotné území velkolomu ČSA, ve kterém stále aktivně probíhá povrchová hnědouhelná těžba, a jeho bezprostřední okolí je pro veřejnost mimo osoby s povolením od těžební společnosti SEV.EN uzavřeno, a to podle vyhlášky č 15/1995 Sb. Českého báňského úřadu o oprávnění k hornické činnosti a činnosti prováděné hornickým způsobem, jakož i k projektování objektů a zařízení, které jsou součástí těchto činností, jelikož se jedná o aktivní dobývací prostor. Rekultivační činnost včetně podrobného průzkumu území bez nutnosti povolování přístupu lze očekávat nejdříve po ukončení těžby na přelomu let 2025 a 2026, i po těchto letech však bude přístup minimálně do části území omezen kvůli zpřísněnému režimu, platnému pro novou národní přírodní památku "lom ČSA".

| A6 |

**DOKUMENTACE HISTORICKÉ
PODOBY KRAJINY**

1/ historická vyobrazení a fotografie - zámek Jezeří

Obr. 33: Pohled na zámek Jezeří od Václava Bergera (1800) (zdroj: hrady-zrceniny.cz)

Obr. 34: Krajina pod zámekem Jezeří, akvarel Antonína Mánesa (zdroj: Regiontourist.cz)

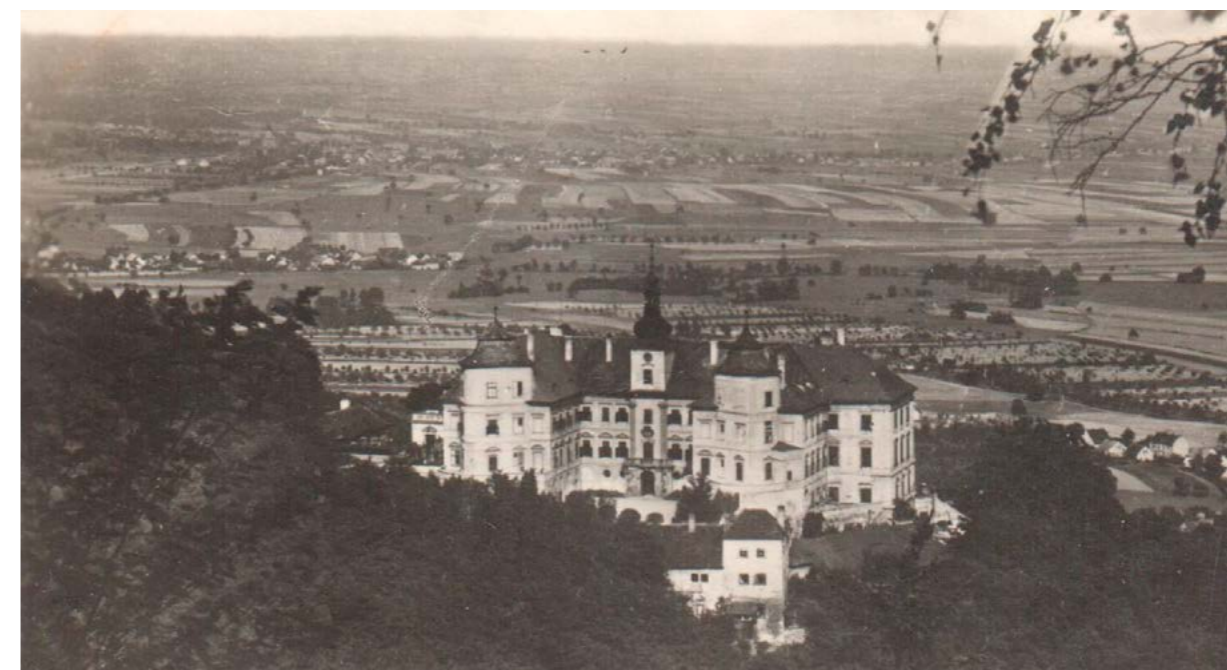
Obr. 35: Jezeří s Komořanským jezerem v pozadí (1882) (zdroj: hrady-zriceniny.cz)

Obr. 37: Jezeří se zemědělskou krajinou v pozadí (rok neznámý) (zdroj: hrady-zriceniny.cz)

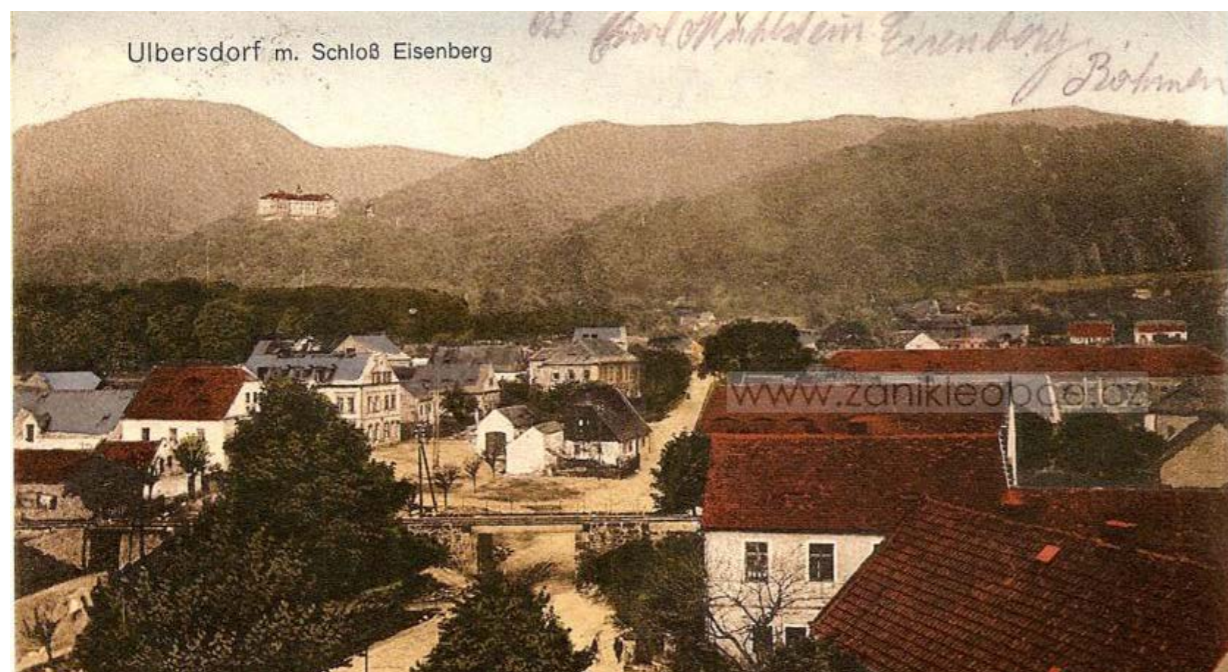

Obr. 36: Železniční stanice a zámek Jezeří, kresba F. Wachsmann (zdroj: neznámý)

Obr. 38: Mapa technické infrastruktury - výřez pro býv. Komořany (zdroj: Geoportál ÚK)

2/ historická vyobrazení a fotografie - Albrechtice u Mostu

Obr. 39: Celkový pohled na obec z r. 1916 (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 41: Pohled na náves od jihu - 70. léta 20. století (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 40: Celkový pohled na obec směrem od Jezeří z 30. let 20. století (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 42: Část obec Albrechtice u Mostu - nedatováno (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 43: Kostel Všech svatých v 70. letech 20. století (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 45: Prodejna družstva Selbsthilfe - nedatováno (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 44: Centrum obce v 70. letech 20. století (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 46: Část bývalé Chomutovské silnice v Albrechticích (zdroj: Okruh s výhledem, SZ Jezeří)

Obr. 47: Část návsi obce (zdroj: Okruh s výhledem, SZ Jezeří)

Obr. 49: Ukázka architektury v obci (zdroj: Okruh s výhledem, SZ Jezeří)

Obr. 48: Část návsi obce (zdroj: Okruh s výhledem, SZ Jezeří)

Obr. 50: Ukázka architektury v obci (zdroj: Okruh s výhledem, SZ Jezeří)

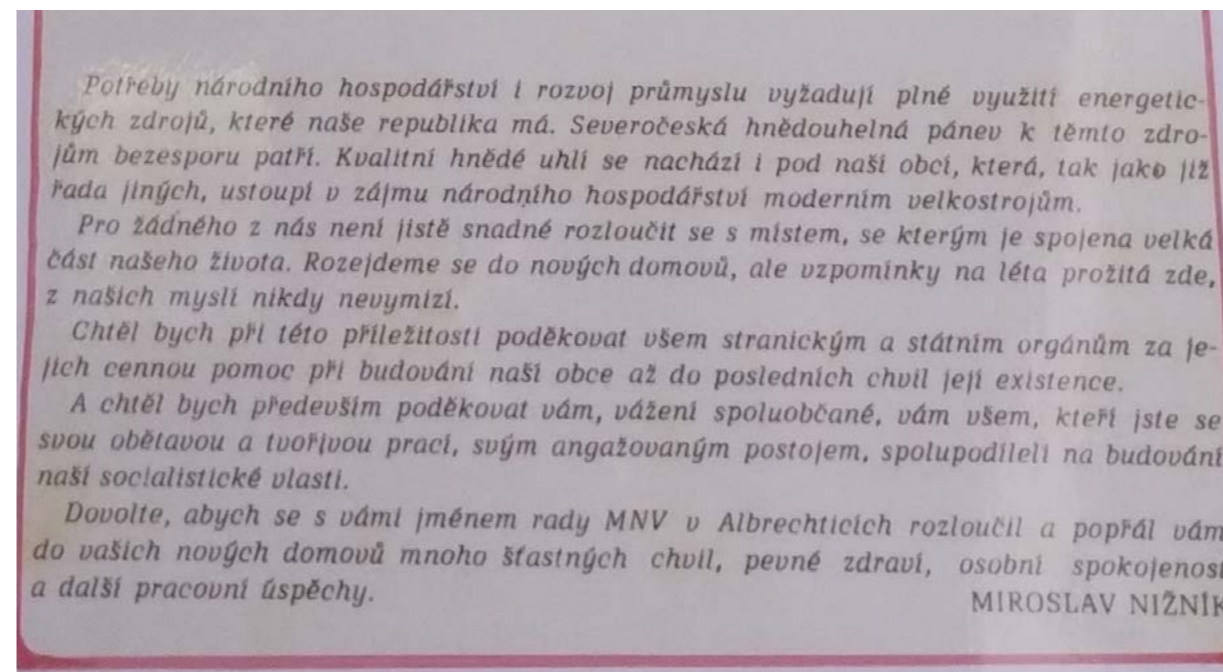
Obr. 51: Ukázka architektury v obci (zdroj: Okruh s výhledem, SZ Jezeří)

Obr. 53: Ukázka architektury v obci (zdroj: Okruh s výhledem, SZ Jezeří)

Obr. 52: Ukázka architektury v obci (zdroj: Okruh s výhledem, SZ Jezeří)

Obr. 54: Závěrečné slovo předsedy MNV při likvidaci obce (zdroj: Okruh s výhledem, SZ Jezeří)

3/ historická vyobrazení a fotografie - Ervěnice

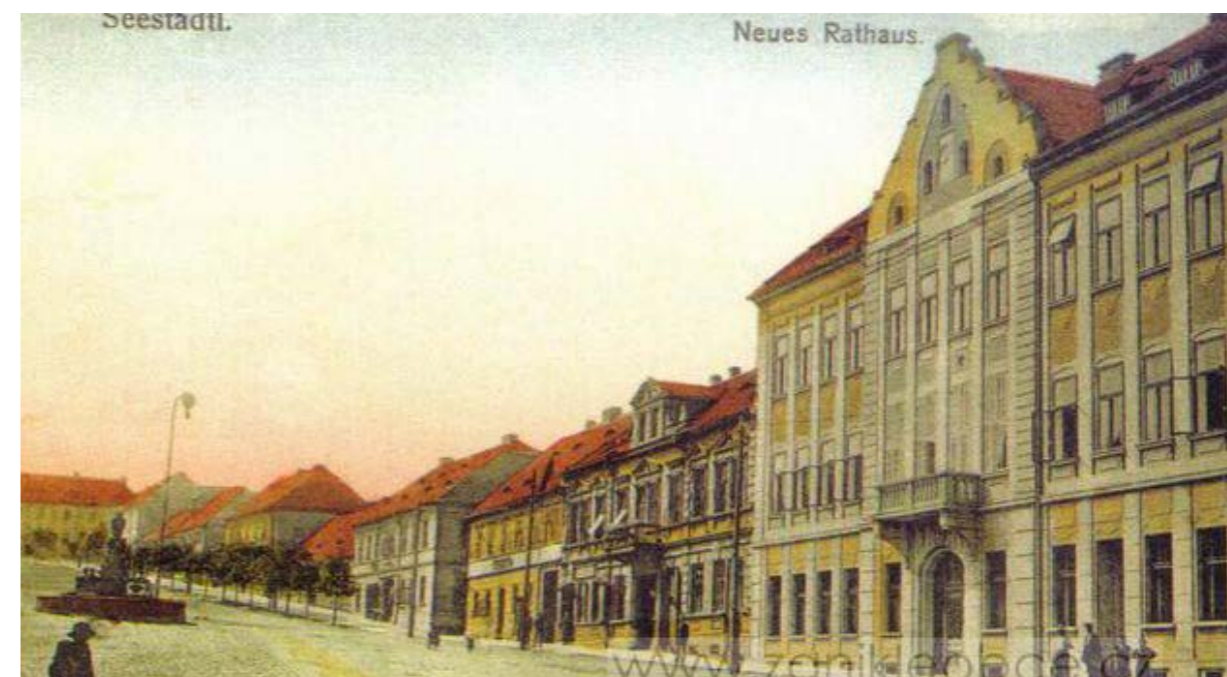
Obr. 55: Náměstí v Ervěnicích - nedatováno (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 57: Pošta a stará radnice v roce 1901 (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 56: Škola a hornická osada v Ervěnicích (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 58: Nová radnice - nedatováno (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 59: Česká škola v Ervěnicích (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 61: Celkový pohled na obec v r. 1906 (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 60: Obchod v Ervěnicích (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 62: Celkový pohled na obec - nedatováno (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 63: Celkový pohled na náměstí, 20. léta 20. století (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 65: Pohled na náměstí, 40. léta 20. století (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 64: Celkový pohled na náměstí, 30. léta 20. století (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 66: Ulice v Ervnicích - nedatováno (zdroj: zanikleobce.cz)

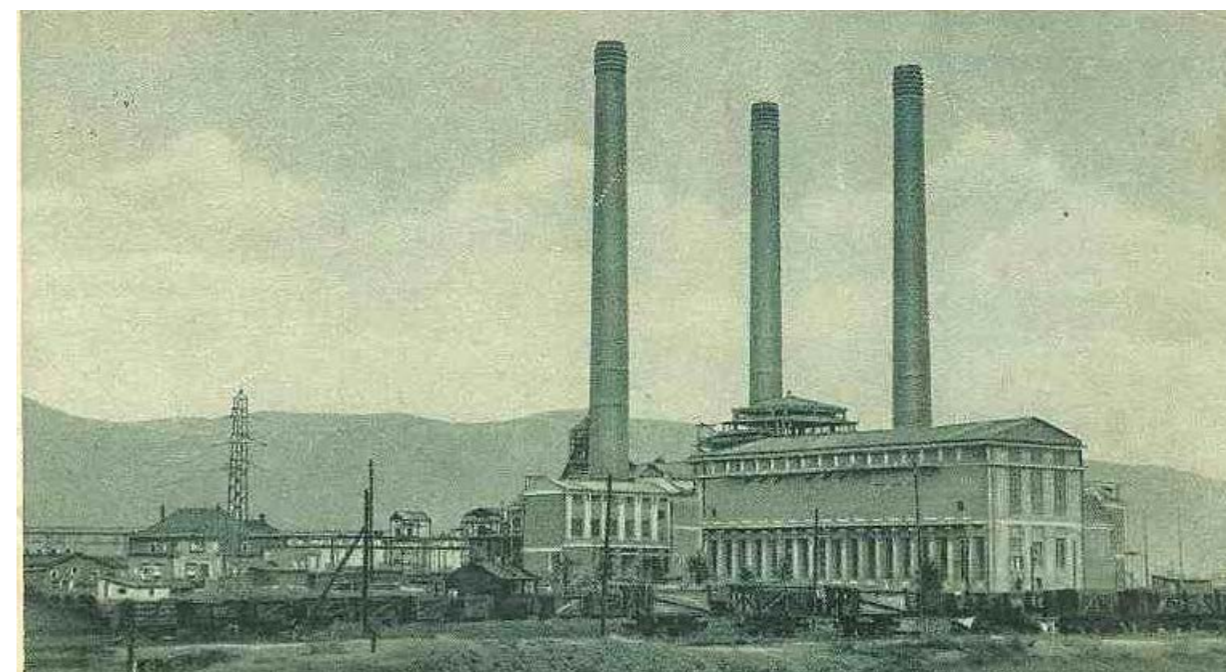
Obr. 67: Masarykova ulice - nedatováno (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 69: Důl Robert - nedatováno (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 68: Ulice v Ervěnicích v roce 1930 (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 70: Elektrárna v Ervěnicích - kolem r. 1930 (zdroj: zanikleobce.cz)

4/ historická vyobrazení a fotografie - Komořany

Obr. 71: Škola v Komořanech - nedatováno (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 73: Celkový pohled na obec v roce 1910 (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 72: Kostel v Komořanech v roce 1905 (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 74: Středová část obce - nedatováno (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 75: Ulice v Komořanech - nedatováno (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 77: Část obce - nedatováno (zdroj: Okruh s výhledem, SZ Jezeří)

Obr. 76: Pozdrav z Komořan - nedatováno (zdroj: Okruh s výhledem, SZ Jezeří)

Obr. 78: Komořanech v roce 1949 (zdroj: zanikleobce.cz)

5/ historická vyobrazení a fotografie - Dřínov

Obr. 79: Kaple a škola v Dřínově - nedatováno (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 81: Náměstí a šachta v Dřínově v roce 1930 (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 80: Pozdrav z Komořan - nedatováno (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 82: Dobová pohlednice z Dřínova - nedatováno (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 83: Pozdrav z Dřínova - 1899 (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 85: Pohled z Dřínova - nedatováno (zdroj: Okruh s výhledem, SZ Jezeří)

Obr. 84: Střed obce v roce 1905 (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 86: Nádraží v Dřínově - 60. léta 20. století (zdroj: zanikleobce.cz)

6/ historická vyobrazení a fotografie - Kundratice

Obr. 87: Hostinec u Koruny - 1930 (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 89: Vodní nádrž - 1930 (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 88: Obchod v Kundratících - 1930 (zdroj: zanikleobce.cz)

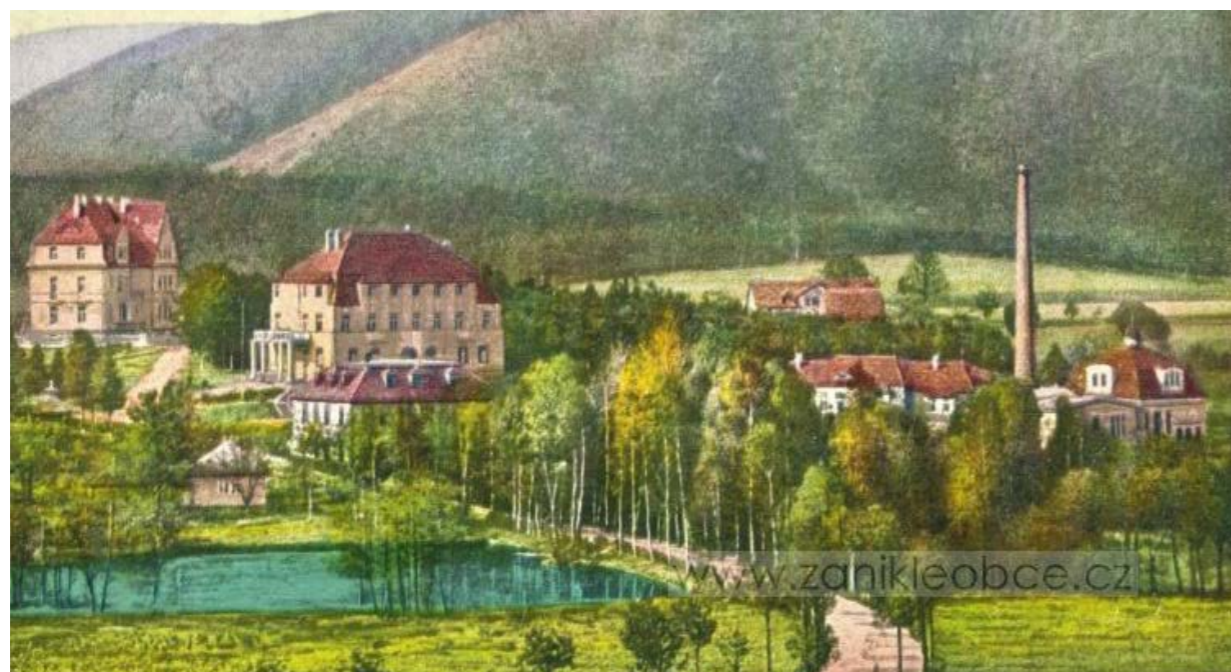
Obr. 90: Hostinec u Slunce - 1930 (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 91: Ulice v Kandraticích - nedatováno (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 93: Kaple v Kandraticích - nedatováno (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 92: Pohled na Kandratice - nedatováno (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 94: Škola v Kandraticích - nedatováno (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 95: Ulice v Kandraticích - nedatováno (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 97: Ulice v Kandraticích - nedatováno (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 96: Dům v Kandraticích - nedatováno (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 98: Šachta v Kandraticích - nedatováno (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 99: Dům č. p. 5 - nedatováno (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 101: Stavení v Kundraticích - nedatováno (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 100: Dům č. p. 54 - nedatováno (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 102: Dům č. p. 30 - nedatováno (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 103: Hostinec zur Wintraube - nedatováno (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 105: Dům č. p. 47 - nedatováno (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 104: Hostinec v Kundraticích - nedatováno (zdroj: zanikleobce.cz)

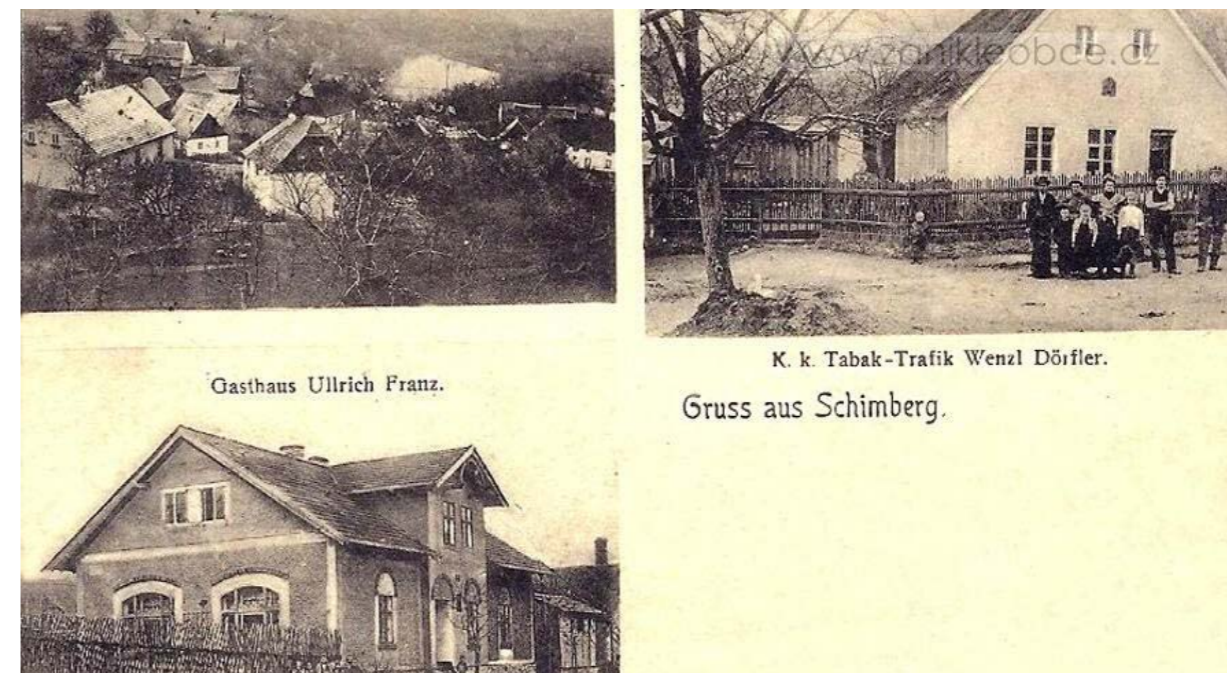

Obr. 106: Škola v Kundraticích - nedatováno (zdroj: zanikleobce.cz)

7/ historická vyobrazení a fotografie - Podhůří

Obr. 107: Celkový pohled - nedatováno (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 109: Celkový pohled na Podhůří v roce 1910 (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 108: Schörfův mlýn - nedatováno (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 110: Mapa Podhůří - 1836-52 (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 111: Pohled z kostela sv. Mikuláše - 30. léta 20. století (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 113: Kostel sv. Mikuláše - nedatováno (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 112: Pohled na centrální část obce - 70. léta 20. století (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 114: Pohled z věže kostela - nedatováno (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 115: Pohled z kostela sv. Mikuláše jižním směrem - nedatováno (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 117: Dolní Jiřetín na počátku 20. století (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 116: Pohled z věže kostela směrem k Hornímu Jiřetínu - nedatováno (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 118: Dolní Jiřetín na počátku 20. století (zdroj: zanikleobce.cz)

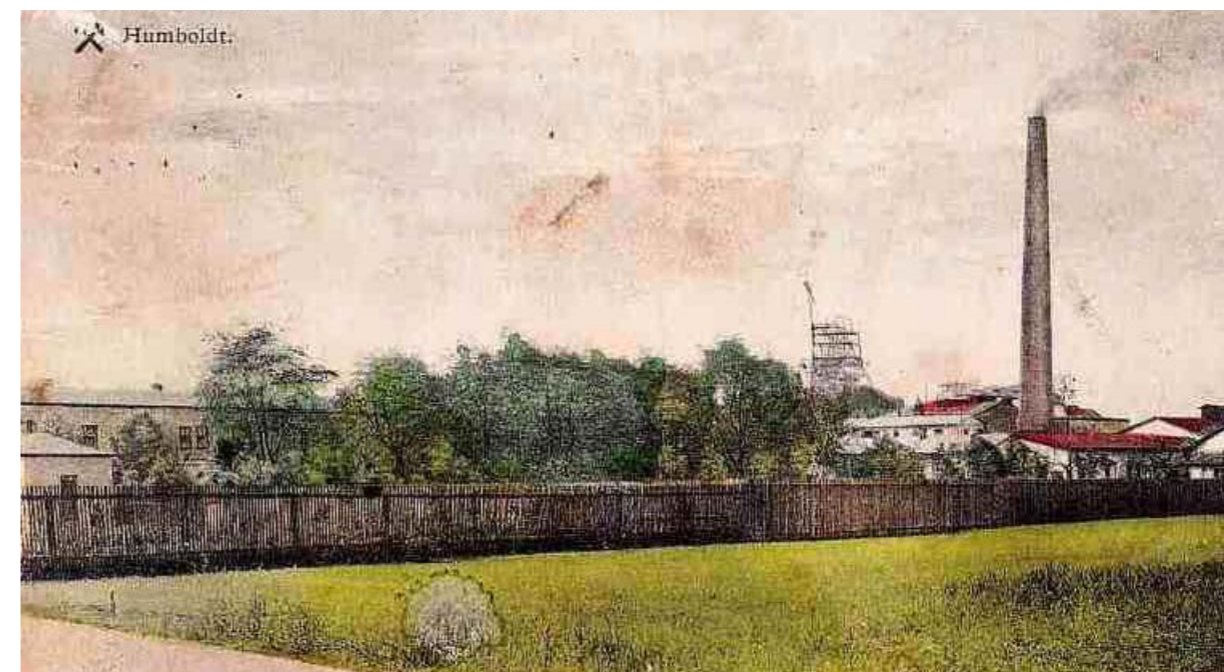
Obr. 119: Dolní Jiřetín na počátku 20. století (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 121: Ulice na Záluží v roce 1932 (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 120: Hornická kolonie v Dolním Jiřetíně - nedatováno (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 122: Důl Humboldt v Dolním Jiřetíně (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 123: Hospoda Josefa Kühnera v roce 1905 (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 125: Škola v Dolním Jiřetíně - nedatováno (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 127: Důl Centrum v roce 1916 (zdroj: zanikleobce.cz)

Obr. 126: Centrum obce kolem roku 1950 (zdroj: zanikleobce.cz)

| A7 |

**DOKUMENTACE SOUČASNÉ
PODOBY KRAJINY**

1/ současný stav území - zámek Jezeří

Obr. 127: Pohled na západní fasádu zámku v r. 2022 (zdroj: archiv autora)

Obr. 128: Pohled na východní fasádu zámku v r. 2022 (zdroj: archiv autora)

Obr. 129: Pohled na Jezeří z vyhlídky nad zámekem v roce 2022 (zdroj: archiv autora)

Obr. 131: Pohled na Jezeřské arboretum ze zámku v roce 2023 (zdroj: archiv autora)

Obr. 130: Pohled do zrekonstruovaného divadelního sálu v r. 2023 (zdroj: archiv autora)

Obr. 132: Pohled do míst býv. Albrechtic ze zámku v roce 2023 (zdroj: archiv autora)

2/ současný stav území - památky pod zámekem

Obr. 133: Hrabčící kaple u zámku Jezeří v roce 2023 (zdroj: archiv autora)

Obr. 134: Výklenková kaple u lobkowiczské hrobky v roce 2023 (zdroj: archiv autora)

3/ současný stav území - Jezeřské arboretum

Obr. 135: Odvodňovací příkop na severní straně arboreta v roce 2023 (zdroj: archiv autora)

Obr. 136: Pozůstatky historické zeleně v arboretu v roce 2023 (zdroj: archiv autora)

Obr. 137: Pozůstatky historické zeleně v arboretu v roce 2023 (zdroj: archiv autora)

Obr. 139: Nově vysázená vegetace na rozhraní arboreta a velkolomu r. 2023 (zdroj: archiv autora)

Obr. 138: Pozůstatky jednoho z jezírek v arboretu v roce 2023 (zdroj: archiv autora)

Obr. 140: Pohled z návsi Albrechtic směrem k Jezeří v roce 2023 (zdroj: archiv autora)

4/ současný stav území - býv. Albrechtice u Mostu

Obr. 141: Bývalá návěs obce, pohled od severu v roce 2023 (zdroj: archiv autora)

Obr. 143: Východní část bývalé návsi a arboretum v roce 2022 (zdroj: archiv autora)

Obr. 142: Pohled z bývalé návsi směrem od jihu v roce 2023 (zdroj: archiv autora)

Obr. 144: Pokračování bývalé návsi do velkolomu v roce 2023 (zdroj: archiv autora)

5/ současný stav území - býv. Chomutovská silnice

Obr. 145: Východní konec býv. Chomutovské silnice pod zámekem v roce 2023 (zdroj: archiv autora)

Obr. 147: Pokračování býv. Chomutovské silnice do velkolomu v roce 2023 (zdroj: archiv autora)

Obr. 146: Východní konec býv. Chomutovské silnice na kraji lomu v roce 2023 (zdroj: archiv autora)

Obr. 148: Pohled z konce býv. Chomutovské silnice k Albrechticím v roce 2023 (zdroj: archiv autora)

6/ současný stav území - velkolom ČSA

Obr. 149: Pohled na velkolom ČSA od Komořan v roce 2023 (zdroj: archiv autora)

Obr. 151: Rypadlo RK5000 ve velkolomu ČSA v roce 2023 (zdroj: archiv autora)

Obr. 150: Pohled od Komořan směrem k Hornímu Jiřetínu v roce 2023 (zdroj: archiv autora)

Obr. 152: Detail pozůstatků hnědouhelné těžby ve velkolomu ČSA (zdroj: archiv autora)

Obr. 153: Stopy přirozené rekultivace ve velkolomu ČSA v roce 2023 (zdroj: archiv autora)

Obr. 155: Přirozeně rekultivované území v roce 2023 (zdroj: archiv autora)

Obr. 154: Pohled na rekultivovanou část území s Jezeřím v pozadí, r. 2023 (zdroj: archiv autora)

Obr. 156: Pohled z rekultivované části území směrem na velkolom, r. 2023 (zdroj: archiv autora)

7/ současný stav území - býv. Dolní Jiřetín

Obr. 157: Pohled na místo bývalé obce v roce 2023 (zdroj: archiv autora)

Obr. 159: Detail terénních změn v místech bývalé obce v roce 2023 (zdroj: archiv autora)

Obr. 158: Rekultivované území bývalé obce v roce 2023 (zdroj: archiv autora)

Obr. 160: Ukázka nové vegetace v místech bývalé obce v roce 2023 (zdroj: archiv autora)

7/ současný stav území - současný Dolní Jiřetín

Obr. 161: Východní pohled v místě dnes nazývaném Dolní Jiřetín v roce 2023 (zdroj: archiv autora)

Obr. 163: Jižní pohled v místě dnes nazývaném Dolní Jiřetín v roce 2023 (zdroj: archiv autora)

Obr. 162: Východní pohled v místě dnes nazývaném Dolní Jiřetín v roce 2023 (zdroj: archiv autora)

Obr. 164: Severní pohled v místě dnes nazývaném Dolní Jiřetín v roce 2023 (zdroj: archiv autora)

| A8 |

**S. W. O. T. ANALÝZA
A VYHODNOCENÍ RIZIK**

1/ úvod

V rámci hodnocení aktuálního stavu řešené krajiny, jejích silných a slabých stránek, příležitostí a hrozeb se vycházelo ze dvou již zpracovaných analýz - první analýza byla zaměřena na státní zámek Jezeří, jednu z posledních připomínek dřívější podoby území velkolomu ČSA a jeho okolí, ve vztahu k dalšímu rozvoji této památky a vznikla v rámci závěrečné práce Rekvalifikačního kurzu památkové péče pořádaného Národním památkovým ústavem, generálním ředitelství, pod vedením PhDr. Hany Řezníčkové a oponentky práce Mgr. Hany Krejčové, kastelánky státního zámku Jezeří. Druhá S. W. O. T. analýza byla řešena v prvním semestru navazujícího magisterského studijního programu na Fakultě architektury ČVUT v Praze jako součást semestrální práce pro předmět Územní plánování I pod vedením prof. Ing. arch. Karla Maiera, PhD.

Obě práce byly pro tuto analytickou část diplomního projektu využity jako vstupní podklady a uvedeny v plném znění. Z nich byla následně vytvořena doplňující S. W. O. T. analýza, která reflektovala nově zjištěné skutečnosti z této práce a bude doplňovat ostatní analýzy pro připravovanou návrhovou část. Jelikož se v částech 2/ a 3/ tohoto oddílu jedná vesměs o analýzy zaměřené na konkrétní výsek území nebo specifickou problematiku, doplňující analýza v části 4/ sjednocuje a rozšiřuje získané poznatky. Lze předpokládat, že v rámci návrhové části diplomního projektu budou zjištěny další nové skutečnosti nebo dojde k dalšímu vývoji plánování revitalizace území na úrovni státní správy nebo místních samospráv, na tyto okolnosti bude případně reagováno v rámci návrhové části samostatným oddílem.

2/ S. W. O. T. analýza pro státní zámek Jezeří a okolí

- Autor práce: Bc. Mario Barra
- Důvod a účel: Závěrečná práce Rekvalifikačního kurzu PP NPÚ
- Rok vzniku: červenec 2022
- Řešené území: státní zámek Jezeří
- Vedoucí práce: PhDr. Hana Řezníčková, NPÚ GnŘ
- Oponent práce: Mgr. Hana Krejčová, NPÚ SZ Jezeří

Strengths (Silné stránky)

- Jedinečná, především hudební, historie státního zámku Jezeří
- Vysoká návštěvnost SZ Jezeří, jeden z nejnavštěvovanějších objektů v Ústeckém kraji (více než např. SZ Duchcov nebo SZ Krásný Dvůr a další)
- Nedotčená příroda střední části Krušných hor a česko-německého pohraničí
- Částečně zachovalé Jezeřské arboretum + dochovaná historická i novodobá inventarizace
- Množství drobných, avšak doposud opomíjených památek v lesích (Hrabecí (Čertova) kaple, stará důlní díla atp.)
- Existence turistických tras a cyklotrasy v posuzované oblasti
- Výhled na celé území dnešního dolu ČSA, bývalé obce Albrechtice, Dřínov a Kundratice – forma „měsíční krajiny“
- Aktivity místní samosprávy – neprolomení těžebních limitů, připomínání zaniklých obcí informačními tabulemi

Weaknesses (Slabé stránky)

- Špatné dopravní spojení v lokalitě, důraz na individuální automobilovou dopravu
- Omezené možnosti parkování vozidel individuální dopravy
- Nedostatečná dopravní infrastruktura dopravy (nejbližší zastávka autobusu pro zámek v osadě Černice, tj. cca. 3 km daleko)
- Stále aktivní těžba – riziko geologických nestabilit a omezení pohybu osob
- Omezené možnosti čerpání pitné a užitkové vody
- Nákladnost vybudování soustavy technické infrastruktury (vodovod)
- Masivní poškození objektu SZ Jezeří – nutnost stamilionových investic, omezené možnosti financování bez zapojení evropských fondů (viz níže)
- Nedostatečná kvalita půdy po procesu těžby pro zemědělské aktivity

Opportunities (Příležitosti)

- Rekultivace okolní krajiny, vč. samovolné formy
- Obnova státního zámku Jezeří vč. využití evropských fondů (IROP – v jednání)
- Obnovení hudební historie zámku
- Obnova Jezeřského arboreta jako unikátní lokality v evropském prostoru
- Rozšíření připomínky zaniklých obcí na místě velkolomu ČSA
- Spojení historie zámku a podzámčí formou návštěvnického centra pro celý region
- Rozvoj infrastruktury veřejné přepravy a napojení na pátevní dopravní tahy
- Další rozvoj turismu v méně navštěvovaném regionu ČR (Ústecký kraj) v návaznosti na vznik nových rekreačních ploch
- Posílení zaměstnanosti v ústeckém regionu a přeshraniční spolupráce mezi Českou republikou a Spolkovou republikou Německo (resp. Svobodným státem Sasko)

Threats (Hrozby)

- Geologické narušení krajiny – otázka dlouhodobého vlivu na existující stavby
- Nárůst inflace v důsledku aktuální geopolitické situace – financování obnovy krajiny a zámku Jezeří
- Vývoj energetické politiky ČR, související mimo jiné s válkou na Ukrajině – termín ukončení těžby hnědého uhlí v oblasti – riziko potencionálního rozšíření dolu
- Otázka zaměstnanosti po ukončení těžby ve velkolomu ČSA, nutnost vytvoření nových pracovních pozic
- Dlouhé časové intervaly nutné pro obnovu krajiny
- Ztížené podmínky pro zemědělství v důsledku intenzivní těžby v minulosti
- V případě vytvoření velkého jezera (podobné např. jezeru Most) – otázka využití masivní vodní plochy¹

¹ BARRA, Mario. Náhled do historie a potenciálu rozvoje státního zámku Jezeří a jeho okolí. Závěrečná práce Rekvalifikačního kurzu PP NPÚ GnŘ, vedoucí PhDr. Hana Řezníčková. Praha: Národní památkový ústav, generální ředitelství, 2022.

2/ S. W. O. T. analýza pro území z hlediska územního plánování

- Autor práce: Bc. Mario Barra
- Důvod a účel: Semestrální práce pro předmět ÚPI na FA ČVUT v Praze
- Rok vzniku: prosinec 2022
- Řešené území: velkolom ČSA a přilehlé okolí
- Vedoucí práce: prof. Ing. arch. Karel Maier, PhD.

Strengths (Silné stránky)

- Zachovalý objekt SZ Jezeří, „perly Krušných hor“ a jeho návštěvnost, jedna z nejvyšších v kraji (památková péče, cestovní ruch)
- Nedotčená příroda střední pohraniční části Krušných hor, částečně zachovalé cenné arboretum pod zámkem Jezeří (životní prostředí, ochrana přírody, památková péče)
- Neprolomené těžební limity na velkolomu ČSA (životní prostředí)
- Existence turistických tras a cyklotrasy v posuzované oblasti (cestovní ruch)
- Dochované mapové podklady historické silniční infrastruktury, zbývající dopravní stavby (např. bývalé budovy nádraží) (dopravní infrastruktura)
- Zpracovaná studie dopadů ukončení těžby lomu ČSA, vize obnovy – např. studentské práce ČVUT ještě před ukončením těžby (občanská vybavenost, politika zaměstnanosti)

Weaknesses (Slabé stránky)

- Špatné dopravní spojení v lokalitě, důraz na individuální automobilovou dopravu, omezené možnosti parkování, lokální nedostatky infrastruktury (např. nejbližší zastávka autobusu pro zámek Jezeří v osadě Černice, tj. 3,6 km daleko) (občanská vybavenost, dopravní infrastruktura)
- Omezené možnosti čerpání pitné a užitkové vody, nákladnost vybudování nových soustav infrastruktury – vodovody atp. (technická infrastruktura)
- Masivní poškození objektu SZ Jezeří – nutnost významných investic, omezené možnosti financování bez zapojení evropských fondů (památková péče)
- Nedostatečná kvalita půdy po procesu těžby pro případné zemědělské aktivity, potřeba delšího časového intervalu na rekultivaci (životní prostředí, přírodní podmínky)
- Malý počet přírodních oblastí s chráněným statutem, zdroje územního plánování zaměřeny spíše na rekultivaci zničené krajiny než na ochranu některých zachovalých oblastí (ochrana životního prostředí, přírodní podmínky)
- Pokles návštěvnosti SZ Jezeří po zrušení turisticky atraktivní expozice „strašidel“ a v důsledku vládních omezení během pandemie COVID-19 (památková péče)

Opportunities (Příležitosti)

- Rekultivace okolní krajiny, vč. samovolné formy (životní prostředí)
- Obnova SZ Jezeří, jeho okolí a unikátního cenného arboreta vč. využití fondů EU (v jednání) (památková péče a ochrana přírody)
- Rozvoj infrastruktury veřejné přepravy a napojení na pátevní dopravní tahy regionu, využití zachovalých prvků železniční trati Litvínov – Jirkov (dopravní infrastruktura)
- Další rozvoj turismu v méně navštěvovaném regionu ČR (Ústecký kraj) v návaznosti na vznik nových rekreačních ploch (cestovní ruch)

Threats (Hrozby)

- Stále aktivní těžba – riziko geologických nestabilit a omezení pohybu osob, vliv na statiku existujících objektů (technická infrastruktura)
- Masivní poškození objektu SZ Jezeří – nutnost významných investic, omezené možnosti financování bez zapojení evropských fondů (památková péče)
- Nárůst inflace v důsledku aktuální geopolitické situace – financování obnovy krajiny a zámku Jezeří (životní prostředí, občanská vybavenost)
- Vývoj energetické politiky ČR – termín ukončení těžby hnědého uhlí v oblasti – riziko rozšíření dolu a vliv na existující obce (průmyslová činnost, životní prostředí)
- Dlouhé časové intervaly nutné pro obnovu krajiny, absence plánů na rekultivaci ještě před ukončením těžby – riziko jiného (např. průmyslového) využití území (životní prostředí)
- Zhoršené podmínky pro zemědělskou činnost v důsledku intenzivní těžby v minulosti (životní prostředí)
- V případě vytvoření velkého jezera (podobné např. jezeru Most) – otázka využití masivní vodní plochy (občanská vybavenost)²

4/ Doplnění S. W. O. T. analýz pro řešené území

- Autor práce: Bc. Mario Barra
- Důvod a účel: Analytická / modulová část diplomního projektu
- Rok vzniku: leden 2024
- Řešené území: velkolom ČSA a přilehlé okolí
- Vedoucí práce: prof. Ing. arch. Akad. arch. Václav Girsá
doc. Ing. arch. Milena Hauserová, CSc.

Strengths (Silné stránky)

- Již rekultivované části území, ukázka nárůstu biodiverzity v území, předloha pro obnovu dalších ploch dotčených těžbou
- Existence plánů pro obnovu území po ukončení povrchové těžby (s různou pravděpodobností realizace jednotlivých záměrů)
- Reálné a blízké datum ukončení těžby, dotěžování posledních dvou ložisek
- Existence audiovizuálních materiálů Krátkého filmu Praha ze 70. a 80. let 20. století dokumentujících dřívější podobu zaniklých sídel v oblasti velkolomu ČSA
- Dochování velkého množství historických fotografií, vyobrazení, pohledů a dalších materiálů dokumentujících podobu zaniklých sídel na řešeném území
- Základní vybavenost technickou infrastrukturou na okrajích řešeného území s možností dalšího rozvoje
- Existence industriálních provozů ve vzdálenějších částech řešeného území a mimo ně - pracovní příležitosti pro současné zaměstnance dolů a nové obyvatele obnovovaných sídel v místech zaniklých obcí
- Prohlášení zámku Jezeří a arboreta za národní kulturní památku Vládou ČR.

Weaknesses (Slabé stránky)

- Izolovaná místa v území, přerušení bývalé tzv. Chomutovské silnice, omezený přístup individuální dopravou na zámek Jezeří pouze od Horního Jiřetína

² BARRA, Mario. Zámek Jezeří a okolí. Semestrální práce - Územní plánování I, vedoucí prof. Ing. arch. Karel Maier, CSc. Praha: Fakulta architektury ČVUT v Praze, 2022.

- Předpokládaná dlouhá doba napouštění "nového Komořanského jezera", nejistota dostatečných vodních zdrojů pro realizaci záměru v plánovaném rozsahu
- Malé povědomí o zbývajících památkách v území (mimo státní zámek Jezeří) - například Hraběcí kaple (nedokončená lobkowiczská hrobka), malá výklenková kaple, vodní nádrže na Šramnickém potoce
- Absence připomínky Jezeřského arboreta přímo na místě samém - vzhledem k jeho stavu jej návštěvníci mohou považovat za "neodtěženou část území"
- Umístění rypadla RK5000 v místě předpokládaného jezera, jeho neprohlášení za kulturní památku a omezený čas na jednání o dalším osudu tohoto posledního exempláře, vysoké náklady na jeho odkoupení ze strany státu nebo místních samospráv
- Pojmenování industriálních provozů v jihovýchodní části území "Dolní Jiřetín" bez jakékoliv návaznosti na geografickou polohu dnes již zaniklé obce severozápadně od tohoto místa (podobné pro lokality Komořany a Ervěnice)
- Absence infrastruktury cestovního ruchu na naprosté většině území (kromě omezených možností na státním zámku Jezeří a v Horním Jiřetíně)

Opportunities (Příležitosti)

- Připomínky vybraných zaniklých obcí formou obnovy sídelních struktur s využitím odpovídajícím aktuálním potřebám regionu (například VŠ kampus, bydlení pro seniory, vědecko-technický park, infrastruktura cestovního ruchu a další)
- Propojení izolovaných částí území formou mostů nebo estakád, případně formami hromadné dopravy - například důlní vláček (odkaz na hornickou minulost regionu) s vymístěním automobilové dopravy do sídel na okrajích velkolomu ČSA
- Obnova vodního režimu v území, návrh nového otevřeného koryta pro řeku Bílinu a potoky stékající z jižních svahů Krušných hor - Šramnický, Černický a další.
- Vyhlášení Chráněné krajinné oblasti Krušné hory a Národní přírodní památky velkolom ČSA - zajištění ochrany panenské přírody Krušných hor včetně lesů kolem Jezeří a Jezeřského arboreta

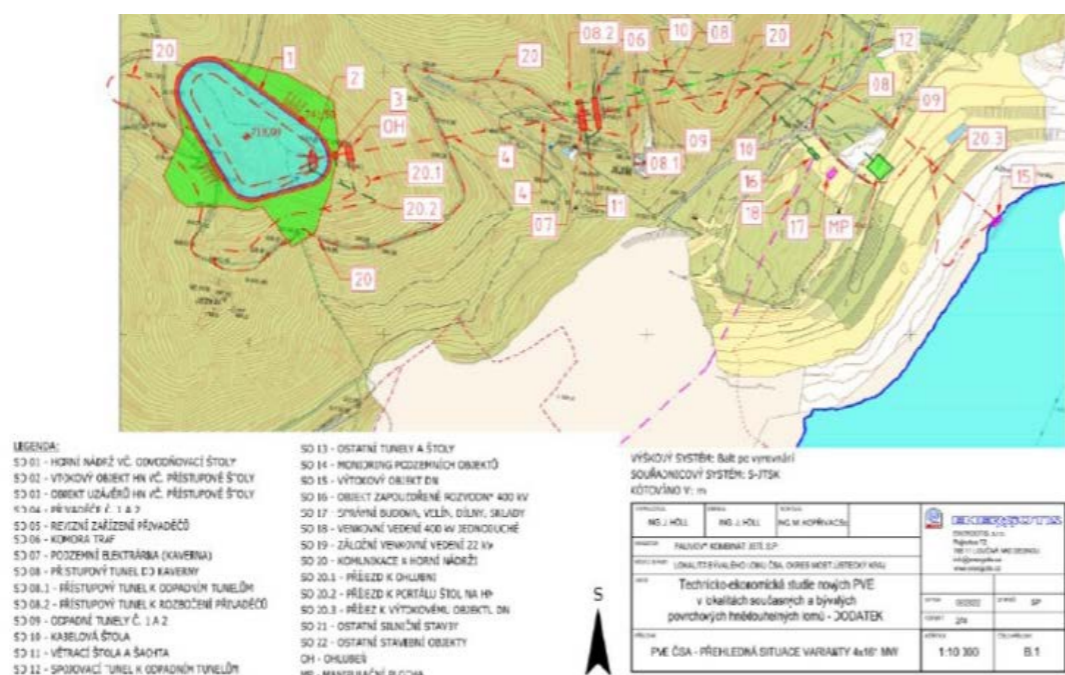
Threats (Hrozby)

- Ohrožení doposud nedotčené přírody Krušných hor formou časově omezené smlouvy s majiteli lesů bránící těžební činnosti a likvidaci dřevin starých několik staletí (vybrané kusy i přes 400 let)
- Realizace záměrů schválených vládou ČR v usnesení z června 2023 - přečerpávací vodní elektrárna, zabránil velké části ploch na jihovýchodním a východním okraji pro fotovoltaické elektrárny
- Nesoulad plánovaných záměrů s předpokládaným vyhlášením CHKO Krušné hory - například významný zásah do krušnohorských lesů při realizaci "horní nádrže" přečerpávací vodní elektrárny
- Riziko poklesu návštěvnosti státního zámku Jezeří v souvislosti s postupnou rekultivací území a zániku tzv. měsíční krajiny
- Izolovanost jezeřského zámku i po rekultivaci území, znemožnění přístupu návštěvníků ze západních Čech a okresu Chomutov

5/ Vyhodnocení S. W. O. T. analýzy a hodnocení rizik

Jednotlivé S. W. O. T. analýzy poukázaly na velké množství podstatných okolností, se kterými se bude zapotřebí vypořádat v návrhové části diplomního projektu. Některé z nich, především ve starších analýzách, již byly zčásti nebo zcela překonány, především hovoříme-li o absenci plánů na rekultivaci a budoucí podobu území, jakkoliv je můžeme považovat za nedokolané a vyžadující další aktualizaci, podobně jako jednotlivé územní studie ORP Litvínov a Chomutov, sloužící jako vodítka pro tuto analytickou část. Nově doplněná S. W. O. T. analýza poukázala na nové problematiky, řešené v posledních měsících nebo jednotkách let - plán na vyhlášení CHKO Krušné hory nebo NPP velkolom ČSA, které mohou kladně přispět k plánované obnově území.

Některé z plánovaných záměrů ovšem chystané aktivity orgánů ochrany přírody ve velké míře ohrožují. Nejvíce je diskutabilní záměr realizace přečerpávací vodní elektrárny jižně a západně od zámku Jezeří. Bezesporu lze myšlenku ocenit jako takovou v době, kdy se Evropská unie více obrací k udržitelnosti a obnovitelným zdrojům energie, které zároveň nepřímo podporují i snahy o ukončení hnědouhelné těžby ve velkolomu ČSA, a obecně odklon české energetiky od uhelných zdrojů. Realizace spodní nádrže, pro níž by mělo být využito obnovované Komořanské jezero můžeme označit za přípustnou, ačkoliv v případě provedení tohoto záměru bude omezena (či zcela znemožněna) rekreační funkce tohoto území, které tak v jistém ohledu zůstane návštěvníkům i obyvatelům regionu nepřístupné. Zcela odmítnout je zapotřebí realizaci horní nádrže nedaleko Jánského vrchu a národní přírodní rezervace Jezerka, kdy by toto území mělo být začleněno do I., tedy nejcennější zóny navrhované Chráněné krajinné oblasti Krušné hory. Tímto zásahem by došlo nejen k vykácení starých krušnohorských bučin a zániku další vegetace, ale také k velké proměně panoramatu a krajinných vazeb, precedentem pro tyto úvahy je realizace Přečerpávací vodní elektrárny Dlouhé stráně v Jeseníkách, kdy byl vršek kopce jednoduše "seříznut". Takovýto zásah se v době, kdy se úroveň ochrany přírody v České republice významně posunula kupředu, jeví jako selhání plánu na ochranu přírody Krušných hor a další tlaky na rozvoj industriálních plánů v regionu (a navzdory vybraným srovnávacím příkladům z Německa nebo Norska).

Obr. 165: Schéma navrhované PVE u zámku Jezeří (zdroj: usnesení vlády ČR)

Další z hrozeb v území jsou plánované velké plochy pro fotovoltaické elektrárny, kdy rozšíření původně zvažovaného záměru situovat část panelů na plovoucí hladinu obnovovaného Komořanského jezera. Opět je nutno tento záměr ocenit z hlediska podpory obnovitelných zdrojů energie a odklonu od využívání uhlí v energetice. Nabízí se ovšem otázka, zda by nebylo možné část panelů situovat na severní svahy velkolomu ČSA s předpokladem jejich geologické stabilizace předcházející provedení tohoto záměru. Nebyly by tak narušeny pohledové vazby ze zámku Jezeří a vyhlídek na jižních svazích Krušných hor, ze kterých se nabízí rozhled na většinu plochy dnešního dobývacího prostoru, téměř na horizontu by při realizaci současné podoby záměru vznikl nedaleko dnešní Úpravný uhlí Komořany významně rušivý prvek, zatímco při umístění části fotovoltaických panelů na svahy jižně a jihovýchodně od Jezeřského arboreta, by byly tyto viditelné pouze z vybraných míst a nenarušovaly by krajinný pohled na zámek Jezeří a krušnohorské lesy, rozkládající se nad postupně rekultivovanou krajinou.

Významným tématem vážícím se k aktuální podobě a jeho budoucí proměně je izolovanost, především severní a severozápadní části řešeného území, způsobená přerušením bývalé Chomutovské silnice a jejím přeložením na tzv. Ervěnický koridor, čímž došlo k ukončení, resp. prodloužení spojení mezi městy Litvínov a Jirkov, resp. Chomutov. Návštěvníci zámku Jezeří z Karlovarského kraje a obecně západních Čech jsou tak nuceni při cestě na zmíněnou památku uskutečnit několikakilometrovou objížďku, náročnou z časového, a v návaznosti na to i z finančního hlediska. Zámek a celé jeho okolí včetně arboreta a dalších památek v okolí se tak orientuje především na návštěvníky přijíždějící směrem od Horního Jiřetína a Litvínova-Záluží, odkud je ovšem pouze omezená možnost přístupu veřejnou hromadnou dopravou a přímo k zámku se člověk dostane vlastním automobilem či pěšky nebo na kole. Nabízí se proto úvaha o obnovení spojení mezi přerušenými konci tzv. Chomutovské silnice formou mostu nebo estakády, čímž by došlo k obnovení provozu i mezi městy Litvínov a Jirkov. S ohledem na zájmy ochrany přírody a zachování klidového režimu v blízkosti plánované CHKO Krušné hory a NPP velkolom ČSA by byla lepší varianta ponechat obnovený úsek komunikace pouze pro veřejnou hromadnou dopravu, cyklisty a pěší, případně doplnit možnosti spojení například turistickým důlním vláčkem, který by kromě své praktické funkce poukazoval i na hornickou minulost regionu, a to i v období po dokončené rekultivaci území.

Územním rizikem zůstávají nadále stávající industriální provozy, situované především v místech zaniklých obcí Komořany a Ervěnice. Po ukončení povrchové těžby hnědého uhlí lze předpokládat jejich postupné opuštění a jedněmi z mála doposud existujících úvah je vznik vědecko-technického parku nebo přeorientování provozů a změnu zpracovávané suroviny, například na lithium. Ke zvažovaným variantám by měla patřit i úvaha o ponechání industriálního provozu přírodě, jako tomu bylo a je v části Emscher Landespark nebo opuštěném dole Rolava/Sauersack na česko-německé hranici, čímž by vznikla nová kulisa atraktivní pro obyvatele regionu i návštěvníky z řad turistů. Další variantou pak může být nové využití průmyslových budov například jako budovy vysokoškolského kampusu zaměřené na industriální dědictví nebo ochranu přírody, případně na problematiku památkové péče, která byla v regionu významně dotčena zvláště ve 2. polovině 20. století. Část staveb je možné využít i jako infrastrukturu cestovního ruchu, které je v celém regionu, resp. po obvodu velkolomu ČSA výrazný nedostatek, jenž je zapotřebí napravit před dokončením rekultivace řešeného území a zvýšení počtu návštěvníků i rezidentů celé oblasti.

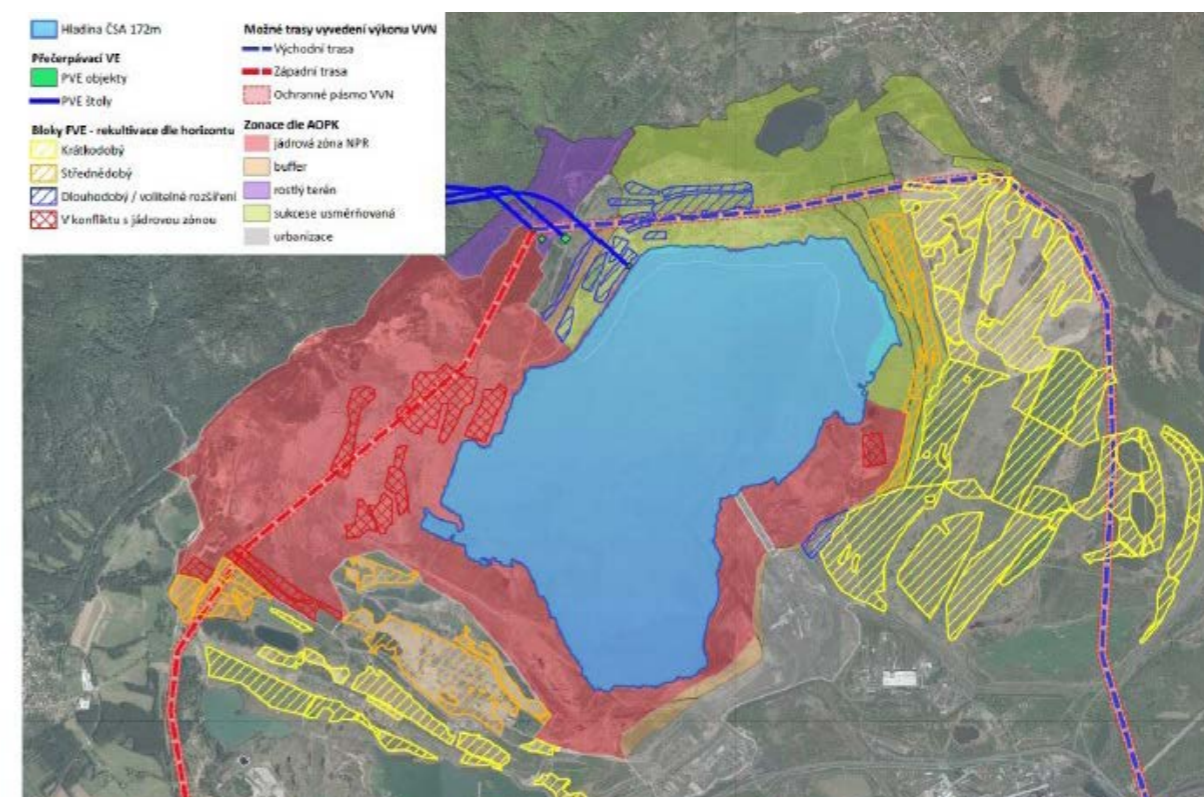

| A9 |

**VYHODNOCENÍ ANALYTICKÉ
ČÁSTI DIPLOMOVÉ PRÁCE**

V rámci analytické části diplomního projektu bylo provedena komplexní analýza řešeného území pro budoucí zpracování a aktualizaci územní studie. Jejím cílem bylo představit historickou podobu krajiny na základě dochovaných pramenů - historických vyobrazení ve formě pohlednic, fotografií - ale i archivních map a leteckých snímků pro srovnání jednotlivých vývojových fází krajiny ve 2. polovině 20. století. Dokumentační část práce doplňují fotografie současné podoby převážně východní části území, které představují úsek mezi současným místem nazývaným Dolní Jiřetín, přes Litvínov-Záluží, Horní Jiřetín, Černice až k zámku Jezeří a východnímu konci bývalé Chomutovské silnice.

Současnou **podobu území** lze rozdělit jednoduše na dvě části - přístupnou, do které se řadí celý obvod velkolomu ČSA včetně sídelních celků, a doposud nepřístupný střed, samotný velkolom ČSA, ve kterém v těchto letech probíhá dotěžování zbývajících dvou ložisek hnědého uhlí a na jehož okraji již započala přirozená, člověkem neřízená rekultivace území. Nadále zůstává otázka, v jakém režimu přístupu bude střed řešeného území, ve kterém bude v následujících desetiletích postupně napouštěno nové Komořanské jezero. V případě, že bude zvolena varianta přečerpávací vodní elektrárny, lze předpokládat omezenou formu přístupu k vodnímu dílu a téměř jistě zákaz všech rekreačních aktivit v novém jezeře. Většina řešeného území s výjimkou jeho východní části by měla být zahrnuta buď do plánované Chráněné krajinné oblasti Krušné hory nebo Národní přírodní památky Velkolom ČSA, z čehož lze vyvozovat taktéž určitá omezení pohybu návštěvníků území.

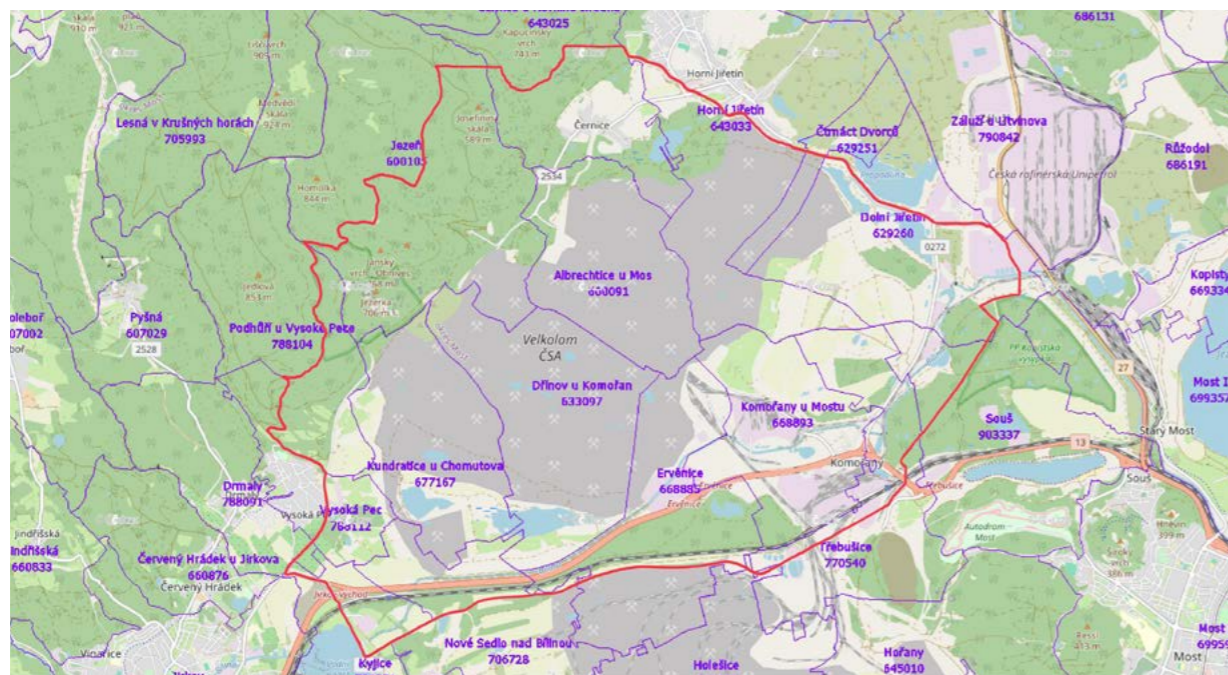

Obr. 166: Potenciál lokality velkolomu ČSA se zakreslením FVE a PVE (zdroj: materiál vlády ČR)

Z analýzy vyplynula naléhavá potřeba řešit aktuální **izolovanost** některých částí především na severním okraji území. V návaznosti na postupující rekultivaci bude povolna ustupovat současná tvář "měsíční krajiny", která je jedním z cílů návštěvníků státního zámku Jezeří. Je proto důležité v následujících letech přikročit nejen k celkové rekonstrukci této severočeské památky a připravit pro ni novou koncepci užívání (nabízí se varianta klasického návštěvnického provozu,

kulturního centra regionu, místa pro studijní pobyty a další) a připravit její integraci do rekultivovaného podzámčí, i celého prostoru v té době již bývalého velkolomu ČSA. Dále je možné obnovení býv. Chomutovské silnice, čímž bude zlepšena dopravní přístupnost nejen zámku Jezeří, ale i osady Černice nebo města Horní Jiřetín, které tak nebudou odkázány pouze na dopravní tah přes Most a Litvínov-Záluží. V návaznosti na plánované vyhlášení CHKO Krušné hory a NPP velkolom ČSA se nabízí omezení provozu v oblasti pouze pro veřejnou dopravu (realizovanou třeba turisticky atraktivní formou jako důlní vláček odkazující na těžební minulost regionu), cyklisty a pěší, případně s omezením průjezdu pouze pro dopravní obsluhu a rezidenty. Nejvhodnější variantou propojení koncových úseků bývalé Chomutovské silnice se s ohledem na geologickou nestabilitu svahů pod Jezeřím jeví mostní estakáda, u níž bude muset být v každém případě provedena stabilizace masivu pod ní, aby se předešlo komplikacím známým ze stavby dálnice D8, přesněji Prackovické estakády, která se potýká s určitými dopravními omezeními. Dopravní spojení pak může doplnit obnova železniční tratě Litvínov-Jirkov, jejíž těleso je především ve východním úseku až k Hornímu Jiřetínu stále patrné v krajině.

Stěžejní bude také **koordinace** řízení rekultivačních prací na území, v současné době rozděleném mezi 2 okresy, 3 obce s rozšířenou působností a 5 místních samospráv. Jednotlivé autonomie samospráv by umožnily odlišné přístupy k obnově území a jeho novému využití, čímž by se doposud sjednocené území (i když se jedná o sjednocení industriálními provozy a dobývacím prostorem) stalo roztržštěným celkem nezapadajícím do krajiny a rozhodně nenavazujícím na historickou podobu území. Určitým precedentem pro uchopení samosprávy území mohou být vojenské újezdy, plochy o rozloze desítek nebo stovek kilometrů čtverečných, většinou minimálně osídlených, které jsou pod jednou centrální správou újezdního úřadu, čímž je zajištěn stejný přístup ke všem částem svěřeného území. Podobné přístupy můžeme nalézt nejen v České republice, ale i v zahraničí, kde se například v italském údolí "Valle di Ledro" (odkud byli pro zajímavost během I. světové války přivezeny do Čech na Příbramsko vyšší desítky nebo stovky vysídlenců kvůli frontové linii probíhající jejich vesnicemi) sdružilo několik obcí kolem jezera v jednu obci, Ledro, která tak vykonává místní správu nad celým územím bez potřeby koordinace s dalšími územními celky.

Obr. 167: Současné katastrální rozdělení řešeného území (zdroj: iKatastr.cz a archiv autora)

Území velkolomu ČSA by tak mohlo být pod správou jednoho jediného obecního nebo městského úřadu, ať již ze skupiny stávajících orgánů (například města Horní Jiřetín nebo Litvínov či okresního města Most) nebo některého z obnovovaných sídel, které by byly situovány blíže rekultivované ploše velkolomu ČSA a nacházely se tak blíže "místu dění". Bude-li upřednostněna varianta rozdělení území mezi jednotlivé stávající územní celky, bylo by vhodné založit "mikroregion" nebo "svazek obcí", který by v některých oblastech zavazoval obce ke koordinaci svých záměrů a jednotný přístup k obnově území.

Jako velké negativum a hrozbu pro další vývoj je nutné vnímat **nesoulad a nekoordinování některých záměrů** rekultivace území velkolomu ČSA s plány na vyhlášení Chráněné krajinné oblasti Krušné hory nebo Národní přírodní památky Lom ČSA. Pokud by tato koordinace probíhala ve všech oblastech, nebylo by možné do materiálu Vlády České republiky vložit plán na přečerpávací vodní elektrárnu, která naruší nejen doposud významně nedotčenou přírodu, ale i některé krajinné a pohledové vazby, které nebyly narušeny ani postupným rozrůstáním povrchového dolu. Dobře zvážit je potřeba také způsob a rychlost napouštění navrhovaného nového Komořanského jezera, když jsou v současnosti známy problémy s nedostatkem vody v potocích stékajících z Krušných hor, z nichž je v omezené míře zásobován i státní zámek Jezeří.

Součástí úvah o obnově území, které byly doposud na různých úrovních správy území diskutovány a schvalovány, se nepředpokládá větší **obnovování zaniklých sídelních struktur**. Z analýzy přitom vyplývá, že na ploše velkolomu ČSA a jeho bezprostředním okolí zaniklo 9 sídelních útvarů (započítáváme-li i Dolní Jiřetín, v jehož místech se stékaly dobývací prostory velkolomu ČSA a menších dolů východně od okresní silnice Litvínov-Záluží - Horní Jiřetín), které byly tvořeny pestrou skupinou příkladů různých vývojových fází podkrušnohorské architektury. Při zvažování o obnově některých sídel v místech, kde to geologické podmínky a třeba i již proběhlá rekultivace dovolí, je potřeba dobře zvážit funkční využití, zda se bude jednat o rezidenční sídelní celky (v tomto případě vyvstává otázka, kde budou lidé v nich žijící zaměstnaní, případně zda budou hospodařit na postupně vznikajících plochách vhodných pro zemědělství) nebo specificky zaměřené útvary, kterými by mohla být konkrétně zaměřená infrastruktura pro podporu cestovního ruchu, vysokoškolský areál Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem nebo jiných akademických pracovišť spojující studijní prostory i bydlení studentů a pracovníků vysokých škol nebo vědecko-technický park, v jistém ohledu navazující na industriální minulost regionu, avšak představující nové přístupy, více citlivé ke krajině, než byla povrchová hnědouhelná těžba.

Území velkolomu ČSA je optimální příležitostí, jak z "měsíční krajiny", jakkoliv atraktivní pro návštěvníky regionu, vytvořit nový kus přírody a navrátit celému území jeho dávnou tvář, kterou krajina měla až do 2. poloviny minulého století. Rozloha řešeného území, přesahující 51 kilometrů čtverečních umožňuje realizaci různých záměrů podporující zaměstnatnost současných důlních zaměstnanců, jejichž nové pracovní uplatnění bude v souvislosti s postupným utlumováním těžby víc a více diskutováno. Zároveň vzniknou pracovní místa poskytující zázemí nejen návštěvníkům regionu (a rozvíjející tak místní cestovní ruch), ale i novým generacím, které by chtěly v území bez nálepky těžební oblasti trvale žít. Ačkoliv nemusí být výsledek rekultivace patrný na první pohled a naše generace uvidí celou akci pravděpodobně jen v části procesu, v budoucnosti může z celého území vzniknout podobně zajímavá krajina, jakou jsou třeba Lužická jezera v Německu.

| A10 |

**ZDROJE INFORMACÍ
A VLOŽENÝCH MATERIÁLŮ**

knižní zdroje

- ANDĚL, Rudolf. Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha: Svoboda, 1984.
- HUŠEK, Pavel et al. Zámecký park "Jezeří" : dendrologický průzkum a inventarizace zeleně včetně finančního hodnocení, 1980. 1 sv., 10 částí.
- KONEČNÝ, Leo Jan a Vlastimil NOVÁK. Kouzelný svět: vzpomínky na Jezeří: příroda, pamětihodnosti, pověsti. Most: Hněvín, 2018. ISBN 978-80-86654-40-9.
- KOUKAL, Pavel. Státní zámek Jezeří. Praha: Národní památkový ústav, 2005. ISBN 80-85036-31-2.
- KUČA, Karel. Průvodce po památkách: ve správě Národního památkového ústavu. 2. vydání. Praha: Národní památkový ústav, 2018. ISBN 978-80-7480-104-4.
- LEHKÝ, Ivan, Milan SÝKORA a Miloš ŽIHLA. Pyšná sídla mocných: hrady a tvrze na Mostecku. Most: Ústav archeologické památkové péče severozápadních Čech, 2014. ISBN 978-80-86531-14-4.
- MALÁ, Michaela. Zánik sídel v důsledku povrchové těžby hnědého uhlí v okresech Most a Chomutov – příklad velkolomu ČSA. Bakalářská práce. Praha: Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy v Praze, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, 2010.
- VALÁŠEK, Václav a CHYTKA, Lubomír. Velká kronika o hnědém uhlí: minulost, současnost a budoucnost těžby hnědého uhlí v severozápadních Čechách. Plzeň: G2 studio, 2009. ISBN 978-80-903893-4-2.

knižní zdroje v digitální podobě

- SEDLÁČEK, August. Hrady, zámky a tvrze království českého: Litoměřicko a Žatecko. Online. -. Praha: Šolc a Šimáček, 1923. ISBN 80-720-3094-9. Dostupné z: <https://www.digitalniknihovna.cz/nkp/view/uuid:559835c0-3002-11de-9894-000d606f5dc6?page=uuid:d70a6190-7b63-11e7-89ee-5ef3fc9ae867>. [cit. 2023-12-12].

vysokoškolské a jiné závěrečné práce

- BARRA, Mario. Náhled do historie a potenciálu rozvoje státního zámku Jezeří a jeho okolí. Závěrečná práce Rekvalifikačního kurzu PP NPÚ GnŘ, vedoucí PhDr. Hana Řezníčková. Praha: Národní památkový ústav, generální ředitelství, 2022.
- BARRA, Mario. Zámek Jezeří a okolí. Semestrální práce - Územní plánování I, vedoucí prof. Ing. arch. Karel Maier, CSc. Praha: Fakulta architektury ČVUT v Praze, 2022.

internetové zdroje

- Akademici chtějí obří rypadlo z lomu ČSA mezi památkami, těžaři nejásají - iDNES.cz. Online. Dostupné z: https://www.idnes.cz/usti/zpravy/lom-csa-rypadlo-rk5000-kulturni-pamatka-navrh-cvut.A220112_114603_usti-zpravy_grr. [cit. 2022-11-08]
- Albrechtice (Ulbersdorf) - Historie - zanikle-obce.cz. [online].Dostupné z: <http://www.zanikleobce.cz/index.php?detail=1436451>. [cit. 2023-12-12].
- Bergheider See - Tagebau Klettwitz-Nord - LMBV.de. Online. Dostupné z: https://www.lmbv.de/wp-content/uploads/2021/04/Bergheider_See_Tgb_Klettwitz-Nord_2010.pdf. [cit. 2024-01-26].
- Das Naturparadies Grünhaus - NABU-Stiftung Nationales Naturerbe. Online.

- Dostupné z: <https://naturerbe.nabu.de/naturparadiese/brandenburg/gruenhaus/index.html>. [cit. 2024-01-27].
- Dolní Jiřetín (Nieder Georghenthal) - zanikle-obce.cz. [online]. Dostupné z: <http://www.zanikleobce.cz/index.php?obec=253>. [cit. 2023-12-12].
 - Dřínov (Bartelsdorf) - Historie - zanikle-obce.cz. [online]. Dostupné z: <http://www.zanikleobce.cz/index.php?detail=1436661>. [cit. 2023-12-12].
 - Ervěnice (Seestadt) - zanikle-obce.cz. [online]. Dostupné z: <http://www.zanikleobce.cz/index.php?detail=1436651>. [cit. 2023-12-12].
 - Emscher Park - Pinterest. Online. Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/520376931918522088/>. [cit. 2024-01-26].
 - Essen – Evropské město kultury 2010 | Vltava. Český rozhlas Vltava Online. Copyright © 1997. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/essen-evropske-mesto-kultury-2010-5164302>. [cit. 2022-10-25].
 - Fotky: Příroda si vzala zpátky arktický důl - Seznam Zprávy. Online. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/zahranicni-fotky-priroda-si-vzala-zpatky-arkticky-dul-239724>. [cit. 2024-01-27].
 - Geologie - Severočeské doly a. s. Online. Dostupné z: <https://www.sdas.cz/prohlidkaprovozu/geologie/>. [cit. 2023-12-13].
 - Hydrogeologická mapa 1 : 50 000 – Regiony - Česká geologická služba [online]. <https://mapy.geology.cz/hgcr50/> [cit. 2023-12-13].
 - Chemická továrna v Záluží u Litvínova – největší chemická továrna v České republice - Kudy z nudy. Online. Dostupné z: <https://www.kudyznudy.cz/ceska-nej-prumysl/chemicka-tovarna-v-zaluzi>. [cit. 2023-12-12].
 - Chráněná území - Geoportál Ústeckého kraje. [online]. Dostupné z: <https://geoportal.kr-ustecky.cz/Apps/chko/> [cit. 2023-12-13].
 - Jedno z rypadel v lomu ČSA na Chomutovsku by se mohlo stát památkou. Vlastník lomu s tím nesouhlasí | iROZHLAS - spolehlivé zprávy. iROZHLAS - spolehlivé a rychlé zprávy Online. Copyright © 1997. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/veda-technologie/technologie/cesko-rypadlo-pamatka-lom-csa-chomutovsko-cvut_2201200010_btk. [cit. 2022-11-08].
 - Jezerka, Vysoká Pec - Hradycy.cz. [online]. Dostupné z: <https://www.hradycy.cz/priroda-jezerka> [cit. 2023-12-13].
 - Jezeří (Eisenberg) - Historie - zanikle-obce.cz. [online]. Dostupné z: <http://www.zanikleobce.cz/index.php?detail=1436701>. [cit. 2023-12-12].
 - Jezeří s Komořanským jezerem v pozadí (1882) - hrady-zriceniny.cz. Online. Dostupné z: https://www.hrady-zriceniny.cz/img/stare4/ruzne/jezeri_s_komoranskym_jezerem_v_pozadi_1882.jpg. [cit. 2024-01-27].
 - Jezeří – Václav A. Berger (1800) - hrady-zriceniny.cz. Online. Dostupné z: https://www.hrady-zriceniny.cz/img/stare4/Vaclav_A_Berger/Jezeri_Berger_1800.jpg. [cit. 2024-01-27].
 - Kultura s lineární keramikou - Regionální muzeum K. A. Polánka Žatec. [online]. Dostupné z: <https://www.muzeumzatec.cz/kultura-s-linearni-keramikou.html>. [cit. 2023-12-12].
 - Kundratice (Kunnersdorf) - Historie - zanikle-obce.cz. [online]. Dostupné z: <http://www.zanikleobce.cz/index.php?detail=1136290>. [cit. 2023-12-12].
 - Letecké záběry: Z měsíční krajiny na Mostecku je po letech přírodní památka - Novinky. Online. Copyright © 2003. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/domaci-letecke-zabery-z-mesicni-krajiny-na-mostecku-je-po-letech-prirodni-pamatka-40231734>. [cit. 2022-12-06].
 - Lužická jezera - Domovská stránka. Online. Dostupné z: <http://www.luzicka-jezera.cz/domovska-stranka>. [cit. 2024-01-26].
 - Lužická jezera – jezerní království hned za humny - Novinky.cz. Online. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/cestovani-nemecko-luzicka-jezera-jezerni-království-hned-za-humny-224258>. [cit. 2024-01-26].
 - Národní přírodní rezervace Jezerka - časopis Ochrana přírody. [online]. Dostupné z: <https://www.casopis.ochranaprirody.cz/fotografie-z-obalky/narodni-prirodni-rezervace-jezerka/> [cit. 2023-12-13].
 - Nařízení vlády č. 400/2022 Sb. o prohlášení některých kulturních památek za národní kulturní památky - Zákony pro lidi [online]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2022-400> [cit. 2023-12-13].
 - Naturparadies Grünhaus - wildnisindeutschland.de. Online. Dostupné z: <https://wildnisindeutschland.de/gebiete/gruenhaus/>. [cit. 2024-01-27].
 - Návrh CHKO Krušné hory - AOPK ČR, říjen 2023. Online. Dostupné z: https://www.nature.cz/documents/20121/4285752/CHKO+Krusne+hory_prezentace_%C5%99ijen+2023.pdf/04d81614-c636-40d3-d10d-c998551d0bbe?t=1697023341343. [cit. 2023-12-12].
 - Návrh nařízení vlády o prohlášení některých kulturních památek za národní kulturní památky - ODok portál - VeKLEP. [online]. Dostupné z: <https://odok.cz/portal/veklep/material/KORNCJ8HNCUE/> [cit. 2023-12-13].
 - O městě - Město Horní Jiřetín. [online]. Dostupné z: <https://www.hornijiretin.cz/mesto/o-meste/>. [cit. 2023-12-12].
 - Podhůří (Schimberg) - Historie - zanikle-obce.cz. [online]. Dostupné z: <http://www.zanikleobce.cz/index.php?detail=1136318>. [cit. 2023-12-12].
 - Postindustriální krajina / Porúří – Emscher Park / - Časopis Vesmír. Online. Dostupné z: <https://vesmir.cz/cz/casopis/archiv-casopisu/2005/cislo-3/postindustrialni-krajina.l?fbclid=IwAR2xGjJaupZ6xvSixJjQhpwXdt3SwSToui1PNOG7eIC9LMLdJaT3wx1dslo>. [cit. 2024-01-26].
 - Prioritizace a identifikace ploch pro využití ekologické obnovy pro území lomu ČSA - AOPK ČR. [online]. Dostupné z: https://nature.cz/documents/20121/4433590/STUDIE_PROVEDITELNOSTI_Prioritizace_%C4%8CSA_2022.pdf/33986448-4ebd-5734-618f-74c98796f0b5?t=1695037830482. [cit. 2023-12-13].
 - Původ názvů obcí Mostecka: Komořany - Město Most. [online]. Dostupné z: <https://www.mesto-most.cz/puvod-nazvu-obci-mostecka-komorany/d-14994>. [cit. 2023-12-12].
 - Rafinérie Litvínov - ORLEN Unipetrol RPA. Online. Dostupné z: <https://www.unipetrolrpa.cz/CS/o-nas/Rafinerie/Stranky/Rafinerie-Litvinov.aspx>. [cit. 2023-12-12].
 - RK 5000 - UMBAU, Ing. arch. Jan Kuták. Online. Dostupné z: <https://www.jankutak.cz/rk-5000>. [cit. 2023-12-12].
 - Řeka Bílina, kterou těžba uhlí zahnila do trubek, dostává nové koryto - iDNES.cz. Online. Dostupné z: https://www.idnes.cz/usti/zpravy/cast-reky-biliny-se-umostu-opet-vrati-na-povrch.A161029_2282591_usti-zpravy_vac2. [cit. 2023-12-12].
 - Řešení dalšího postupu územně ekologických limitů těžby hnědého uhlí v severních Čechách - ODok portál - VeKLEP. [online]. Dostupné z: <https://odok.cz/portal/zvlady/usneseni/2015/827/0> [cit. 2023-12-13].
 - Sanace a rekultivace lomu ČSA Z7 - DIAMO. Online. Dostupné z: https://slon.diamo.cz/hpvt/2011/_Zahlaz/Z%2007.pdf. [cit. 2023-12-12].
 - Skvělé koupání za českými hranicemi: unikátní Lužická jezera lákají turisty - Deník.cz. Online. Dostupné z: https://www.denik.cz/ze_sвета/unikatni-jezerni-projekt-laka-stale-vice-turistu-20170628.html. [cit. 2024-01-26].
 - Společnost Litvínovská uhelná se přejmenovala na Severní energetickou a.s. Online. Dostupné z: <https://www.tretiruka.cz/news/spolecnost-litvinovska-uhelna-se-prejmenovala-na-severni-energetickou-a-s/> [cit. 2023-12-12].

- Sveagruva - Svalbard Museum. Online. Dostupné z: <https://svalbardmuseum.no/en/sveagruva>. [cit. 2024-01-27].
- The most beautiful routes in Bergheider See - Outdooractive.com. Online. Dostupné z: <https://www.outdooractive.com/en/routes/bergheider-see/routes-in-bergheider-see/189558107/>. [cit. 2024-01-26].
- Usnesení Vlády České republiky ze dne 30. října 1991 č. 444 ke zprávě o územních ekologických limitech těžby hnědého uhlí a energetiky v Severočeské hnědouhelné pánvi - Vláda České republiky. [online]. Dostupné z: https://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/7DCED4838DD30F36C12571B6006B9ABD [cit. 2023-12-13].
- Usnesení vlády České republiky ze dne 19. října 2015 č. 827 k řešení dalšího postupu územně ekologických limitů těžby hnědého uhlí v severních Čechách – Portál Aplikace ODok. Online. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/attachment/-/down/IHOAA3RKBT30>. [cit. 2022-10-24].
- Vláda potvrdila: Jezeří a roudnický klášter jsou národními kulturními památkami - Mostecký deník. Mostecký deník - informace, které jsou vám nejbliž. Online. Copyright ©. Dostupné z: https://mostecky.denik.cz/zpravy_region/kulturni-pamatky-zamek-jezeri-klaster-roudnice-20221123.html?fbclid=IwAR2b4RyHndmTfX3HjHdE2XgoIesBoyN4LUkInMfFU80_KWs8iF7IqJTab6k. [cit. 2022-11-24].
- Východní Krušnohoří - Evropsky významné lokality. Online. Dostupné z: https://drusop.nature.cz/ost/chrobjekty/evl/index.php?SHOW_ONE=1&ID=13375 [cit. 2023-12-13].
- Zámecký park - Státní zámek Jezeří. [online]. Dostupné z: <https://www.zamek-jezeri.cz/cs/o-zamku/zamecky-park> [cit. 2023-12-13].
- Zámek Jezeří - Horní Jiřetín, Krušné hory a Podkrušnohoří - Regiontourist.cz. Online. Dostupné z: <https://www.regiontourist.cz/co-podniknout/zamek-jezeri/>. [cit. 2024-01-27].
- Zámek Jezeří - Jezero Most. [online]. Dostupné z: <https://mosteckejezero.com/zamek-jezeri/>. [cit. 2024-01-26].
- Zámek Jezeří představil zrestaurovaný divadelní a koncertní sál. Práce vyšly na téměř 30 milionů korun | iROZHLAS - spolehlivé zprávy. Online. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/zamek-jezeri-rekonstrukce-salu_2209221350_kac. [cit. 2022-11-08].
- Zásady územního rozvoje Ústeckého kraje – Geoportál Ústeckého kraje. Online. Dostupné z: <https://geoportal.kr-ustecky.cz/gs/zasady-uzemniho-rozvoje/>. [cit. 2022-10-24].
- Z mongolské stepi na Island. Česko může získat nový kus divočiny – Seznam Zprávy. Seznam Zprávy Online. Copyright © 1996. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/tech-technologie-veda-z-mongolske-stepi-na-island-cesko-muze-ziskat-novy-kus-divociny-201210>. [cit. 2022-10-24].

další materiály

- Úmluva Rady Evropy o krajině. Online. S. 7. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/umluva_rady_evropy_krajina/\\$FILE/OOOPK_umluva_o_krajine_text_cj_20210815.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/umluva_rady_evropy_krajina/$FILE/OOOPK_umluva_o_krajine_text_cj_20210815.pdf). [cit. 2024-01-28].
- Zpráva: Návrh komplexního a efektivního využívání území lomu ČSA po ukončení těžby: Příloha k materiálu Vlády ČR s názvem „Návrh komplexního a efektivního využívání území lomu ČSA po ukončení těžby“ (č. j. OVA: 457/23). In: -. 2023.

SPERANZA

| **B** |

NÁVRHOVÁ ČÁST DIPLOMOVÉ PRÁCE

VIZE PRO VELKOLOM ČSA A OKOLÍ

BC. MARIO BARRA

FAKULTA ARCHITEKTURY ČVUT V PRAZE
ČERVEN 2024

SPERANZA

| **B** |

NÁVRHOVÁ ČÁST DIPLOMOVÉ PRÁCE

VIZE PRO VELKOLOM ČSA A OKOLÍ

BC. MARIO BARRA

FAKULTA ARCHITEKTURY ČVUT V PRAZE
ČERVEN 2024

| B1 |

**ÚVOD K NÁVRHOVÉ ČÁSTI
DIPLOMOVÉ PRÁCE**

Analýzy zpracované v rámci diplomního semináře jsou klíčovým podkladem pro navazující návrhovou část. V rámci úvah o začlenění vybraných a již schválených koncepcí obnovy velkolomu ČSA do této diplomové práce prokázaly ve vybraných otázkách vzájemný nesoulad některých záměrů mezi sebou, v dalších příkladech naopak vůbec nebyly zohledněny kupříkladu historické hodnoty krajiny, spočívající v jejím osídlení lidmi, existencí vesnic, zemědělským využíváním krajiny nebo jednotlivých pohledových vazbách. Ačkoliv se na celém území již nyní uplatňuje celá řada veřejných zájmů, je nutno tyto jednotlivé kapitoly sjednotit a navzájem provázat, aby zde po ukončení povrchové hnědouhelné těžby mohlo vzniknout funkční území, navzájem propojené se zbývajícími částmi regionu.

Pro prezentaci jednotlivých variant obnovy řešeného území byly v rámci diplomové práce zvoleny rozdílné přístupy, a to nejen ve formě funkčního využití území, ale také způsobů návratu (někdy pouze částečného) k historické podobě krajiny. Ačkoliv se jedná o úvahy, které v některých případech nesouzní s existujícími koncepcemi revitalizace regionu a jedná se tak čistě o akademickou úvahu, je přesto důležité poukázat také na jiné varianty, které doposud z různých důvodů nebyly zohledňovány a není s nimi do budoucna po toto území počítáno.

Dříve na území velkolomu ČSA existovalo 9 sídel (Jezeří, Albrechtice u Mostu, Ervěnice, Komořany, Dřínov, Kundratice, Podhůří, Dolní Jiřetín a Čtrnáct Dvorců), z nichž se do dnešních dnů nedochovalo téměř nic. Významně se v důsledku povrchové těžby proměnil také terénní reliéf, kdy zde vznikly výrazné rozdíly a zcela zanikla dřívější podoba krajiny. Z těchto důvodů v rámci analytické části vyplynula nemožnost navracet do území všechna zaniklá sídla - nejen z důvodů výrazného postižení krajiny, ale v některých případech také kvůli již započaté rekultivaci, jejíž přínosy mohou převažovat nad záměrem navracet zde krajině její dřívější podobu.

Bylo proto rozhodnuto o návratu 3 obcí - Albrechtice u Mostu, Ervěnice a Dolní Jiřetín. V případě první jmenované byl zvolený přístup obnovy jednotlivých staveb v půdorysných stopách dle Císařských otisků stabilního katastru z roku 1842. Byla zvolena jedna z nejstarších dochovaných podob krajiny, ačkoliv by bylo možné se, vzhledem k bohaté minulosti regionu, navracet k různým variantám podoby území. Pro sídlo Ervěnice byla zvolena taktéž inspirace historickými mapami z poloviny 19. století, s ohledem na novodobé uspořádání krajiny (realizace Ervěnického koridoru, nové silniční a železniční spojení, změna terénního reliéfu) bylo rozhodnuto o "transferu" sídla do lokality novodobě nazývané Ervěnice a aplikaci inspirace základní kompoziční strukturou sídla (umístění hospodářského dvora na severovýchodním okraji, tvar a podoba návsi, základ uliční sítě atp.), podoba jednotlivých staveb v obci je naopak novodobá. Poslední obnovovaným sídlem je obec Dolní Jiřetín, pro níž bylo taktéž zvoleno nové umístění na Jiřetínské výsypce, a to nedaleko míst, která se historicky a dnes nazývala a nazývají Dolní Jiřetín. Nové umístění bylo zvoleno s ohledem na plánované funkční využití nedaleko velkých aglomerací v regionu - měst Litvínov a Most - a také s dobrou dopravní obslužností ve formě silniční a železniční sítě.

Každé z obnovovaných sídel získalo nové funkční využití, odpovídající aktuálním, a také předpokládaným budoucím potřebám regionu. Do obce Albrechtice u Mostu bylo situováno centrum cestovního ruchu celého regionu, vzhledem k umístění nedaleko státního zámku Jezeří, národní kulturní památky společně se sousedním Jezeřským arboretem, kdy v této části řešeného území chyběla jakákoliv občanská vybavenost, která by podpořila postupně

se rozvíjející cestovní ruch, navazující na pozvolný útlum těžby ve velkolomu ČSA. "Transferovaná" obec Ervěnice na jižním okraji velkolomu ČSA byla zvolena pro umístění vysokoškolského kampusu, detašovaného pracoviště Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem., jeho součástí jsou tak budovy 4 fakult (životního prostředí, strojního inženýrství, přírodovědecké a částečně také filosofické), 9 kolejí pro ubytování téměř tisícovky studentů, menza, hospoda, ekumenická kaple, amfiteátr pro pořádání akademických událostí i studentských akcí a v západní části bydlení pro pedagogy a návštěvy kampusu. Umístění kampusu bylo zvoleno s ohledem na přímé napojení na železniční trať č. 130 Ústí nad Labem-Chomutov a také silnici I/13 na tzv. Ervěnickém koridoru, čímž je zajištěna kvalitní dopravní dostupnost nejen do sousedních velkých okresních měst (Most, Chomutov), ale také do mateřského sídla univerzity v Ústí nad Labem. Pro obnovovanou obec Dolní Jiřetín bylo zvoleno funkční využití ve formě rezidenčního bydlení, které ve všech již schválených koncepcích obnovy území zcela chybí. Výhodou je zde dobré umístění ve vztahu k okolním existujícím sídlům Horní Jiřetín, Litvínov a Most, a to prostřednictvím silniční a železniční sítě, ale také již pokročilá úroveň rekultivace území, probíhající v této části území již delší dobu, a půda je zde tak v určité formě připravena i na lehčí zemědělské využití.

Samostatně byla připravena koncepce nového využití (konverze) industriálních provozů po hnědouhelné těžbě v lokalitě Komořany. Existující areál byl rozdělen na dvě části "A" a "B", oddělené silnicí a železniční tratí na Ervěnickém koridoru, pro každou ze sekcí bylo zvoleno odlišné využití - severní část "A" je koncipována jako vědecko-technický park, zaměřený na edukační aktivity pro odborníky i širokou laickou veřejnost a úzce provázaný se sousedním vysokoškolským kampusem UJEP v Ervěnicích, jižní část "B" je nadále určena pro industriální využití v podobě lehkého průmyslu, například strojírenství nebo jiných oborů. S ohledem na bohatou industriální minulost regionu je tak i do budoucna zajištěno pokračování této tradice, aby byla nepřilíš kladná kapitola připomínána i budoucím generacím, které již území zažijí v nové, rekultivované podobě. Vybrané objekty, především v části "A" budou ponechány přírodě, aby si je postupně vzala zpět a vznikl zde turisticky atraktivní prvek, známý z německého areálu Emscher Park nebo česko-německého pohraničí Rolava/Sauersack.

Mimo vybrané lokality, řešené v rámci diplomové práce ve větší podrobnosti, byla připravena základní koncepce revitalizace celého území. V této části byly ve větší míře zohledněny koncepce schválené na úrovni vlády České republiky, ministerstva průmyslu a obchodu a životního prostředí, ale také Ústeckého kraje, Agentury přírody a krajiny ČR nebo Národního památkového ústavu. Velkou, především severozápadní, západní a jihozápadní část tvoří bezzásahové území připravované národní přírodní památky „lom ČSA“ - oblast je vyhrazena postupné neřízené přírodní rekultivaci, v části území již několik let probíhající. Na celé ploše je plánováno využívání pouze stávajících zpevněných komunikací pro zachování jedinečné přírody, vznikající na vytěženém území. Cílem projektu je minimalizace zásahů do již existující vegetace, jejíž obnova trvala na dotčeném území velmi dlouhou dobu. Jediné drobnější zásahy jsou navrženy na Jiřetínskou výsypku v místech plánované rezidenční čtvrti, jedná se však o náletové dřeviny vzniklé v rámci samovolné přírodní rekultivace, jejichž částečná likvidace je nutná pro dílčí obnovu historické kulturní krajiny.

Velkou plochu řešeného území zaujímá obnovované Komořanské jezero, jehož původní plánovaná rozloha až 543 ha s dobou napouštění 116 let na kótu 170 m. n. m. byla s ohledem na stále nejasné možnosti napouštění a následnou

regulaci hladiny z bezodtokového vodního díla redukována na rozlohu 327 ha s dobou napouštění 40 let na kótu 147 m. n. m.. Stanovením této hladiny mimo hlavní Komořanské jezero vzniká ještě menší vodní dílo nedaleko obnovované obce Ervěnice (tzv. Ervěnické jezero), které bude sloužit především studentům vysokoškolského kampusu UJEP k rekreaci, sportovním aktivitám a také možnému vědecko-výzkumnému využití. Kolem obou jezer jsou navrženy zpevněné okružní cesty pro pěší, cyklistiky nebo třeba in-line bruslaře.

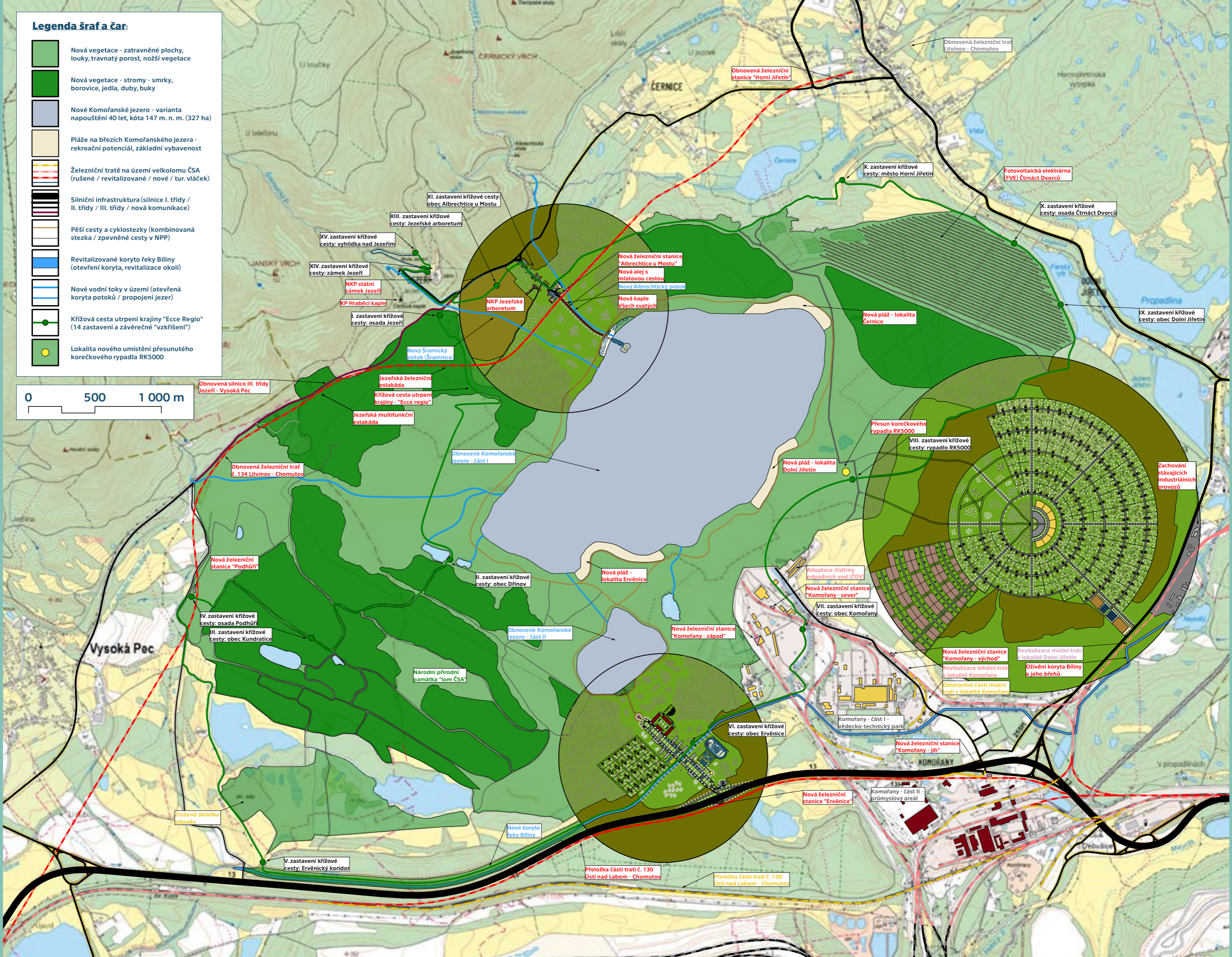
Historie celého regionu je na území velkolomu ČSA nově připomínána tzv. křížovou cestou utrpení krajiny - „Ecce Regio“, jejímž prostřednictvím jsou návštěvníci přímo v terénu seznámeni s lokalitami zaniklých sídel a nejvýznamnějšími body novodobé historie krajiny. Celkem 14 zastavení a závěrečné „rozuzlení“ odkazují na paralelu utrpení Ježíše Krista, které bylo završeno zmrtvýchvstáním a dáním naděje širokému lidu. I v případě velkolomu ČSA se poutníci po průchodu území a nasátím jeho ponuré historie dočkají závěrečného rozuzlení v podobě pohledu na postupně z popela vstávající území, kterému po konci těžby svítá naděje na návrat k lepší budoucnosti. Výchozím bodem cesty je I. zastavení, situované v místě zaniklé osady Jezeří, návštěvník se postupně na 23,721 km trasy seznamuje se zbývajících osmi zaniklými sídly, ale také s Ervěnickým koridorem, korečkovým rypadlem RK5000, Horním Jiřetínem (městem, které přežilo těžbu), ale třeba i s historií Jezeřského arboreta nebo státního zámku Jezeří. Křížová cesta v naprosté většině využívá stávající cestní síť v území, její trasa se minimálně protíná s ostatními rekreačními stezkami, čímž je docíleno vzájemné nerušení návštěvníků území putujících po „křížové cestě“ a rekreatantů.

Součástí nového uspořádání tohoto regionu byl také návrh nových dopravních spojení. Na úpatí Krušných hor pod zámkem Jezeří je obnovena silnice I/13, historicky zajišťující spojení Litvínova a Horního Jiřetína s Jirkovem, resp. Chomutovem. Silniční těleso je vedeno co nejbližší horskému masivu, v místech s doposud nezajištěnou geologickou stabilitou je navržena injektáž terénu a umístění silnice na estakádu, sloužící zároveň i pro železniční dopravu. Ta je v rámci rozsahu diplomové práce řešena mezi městy Horní Jiřetín a Jirkov (trať č. 134), kdy zajišťuje přímou dopravní obslužnost vstupních bodů do velkolomů ČSA - Albrechtice u Mostu a Podhůří. Na jihovýchodním okraji řešeného území se navrhuje přeložka části železniční tratě č. 130 Ústí nad Labem - Chomutov, a to blíže současné trase silnice I/13 na Ervěnickém koridoru, aby bylo zajištěno lepší dopravní spojení vysokoškolského kampusu UJEP v Ervěnicích a vědecko-technického parku Komořany.

Jedinečným prvkem v řešeném území je korečkové rypadlo RK5000, poslední svého druhu v České republice, nacházející se momentálně v místě plánovaného Komořanského jezera. V souladu s aktuálně platnými úvahami o jeho přesunu na břeh jezera a současně také okraj národní přírodní památky bylo navrženo jeho nové umístění a využití - kolos tak bude sloužit široké veřejnosti nejen k prohlídkám tohoto unikátního technického díla, ale také pro menší výstavy, konference nebo jiné kulturní akce. Novým vstupem je v případě rypadla připojení skleněného výtahu až pro 32 osob, který zajišťuje vertikální propojení úrovně terénu se vstupem do kráčivého podvozku, obou pater technologického zázemí, ploché "pochozí střechy" stroje a horní "rampy". Na něj navazuje odkryté koryto tobogánu (skluzavky profilu ve tvaru písmene U) se dvěma mezistanicemi na úrovni "střechy" rypadla a dolního dopravníku vytěžené skrývky. Celá konstrukce je po délce podepřena ocelovými sloupy pro podpěry lanových drah, čímž je zajištěna stabilita a nosnost konstrukce.

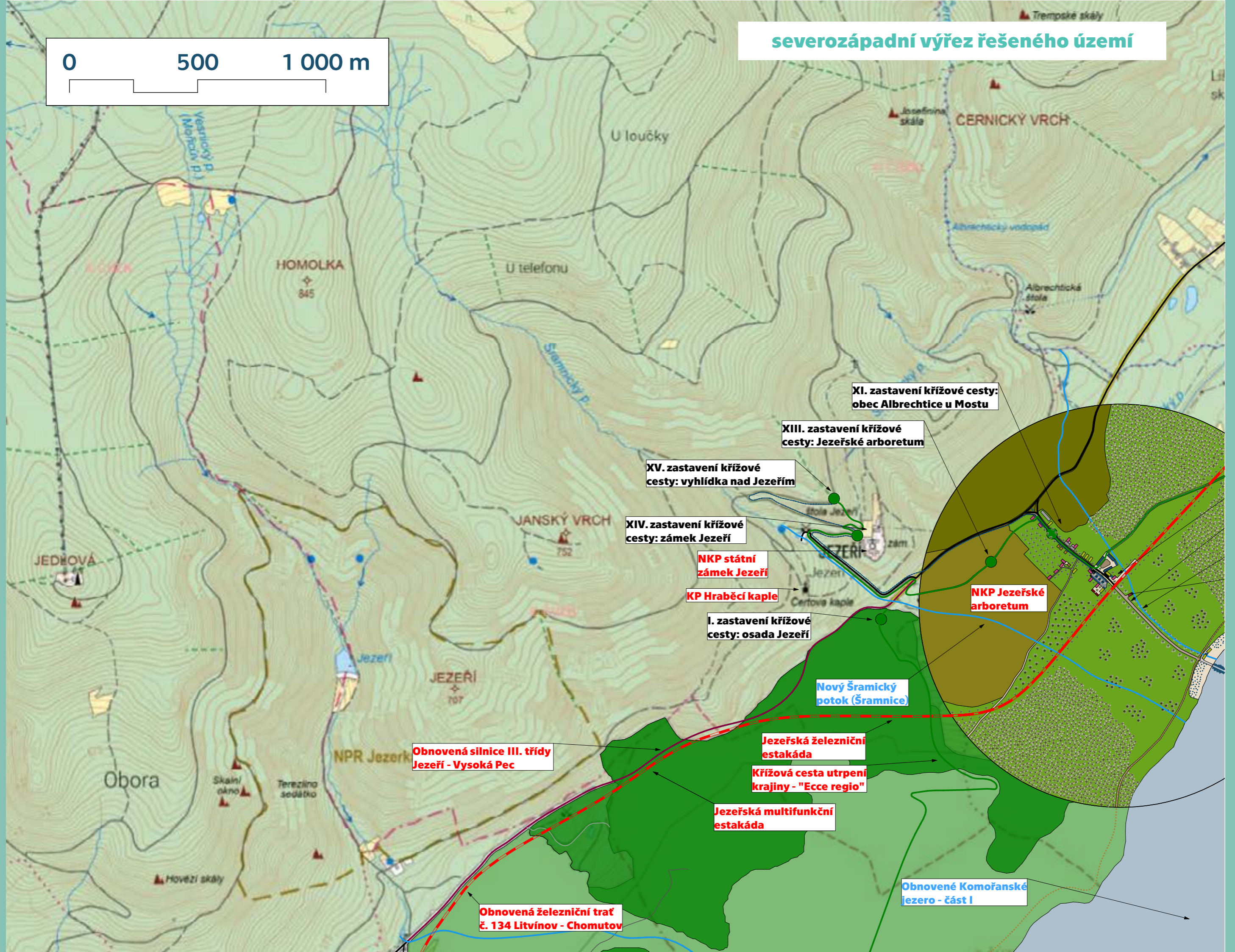
Legenda šraf a čar:

- Nová vegetace - travnaté plochy, louky, travnatý porost, noží vegetace
- Nová vegetace - stromy - smrky, borovice, jedla, duby, buky
- Nové Komoňanské jezero - varianta napouštění 40 let, kóta 147 m. n. m. (327 ha)
- Pláže na březích Komoňanského jezera - rekreační potenciál, základní vybavenost
- Železniční tratě na území velkolomu ČSA (rušené / revitalizované / nové / tur. vláček)
- Silniční infrastruktura (silnice I. třídy / II. třídy / III. třídy / nová komunikace)
- Pěší cesty a cyklostezky (kombinovaná stezka / zpevněné cesty v NPP)
- Revitalizované koryto řeky Bíliny (otevření koryta, revitalizace okolí)
- Nové vodní toky v území (otevřená koryta potoků / propojení jezer)
- Křížová cesta utrpení krajiny "Ecce Regio" (14 zastavení a závěrečné "vzkříšení")
- Lokalita nového umístění přesunutého korečkového rypadla RK5000

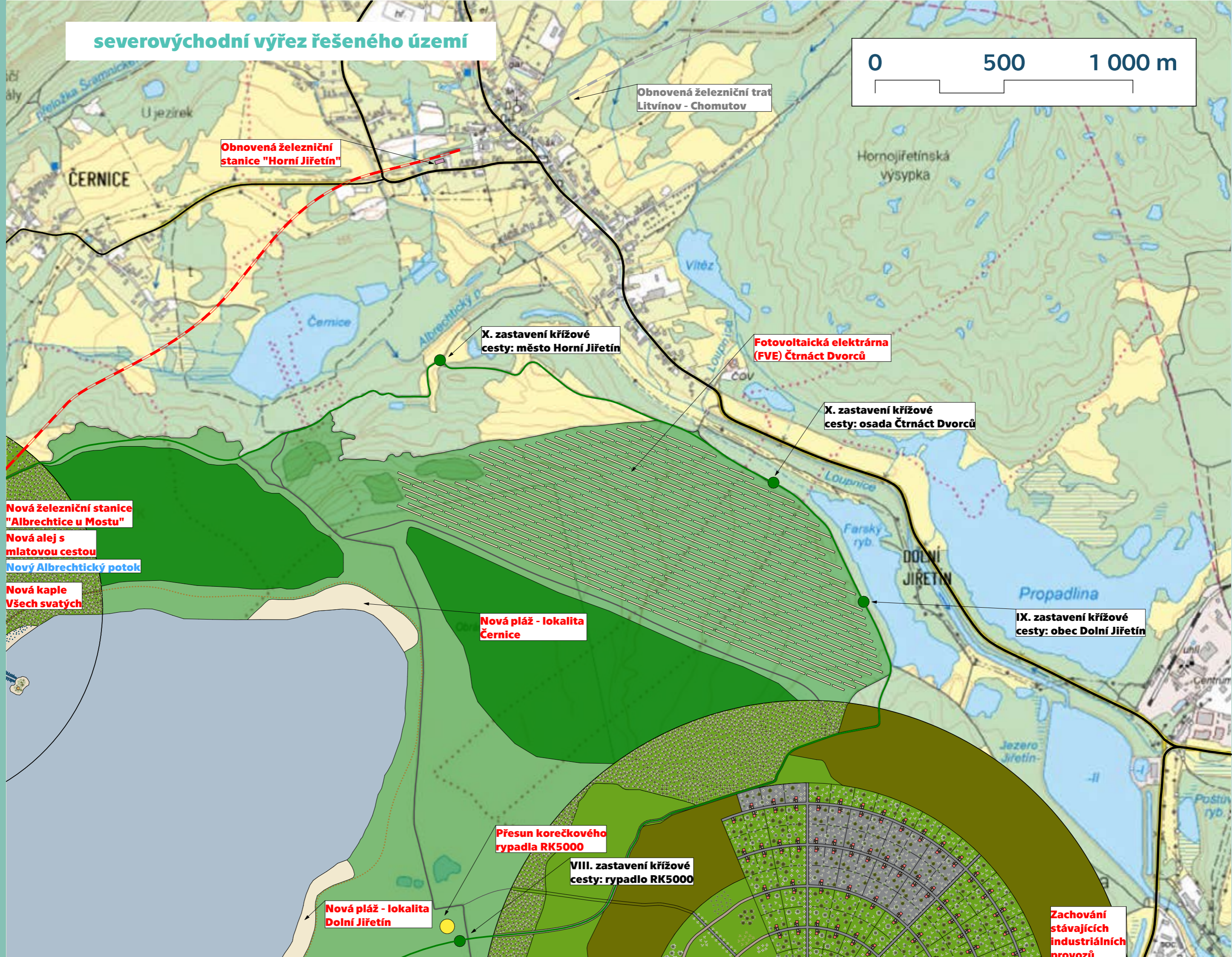
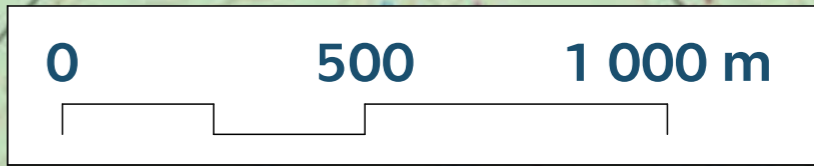

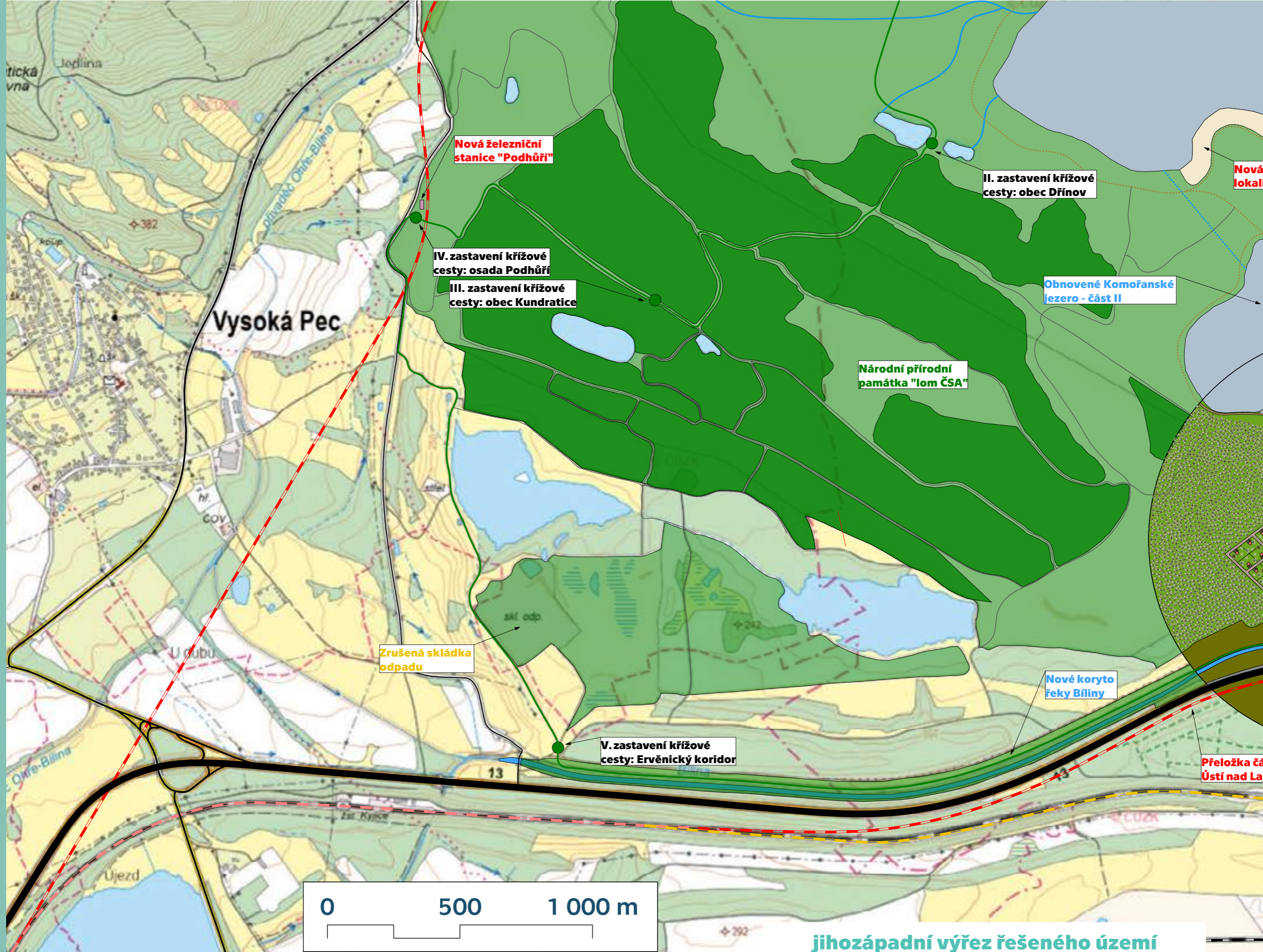
severozápadní výřez řešeného území

0 500 1 000 m

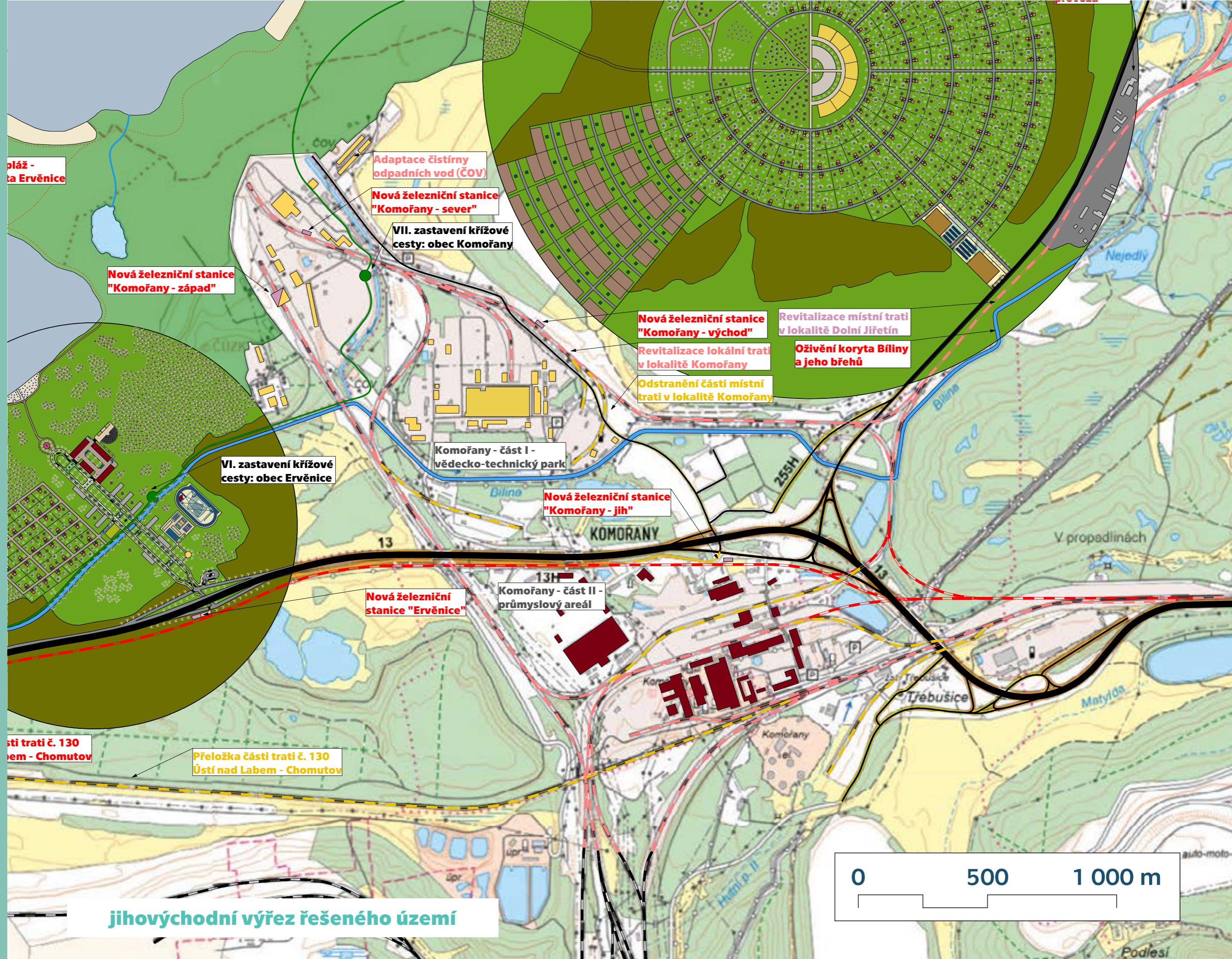

severovýchodní výřez řešeného území

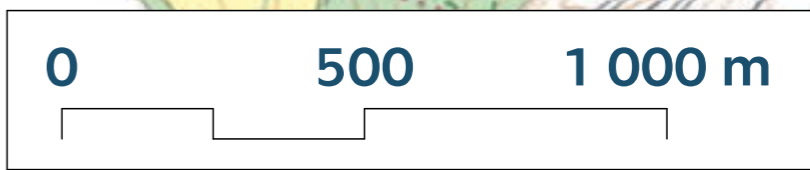

jihozápadní výřez řešeného území

jihovýchodní výřez řešeného území

| B2 |

**ŠIRŠÍ PROMĚNA ŘEŠENÉHO ÚZEMÍ -
PŘÍRODNÍ PODMÍNKY**

Nová podoba území velkolomu ČSA je z hlediska řešení přírodních podmínek a vodního režimu z části dána již schváleným usnesením vlády ČR č. 479 (na základě materiálu č. j. OVA 457/23). Z této koncepce byl do návrhové části diplomové práce převzat především plán vzniku národní přírodní památky "lom ČSA", nacházející se v severozápadní, západní a jihozápadní části území. Celá oblast již několik let prochází počátečními fázemi samovolné rekultivace, která zde dává prostor novým přírodním druhům, z nichž některé se na území České republiky jinde nevyskytují.

Celé území národní přírodní památky "lom ČSA" je navrženo jako klidová oblast bez intenzivního turistického ruchu, kdy se smí návštěvníci pohybovat pouze po již existujících zpevněných cestách. Vymezenou oblastí také ve větší délce procházejí pouze dvě turistické trasy - jednou z nich je poutní "křížová cesta utrpení krajiny - Ecce Regio" s několika zastaveními a okružní trasa kolem Komořanského a Ervěnického jezera, určená pro pěší, cyklisty a in-line bruslaře. Břehy Komořanského jezera jsou v jeho západní části určeny jako nepřístupné s režimem zákazu koupání pro zajištění ochrany živočichů a rostlin zde se vyskytujících.

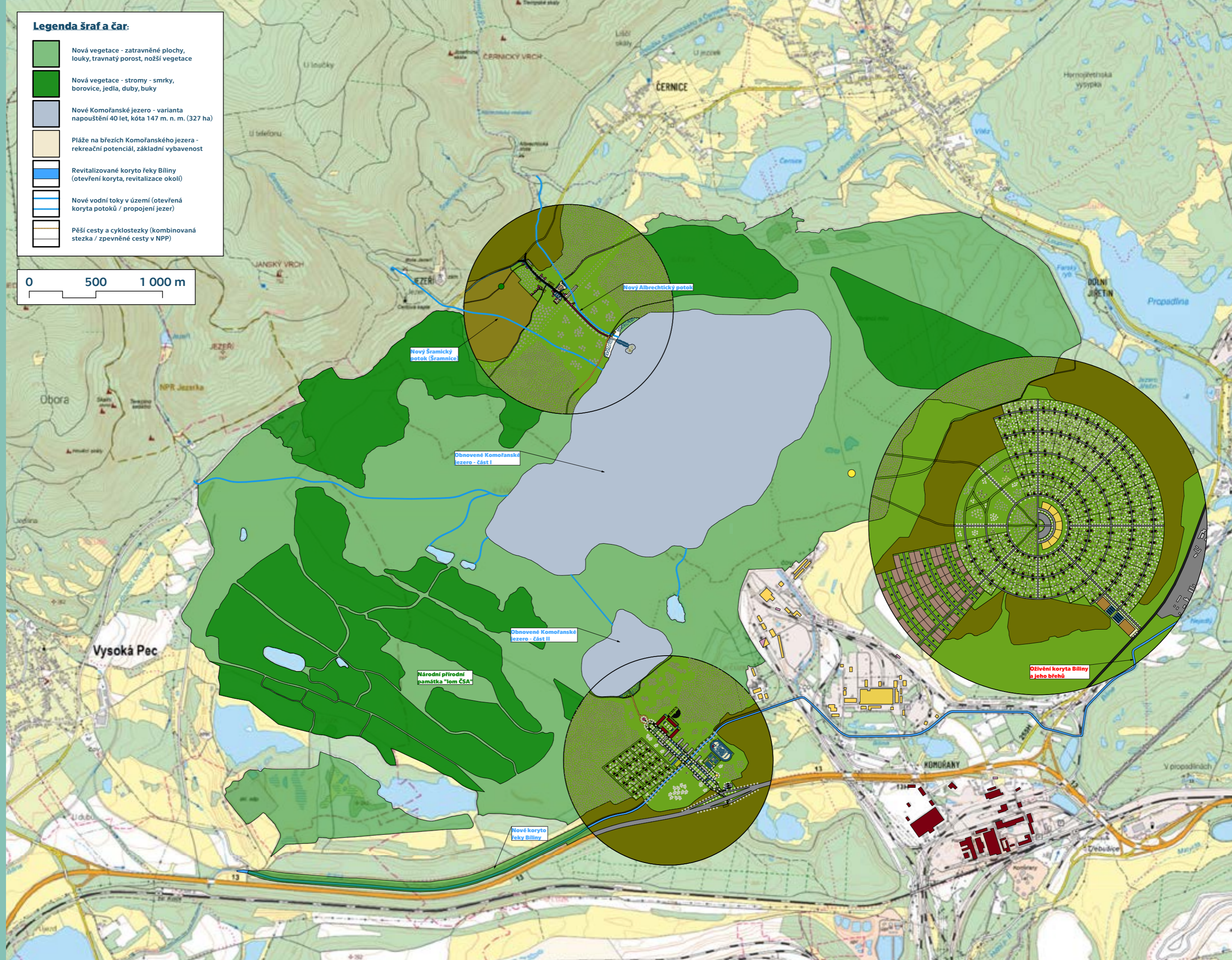
Samostatnou kapitolou v rámci návrhové části diplomové práce je vodní režim v území. Počítá se zde především se vznikem, respektive obnovou historicky doložené vodní plochy, tzv. Komořanského jezera, ovšem na jiné kótě, než bylo schváleno ve výše zmiňovaném usnesení vlády. Důvodem je pochybnost o reálnosti dodržení plánovaných fází napouštění bezodtokového jezera, což lze pokládat za významný faktor určující podobu celého regionu na budoucí desetiletí a staletí. V současnosti, kdy se na většině území České republiky, především v letních měsících projevuje nedostatek podzemní vody a hladiny jednotlivých toků se dostávají na historická minima, nelze počítat s jinými podmínkami v rámci řešeného území. Pro napouštění Komořanského jezera bude využito především odklonění části vody přiváděné tzv. Podkrušnohorským přivaděčem nedaleko obce Vysoká Pec, jehož vedení bude přetrasováno přes část národní přírodní památky do Komořanského jezera. Přes Jezeřské arboretum bude nově vedený Šramnický potok, pramenící na jižních svazích Krušných hor, který tak nově zajistí zásobování vodou pro historické rybníčky v arboretu a následně bude napájet obnovené jezero. Stejně tak je navrženo odvedení Albrechtického potoka, a to přes obnovenou obec Albrechtice u Mostu a následně podél nové aleje se zpevněnou mlatovou cestou do Komořanského jezera. Dodatečné zdroje vody budou získány díky vybudování přepadů na potoku Loupnice a otevřeném korytě řeky Bíliny, kde je plánováno dodržení minimálního přítoku vody a veškeré množství vody přesahující hodnotu 10% nad úroveň minimálního přítoku bude novými kanály přetrasováno do Komořanského, resp. Ervěnického jezera.

Významným zásahem na tzv. Ervěnickém koridoru bude zrušení zatrubnění řeky Bíliny a vytvoření nového otevřeného koryta na úseku o délce přes 3 km. Počátkem nového otevřeného koryta bude lokalita současného zatrubnění nedaleko bývalé obce Kyjice, navázání na současné otevřené koryto pak v lokalitě vědecko-technického parku Komořany. Podél nového koryta je navržena lipová alej s mlatovými cestami, doplněna o lavičky a místa k zastavení a posezení. Celý úsek doprovází také část "křížové cesty utrpení krajiny - Ecce Regio", která na neblahý osud řeky Bíliny a její dřívější podobu zatrubnění upozorní. Zbývající „východní“ část koryta Bíliny bude revitalizována, po obou březích budou vysázeny nové listnaté stromy, především lípy, a doplněny mlatové cesty pro pěší návštěvníky území. Po celé délce nového i revitalizovaného koryta pak bude vysázena další nízká vegetace (různé keře), ale také například vrby a další stromy vhodné pro lokality nedaleko vodních toků.

Legenda šraf a čar:

- Nová vegetace - zatravněné plochy, louky, travnatý porost, nožší vegetace
- Nová vegetace - stromy - smrky, borovice, jedla, duby, buky
- Nové Komořanské jezero - varianta napouštění 40 let, kóta 147 m. n. m. (327 ha)
- Pláže na březích Komořanského jezera - rekreační potenciál, základní vybavenost
- Revitalizované koryto řeky Bíliny (otevření koryta, revitalizace okolí)
- Nové vodní toky v území (otevřená koryta potoků / propojení jezer)
- Pěší cesty a cyklostezky (kombinovaná stezka / zpevněné cesty v NPP)

0 500 1 000 m

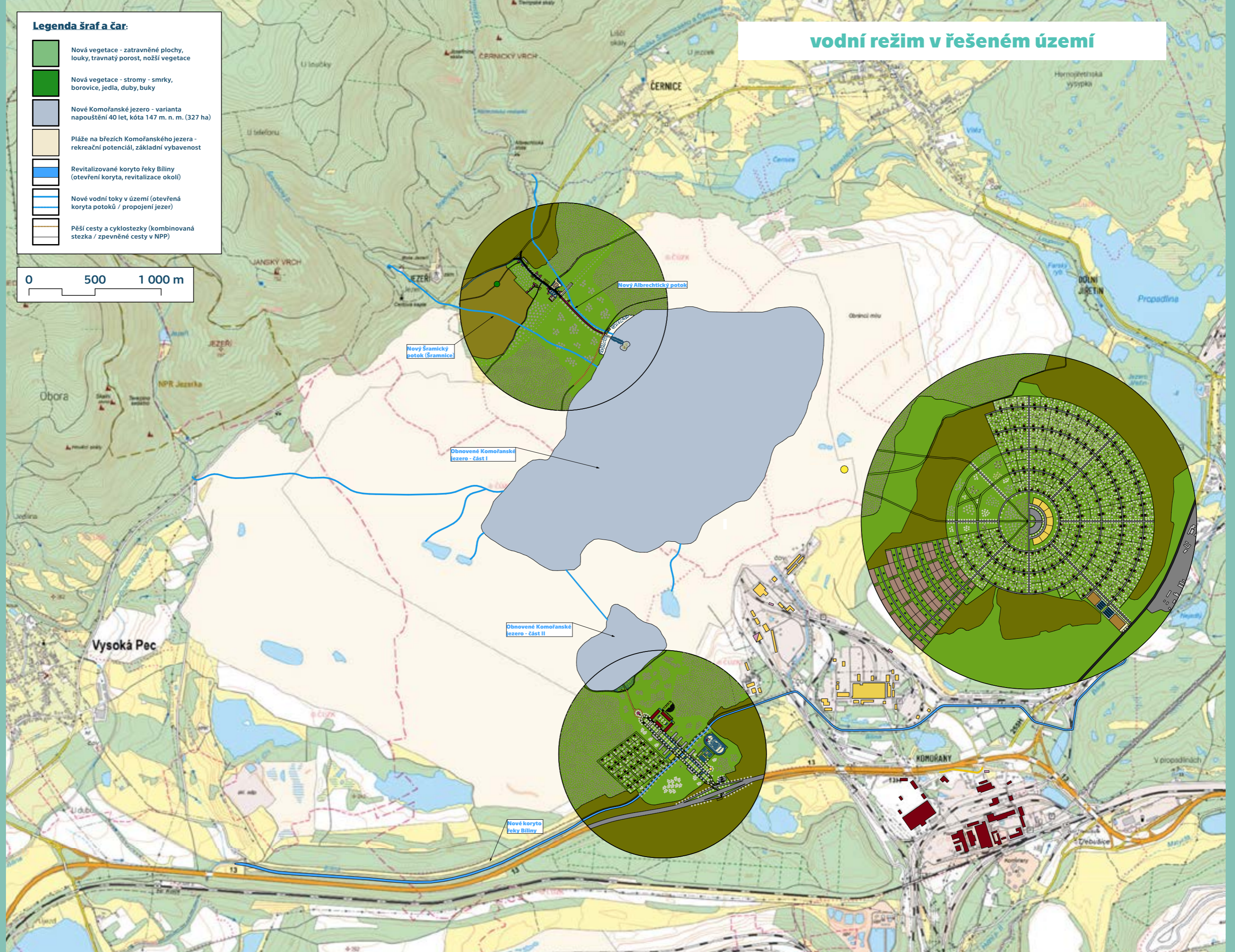

vodní režim v řešeném území

Legenda šraf a čar:

- Nová vegetace - zatravněné plochy, louky, travnatý porost, nožší vegetace
- Nová vegetace - stromy - smrky, borovice, jedla, duby, buky
- Nové Komořanské jezero - varianta napouštění 40 let, kóta 147 m. n. m. (327 ha)
- Pláže na březích Komořanského jezera - rekreační potenciál, základní vybavenost
- Revitalizované koryto řeky Bíliny (otevření koryta, revitalizace okolí)
- Nové vodní toky v území (otevřená koryta potoků / propojení jezer)
- Pěší cesty a cyklostezky (kombinovaná stezka / zpevněné cesty v NPP)

0 500 1 000 m

| B3 |

**ŠIRŠÍ PROMĚNA ŘEŠENÉHO ÚZEMÍ -
DOPRAVNÍ ŘEŠENÍ A CESTNÍ SÍŤ**

Úpravy dopravního řešení na území velkolomu ČSA lze rozdělit do dvou úrovní - dílčí zásahy do již existujících struktur a zcela nové dopravní tahy (silniční i železniční) v jednotlivých částech regionu. Jelikož zde dopravní síť na určité úrovni již existovala, jeví se jako vhodné řešení na tuto strukturu navázat a v určitých ohledech ji adaptovat pro současné, a především budoucí potřeby obyvatel a návštěvníků regionu. S ohledem na plánované nové uspořádání území bylo ve vybraných lokalitách navrženo zcela nové řešení, které se v některých případech muselo vypořádat s rozličnými překážkami - počínaje svahovými nestabilitami pod Jezeřím, které měly vliv na trasu obnovované silnice I/13 a železniční trati č. 134, přes komunikace dotýkající se plochy národní přírodní památky „lom ČSA“ až po přeložky stávajících komunikací, které byly jedním z klíčových znaků industriální epochy regionu ve 2. polovině 20. století a nyní bylo těchto principů nutno využít pro prezentaci lepší, a možná také ekologičtější budoucnosti regionu.

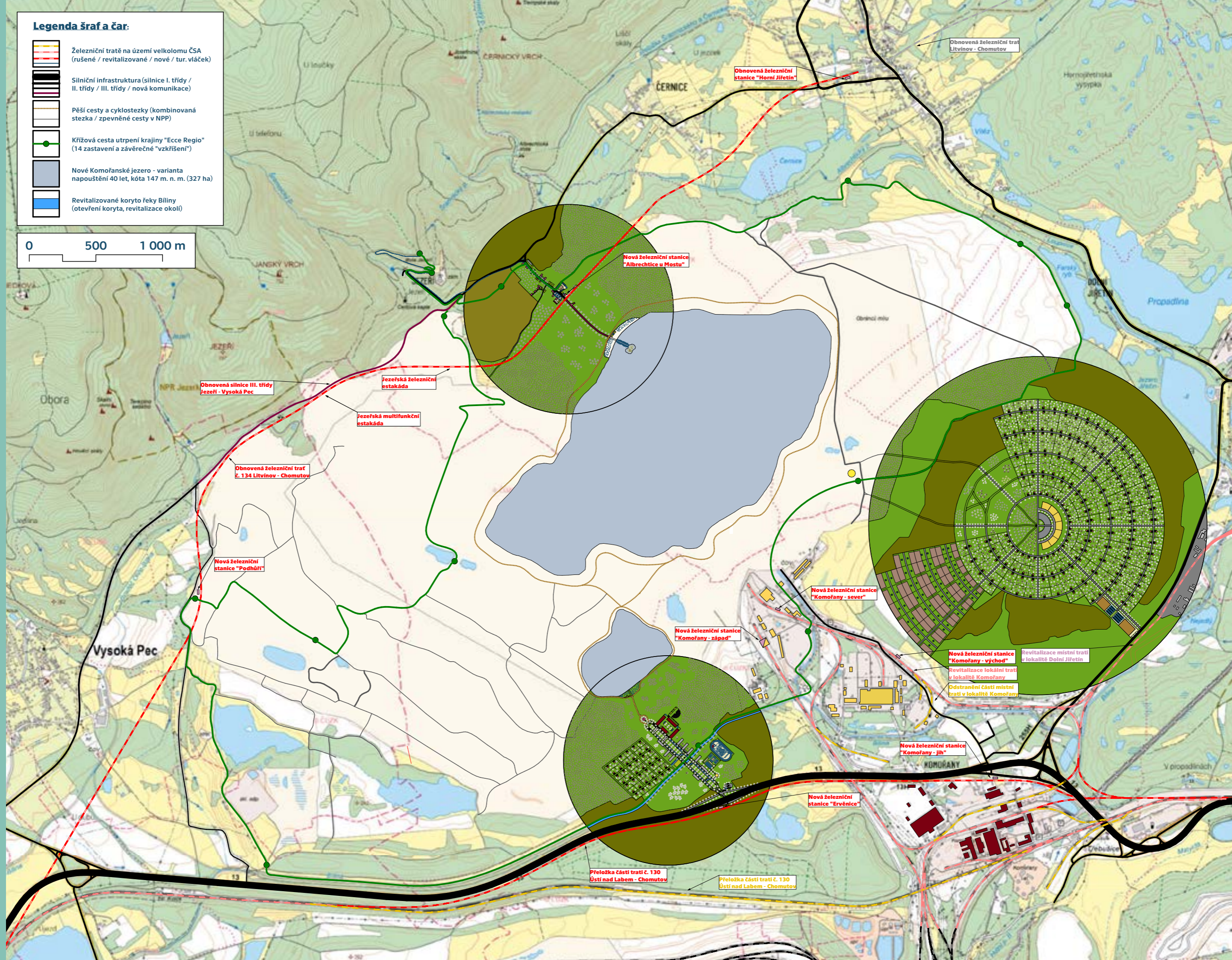
V oblasti silniční sítě je nejvýznamnějším zásahem obnova chybějícího úseku bývalé tzv. Chomutovské silnice č. I/13, historicky spojující město Litvínov, přes Horní Jiřetín, Černice a Jezeří, s Jirkovem a Chomutovem. Nová komunikace byla s ohledem na geologicky nestabilní svahy pod Jezeřím a plánované vyhlášení národní přírodní památky navržena co nejbližší masivu Krušných hor, v nejvíce exponovaných částech (a kvůli velkým terénním nerovnostech) je navržena na estakádu, společnou i pro souběžně vedenou železniční trať. Nestabilní podloží bude před výstavbou estakády injektováno, s ohledem na ukončení těžby a postupnou rekultivaci lze předpokládat postupnou stabilizaci geologických poměrů i v těchto místech. Nová komunikace je navržena především pro pěší, cyklisty, in-line bruslaře, přípustné využití je též pro prostředky veřejné dopravy. Pro individuální automobilovou dopravu je, až na výjimky, vjezd zakázán, čímž bude docíleno neoddělení blízkého areálu státního zámku Jezeří a nedalekého arboreta rušnou komunikací, přínosem to též bude i pro centrum cestovního ruchu v nedalekých Albrechticích u Mostu

Železniční doprava je v rámci návrhové části diplomové práce řešena ve dvou částech - v prvním případě se jedná o opravu stávajícího kolejového vedení v lokalitě Komořany, kde budou koleje upraveny pro tzv. vlakotramvaj, zajišťující nově spojení vědecko-technického parku Komořany a sousední rezidenční čtvrti Dolní Jiřetín především s okresním městem Most a také industriálními provozy v Litvínově-Záluží. Hustá kolejová síť je zde pročištěna, nepotřebné úseky jsou zrušeny a přeměněny na pochozí plochy nebo nahrazeny travnatými povrchy, součástí úpravy železniční sítě je vybudování tří nových zastávek - Komořany-východ, Komořany-sever a Komořany-západ. Nové železniční spojení je navrženo především na severní část řešeného území, kde dochází k obnově železniční trati č. 134 v úseku Horní Jiřetín - Kyjice (mimo) s předpokladem navazující obnovy úseku Horní Jiřetín (mimo) - Litvínov (mimo). Trať je zde vedena částečně ve své historické stopě (především v úseku Horní Jiřetín - Albrechtice u Mostu), dále pak pokračuje částečně na estakádě společné s obnoveným úsekem silnice I/13 na úpatí Krušných hor a dále pak po okraji území s následným přímým úsekem nedaleko stanice Kyjice, kde se napojuje na trať č. 130 Ústí nad Labem - Chomutov. Součástí traťového úseku jsou dvě nové stanice - Albrechtice u Mostu a Podhůří, zajišťující hromadnou dopravu k důležitým vstupním bodům na území bývalého velkolomu ČSA. V jižní části řešeného území, na tzv. Ervěnickém koridoru, dochází především ve východní části k přeložce úseku trati č. 130 blíže současnému vedení silnice I/13 a vybudování dvou nových stanic - Ervěnice a Komořany-jih, čímž je zajištěna doprava regionálními vlakovými linkami jak do vysokoškolského kampusu UJEP v Ervěnicích, tak pro obyvatele nebo návštěvníky sídel Komořany a Dolní Jiřetín.

Legenda šraf a čar:

- Železniční tratě na území velkolomu ČSA (rušené / revitalizované / nové / tur. vláček)
- Silniční infrastruktura (silnice I. třídy / II. třídy / III. třídy / nová komunikace)
- Pěší cesty a cyklostezky (kombinovaná stezka / zpevněné cesty v NPP)
- Křížová cesta utrpění krajiny "Ecce Regio" (14 zastavení a závěrečné "vzkříšení")
- Nové Komoňanské jezero - varianta napouštění 40 let, kóta 147 m. n. m. (327 ha)
- Revitalizované koryto řeky Bíliny (otevření koryta, revitalizace okolí)

0 500 1 000 m

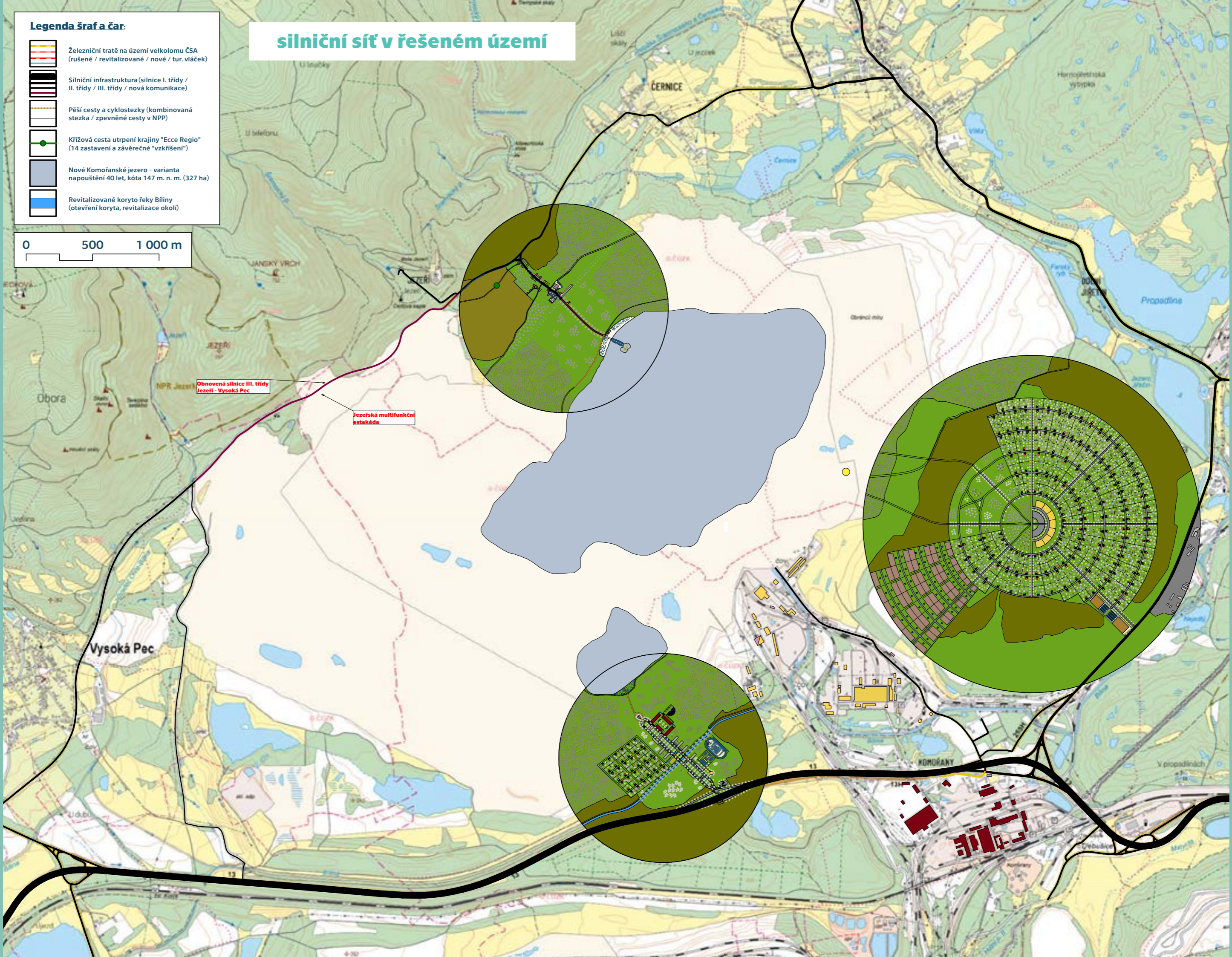

Legenda šraf a čar:

- Železniční tratě na území velkolomu ČSA (rušené / revitalizované / nové / tur. vláček)
- Silniční infrastruktura (silnice I. třídy / II. třídy / III. třídy / nová komunikace)
- Pěší cesty a cyklostezky (kombinovaná stezka / zpevněné cesty v NPP)
- Křížová cesta utrpění krajiny "Ecce Regio" (14 zastavení a závěrečné "vzkříšení")
- Nové Komoňanské jezero - varianta napouštění 40 let, kóta 147 m. n. m. (327 ha)
- Revitalizované koryto řeky Bělina (otevření koryta, revitalizace okolí)

0 500 1 000 m

silniční síť v řešeném území

Obnovená silnice III. třídy Jezetí - Vysoká Pec

Jezeťská multifunkční estakáda

Vysoká Pec

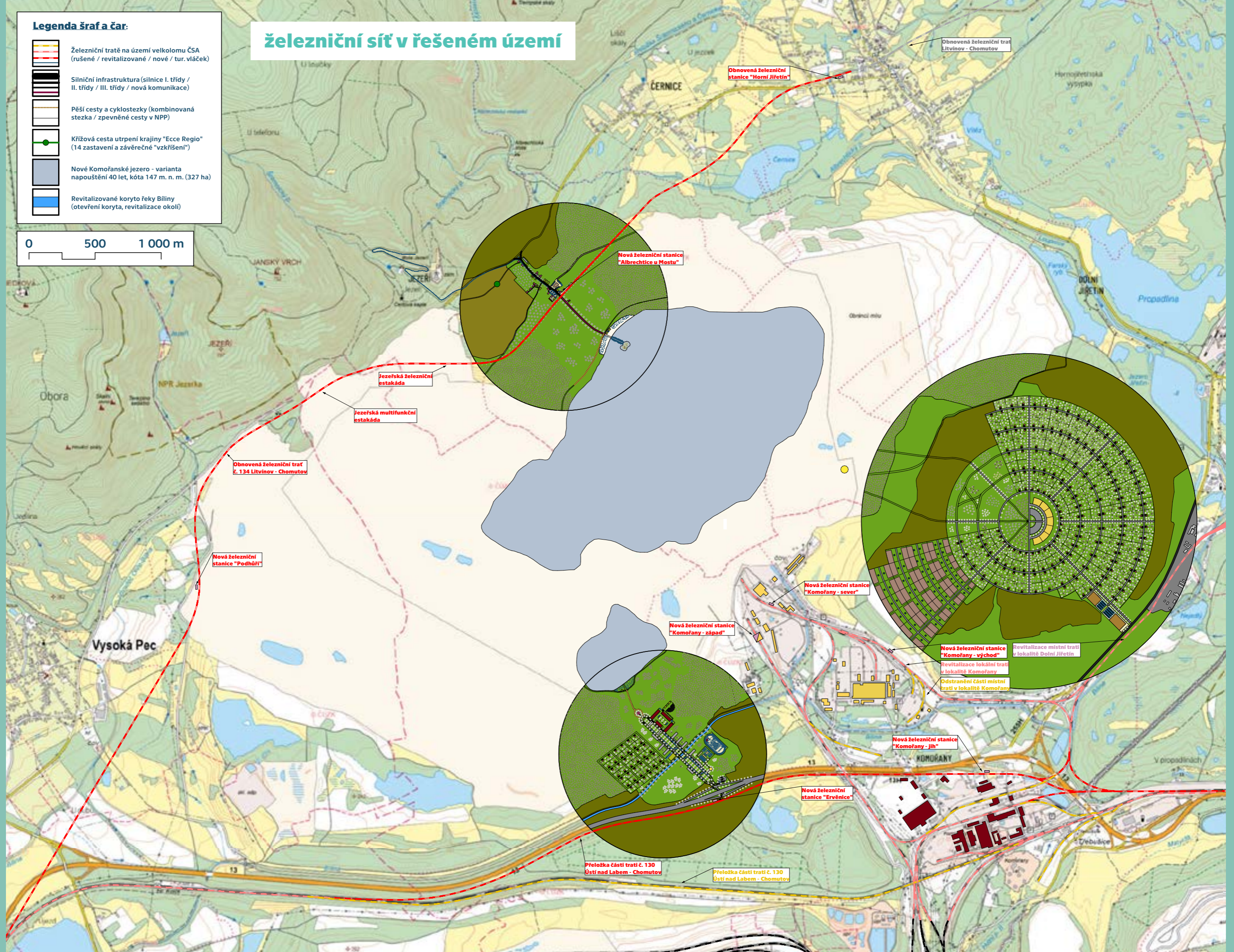
KOMOŇANY

Legenda šraf a čar:

- Železniční tratě na území velkolomu ČSA (rušené / revitalizované / nové / tur. vláček)
- Silniční infrastruktura (silnice I. třídy / II. třídy / III. třídy / nová komunikace)
- Pěší cesty a cyklostezky (kombinovaná stezka / zpevněné cesty v NPP)
- Křížová cesta utrpění krajiny "Ecce Regio" (14 zastavení a závěrečné "vzkříšení")
- Nové Komoňanské jezero - varianta napouštění 40 let, kóta 147 m. n. m. (327 ha)
- Revitalizované koryto řeky Bíliny (otevření koryta, revitalizace okolí)

0 500 1 000 m

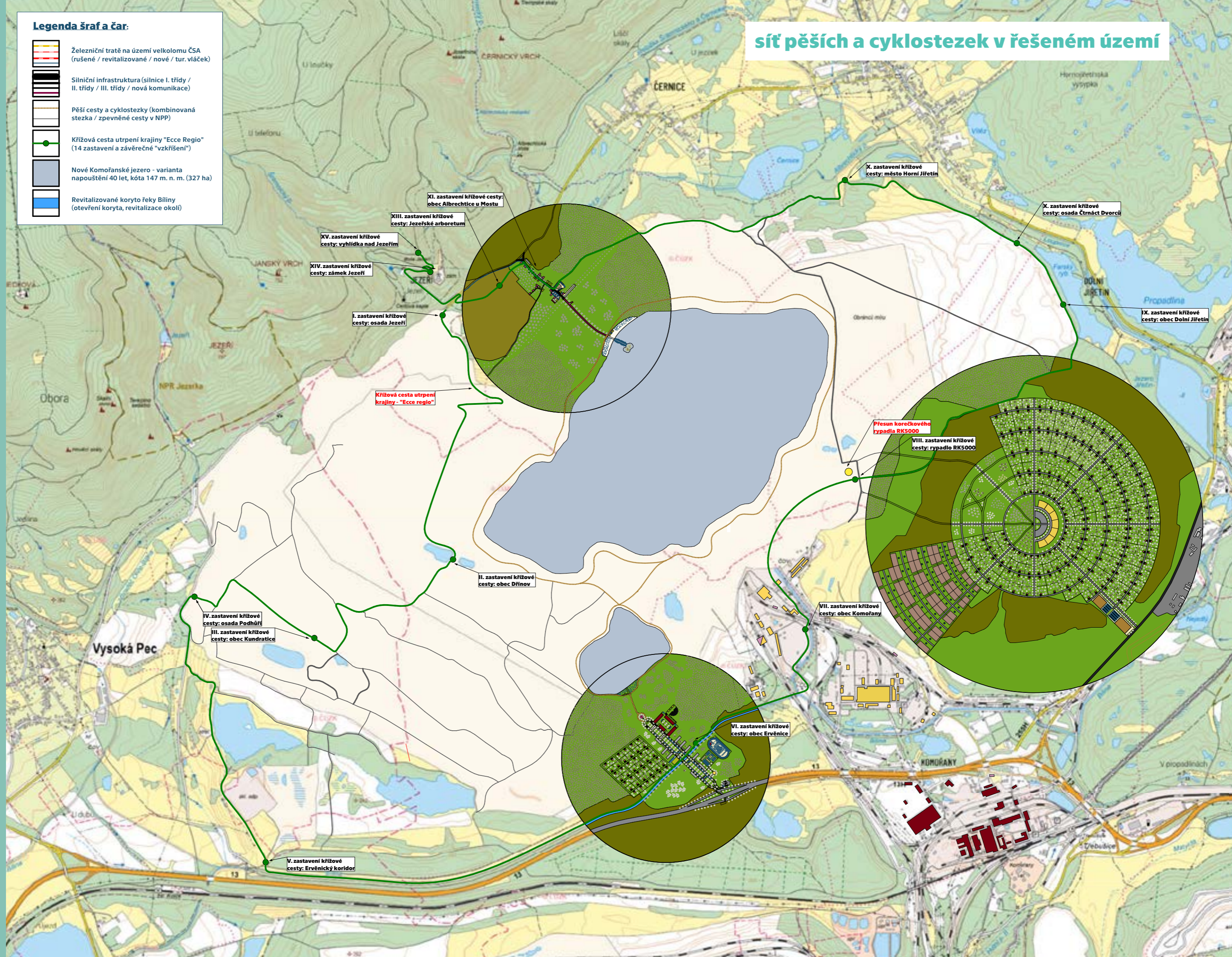
železniční síť v řešeném území

sít pěších a cyklostezek v řešeném území

Legenda šraf a čar:

- Železniční tratě na území velkolomu ČSA (rušené / revitalizované / nové / tur. vláček)
- Silniční infrastruktura (silnice I. třídy / II. třídy / III. třídy / nová komunikace)
- Pěší cesty a cyklostezky (kombinovaná stezka / zpevněné cesty v NPP)
- Křížová cesta utrpění krajiny "Ecce Regio" (14 zastavení a závěrečné "vzkříšení")
- Nové Komoňanské jezero - varianta napouštění 40 let, kóta 147 m. n. m. (327 ha)
- Revitalizované koryto řeky Blílny (otevření koryta, revitalizace okolí)

| B4 |

**PŘIPOMÍNKA ZANIKLÉ KRAJINY -
KŘÍŽOVÁ CESTA "ECCE REGIO"**

Návrh poutní cesty po zaniklých stopách historické kulturní krajiny vychází z její významné proměny především v průběhu 20. století. V paralele ke křesťanskému pojetí a hlavní myšlence křížové cesty, představující příběh utrpení Ježíše Krista a jeho umučení s následujícím pohřbením, které se proměnilo ve vzkříšení, znamení naděje na spásu pro široký lid, je i v krajině velkolomu ČSA prezentována počáteční temná kapitola historie území, postupem cesty se návštěvník seznamuje nejen s jednotlivými zaniklými obcemi, ale také s dalšími významnými prvky, utvářejícími aktuální podobu regionu, ke konci cesty však přichází k Jezeřskému arboretu a zámku, tedy do míst, která v posledních letech procházejí postupným vzkříšením a jsou jedněmi z prvních nadějí na budoucí světlou podobu regionu.

Výchozím bodem „křížové cesty“ je I. zastavení, situované v zaniklé osadě Jezeří na současném ukončení bývalé Chomutovské silnice č. I/13. Návštěvník poté vstupuje na území nové národní přírodní památky „lom ČSA“, kde se pohybuje po již existujících cestách. Cestou vidí postupnou proměnu krajiny a samovolně probíhající přírodní rekultivaci, nakterou je upozorněn na samostatných informačních panelech. V rámci národní přírodní památky se dále seznamuje s historií zaniklých obcí Dřínov a Kunderatice, které jsou zde prezentovány pouze ve formě informačních panelů a návštěvníku není z důvodů ochrany přírody umožněno vstupovat mimo zpevněné komunikaci. IV. zastavení „křížové cesty“ se nachází v místě zaniklé osady Podhůří, kde je nově v rámci dopravního řešení obnovy velkolomu ČSA navrženo nádraží na obnovované železniční trati č. 134 Horní Jiřetín - Kyjice (mimo) a jedná se tak o druhý vstupní bod na „křížové cestě“. Poté se návštěvník dostává k současnému počátku zatrubnění řeky Bíliny, kde je navržen informační panel představující Ervěnický koridor jako novodobý krajinotvorný prvek, určující současnou morfologii terénu. Odtud se podél otevřeného koryta řeky Bíliny poutník dostává do obnovené obce Ervěnice (vysokoškolský kampus UJEP), vědecko-technického parku Komořany a přichází k přesunutému korečkovému rypadlu RK5000, kde se bude moci zúčastnit prohlídky tohoto technického unikátu. Následně návštěvník prochází lokalitami nedaleko zaniklých sídel Dolní Jiřetín, Čtrnáct Dvorců a seznamuje se s příběhem města Horní Jiřetín, tedy místa, které uniklo svému zániku díky neprolomeným těžebním limitům. V závěru prochází obnovenou obcí Albrechtice u Mostu (centrum cestovního ruchu v regionu), prochází Jezeřským arboretem a po odbočce z tzv. Chomutovské silnice dochází k zámku Jezeří. Vyústění a rozuzlení „křížové cesty“ je situováno na vyhlídku nad zámkem Jezeří, odkud se otevírá výhled na území velkolomu ČSA, odkud každým rokem uvidí poutníci novou a lepší podobu krajiny. Tím bude završeno putování po „utrpení krajiny“ a návštěvník tak získá naději v blízky a alespoň částečný návrat k historické podobě krajiny.

Celková délka křížové cesty je 23,721 km, průběžně jsou na ni rozmístěna jednotlivá zastavení, vybavena informační tabulí se základními informacemi o dané lokalitě, historickými i současnými fotografiemi území a také QR kódem, odkazujícím na webovou prezentaci na adrese <https://www.vizeprojezeri.cz>, kde budou volně přístupné další informace o celém řešeném regionu. Ačkoliv je I. zastavení, a tedy hlavní vstupní bod situován do zaniklé osady Jezeří, je možné na celou trasu v případě nutnosti vyrazit i z dalších vstupních bodů, nacházejících se v lokalitách Podhůří, Ervěnice, Komořany, RK5000 a Albrechtice u Mostu. V těchto místech se také nachází základní občerstvení, ošetřovna, ohlašovna požárů a také půjčovna sportovního vybavení (především jízdních kol). Celá trasa „křížové cesty“ je určena pouze pro pěší návštěvníky a komunikací užívaných veřejnou nebo individuální dopravou využívá pouze v nezbytném rozsahu, na několika místech též protíná okružní turistickou trasu kolem Komořanského a Ervěnického jezera.

Seznam zastavení křížové cesty - „Ecce Regio“

- **I. zastavení:**
Osada Jezeří – připomínka osady vysídlené v 50. letech 20. století a zcela zaniklé po roce 1980 kvůli postupu těžby a sesuvům půdy
- **II. zastavení:**
Obec Dřínov – připomínka obce vysídlené a zaniklé k 1. červenci 1976 kvůli postupu povrchové těžby hnědého uhlí
- **III. zastavení:**
Obec Kundratice – připomínka obce vysídlené a zaniklé k 30. červnu 1974 kvůli postupu povrchové těžby hnědého uhlí
- **IV. zastavení:**
Obec Podhůří – připomínka obce vysídlené a zaniklé v roce 1979 kvůli postupu povrchové těžby hnědého uhlí
- **V. zastavení:**
Ervěnický koridor – představení monumentálního technického díla, osudu řeky Bíliny, proměnu terénního reliéfu ve 20. století
- **VI. zastavení:**
Obec Ervěnice – připomínka obce vysídlené a zaniklé částečně v 50. letech 20. století a zcela pak v roce 1988 kvůli postupu těžby
- **VII. zastavení:**
Obec Komořany – připomínka obce vysídlené a zaniklé mezi lety 1986-88 kvůli postupu povrchové těžby hnědého uhlí
- **VIII. zastavení:**
Rypadlo RK5000 – představení industriální minulosti regionu, rozšiřování těžby, postupu zpracování uhlí, jedinečné technologie
- **IX. zastavení:**
Obec Dolní Jiřetín – připomínka obce vysídlené a zaniklé v letech 1980-83 kvůli pásmu ochrany chemičky a postupu povrchové těžby hnědého uhlí
- **X. zastavení:**
Osada Čtrnáct Dvorců - připomínka osady vysídlené a zaniklé v letech 1980-83 kvůli pásmu ochrany chemičky a postupu povrchové těžby hnědého uhlí
- **XI. zastavení:**
Město Horní Jiřetín – připomínka města, které doposud přežilo, informace o těžebních limitech a úvahách o postupu povrchové těžby hnědého uhlí
- **XII. zastavení:**
Obec Albrechtice u Mostu – připomínka obce vysídlené a zaniklé v letech 1981-83 kvůli postupu povrchové těžby hnědého uhlí
- **XIII. zastavení:**
Jezeřské arboretum – představení památkově chráněného areálu, historie celku, představení inventarizace a osudu ve 20. století
- **XIV. zastavení:**
Zámek Jezeří – představení jednoho z mála přeživších důkazů minulosti území, historie památky, přístupy k obnově, budoucí využití
- **XV. zastavení (kaple):**
Vyhlídka nad Jezeřím – konečné rozuzlení cesty, pohled na postupně se proměňující krajinu, výhled „na lepší zítřky“

vpřavo: ukázka informačního panelu "křížové cesty" pro I. zastavení - osada Jezeří

Křížová cesta utrpení krajiny - Ecce Regio

Zastavení:

Název zastavení:	osada Jezeří
GPS lokality:	N 50°33.10208' E 13°30.33798'
Založení sídla:	před rokem 1623
Vysídlení obce:	50. léta 20. století
Zánik sídla:	80. léta 20. století
Vzdálenost od posledního zastavení:	0,00 km Výchozí bod křížové cesty.
Vzdálenost následujícího zastavení:	2,00 km Il.: Osada Dřínov
Od začátku cesty jste ušli:	0 km
Do konce cesty zbývá:	30 km

Historie místa zastavení:

Osada Jezeří, až do roku 1921 zvaná pouze Eisenberg, se nacházela při úpatí Krušných hor severozápadně od Mostu. Na jihozápadě těsně sousedila s obcí Albrechtice, ke které administrativně náležela. Spolu s ní patřila až do roku 1960 do okresu Chomutov.

Název obce "Eisenberg" - Železná hora - mohl souviset s výskytem a zpracováním železné rudy v okolí, s názvem se poprvé setkáváme k roku 1635, kdy ves drží zakladatelé tehdejšího hradu Jezeří. Od roku 1623 až do roku 1848 byla ves v držení Lobkowiczů.

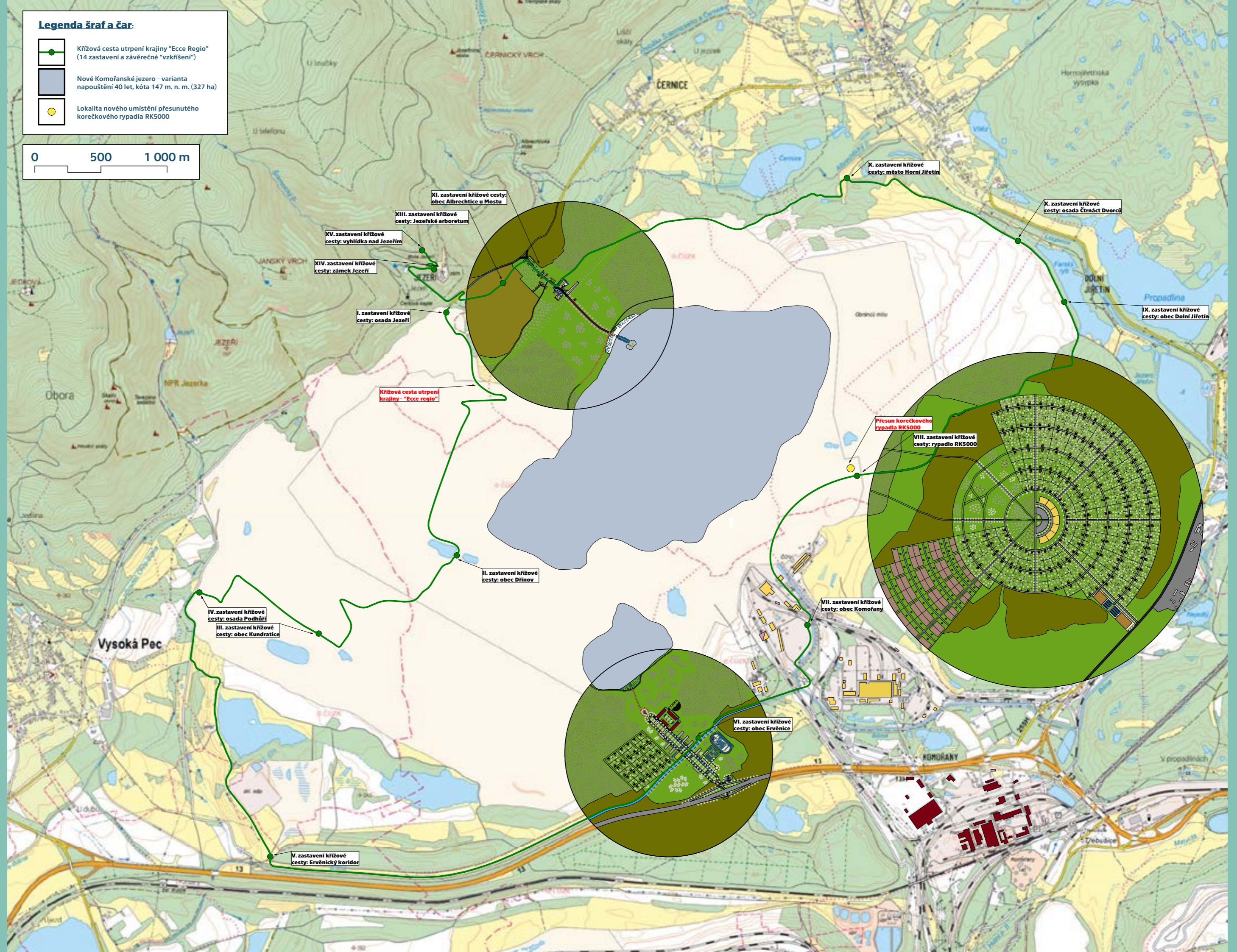
V roce 1846 měla osada 30 domů se 199 obyvateli, nejvyššího počtu (231 osob) dosáhla ves v roce 1910. V důsledku sesuvu půdy v 50. letech došlo k vysídlení téměř celé osady, ještě na přelomu 70. a 80. let zde však byly obydleny cca. 3 domy s max. 8 obyv.

Projekt "Křížová cesta utrpení krajiny - "Ecce Regio" vznikl jako součást diplomové práce *Speranza: Vize pro Jezeří* v roce 2024 v ateliéru GIRSA na Ústavu památkové péče Fakulty architektury ČVUT v Praze.

Legenda šraf a čar:

- Křížová cesta utrpení krajiny "Ecce Regio" (14 zastavení a závěrečné "vzkříšení")
- Nové Komoňanské jezero - varianta napouštění 40 let, kóta 147 m. n. m. (327 ha)
- Lokalita nového umístění přesunutého korečkového rypadla RK5000

| B5 |

**NÁVRH CENTRA CESTOVNÍHO RUCHU -
ALBRECHTICE U MOSTU**

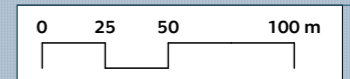
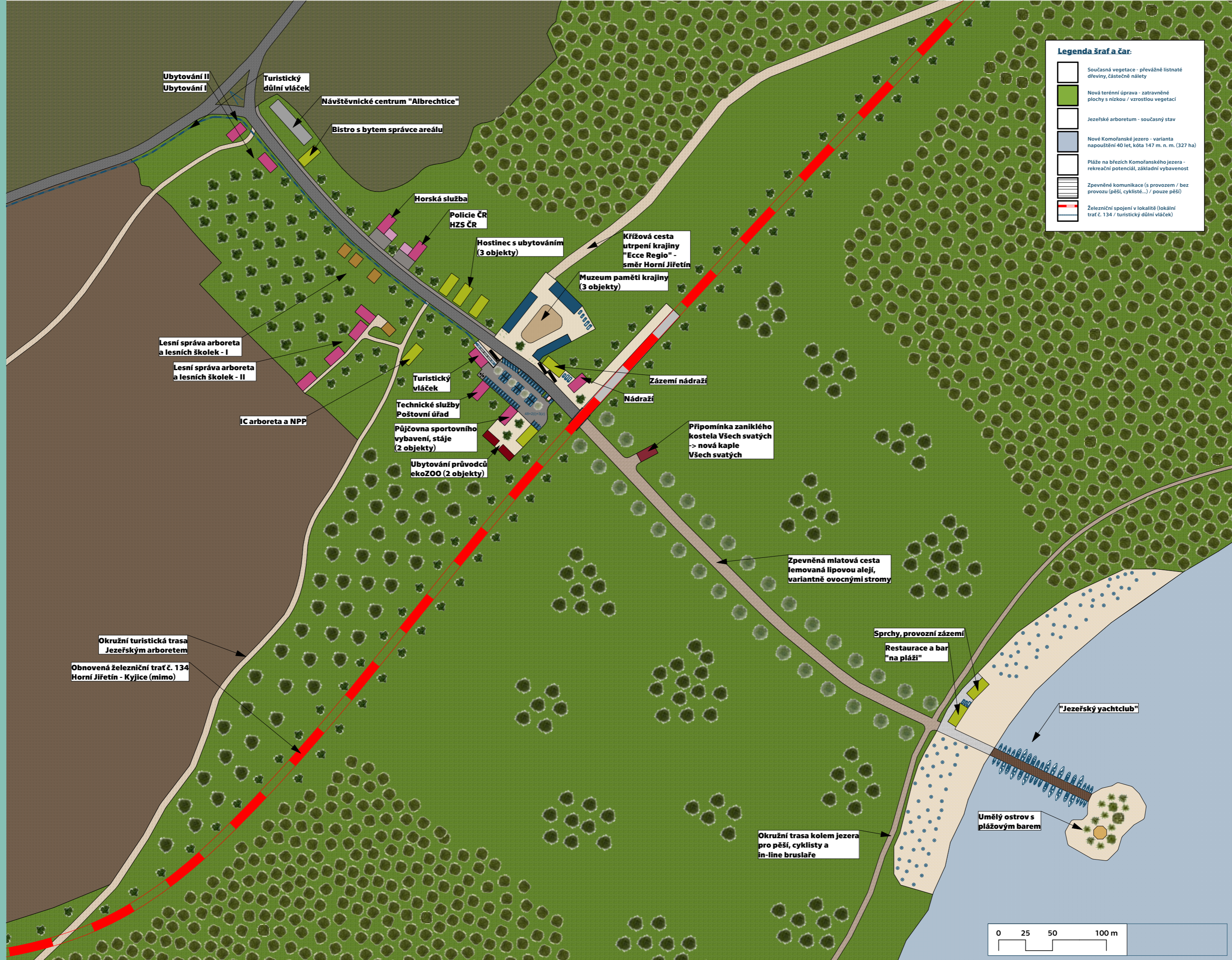
Do lokality zaniklé obce Albrechtice u Mostu je navrženo centrum cestovního ruchu pro celý region velkolomu ČSA, především jeho severní části pod státním zámekem Jezeří a v blízkosti Jezeřského arboreta. Funkční náplň obnovovaného sídla vychází z absence základní občanské vybavenosti mimo město Horní Jiřetín, ačkoliv se jedná o lokalitu s velkým potenciálem v rámci rozvoje cestovního ruchu po ukončení povrchové hnědouhelné těžby v letech 2025-2026.

Jednotlivé stavby jsou situovány do půdorysných stop zaniklých objektů původní obce Albrechtice u Mostu. Jako výchozí mapa byly zvoleny Císařské otisky stabilního katastru, mapový podklad z roku 1842, ačkoliv by bylo možné uvažovat také o návratu k jinému časovému období v historii obce, kdy bylo sídlo jinak uspořádáno. Celá oblast procházela především ve 20. století výrazným vývojem, ovlivňujícím nejen terénní reliéf, ale také uspořádání celého sídla a vztah jednotlivých objektů v něm. Albrechticemi prochází navržená „křížová cesta utrpení krajiny - Ecce Regio“, která zde má své XI. zastavení a dále pokračuje skrz arboretum směrem k zámku.

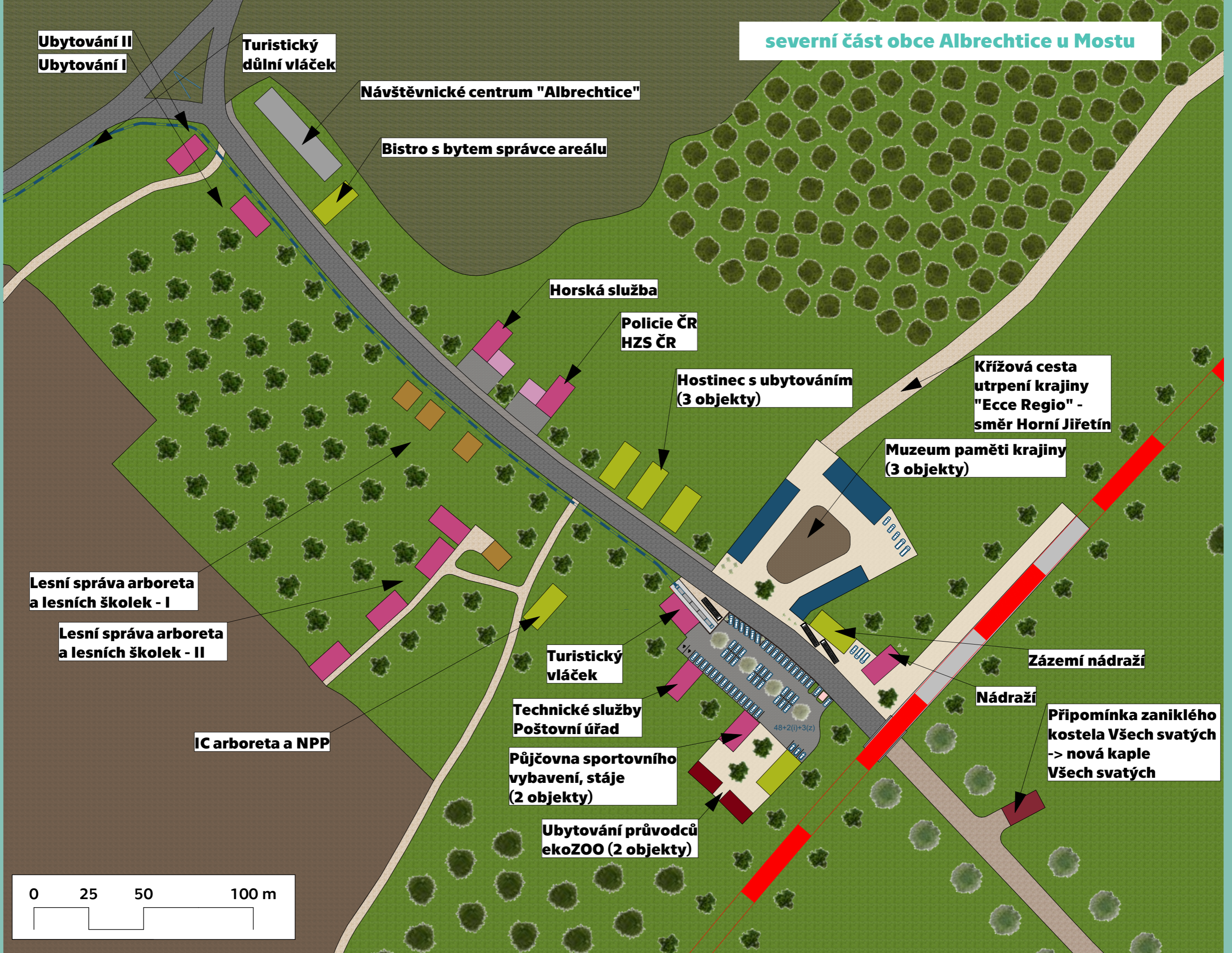
Základní přístup do obnovované obce je řešen směrem od města Horní Jiřetín, které je dnes hlavním centrem celého území. Přístup do Albrechtic je navržen individuální osobní dopravou po existujícím úseku bývalé tzv. Chomutovské silnice č. I/13 a dále pak obnovenou železniční tratí č. 134, která je v rámci diplomové práce obnovována v úseku Horní Jiřetín - Kyjice (mimo). U odbočky na tzv. Albrechtickou název je situován Regionální návštěvnický areál „Albrechtice u Mostu“, který byl jako samostatný ateliérový projekt řešen v rámci zadání „ATS1: Ateliér - soubor staveb“ v zimním semestru akademického roku 2022/2023 v ateliéru Girsy na FA ČVUT v Praze. Tento areál se skládá z hlavní budovy návštěvnického centra s kulturním a výstavním sálem, dále objektu bistra a bytu správce areálu a ještě dvěma totožnými stavbami určenými pro ubytování v podobě jednoduchých pokojů pensionu v přízemí a vždy dvou apartmánů v patře.

Obec Albrechtice u Mostu je dále vybavena několika objekty určenými pro správu sousedního Jezeřského arboreta a správu obnovovaných lesních školek. Dále je zde navržena stanice Horské služby ČR, Policie ČR a Hasičského záchranného sboru ČR. Pro připomínku minulosti celého území velkolomu ČSA je v Albrechticích navrženo Muzeum paměti krajiny, doplněné v sousedství o hostinec nebo restauraci a další ubytovací objekty. V blízkosti obnovené železniční trati je navržena půjčovna sportovního vybavení, resp. jezdecké stáje umožňující projížďky po národní přírodní památce „lom ČSA“ a malá ekoZOO. Součástí občanské vybavenosti je také ústředí technických služeb a prostory pošty. Ve stopě historické železnice je zde navržena stanice „Albrechtice u Mostu“, zajišťující přístup návštěvníků prostředky veřejné dopravy a kladoucí tak důraz na ekologické a udržitelné cestování.

Zbývající část zaniklé obce, jižně od železniční trati, již obnovována není, s výjimkou neexistujícího kostela Všetech svatých, na jehož místě je navržena katolická zděná kaple obklopená stromy. Celou náves v obnovovaném i neobnovovaném úseku lemuje lipová alej, variantou je pak vysazení ovocných stromů, které by návštěvníkům poskytovaly stín a během léta také vítané občerstvení. Vyústění návsi na břeh Komořanského jezera tvoří pláž pro návštěvníky Albrechtic, doprovázená občanskou vybaveností ve formě restaurace, základního hygienického zázemí (toalety, sprchy, převlékací kabiny) a také přístavu pro lodě, situované na ploše jezera. Návštěvníci se též mohou po dřevěném molu dostat na malý umělý ostrov, na němž bude situován bar. Nedaleko železniční stanice se pak nachází konečná stanice „důlního vláčku“, zajišťujícího spojení s arboretum a zámekem Jezeří.

severní část obce Albrechtice u Mostu

Ubytování II
Ubytování I

Turistický
důlní vláček

Návštěvnické centrum "Albrechtice"

Bistro s bytem správce areálu

Horská služba

Policie ČR
HZS ČR

Hostinec s ubytováním
(3 objekty)

Křížová cesta
utrpení krajiny
"Ecce Regio" -
směr Horní Jiřetín

Muzeum paměti krajiny
(3 objekty)

Lesní správa arboreta
a lesních školek - I

Lesní správa arboreta
a lesních školek - II

IC arboreta a NPP

Turistický
vláček

Technické služby
Poštovní úřad

Půjčovna sportovního
vybavení, stáje
(2 objekty)

Ubytování průvodců
ekoZOO (2 objekty)

Zázemí nádraží

Nádraží

Připomínka zaniklého
kostela Všech svatých
-> nová kaple
Všech svatých

0 25 50 100 m

jižní část obce Albrechtice u Mostu

**kostela Všech svatých
-> nová kaple
Všech svatých**

**Zpevněná mlatová cesta
lemovaná lipovou alejí,
variantně ovocnými stromy**

Sprchy, provozní zázemí

**Restaurace a bar
"na pláži"**

"Jezeřský yachtclub"

**Umělý ostrov s
plážovým barem**

**Okružní trasa kolem jezera
pro pěší, cyklisty a
in-line bruslaře**

0 25 50 100 m

| B6 |

**NÁVRH VYSOKOŠKOLSKÉHO
KAMPUSU UJEP - ERVĚNICE**

Zaniklá obec Ervěnice je nově obnovovaná v místě současného hlavního vstupuspolnosti SEV.EN a.s. do velkolomu ČSA. Aktuálně se jedná o místo parkování vozidel zaměstnanců těžební společnosti, vstupní vrátnici a administrativní objekty, resp. sklady technologického a materiálního vybavení. Současná dopravní obslužnost lokality je zajištěna především individuální automobilovou dopravou sjezdem z tzv. Ervěnického koridoru a vedlejší silnicí propojující Ervěnice s lokalitou Komořany. Dále na veřejně přístupné parkoviště zajíždí autobusová linka regionální dopravy, železniční zastávka se v řešeném místě nenachází, jižně pouze prochází dvojkolejná trať č. 130 Ústí nad Labem - Chomutov mezi stanicemi Třebošice a Kyjice.

Nově je na řešené území navržen vysokoškolský kampus Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem. Pro situaci celého areálu je využita převážně aktuální terénní nivelita, v severní části dochází k dílčím úpravám zeminou dopravenou z jiných adaptovaných částí velkolomu ČSA (Komořany, Albrechtice u Mostu, Dolní Jiřetín). V rámci zlepšení dopravní dostupnosti je mírně posunut současný sjezd z Ervěnického koridoru, a to západním směrem. Vedle jedné z ramp je navržen autobusový terminál, umožňující zastavování jednotlivých spojů v obou směrech vč. ukončení vybraných linek. Pěším chodníkem je místo propojeno se zbývajícími částmi kampusu. Součástí řešené přeložky části železniční tratě č. 130 blíže silnici č. I/13 na Ervěnickém koridoru je nově zřízena vlaková stanice "Ervěnice", propojující VŠ kampus s okolními centry prostřednictvím železnice. Areál je tak provázaný přímým vlakovým spojením s centrem univerzity v Ústí n. L.

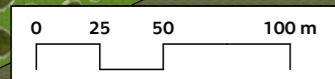
Nedaleko autobusového terminálu je v transferované půdorysné situaci zaniklého obecního kostela (myšleno ve vztahu k základní koncepci a typologii zaniklé vesnice) navržena hospoda pro obyvatele kampusu, poskytující možnosti setkávání pro studenty i pedagogy, včetně čekání na odjezdy jednotlivých spojů z blízkých autobusových zastávek. Hospoda je také provozně navázána na sousední multifunkční sportovní areál, určený pro výuku tělesné výchovy studentů ve VŠ kampusu. Areál je vybaven atletickým hřištěm, tenisovým kurtem, házenkářským a basketbalovým hřištěm a otevřeným bazénem s 8 dráhami. V sousedství je navrženo zázemí celého areálu obsahující šatny, sprchy, převlékací prostory, technické zázemí a rychlé občerstvení.

V samotném kampusu jsou navrženy 4 fakultní budovy, a to v transferované půdorysné stopě hospodářského dvora, každý z objektů je určen pro jednu vysokoškolskou součást. Náves obnovované obce lemuje 9 budov vysokoškolských kolejí, inspirovanými areály ČVUT na Strahově v Praze a kampusem Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Každá z kolejí je plně vybavena, nedaleko mostu přes obnovené otevřené koryto řeky Bíliny je navržena velkokapacitní menza zajišťující podávání snídaní, obědů a večeří. V jejím sousedství se nachází odbočka do rezidenční části kampusu, vyhrazené pro krátkodobé nebo dlouhodobé ubytování pedagogických i nepedagogických zaměstnanců univerzity, včetně hostujících profesorů. Jednotlivé objekty jsou řešeny jako typové, inspirovány tzv. Baťovými domky - jejich označení je "Jezeřský domek, vz. 2024", každý objekt je vybaven vlastní zahrádkou.

Z kampusu je navržen přístup k novému, tzv. Ervěnickému jezeru, které je součástí rekreačního zázemí pro obyvatele kampusu. U autobusové točny nedaleko fakultních budov je navržena ekumenická kaple, tvořící ústřední bod celé návsi a aleje, která je její součástí. Obnovenou obcí také prochází "křížová cesta utrpení krajiny - Ecce Regio", která zde má své VI. zastavení.

Legenda šraf a čar:

- Současná vegetace - převážně listnaté dřeviny, částečně nálety
- Nová terénní úprava - zatravněné plochy s nízkou / vzrostlou vegetací
- Nové Ervěnické jezero - varianta napouštění 40 let, kóta 147 m. n. m. (327 ha)
- Pláže na březích Ervěnického jezera - rekreační potenciál, základní vybavenost
- Revitalizované koryto řeky Bíliny (otevření koryta, revitalizace okolí)
- Zpevněné komunikace (s provozem / pěší zóna (omezený provoz) / pouze pěší)
- Železniční spojení v lokalitě (regionální trať č. 130 Ústí n. Labem - Chomutov)

severní část obce Ervěnice

Budova β: FŽP UJEP

Amfiteátr se zázemím
Shromažďovací prostor

Ekumenická kaple

Budova γ: FSI UJEP

Budova α: Děkanáty, SKM

Budova δ: PŘF UJEP

Autobusová
stanice

VI. zastavení "křížové"

Kolej K9

Kolej K1

Kolej K2

Kolej K8

Kolej K3

0 25 50 100 m

Kolej K4

Multifunkční sportovní areál

Kolej K5

Bistro / hospoda

Menza

Kolej K7

Autobusové
nádraží

Ubytování pedagogů
a hostů VŠ kampusu

Kolej K6

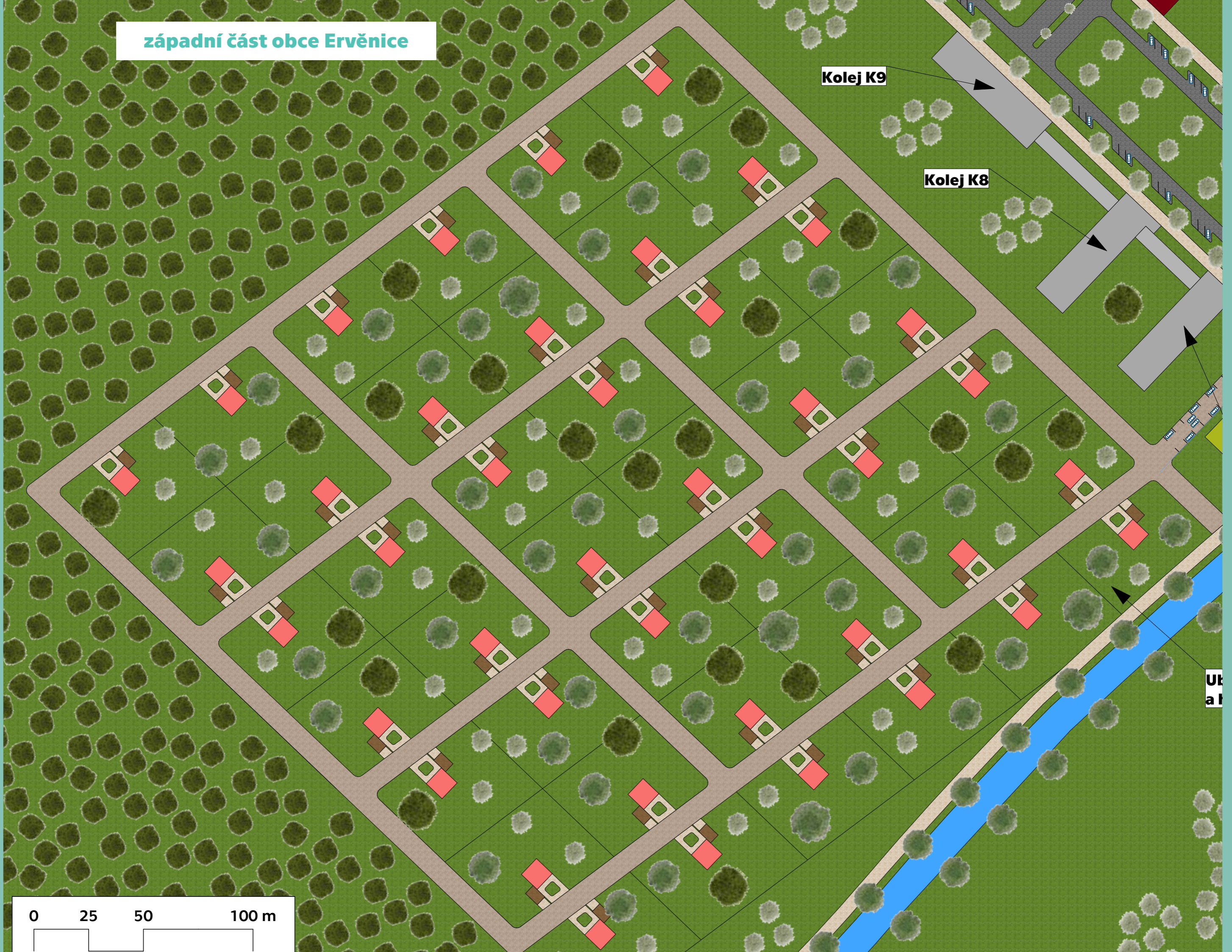
Železniční stanice
"Ervěnice"

Přestavěný nájezd
do/z VŠ kampusu

Přeložka regionální železniční tratě č. 130
Ústí nad Labem - Chomutov
úsek Kyjice (mimo) - Souš u Mostu (mimo)

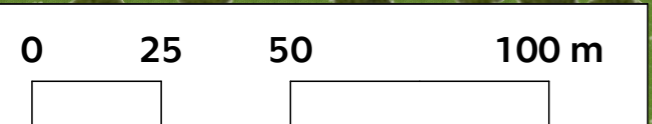
0 25 50 100 m

západní část obce Ervěnice

Kolej K9

Kolej K8

Nieder-Georgenthal

| B7 |

NÁVRH REZIDENČNÍ ČTVRTI -
DOLNÍ JIŘETÍN

Rezidenční čtvrť Dolní Jiřetín je situována na tzv. Jiřetínské výsypce nedaleko silnice II. třídy, spojující místní část Litvínov-Záluží a industriální oblast Komořany. Jedná se o již delší dobu rekultivované území, na kterém v průběhu minulých let vzniklo velké množství náletové vegetace a půda se již částečně obnovila z industriální doby. Funkční využití pro rezidenční bydlení bylo pro tuto lokalitu zvoleno s ohledem na její blízkost významným regionálním centřům (Litvínov, Most) a také dobrou dopravní obslužnost individuální automobilovou, ale také veřejnou dopravou (autobusové linky) nebo železničními spoji v podobě nové vlakotramvaje, spojující Dolní Jiřetín přes komořanské stanice s okresním městem Most a industriálními provozy v Litvínově-Záluží, ale také novou stanicí Komořany-jih na regionálním koridoru - trati č. 130 Ústí nad Labem - Chomutov.

Základem rezidenční čtvrti jsou jednoduché typizované rodinné domky, inspirovány tzv. Baťovými domky ve Zlíně. Jedná se o jednoduché, dvoupodlažní stavby tzv. Jezeřského domku, vz. 2024, s denní částí na úrovni 1.NP (předsíň, obývací pokoj, pracovna, šatna, technické zázemí WC, koupelna a další) a 2.NP (několik ložnic, další pracovna, WC, koupelna, sklady). Variantou je možnost podsklepení pod částí nebo pod celým objektem. Součástí každého jednotlivého domku je garáž pro dva osobní automobily standardní velikosti včetně možnosti dalšího parkování před garáží nebo v ulici, dále má každý objekt prostornou zahradu, ze tří stran sousedící se zahradami ostatních rodinných domků (u nárožních objektů pouze ze dvou stran). Každý domek je koncipován pro rezidenční bydlení, variantou může být vyčlenění jednoho ze sektorů nebo jeho části pro sociální bydlení ve formě S.O.S. dětské vesničky nebo například alzheimercentra atp.

Jihozápadní sektor je vyhrazen pro zahrádkářskou kolonii s jednoduchými dřevěnými rekreačními stavbami a prostornou plochou na zemědělské využití. Návrh vychází z pokročilého stavu rekultivace na Jiřetínské výsypce, kde lze předpokládat lepší vlastnosti pro zemědělství než na ostatních částech velkolomu ČSA, kde je rekultivace teprve na svém počátku nebo je její zahájení teprve pouze plánováno. Uživatelé jednotlivých zahrádek by měli být především obyvatelé větších měst v širším okolí, například okresních měst Most, Chomutov nebo nedalekého Litvínova; rezidenti přímo v Dolním Jiřetíně nebo dalších obnovovaných sídlech budou hospodařit především na pozemcích u vlastních nemovitostí.

Součástí návrhu je také řešení základní občanské vybavenosti, kterou u vjezdu do rezidenční čtvrti směrem od silnice II. třídy spojující Litvínov-Záluží a Ervěnický koridor u Komořan tvoří dvě větší obchodní centra s více než 250 parkovacími místy. Umístění obchodů v sousedství místní komunikace zpřístupní tyto objekty nejen pro zdejší rezidenty, ale také osoby dojíždějící například z okolních sídel do zaměstnání v litvínovské chemičce nebo dalších podnicích. Pro rezidenty je dále vyčleněno několik zařízení na středním náměstí - zde jsou navrženy mateřská a základní škola s jídelnou, knihovna s kulturním sálem, poliklinika a samoobsluha. Na zbývající ploše je řešeno dětské hřiště a sousední venkovní posilovna příjemněji trávení volného času pro rezidenty i návštěvníky. Další občanská vybavenost se nachází ve větších sídlech nedaleko Dolního Jiřetína, dopravní dostupnost je zajištěna nejen autobusovými linkami stojícími u obchodních center na jihovýchodě, ale také dvěma novými stanicemi „vlakotramvaje“ Komořany-východ a Komořany-sever, odkud se rezidenti během 15-20 minut dostanou do Mostu nebo Litvínova. Studující na vysoké škole mohou následně využít přestupu na vlakovou trať na Ervěnickém koridoru nebo regionální autobusové linky pro dopravu do vysokoškolského kampusu UJEP v Ervěnicích nebo krajského města.

Legenda šraf a čar:

- Současná vegetace - převážně listnaté dřeviny, částečně nález
- Nová terénní úprava - zatravněné plochy v nízkou / vzrostlou vegetaci
- Zahrádky nové zahrádkářské kolonie v Dolním Jiřetíně (3 7 jednotek)
- Centrální stavba občanské vybavenosti - Dolní Jiřetín Point (6 jednotek)
- Revitalizované koryto řeky Bíliny (otevření koryta, revitalizace okolí)
- Zpovědné komunikace (s provozem / páří zóna (omezený provoz) / pouze pěší)
- Železniční spojení v lokalitě (trať vlakotramvaje Most-Litvínov-Jiřetín)

Sektor B2 - Rezidenční čtvrť Dolní Jiřetín
 25 soliterních domů s garáží a zahradou
 3 ulice vč. návsi napojené na páteřní tahy
 Část tvořena parkem s arboretem
 Sousedství "křížové cesty - Ecce Regio"

Křížová cesta utrpění krajiny - "Ecce regio"
 Poutní turistická stezka se 14 zastaveními
 a závěrečnou vyhlídkou, připomínky 9 zaniklých
 sídel a 5 nejvýznamnějších bodů proměny regionu
 s propojením na webovou prezentaci přes QR kódy

Sektor C1 - Rezidenční čtvrť Dolní Jiřetín
 Park s arboretem
 Přístupové cesty na hlavní náměstí
 Turistické stezky k rybníku RK5000
 Přístup do velkolomu ČSA / NPP ČSA

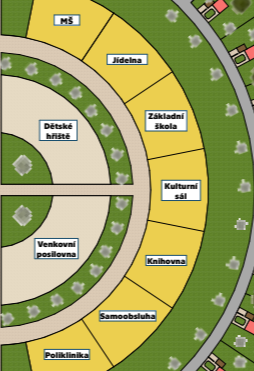
Sektor C2 - Rezidenční čtvrť Dolní Jiřetín
 15 soliterních domů s garáží a zahradou
 46 domků v zahrádkářské kolonii
 7 ulic vč. návsi napojených na páteřní tahy
 Turistické stezky k rybníku RK5000
 Přístup do velkolomu ČSA / NPP ČSA

Zahrádkářská kolonie Dolní Jiřetín

Sektor B1 - Rezidenční čtvrť Dolní Jiřetín
 52 soliterních domů s garáží a zahradou
 3 ulice vč. návsi napojené na páteřní tahy

Oživení břehů vodní plochy Jiřetín II
 Okolí nádrže je revitalizováno, jsou doplněny
 keře a nižší vegetace, břehy nejsou upraveny
 pro pěší procházky ani cykloturistiku.

Sektor A2 - Rezidenční čtvrť Dolní Jiřetín
 52 soliterních domů s garáží a zahradou
 3 ulice vč. návsi napojené na páteřní tahy

Sektor D1 - Rezidenční čtvrť Dolní Jiřetín
 17 soliterních domů s garáží a zahradou
 7 domků v zahrádkářské kolonii
 3 ulice vč. návsi napojené na 2 páteřní tahy

Sektor D2 - Rezidenční čtvrť Dolní Jiřetín
 20 soliterních domů s garáží a zahradou
 4 ulice vč. návsi napojené na páteřní tahy
 2 obchodní centra v sousedství
 Napojení na hlavní třídu

Revitalizace lokální trati v lokalitě Dolní Jiřetín
 Nové využití stávající železniční sítě pro dopravní
 obsluhu rezidenční čtvrti Dolní Jiřetín, vědecko-
 technického parku v Komořanech. Provedení formou
 "vlakotramvaje" napojené na regionální železniční
 síť, provázání s městy Litvínov, Most a Chomutov.

Oživení koryta Bíliny a jeho břehů
 Existující koryto řeky Bíliny je revitalizováno,
 jsou doplněny keře a nižší vegetace, po obou
 březích jsou vedeny nebezpečné mlátové
 cesty lemované existující vegetací.

Obchodní centrum I

Parkoviště I
 112 míst

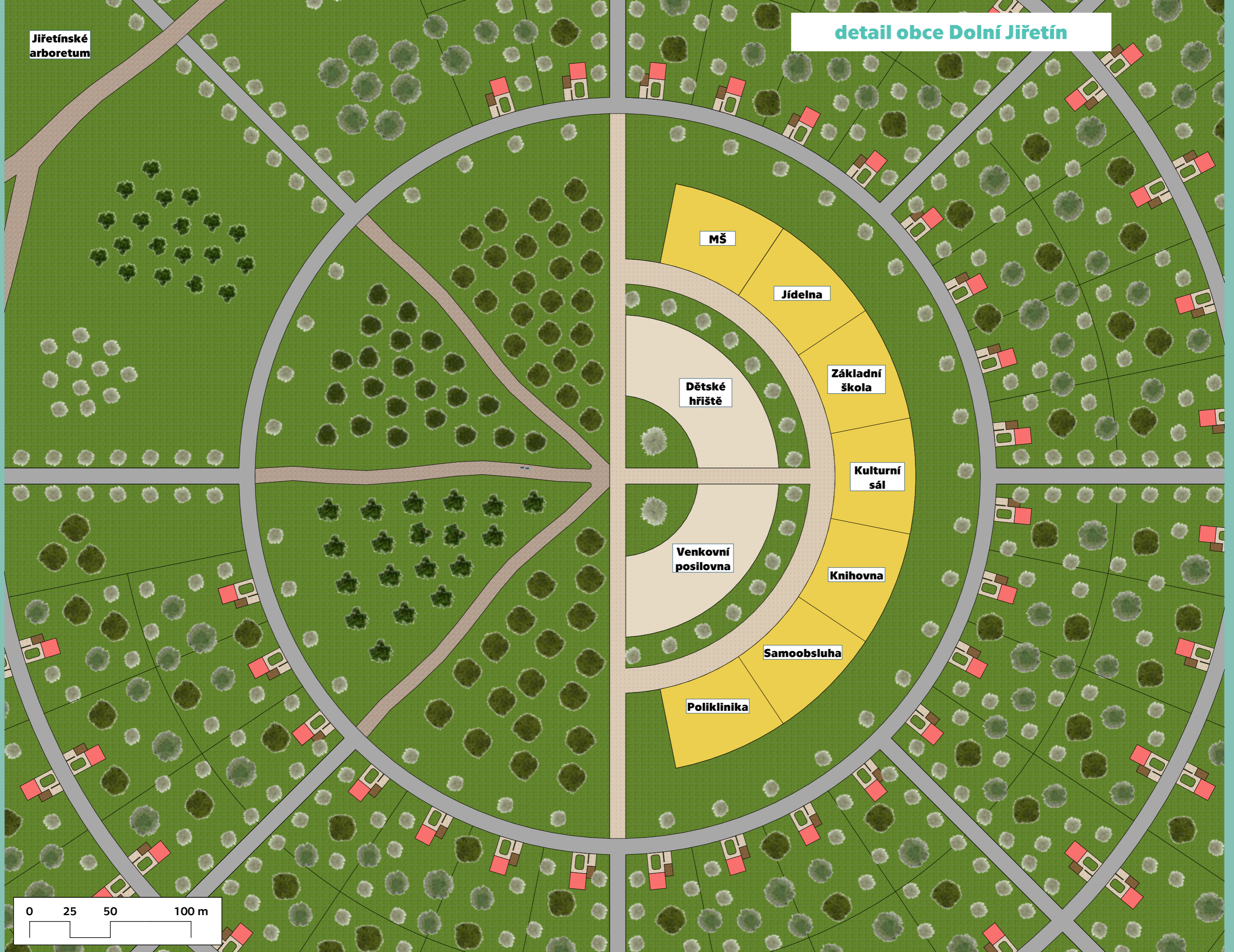
Parkoviště II
 160 míst

Obchodní centrum II

Stávající industriální provozy
 Současné menší industriální
 provozy (býv. důl Nejedlý I)
 na pravém břehu Bíliny
 v lokalitě Dolní Jiřetín jsou
 ponechány na stávajícím
 místě a doplněny o napojení
 na novou infrastrukturu.

Sektor A1 - Rezidenční čtvrť Dolní Jiřetín
 52 soliterních domů s garáží a zahradou
 5 ulic vč. návsi napojených na páteřní tahy
 2 obchodní centra v sousedství
 Napojení na hlavní třídu

| B8 |

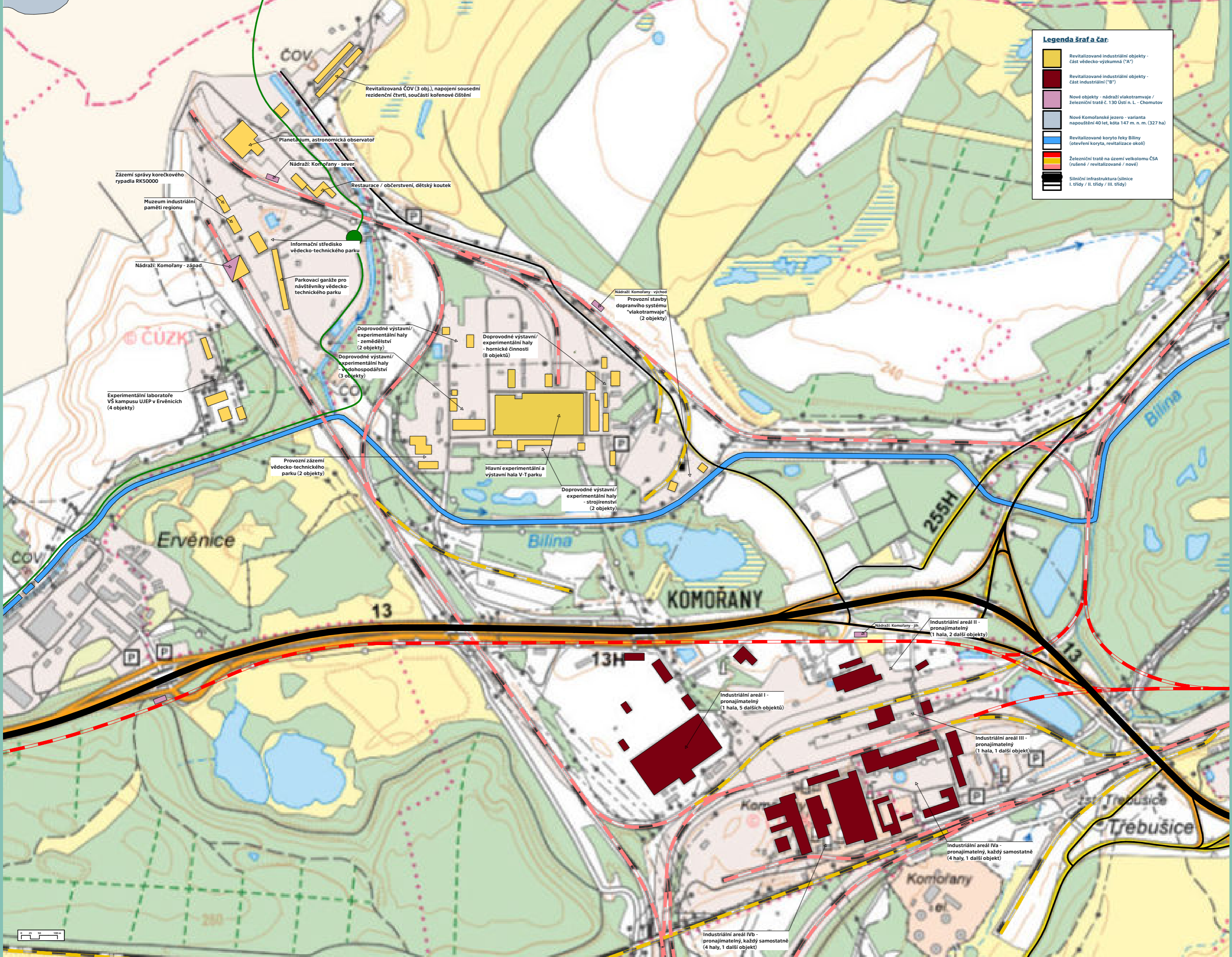
NÁVRH VĚDECKO-TECHNICKÉHO
PARKU - KOMOŘANY

Vědecko-technický park Komořany a nová industriální zóna totožného jména je poslední podrobněji řešenou lokalitou v rámci diplomové práce. Návrh pracuje s využitím stávajících industriálních provozů, které byly využívány nejen ke zpracování uhlí, ale také výrobě elektrické energie (Elektrárna Komořany) nebo pro strojírenství. Rozlehlý areál, situovaný severně i jižně od tzv. Ervěnického koridoru bude celkově rekultivován, vybrané izolované objekty budou odstraněny, případně ponechány přírodě k postupnému zániku, čímž vzniknou zajímavé, a turisticky také atraktivní prvky, známé například z referenčního příkladu Emscher Park v německém Porúří nebo Rolava / Sauersack na česko-německém pomezí. Prostory mezi jednotlivými stavbami jsou navrženy k rekultivaci, obnově travnatých porostů a výsadbě nové vegetace, povrchy vybraných cest budou nahrazeny například mlatovým povrchem nebo jinými, více přírodními materiály. Kolejová síť bude především v severní části, využívané jako vědecko-technický park, „zjednodušená“, vybrané koncové úseky budou zrušeny a nahrazeny pochozími zpevněnými povrchy nebo travním porostem, kolejové řešení v „jižní“ části bylo řešeno pouze okrajově.

Severní část industriálního areálu Komořany je řešena jako vědecko-technický park, funkčně navázaný na sousední vysokoškolský kampus. Inspirací pro řešení areálu byly podobně fungující provozy Techmania Science Center v areálu Škodových závodů v Plzni nebo iQLANDIA v Liberci. Pro nové účely jsou zde využívány stávající objekty, do nichž jsou dle jejich velikosti a dostupné kapacity navrženy provozy jako planetárium / hvězdárna, různé experimentální haly, výstavní sály, kanceláře pro management, učebny pro vědu a výzkum, nechybí také základní vybavenost v podobě restaurace nebo rychlého občerstvení, lékařská pomoc nebo bezpečnostní služba. Celý areál je koncipován pro různé věkové kategorie, jeho využití bude úzce provázáno i s nedalekým transferovaným korečkovým rypadlem RK5000, které by mohlo být ve správě zdejšího vědecko-technického parku.

Jižní část industriálního areálu bude nadále využita pro průmyslové podniky. Nově se již nepředpokládá úprava ani další zpracování uhlí nebo uhelných produktů, nové využití není navrženo ani pro zvažované zpracování lithia, které by sem mohlo být dopravováno po železnici z dobývacího prostoru na Cínovci. Do průmyslové zóny budou transferovány strojírenské provozy, doposud lokalizované v „severní“ části, nově využívané jako vědecko-technický park. Velká část objektů bude zrekonstruována a připravena pro nové využití, které bude dodatečně specifikováno na základě aktuální poptávky v regionu a konkrétní funkce objektů bude koordinována s jednotlivými nájemci a také příslušnými autoritami místních samospráv i státní správy.

Obě části industriálního areálu Komořany jsou výhodně napojeny na různé dopravní cesty. Jednou z variant je příjezd/odjezd prostřednictvím vlastních aut nebo autobusů přímo po Ervěnickém koridoru (silnice I/13) nebo místních silnicích, velký důraz je ovšem kladen i na prostředky veřejné dopravy - místní i regionální autobusové linky, „vlakotramvaj“ zajišťující dopravní propojení s nedalekým okresním městem Most a průmyslovým areálem v Litvínově-Záluží a také regionální koridor (trať č. 130 Ústí nad Labem - Most - Chomutov), situována mezi částmi „A“ a „B“ na tzv. Ervěnickém koridoru. Různými dopravními prostředky je zajištěno propojení i se sousedním vysokoškolským kampusem UJEP v Ervěnicích a rezidenční čtvrtí v Dolním Jiřetín. Součástí návrhu „vlakotramvaje“ jsou přímo v areálu industriální zóny Komořany 4 stanice - Komořany-východ, Komořany-sever, Komořany-západ a stanice Komořany-jih, která je zdejším přestupním uzlem mezi „vlakotramvají“ a místními a regionálními železničními linkami.

sekce A obce Komořany

Revitalizovaná ČOV (3 obj.), napojení sousední rezidenční čtvrti, součástí kořenové čištění

Planetarium, astronomická observatoř

Nádraží: Komořany - sever

Zázemí správy korečkového rypadla RK50000

Restaurace / občerstvení, dětský koutek

Muzeum industriální paměti regionu

Informační středisko vědecko-technického parku

Nádraží: Komořany - západ

Parkovací garáže pro návštěvníky vědecko-technického parku

Nádraží: Komořany - východ
Provozní stavby dopravního systému "vlakotramvaje" (2 objekty)

Doprovodné výstavní/experimentální haly - zemědělství (2 objekty)

Doprovodné výstavní/experimentální haly - hornické činnosti (8 objektů)

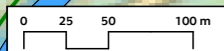
Doprovodné výstavní/experimentální haly - vodohospodářství (3 objekty)

Experimentální laboratoře VŠ kampusu UJEP v Ervnicích (4 objekty)

Provozní zázemí vědecko-technického parku (2 objekty)

Hlavní experimentální a výstavní hala V-T parku

Doprovodné výstavní/experimentální haly - strojírenství (2 objekty)

Nádraží: Komořany - jih

Industriální areál II - pronajímatelný (1 hala, 2 další objekty)

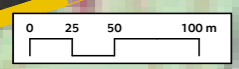
Industriální areál I - pronajímatelný (1 hala, 5 dalších objektů)

Industriální areál III - pronajímatelný (1 hala, 1 další objekt)

Industriální areál IVa - pronajímatelný, každý samostatně (4 haly, 1 další objekt)

Industriální areál IVb - pronajímatelný, každý samostatně (4 haly, 1 další objekt)

sekce B obce Komořany

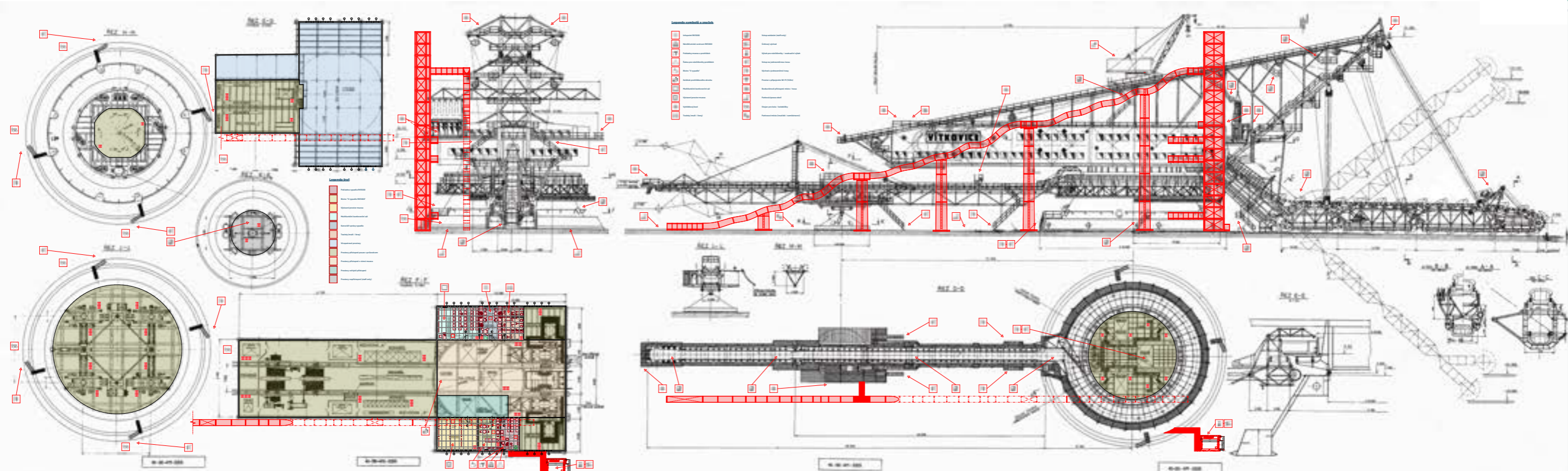
| B9 |

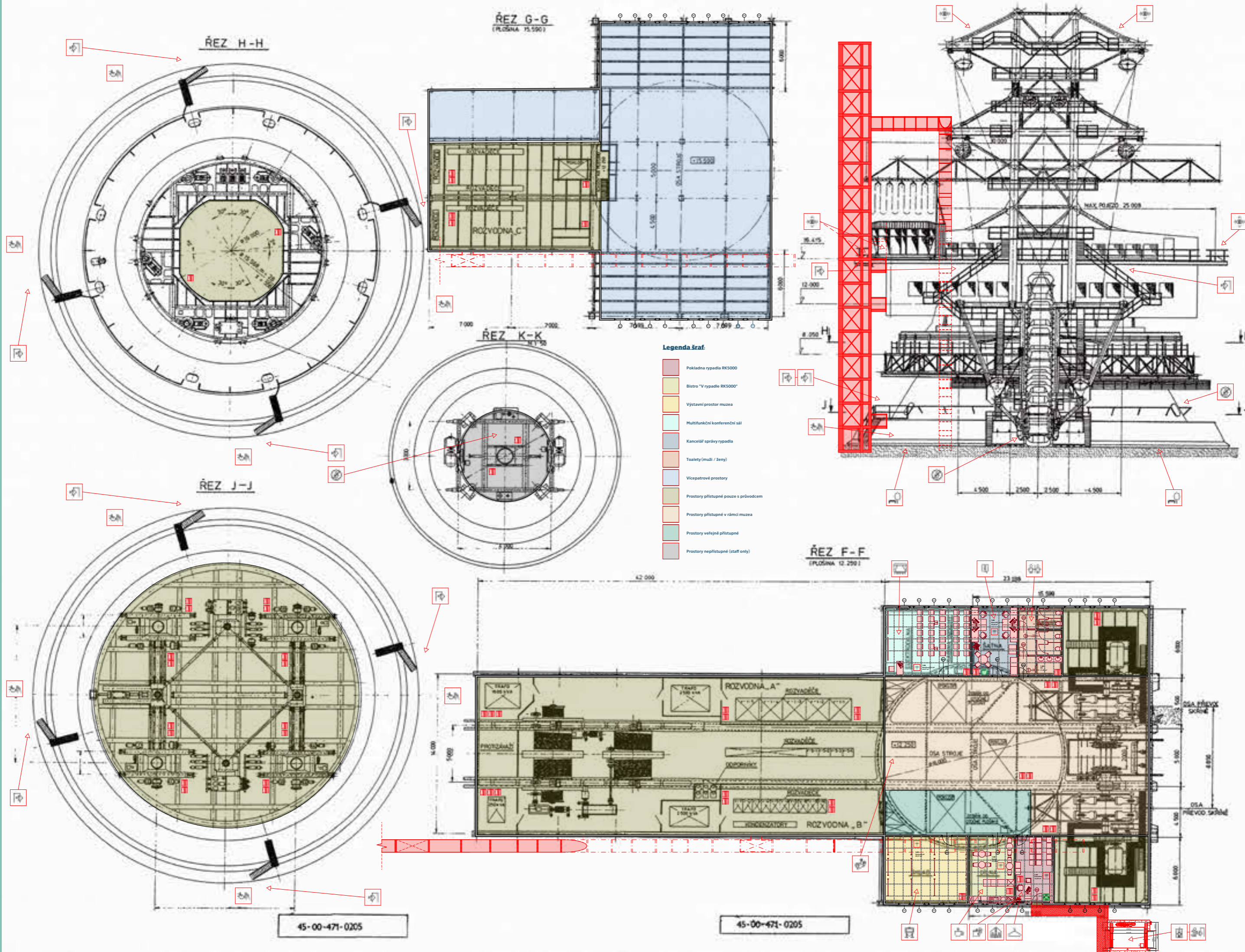
**PŘEMÍSTĚNÍ, KONVERZE A NOVÉ
VYUŽITÍ RYPADLA RK5000**

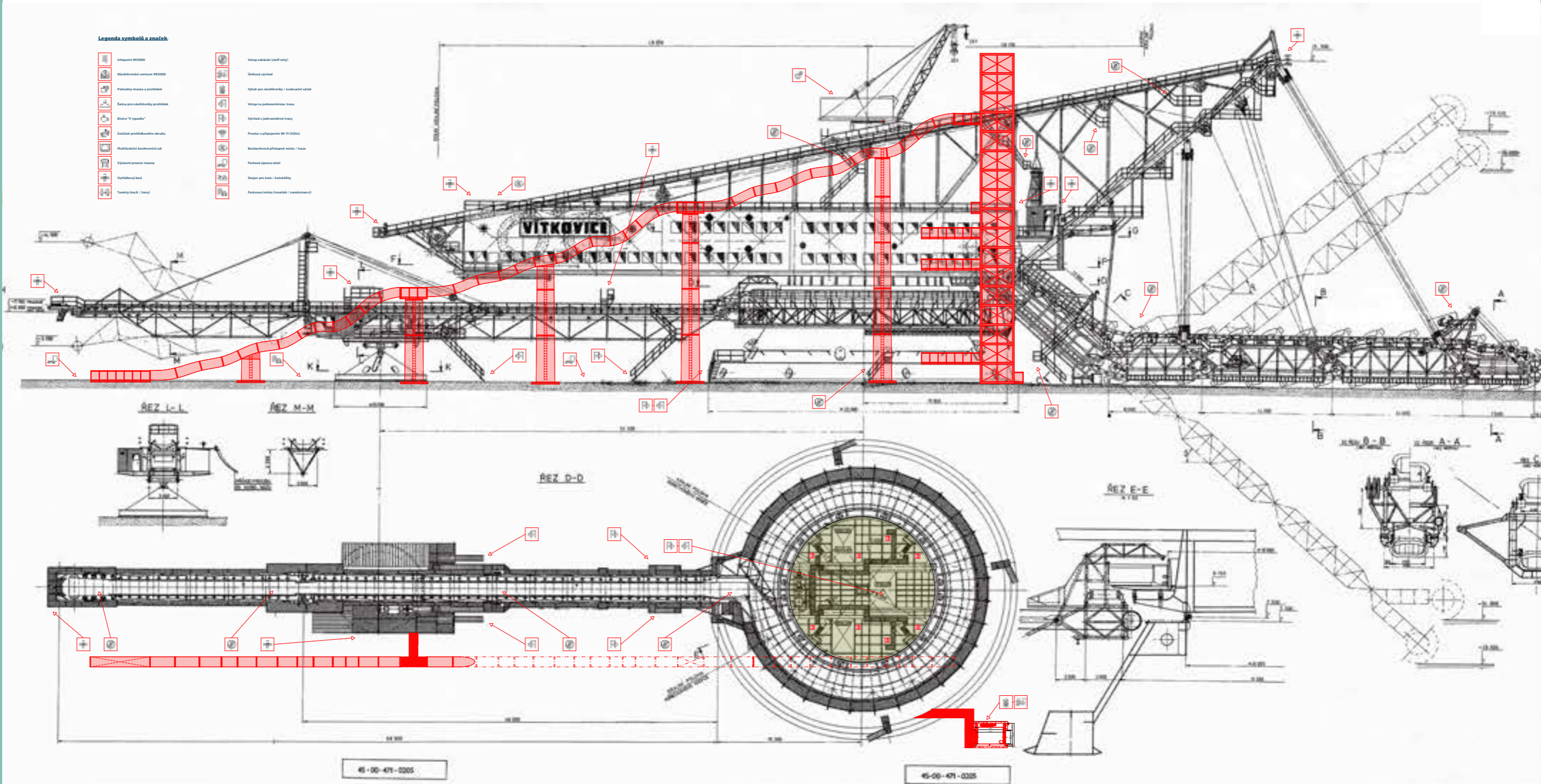
Korečkové rypadlo RK50000 je jedinečným prvkem situovaným na území velkolomu ČSA. Jedná se o objekt hodný označení technické památky, za kterou nebyl doposud prohlášen, částečně i kvůli nejasnému osudu po konci těžby a dosavadní absenci konkrétních plánů na nové využití objektu z hlediska cestovního ruchu a post-industriální podoby území. V rámci návrhu bylo zvoleno nové umístění na břeh obnovovaného Komořanského jezera, které je (při zpětném zjištění) totožné s lokalitou zvolenou Ústeckým krajem, tedy institucí, která by se měla po ukončení těžby ve velkolomu ČSA stát novým majitelem stroje a zajistit jeho budoucí zpřístupnění veřejnosti. Nové umístění je situováno na souřadnicích 50.5447639N; 13.5510275E, tedy na východním břehu jezera nedaleko navrhované rezidenční čtvrti Dolní Jiřetín a severně od vědecko-technického parku Komořany, na jehož severní "edukační" část by měl být provoz rypadla úzce navázán.

Primárním novým využitím korečkového rypadla RK5000 bude cestovní ruch a návštěvnické prohlídky jeho interiérových a exteriérových částí. Pro tyto účely je do 1. patra "horní části" stroje navržena pokladna s návštěvnickým centrem, mimo rypadlo pak vedle něho menší informační kiosek, zajišťující návštěvnické služby pro osoby, které se rozhodnou "horní část" rypadla nenavštívit. Po vstupu do návštěvnického centra v "horní části" stroje si může návštěvník zvolit, zda se zúčastní komentované prohlídky interiérů rypadla s průvodcem, nebo zda navštíví individuálně přístupný výstavní sál s expozicí o historii hnědouhelné těžby na ploše velkolomu ČSA a prezentaci příběhu korečkového rypadla RK5000. Výstavní sál je navrhován do místnosti dnešní šatny obsluhy rypadla, přes chodbu naproti se počítá s multifunkčním konferenčním sálem, využívaným pro odborná kolokvia, studijní soustředění nebo jiné aktivity. Zbývající prostory 1. patra "horní části" jsou využity jako místnost občerstvení, kancelář správy rypadla a toalety, ostatní místnosti pak jako součást prohlídkového okruhu. V naprosté většině interiérů je zachován původní mobiliář a vybavení, odkazující na dřívější funkci rypadla, které je pouze v nezbytné míře adaptováno pro nové využití. V rámci návštěvnického provozu bude přístupná také "pochozí střecha" rypadla, na níž jsou navrženy turistické dalekohledy, poskytující široký rozhled na postupně se proměňující krajinu a obnovované Komořanské jezero, situované v samém sousedství rypadla.

V rámci adaptace stroje na jeho nové využití je k rypadlu instalován prosklený výtah pro max. 32 osob, zajišťující přístupnost "horní části" stroje pro osoby s omezenou schopností pohybu a orientace. Současně je také zajištěna přístupnost horní "rampy" na "střeše" rypadla a také nástup na druhý nový vložený prvek, polootevřený tobogán ve tvaru písmene U. Nástupní bod se nachází nad úrovní "rampy" na "střeše" rypadla, odkud se návštěvník polootevřeným korytem dostává v rámci I. části na úroveň "střechy horní části" stroje. Odtud pokračuje II., delším úsekem na úroveň pásového dopravníku skrývky, odkud pokračuje III., posledním úsekem na úroveň terénu. Zatímco I. a II. úsek je přístupný výhradně za předchozího využití proskleného výtahu (případně peším průchodem celým strojem, který však bude možný pouze s průvodcem), bude možné III. úsek využívat bezplatně za pomoci vnějšího existujícího schodiště, kde bude bezpečností dozor vykonáván pracovníky správy rypadla. Oba nové vložené prvky jsou navrženy odděleně od stávající konstrukce rypadla, pouze s minimálním počtem propojek a propojujících prvků, do budoucna je tak zajištěna případná výměna či odstranění novodobých částí, čímž budou splněny také nároky památkové péče, kdy bude do konstrukce stroje, která by mohla být v budoucnu předmětem památkové ochrany, zasahováno pouze minimálně.

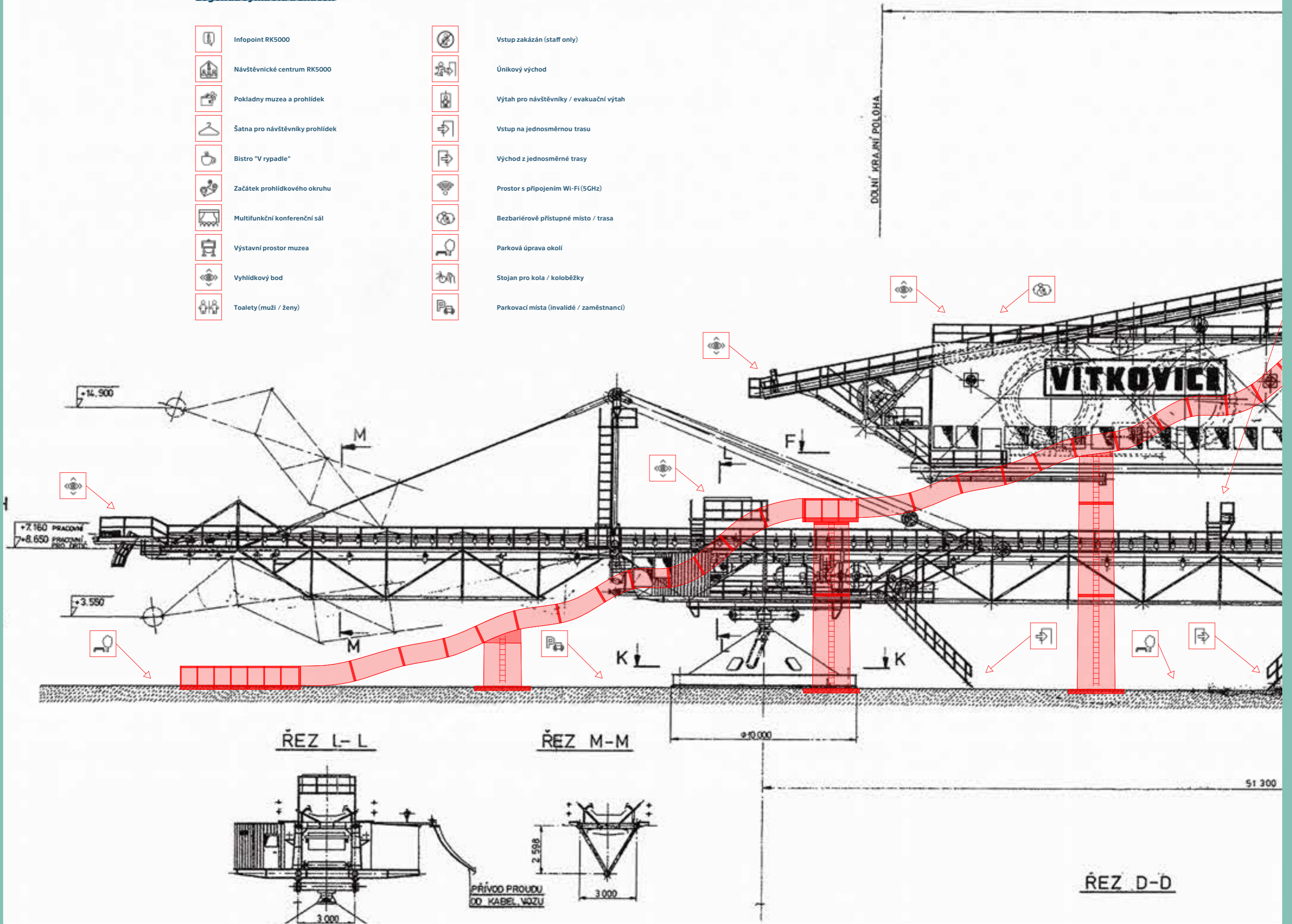

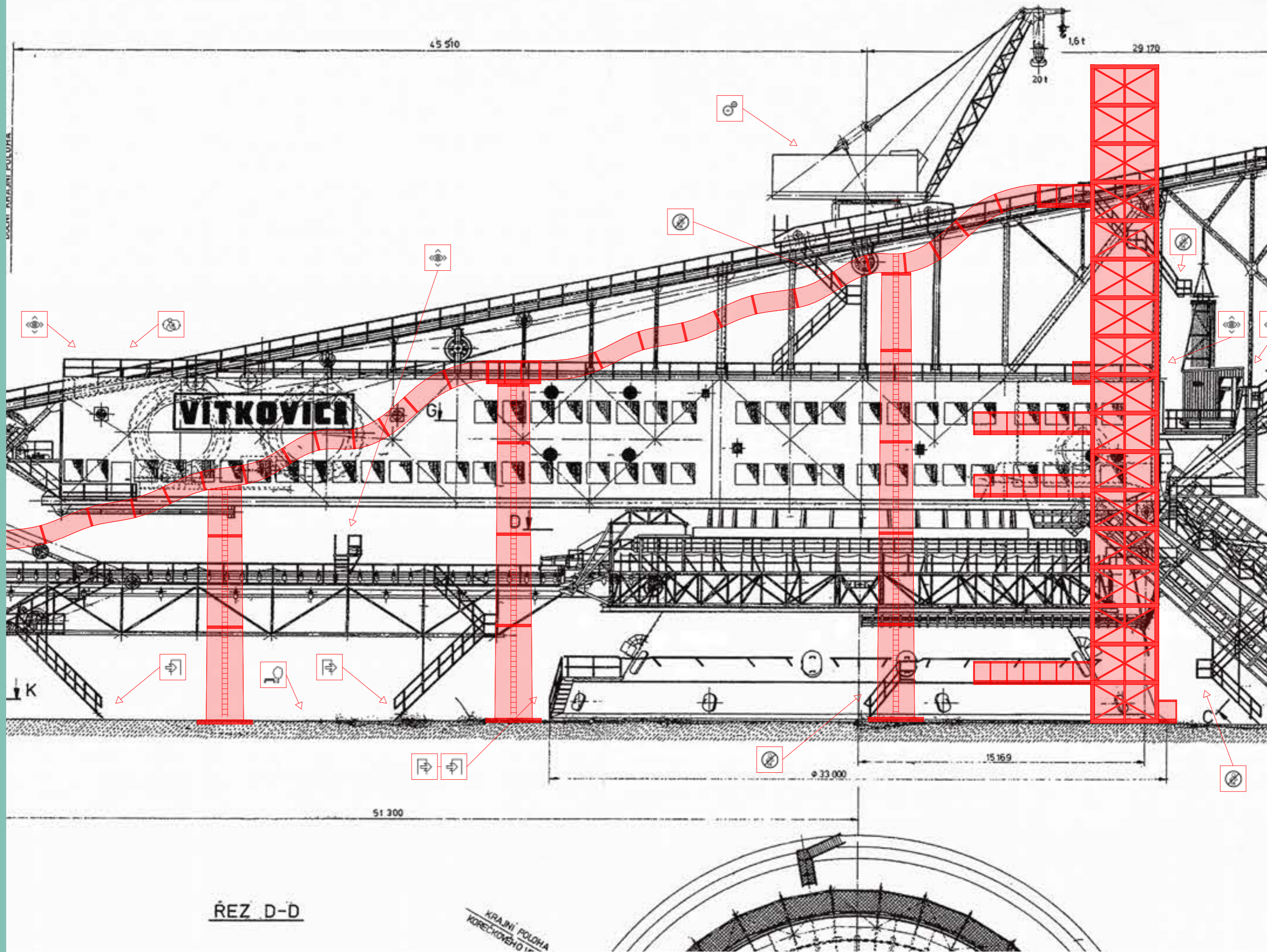

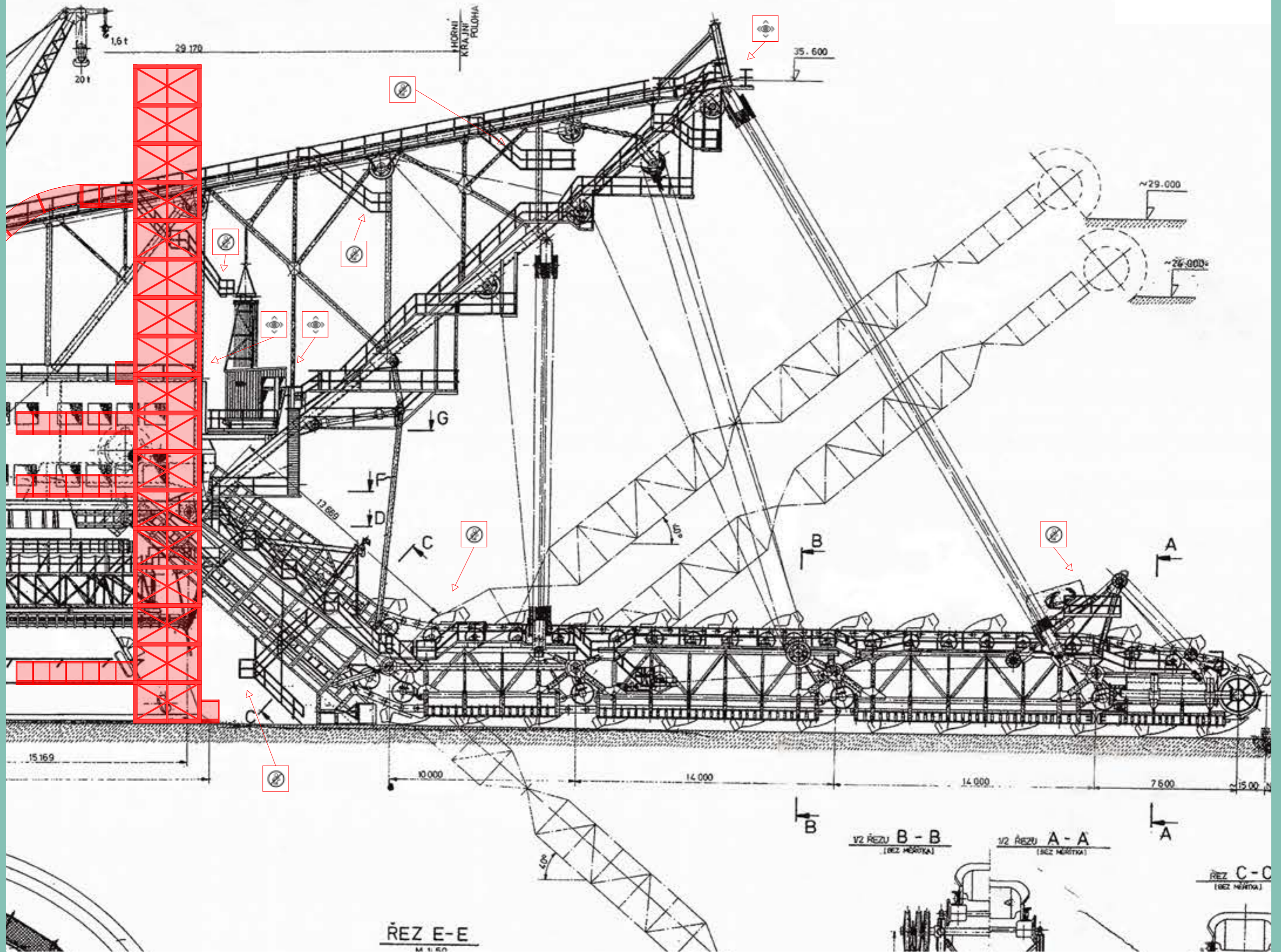

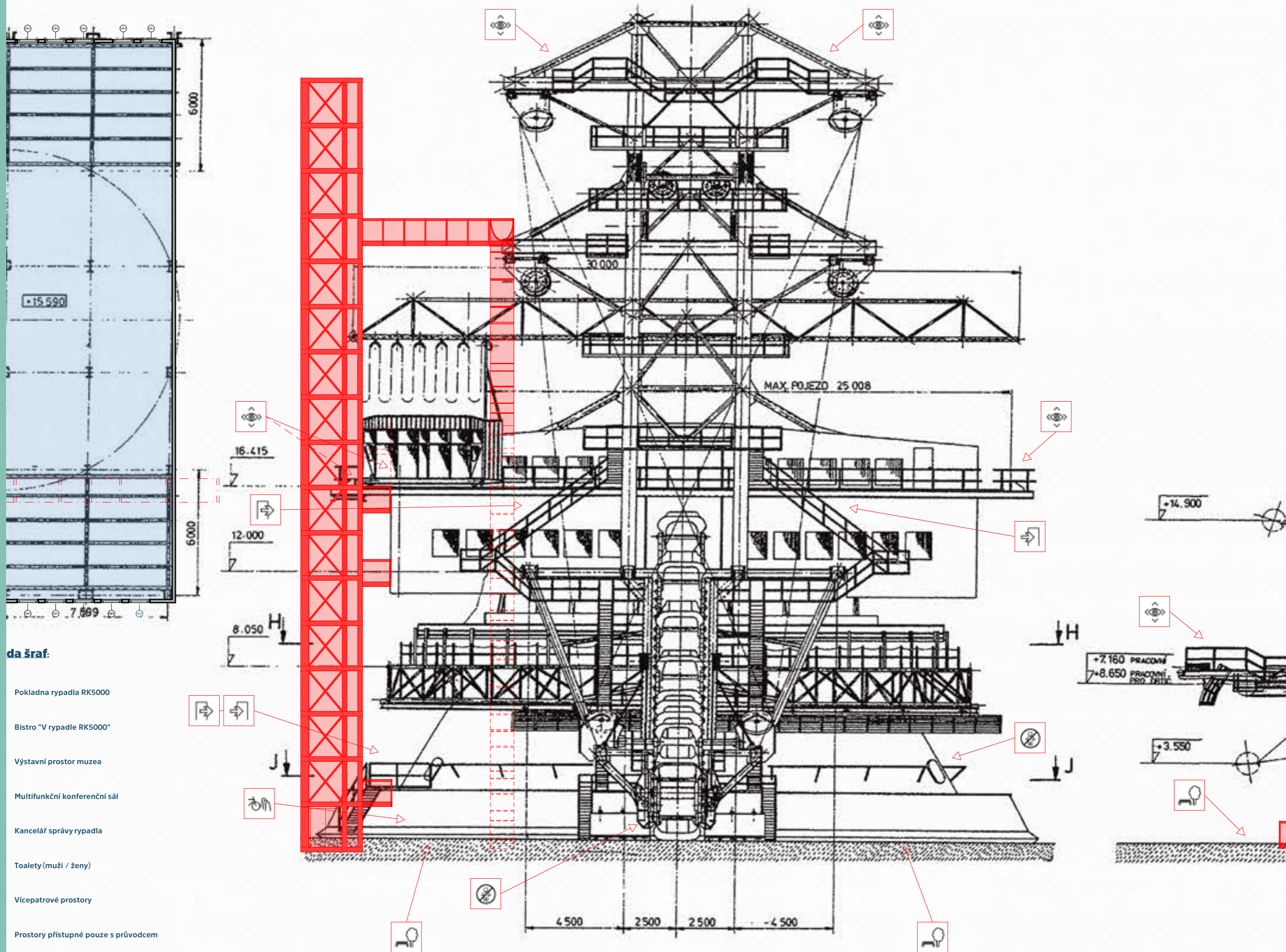
Legenda symbolů a značek:

	Infopoint RK5000		Vstup zakázán (staff only)
	Návštěvnické centrum RK5000		Únikový východ
	Pokladny muzea a prohlídek		Výtah pro návštěvníky / evakuační výtah
	Šatna pro návštěvníky prohlídek		Vstup na jednosměrnou trasu
	Bistro "V rypadle"		Východ z jednosměrné trasy
	Začátek prohlídkového okruhu		Prostor s připojením Wi-Fi (5GHz)
	Multifunkční konferenční sál		Bezbariérově přístupné místo / trasa
	Výstavní prostor muzea		Parková úprava okolí
	Vyhlídkový bod		Stojan pro kola / koloběžky
	Toalety (muži / ženy)		Parkovací místa (invalidé / zaměstnanci)

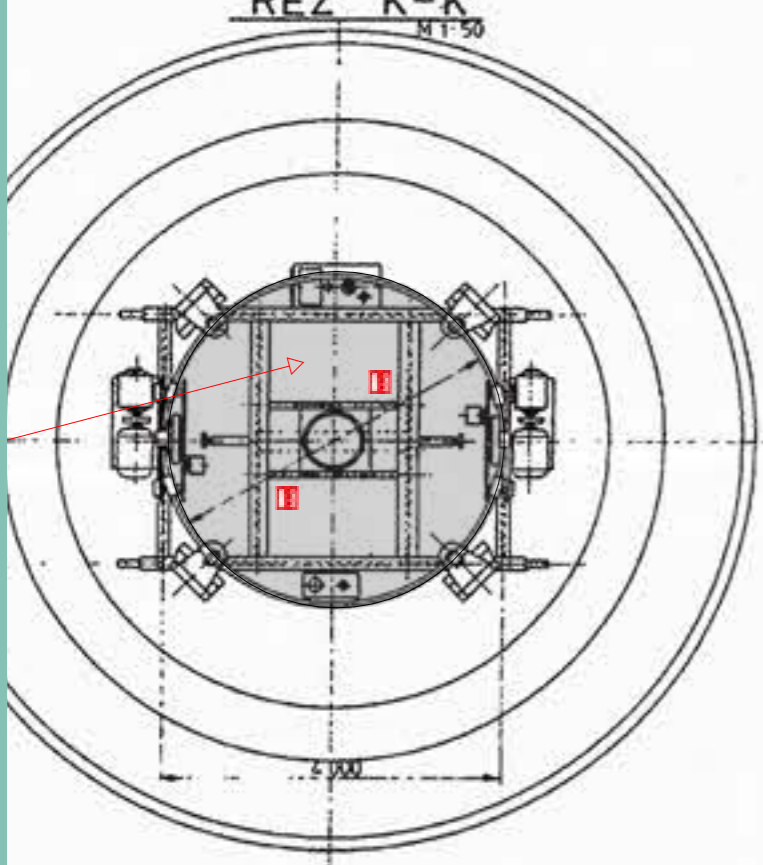

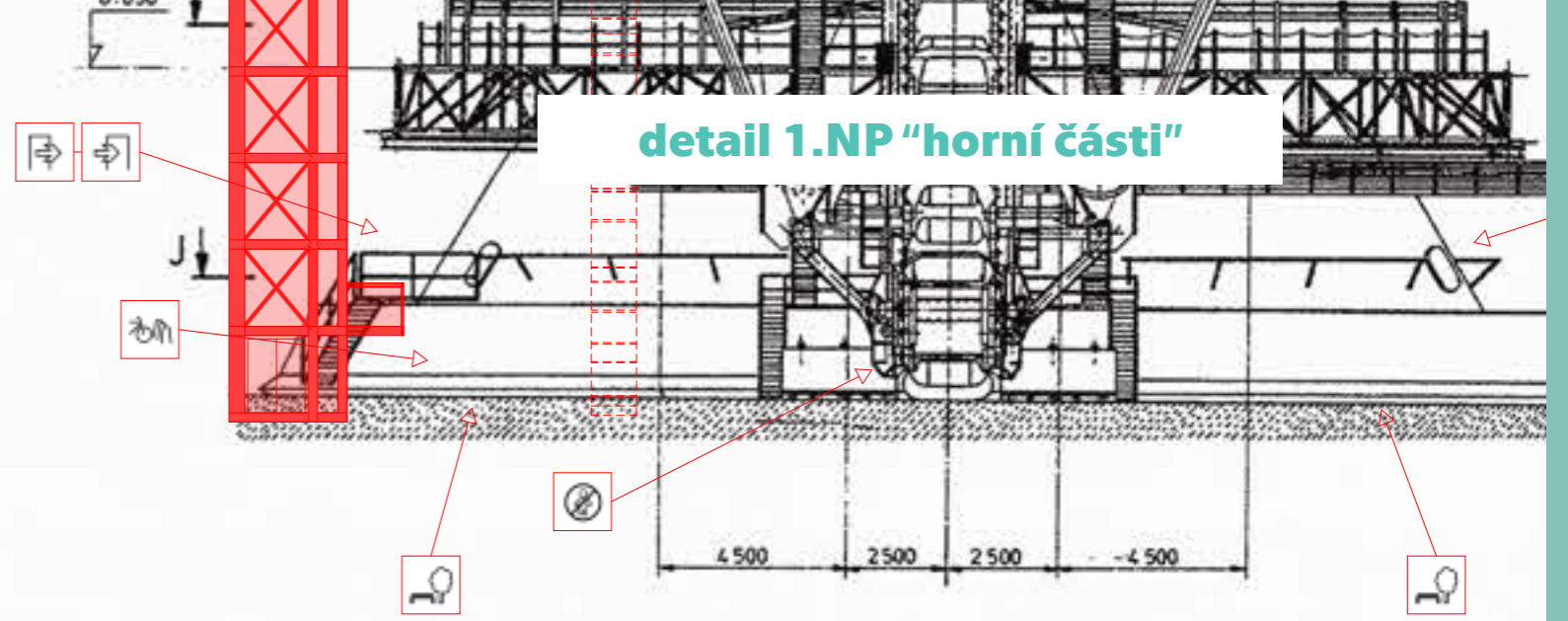

Legenda:

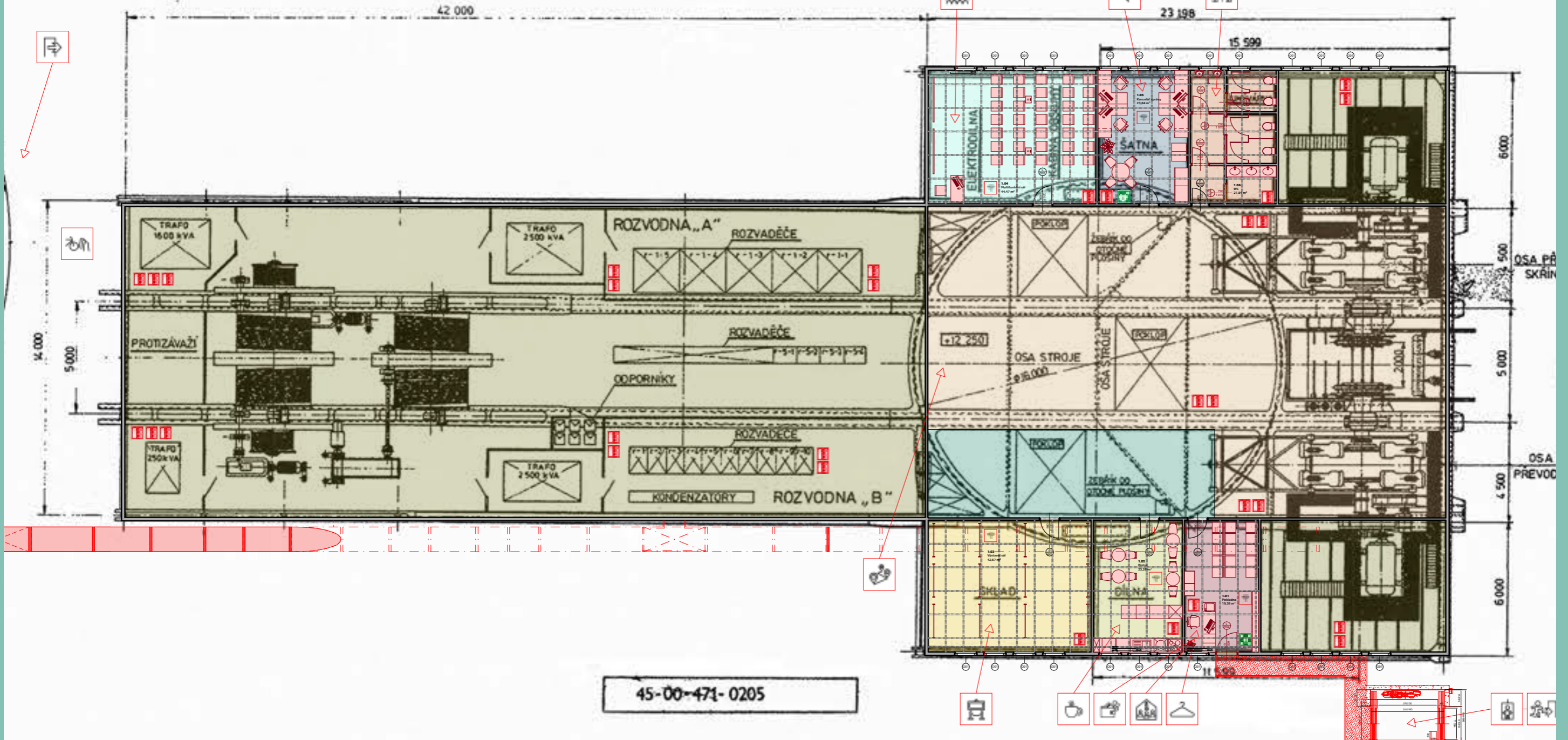
- Pokladna rypadla RK5000
- Bistro "V rypadle RK5000"
- Výstavní prostor muzea
- Multifunkční konferenční sál
- Kancelář správy rypadla
- Toalety (muži / ženy)
- Vícepatrové prostory
- Prostory přístupné pouze s průvodcem
- Prostory přístupné v rámci muzea

- Legenda šraf:**
- Pokladna rypadla RK5000
 - Bistro "V rypadle RK5000"
 - Výstavní prostor muzea
 - Multifunkční konferenční sál
 - Kancelář správy rypadla
 - Toalety (muži / ženy)
 - Vícepatrové prostory
 - Prostory přístupné pouze s průvodcem
 - Prostory přístupné v rámci muzea
 - Prostory veřejně přístupné
 - Prostory nepřístupné (staff only)

ŘEZ F-F
(PLOŠINA 12.250)

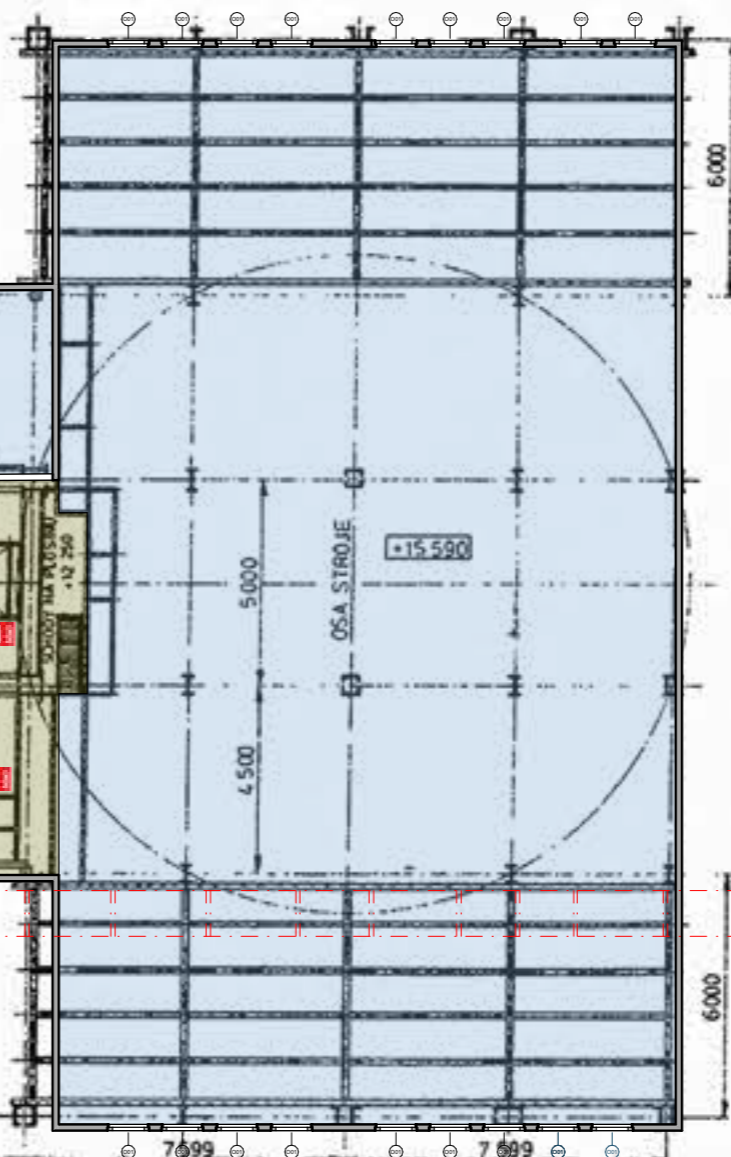
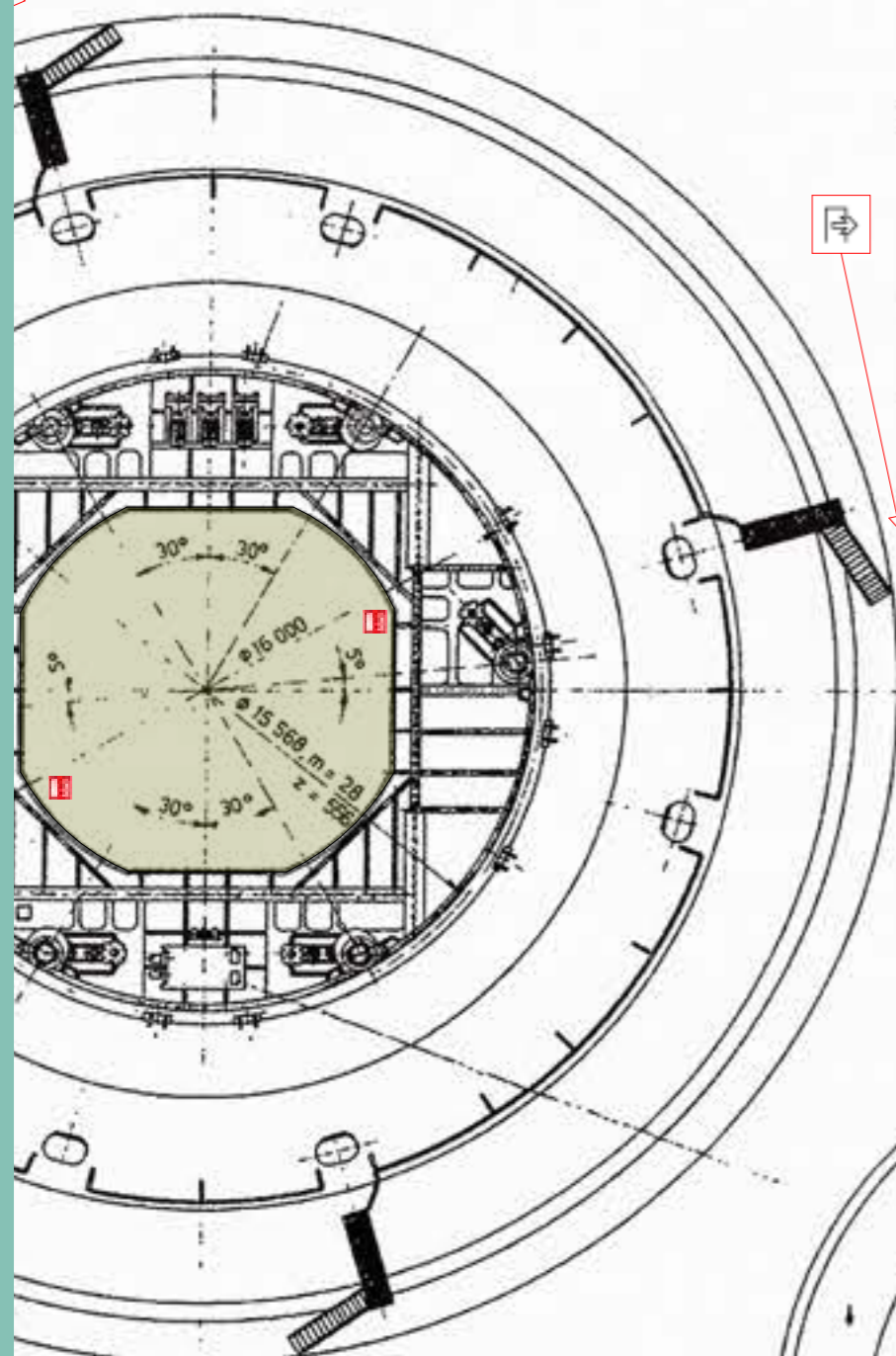

45-00-471-0205

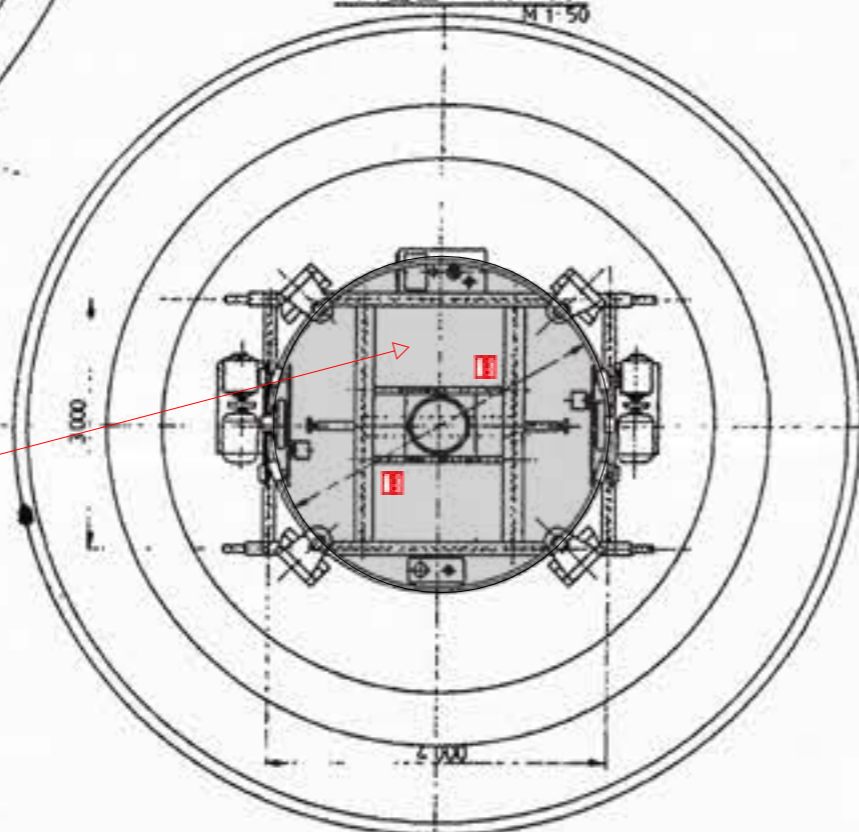
detail 2.NP "horní částí"

ŘEZ G-G
(PLOŠINA 15.590)

ŘEZ H-H

ŘEZ K-K
M 1:50

Legenda šraf:

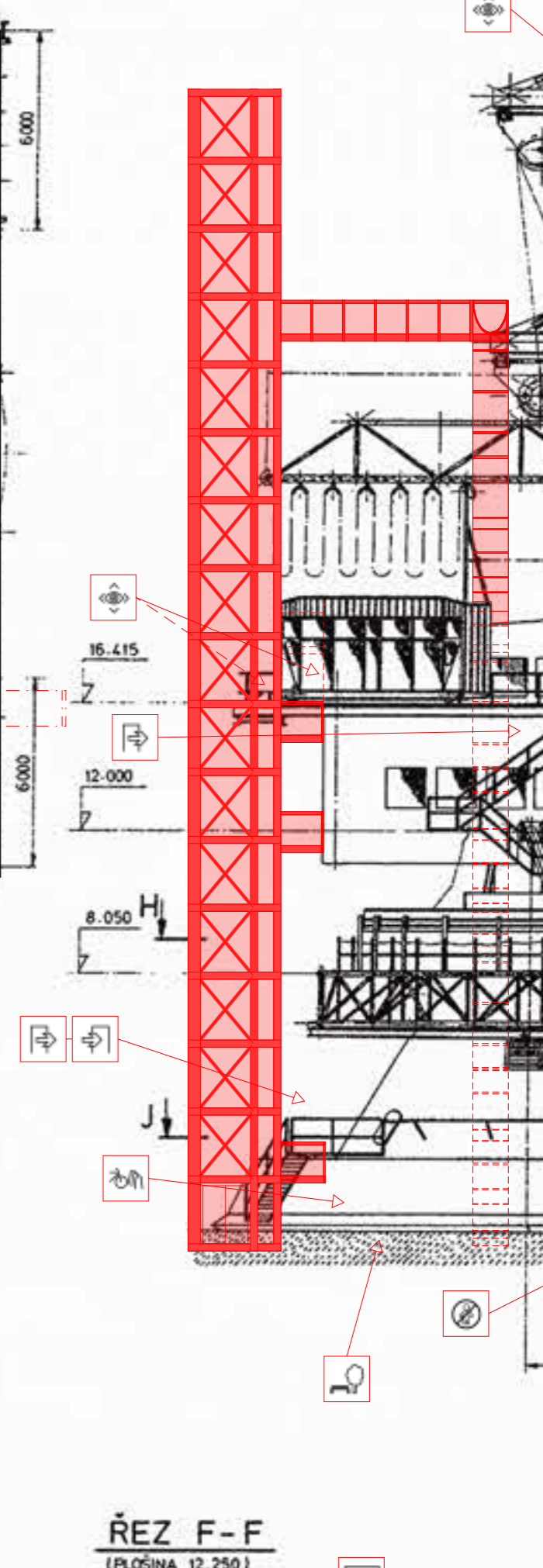
- Pokladna rypadla RK5000
- Bistro "V rypadle RK5000"
- Výstavní prostor muzea
- Multifunkční konferenční sál
- Kancelář správy rypadla
- Toalety (muži / ženy)
- Vícepatrové prostory
- Prostory přístupné pouze s průvodcem
- Prostory přístupné v rámci muzea
- Prostory veřejně přístupné
- Prostory nepřístupné (staff only)

16.415

12.000

8.050 H

ŘEZ F-F
(PLOŠINA 12.250)

| **B10** |

**VIZUALIZACE NÁVRHOVÉ
ČÁSTI DIPLOMOVÉ PRÁCE**

Součástí diplomové práce jsou vybrané vizualizace, představující některé příklady obnovy velkolomu ČSA z hlediska přírodních poměrů, otevření koryta řeky Bíliny a jeho úprav nebo přesunu korečkového rypadla RK5000 a nového využití tohoto stroje. Pro prezentaci jednotlivých prvků návrhu byly zvoleny zákresy/úpravy fotografií, zachycujících současný stav území. Toto řešení bylo zvoleno s ohledem na velikost řešeného území a rozsah plánovaných úprav, pro které by modelování celého regionu ve 3D softwaru a tvorba nových vizualizací bylo obtížné a časově velmi náročné. Při použití níže představených nástrojů však bylo možné docílit prezentace jednotlivých navrhovaných záměrů v plánovaném rozsahu a podrobnosti, která odpovídá dříve prezentovaným mapovým a jiným podkladům a průvodním textům.

Představené příklady vizualizací (exteriéry velkolomu ČSA) vycházejí z fotografií autora práce, pořízených v průběhu let 2022, 2023 a 2024, především ve východní části řešeného území v okolí města Horní Jiřetín a státního zámku Jezeří. Fotografie z dobývacího prostoru velkolomu ČSA byly pořízeny dne 14. září 2024 v rámci VII. pracovního setkání zástupců Národního památkového ústavu a Agentury ochrany přírody a krajiny České republiky, jejíž součástí byla také prohlídka území velkolomu, veřejnosti přístupného pouze v rámci komentovaných exkurzí. Záběry bezprostředního okolí korečkového rypadla RK5000, pohled z jeho střechy a interiéry byly získány z veřejně přístupné virtuální prohlídky, zveřejněné společností Severní energetická a.s. na webové stránce <https://uhelnesafari.cz/cz/RK5000-vtour/>, pro výběr vizualizací byly také poskytnuty vybrané fotografie vedením společnosti Severní energetická a.s.

Pro úpravy vizualizací a vložení navrhovaných zásahů (v rámci diplomové práce) byly využity nástroje Odstraňovač pozadí, Zázračná guma a Zázračné úpravy, které jsou součástí webové prezentace Canva na adrese [canva.com](https://www.canva.com) a fungují na bázi umělé inteligence (AI). Použití této technologie pro účely diplomové práce odpovídá pravidlům zveřejněným v dokumentu "Rámcová pravidla používání umělé inteligence na ČVUT pro studijní a pedagogické účely v Bc a NM studiu" a zveřejněném pod č. j. CVUT00001676/2024 a kódem ČVUT_MP_2023_05_V02 na hlavní webové stránce Českého vysokého učení technického v Praze (v sekci legislativa týkající se studia). Bylo tak dodrženo pravidlo, kdy je možné použít technologii umělé inteligence pro "úpravu grafických výstupů, zejména vizualizací". Představené vizualizace tak zastupují ideje autora diplomové práce představené v jednotlivých kapitolách této návrhové části, které byly následně pomocí zmíněných nástrojů postupně převáděny a vkládány do existujících fotografií nebo snímků obrazovky. Jednotlivé instrukce, zadávané do nástroje umělé inteligence jsou pro úplnost uvedeny v rámci příloh diplomové práce, konkrétně v části C6 - Zdroje návrhové části DP, instrukce pro AI.

1/ srovnání současného a návrhového stavu

Současná podoba území velkolomu ČSA u Dolního Jiřetína (zdroj: archiv autora)

Současná podoba "koryta" řeky Bíliny na tzv. Ervěnickém koridoru (zdroj: archiv autora)

Návrhová podoba území velkolomu ČSA u Dolního Jiřetína (zdroj: archiv autora+Canva)

Návrhová podoba koryta řeky Bíliny na tzv. Ervěnickém koridoru (zdroj: archiv autora+Canva)

Současná podoba návrhového umístění korečkového rypadla RK5000 (zdroj: archiv autora)

Současná podoba okolí korečkového rypadla RK5000 (zdroj: archiv autora)

Návrhová situace rypadla RK5000 na břehu Komořanského jezera (zdroj: archiv autora+Canva)

Návrhová podoba okolí korečkového rypadla RK5000 (zdroj: archiv autora+Canva)

Současný pohled na střechu rypadla RK5000 s výhledem na velkolom ČSA (zdroj: archiv autora)

Současný stav interiérů korečkového rypadla RK5000 (zdroj: archiv autora)

Návrhový pohled na střechu rypadla s vyhlídkou a Komořanské jezero (zdroj: archiv autora+Canva)

Návrhová adaptace interiérů rypadla RK5000 pro návštěvníkový provoz (zdroj: archiv autora+Canva)

PŘÍLOHY DIPLOMOVÉ PRÁCE

**PRÁCE VĚNOVANÉ VELKOLOMU
ČSA A DALŠÍ DÍLA**

| C1 |

**SEMESTRÁLNÍ PRÁCE - HS3 -
PAMĚŤ KRAJINY A LIDÍ V NÍ ŽIJÍCÍCH**

1/ Semestrální práce - Historické stavby a sídla III

- Autor práce: Bc. Mario Barra
- Důvod a účel: Semestrální práce pro předmět HS3 na FA ČVUT v Praze
- Rok vzniku: leden 2024
- Řešené území: krajina v sudetoněmeckém pohraničí a voj. újezd Brdy
- Vedoucí práce: doc. Ing. arch. Milena Hauserová, CSc.

Abstrakt:

Problematika paměti krajiny je významným fenoménem, který zůstává posledních 80 let od vysídlení německy mluvícího obyvatelstva z československého pohraničí významným předmětem diskuzí na obou stranách naší hranice. V rámci příprav obnovy zničeného území hnědouhelných dolů na Mostecku nebo vyčlenění některých obcí z vojenských újezdů v jiných krajích vyvstávají otázky o existenci pojmu „paměť krajiny“ nebo lidí v této krajině žijících i v českém prostředí. Připomínky paměti v krajině nemusí být pouze hmotnými artefakty, ať už novodobými nebo historickými, významnou složkou je také ústní podání nebo vzpomínky pamětníků. Podstatné je též porovnání vazby k území, která může být významně ovlivněna novými přístupy ke krajině a její změně.

Abstract:

The issue of landscape memory is an important phenomenon that has remained an important subject of discussion on both sides of our border for the past 80 years since the displacement of the German-speaking population from the Czechoslovak borderlands. As part of the preparations for the restoration of the destroyed area of lignite mines in Most region or the separation of some municipalities from military districts in other regions, questions arise about the existence of the concept of „landscape memory“ or people living in this landscape even in the Czech environment. Reminders of memory in the landscape do not have to be only material artefacts, whether modern or historical, an important component is also the oral presentation or memories of witnesses. It is also important to compare the connection to the territory, which can be significantly influenced by new approaches to the landscape and its change.

Klíčová slova:

paměť krajiny, síla paměti, vysídlení německy mluvícího obyvatelstva, zaniklé obce v Brdech, Sudety, československé pohraničí, CHKO Brdy, vojenský újezd Brdy

Key words:

memory of the landscape, power of memory, displacement of the German-speaking population, defunct villages in Brdy, Sudetenland, Czechoslovak border, PLA Brdy, military district Brdy

Použité symboly a zkratky:

ČSA	Československá armáda
MUNI	Masarykova univerzita v Brně
NAKI	Program aplik. výzkumu a vývoje národní a kulturní identity
SK	Stabilní katastr
SL	Sudetoněmecký landsmanšaft
SOKA	Státní okresní archiv (org. jednotka státního oblastního archivu)
UJEP	Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem
z.s.	Zapsaný spolek (forma právnické osoby v ČR)

I. Úvod semestrální práce

Semestrální práce si klade za cíl prověřit vazby rodin, dříve žijících ve vysídlených a dnes třeba již zcela zaniklých sídel na území České republiky, k jejich původní „domovině“, ale i současných obyvatel „postižených“ území, kteří v některých případech k daným oblastem neměli žádný osobní vztah a do regionů se přistěhovali s vidinou levnějšího životního stylu, nových pracovních příležitostí nebo jiného osobního prospěchu. Povědomí o paměti krajiny nebo lidí v ní dříve žijících a písemné nebo jiné prameny dokumentující tuto problematiku jsou dnes rozděleny mezi odborné texty (výzkumné projekty NAKI, akademické práce a další), často úzce zaměřené na konkrétní příběhy nebo události, v jiné formě

Výstupem bude odborný text postavený na analýzách vztahu obyvatel ke krajině, ve které žili, nebo stále žijí, a jeho síle, který následně poslouží jako podklad pro zpracování diplomové práce v letním semestru, která se bude zabývat obnovou území velkolomu ČSA a možnostmi návratu osídlení do tohoto regionu severozápadního Mostecká. Analýza existence, resp. síly vazeb obyvatel území nebo jejich potomků na tuto zcela proměněnou krajinu bude důležitým vodítkem při upřednostnění návrhu rezidenčního bydlení do území (a okolností s tím souvisejících – pracovní příležitosti, dopravní obslužnost a další) nebo návrhu nového využití, pokud by navázání na dřívější podobu území a absence citových vazeb k regionu nebylo možné.

II. Charakteristika tématu

Především období 20. století bylo pro českou krajinu v její novodobé historii ve znamení výraznějšího přesídlování, změny a někdy i navazujícího zániku vybraných sídelních útvarů. Důvodem nebyl pouze odsun Němců v roce 1945 a letech navazujících, ale také vysídlování území podél československé státní hranice pro vznik několik kilometrů širokého pohraničního pásma, zakládání vojenských újezdů napříč republikou nebo vznik vodních děl. V každé z obcí, které v důsledku zmíněných aktivit žili lidé, kteří se po nuceném opuštění svých domovů přesídlili nejen do okolních vesnic, ale třeba i na opačný konec země nebo, v případě odsunutých německy mluvících obyvatel, na území jiného státu.

Navzdory okolnostem zůstala téměř v každém silná vazba na zaniklý domov, kde rodiny vysídlenců žily často několik generací po dlouhá staletí. V některých případech zůstala tato vazba zachována dodnes a další generace rodin se vracely na místa svých kořenů a připomínají si rodinné osudy – od nejnámějššího a zároveň největšího případu vy- nebo přesídlování německy mluvícího obyvatelstva již uplynulo téměř 80 let, přesto existují velmi silné vazby spolků působících nejčastěji v Německu nebo také Rakousku na české území, které jejich předkové opouštěli po roce 1945. Vztah se může projevat různými způsoby, od předávání ústních svědectví formou besed ve školách, publikování knih, rodových kronik, až formou péče o hmotné artefakty v krajině a ve dříve převážně německy mluvících sídlech.

Někde se tato paměť přenesla na místní (české) spolky, zvelebující současnou podobu krajiny a připomínající třeba i zcela smazanou minulost území. V některých případech se jedná o potomky vysídlenců, žijící od zániku původních vesnic v blízké okolí nebo znovu přistěhovavších se do regionu, kteří navazují na odkazy svých předků. Může se také jednat o nové osídlence, kteří si k regionu budují svůj vlastní vztah, ale souběžně s tím chtějí navázat na minulost kraje, do kterého se přistěhovali.

Existují ale i případy, kdy se „paměť krajiny“ vytrácí úplně, zvláště v případech, kdy se stávající obyvatelé odstěhovali do větší vzdálenosti od „původní domoviny“ a naopak na jejich místo se mohli přistěhovat noví osadníci, bez větších vazeb k území. V této kategorii je důležitým faktorem také generační obměna, často několikanásobná, kdy současná generace považuje za svůj kraj nové území a vztah k původnímu území se postupně oslabuje. V těchto případech je navázat na „paměť krajiny“ velmi obtížné, či možná dokonce i nemožné.

III. Cíl práce

Základní výzkumnou otázkou, resp. zkoumaným tématem je hledání paralel, nebo naopak odlišností, mezi přístupy k paměti osídlené krajiny mezi česky a německy mluvícím obyvatelstvem. Zkoumán bude nejen vývoj tohoto vztahu napříč generacemi, zda a v jaké míře se v průběhu téměř 80 let od vysídlení Němců z českého pohraničí paměť jejich dřívější „domoviny“ připomínala a připomíná, ale také forma připomínání – písemné paměti, zaznamenaná ústní svědectví pamětníků, paměti, fotodokumentace, hmotné artefakty v krajině a další – jak to bylo v letech bezprostředně po odsunu vs. dnešní vztahy k území. Předmětem zkoumání nebude pouze vztah krajiny v Sudetech, kde můžeme předpokládat silnější vazby od německy mluvícího obyvatelstva, jako srovnávací paralela bylo pro tento případ zvoleno vysídlení pěti obcí v místech bývalého vojenského újezdu Brdy, vysídlených poprvé v roce 1939, podruhé a naposledy pak v roce 1952. K tomuto území mám rodinné vazby a v rámci dřívějších rešerší jsem měl možnost se s historií regionu podrobněji seznámit.

IV. Současný stav poznání

Historie odsunu německy mluvícího obyvatelstva byla vzhledem ke své stále trvající aktuálnosti, dané například doposud probíhajícími soudními spory o platnost tzv. Benešových dekretů a zabavení majetku německy hovořící šlechtě, velmi podrobně zpracována. Problematice přesunů obyvatelstva, nejen vysídlení Němců v roce 1945 se v letech 2011-2015 (s hlavní výzkumnou částí v letech zabýval projekt NAKI Filosofické fakulty UJEP v Ústí nad Labem, nazývaný „Společenské, kulturní a ideové transfery v historii příhraničního regionu severozápadních a severních Čech a jejich role pro jeho rozvoj a udržitelnost“ . Další příspěvky k tomuto tématu zazněly na odborné konferenci, spolupořádané Univerzitou J. E. Purkyně v Ústí nad Labem k 65. výročí ukončení odsunu Němců v roce 2011 s názvem Migrace, identita a česko-německé vztahy v příhraničí . Dalším cenným zdrojem jsou webové stránky sudetoněmeckých spolků, jako například Sudetoněmecké krajské sdružení v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, z.s., působící v České republice nebo Sudetoněmecký landsmanšaft (Sudetoněmecké krajské sdružení, Sudetendeutsche Landsmannschaft Bundesverband (SL)) , který pořádá různé vzdělávací akce, představující také mladším generacím pohnuté osudy poválečného období (pro zajímavost: v únoru 2024 je pořádán v Bad Kissingen víkendový workshop Wurzeln in Böhmen, něm. Kořeny v Čechách, s podtitulkem „generace dětí a vnoučat vysídlených osob hledajících paměť“ zaměřený na sdílení informací o historii jednotlivých rodin, výměnu kontaktů a společné pátrání v historii jednotlivých rodin nebo celých sídel . V rámci těchto zdrojů je možné se seznámit nejen , ale také s různými vzpomínkovými akcemi nebo besedami, které zástupci spolků a pamětníci-vysídlenci nebo jejich příbuzní pořádají. Jedním z mnoha příkladů, které slouží jako vzorový příklad silného pouta mezi německy mluvícími obyvateli a jejich „domovinou“ je kostel sv. Mořice v Mouřenciu Anníně v jihozápadních

Čechách, obklopeného hřbitovem, kde se dodnes občasně konají českoněmecké bohoslužby, na které přijíždějí vysídlenci nebo jejich příbuzní, kteří taktéž pečují o kříže a hroby jejich předků. Roku 2015 zde vzniklo malé muzeum v prostoru sakristie představující dřívější život v Mouřenci, ještě za německy mluvícího obyvatelstva.

Obrázek 1: Úvodní stránka webu Sudetoněmeckého spolku (zdroj: sudeten.de)

Na území Československa bylo jako vhodný srovnávací příklad zvoleno vysídlování obcí v důsledku vzniku většího počtu vojenských újezdů, konkrétně území vojenského újezdu Brdy (dnes CHKO, vyhlášeno r. 2016), jehož historií vysídlených obcí se do větší podrobnosti doposud nikdo nezabýval. Základní informace lze nalézt v dílech regionálního pamětníka Jana Čáky, z nichž je nejvýznamnější kniha Střední Brdy – krajina neznámá, dalšími informačními zdroji jsou webové stránky zanikle-obce.cz s kartami jednotlivých sídel Padrt, Kolvín, Přední a Zadní Záběhlá, Velcí a Hrachoviště. Dále bylo vycházeno z informací zveřejněných tzv. Svazem vyhnanců z Brd, volným uskupením vysídlenců nebo jejich potomků, kteří se v několika soudních sporech domáhali na počátku 21. století finančních náhrad od státu. Archivní materiály vážící se k jednotlivým zaniklým obcím byly shromážděny v příbramské pobožce Státního oblastního archivu v Praze, kde v současnosti zůstává velká část z nich nezpracovaná, v tomto ohledu se nabízí možnost dalšího výzkumu, aktuálně přesahující rámec této semestrální práce.

V. Postup práce

Základem práce bylo studium a analýza přečtené literatury vážící se k tématu vysídlení a odsunu německy mluvícího obyvatelstva a webové stránky spolku sdružujících původní obyvatele Sudet nebo jejich potomky a další příbuzné. V těchto zdrojích byly vyhledány informace o spolkových aktivitách na území dnešních převážně česky mluvících obcí nebo na území Německa, kde zástupci vybraných spolků dodnes žijí a jejich krátký výčet, především aktivit na území Čech bude zmíněn. Neméně důležitou součástí byly rozhovory s pamětníky nebo jejich příbuznými a různé novinové články publikované v tištěné, a především elektronické podobě.

Pro srovnání byly prostudovány publikované informace o vysídlených

obcí především z bývalého vojenského újezdu Brdy (tedy bez nezpracovaných archivních materiálů uložených v SOkA Příbram), které byly doplněny osobní návštěvou v místech zaniklých sídel, kde bylo provedeno pátrání po hmotných artefaktech – pozůstatcích jednotlivých staveb a dalších objektů (pomníky, kříže a další), které by byly v současnosti udržovány místními samosprávami nebo spolky sdružujícími pamětníky nebo zájemce o historii území.

Na základě získaných informací bylo provedeno hodnocení aktuálního stavu poznání řešené problematiky ve vztahu k dalším faktorům, jejichž hlubší zkoumání by mohlo rozšířit stav poznání a provázat vybrané znaky, jevící se jako společné navzdory regionálním rozdílům. S ohledem na omezený čas v rámci jednosemestrálního úkolu bylo rozhodnuto zvolit cestu představení možnosti řešení tématu semestrální práce v rámci obsáhlejšího zkoumání.

VI. Vlastní řešení

V úvodu představení varianty řešení této problematiky je zapotřebí si uvědomit, jak velké vzorky obyvatel, vytvářejících „paměť krajiny“ nebo spíše „paměť krajiny tvořenou lidmi v ní žijících“, jsou zde srovnávány. Vysídlení německého obyvatelstva po II. světové válce se dotklo více než 2,2 milionu obyvatel, zatímco na příkladu vysídlených obcí v bývalém vojenském újezdu Brdy se jednalo o nižší tisíce osob, Na první pohled se tak může jevit jako velmi výrazný nepoměr srovnávaných počtů.

Je ovšem důležité, vůči které problematice velikost a případnou relevantnost vzorků vztahujeme. Hovoříme-li o kolektivní paměti vážící se k tématu vysídlování jako historické události, mající své místo v učebnicích dějepisu, a která navíc významně ovlivnila podobu osídlení, architektury a vůbec všech aspektů každodenního života v daných územích, pak je vysídlení německy hovořícího obyvatelstva na prvním místě, kdy je tato událost známa naprosté většině obyvatel naší země i Německa, zatímco o vysídlení pěti obcí v Brdech se ví maximálně v regionálním měřítku, případně ve vybraných specializovaných institucích. Budeme-li ovšem hovořit o počtu obyvatel majících vliv na udržování „paměti krajiny“ formou písemných pramenů (například kronik, rodinných archivů a dalších), ústním podáním nebo hmotných artefaktů v krajině, připomínajících jednotlivé stavby, místa a události, nelze již vzorky takto jednoduše porovnat. Nezpochybnitelně může ovlivnit „počet dotčených obyvatel“ intenzitu a délku šíření „paměti krajiny“, neboť vysídlení jedné celé etnické menšiny předpokládá základní udržení paměti na tuto událost po dlouhé generace v tisících, nebo spíše desetitisících rodin na rozdíl od několika menších vesnic, jejichž obyvatele často zůstali s regionem v kontaktu a přesídlili do některých sousedních vesnic nebo měst ve Středočeském nebo Plzeňském kraji.

Obrázek 2: Mapa srovnání počtu osob německé národnosti mezi lety 1930 a 1946 (zdroj: MUNI)

Další možností, jak srovnat „sílu paměti krajiny“ na dvou zvolených srovnávacích příkladech, je počet artefaktů ve vysídlené krajině, které zde zanechali buď přímí pamětníci vysídlení, nebo jejich příbuzní a potomci, kteří tak mohli chtít, klidně i v dobách pozdějších, připomenou osudy svých rodin, a to nejen pro všechny, kteří daným územím z různých důvodů procházejí, aby si uvědomili dřívější podobu krajiny, ale i pro vlastní pocit hrdosti nebo určitá forma patriotismu, že je historie jejich rodiny i pro další generace připomenuta. Nabízí se proto podrobné zmapování jednotlivých objektů v krajině na obou stranách státní hranice (hovoříme-li o pozůstatcích německého osídlení v Česku) nebo na ploše existujících nebo již zaniklých vojenských újezdů

Ze hmotných pramenů lze na území Brd nalézt spíše ojedinělé připomínky, například jednoduché cedule s fotografií některé z usedlostí s krátkým textem, která rodina zde po několik staletí žila. Výjimečně se z období velké „likvidace“ obcí po roce 1952 dochovaly některé hospodářské stavby, jejichž množství bychom však spočítali na prstech jedné ruky, jejich naprostá většina padla jako ideální terče pro vojenskou techniku Československé lidově demokratické armády. V tomto případě se nabízí úvaha, zda s tímto „vojenským využitím“ bylo spojeno i vědomí cíleného výmazu „paměti krajiny“ ze strany komunistického režimu, aby zanikly veškeré stopy po osídlení, které zde existovalo často několik staletí a v budoucnu nemohla být významným způsobem připomínána.

Obrázek 3: Ukázka jednoduché paměťové cedule v zaniklé obci Kolvín (zdroj: GreenMind.cz)

Pro udržení a předávání „paměti krajiny“ nebo spíše „paměti lidí v této krajině žijících“ je také zásadní vzdálenost, do které byly vysídlení z obou srovnávaných příkladů přesunuti. Zatímco u většiny obyvatel „zaniklých brdských obcí“ se jednalo spíše o desítky kilometrů (samozřejmě je zapotřebí zohlednit výjimky, kdy se obyvatelé mohli stěhovat za svými příbuznými do jiných částí republiky), u německy hovořícího obyvatelstva se často mohlo jednat o vyšší desítky nebo stovky kilometrů, zvláště vezmeme-li na vědomí obyvatelé z míst v dnešním Moravskoslezském kraji, kteří se s ohledem na obnovení Polska a jeho umístění do nových poválečných hranic museli přesídlit na mnohem větší vzdálenost.

V tomto případě (a v návaznosti na všechny argumenty představené výše) by se nabízelo připravit dotazníkové šetření, které by podrobně analyzovalo jednotlivé faktory tvořící „paměť krajiny“, ze kterých by následně bylo možné určit „sílu“ nebo spíše „intenzitu“ této paměti. Nabízí se úvaha, že vzdálenost, na kterou německy hovořící vysídlení nebo jejich potomci dnes žijí od své domoviny, může být vykompenzována „sílou“ paměti, která je navíc umocněna množstvím spolků, ve kterých se vysídlení sdružují, a jejich mnoha aktivitami. Tím se povědomí o historii daných rodin a o prostředí, ve kterém se dříve několik staletí žilo může automaticky udržovat. V případě německy hovořícího obyvatelstva zde ale velkou měrou sehrávají různé vzpomínkové akce, které sudetoněmecké spolky nebo jiná společenství vysídlenců každoročně pořádají na českém území, díky čemuž i po téměř 80 letech od odsunu zůstávají vazby na tyto krajiny stále velmi silné.

Protiargumentem pro volbu dotazníkového šetření ovšem může být velikost analyzovaného vzorku, ze kterého by mohl vzniknout relevantní výsledek a následné srovnání. Pro zpracování případného šetření je tak důležitá spolupráce se sociology, kteří mohou připravit odborně zaměřený dotazník, který by na přiměřeně velkém vzorku představil vzorek vhodný pro srovnávání (s ohledem, že v případě „zaniklých brdských obcí“ se jedná o vyšší stovky nebo nižší tisíce osob, které by bylo velmi obtížné srovnat se statisíci vzorků z bývalých Sudet). Další nevýhodou dotazníku pak může být nutnost konkrétně formulovaných odpovědí, které by bylo možné konkrétně srovnat jednak čistě na vzorku německy hovořících vysídlenců, ve druhém stupni pak s vysídlení ze „zaniklých

brdských obcí". Pro zkoumání síly paměti je však důležitá také citová složka věci, pro kterou jsou nejvhodnější otevřené odpovědi, jejichž vyhodnocení a možné shrnutí je však možné pouze při určité velikosti vzorku, který by se v případě strany německy hovořících vysídlenců mohl jevit jako problematický faktor.

V neposlední řadě je pak možné udržovat povědomí o historii daných osad, obcí nebo jednotlivých rodin formou digitalizace pramenů uchovávaných regionálními archivy. Aktuálně zůstává, v případě zaniklých obcí v Brdech, řada archiválií nezpracována, především kvůli malému zájmu badatelů, kteří by historii tohoto regionu zkoumali – v případě archivních pramenů vážících se k německému osídlení Sudet lze předpokládat, že byla velká část archiválií minimálně zpracována a roztříděna, případně i zdigitalizována pro vzdálený přístup. Faktorem, který tento přístup rozhodně podpořil, byl velký zájem o toto období česko-německých dějin, které zůstává dodnes na předních místech pro mnoho historiků. Na digitalizaci jednotlivých pramenů pak může navázat, při využití rozšířené nebo virtuální reality, digitální připomínka dřívější podoby dotčených území, a to ve formě pro návštěvníky krajiny v místě samém, nebo pro badatele či další zájemce přímo z jejich domovů či pracovišť, kteří by si tak mohli vzdáleně procházet zkoumané území a třeba si i lépe zorganizovat svou badatelskou nebo jinou činnost.

VII. Výsledky

Rešerše a úvahy provedené v rámci semestrální práce potvrdily velké rozdíly v míře a úrovni zpracování „paměti krajiny“ mezi územím s vysídleným německy mluvícím obyvatelstvem vs. územím zaniklých obcí ve vojenských újezdech, v tomto případě konkrétně bývalém vojenském újezdu Brdy. Cílem práce proto nebylo, ani z důvodu omezených časových možností, provádět podrobnou rešerši a srovnávání míry zachování „paměti krajiny“ a její síly s odstupem několika desítek let, ale představit různé možnosti, jakým způsobem by bylo možné výzkum v této problematice posouvat dále a jaké výsledky lze při zvolení nabízených postupů očekávat.

Ačkoliv dnes žijeme v době, kdy už si zánik celých sídel téměř nedovedeme představit, minulost nám ukazuje, že se jednalo o historicky existující fenomén, proměňovaly se pouze důvody, které k opouštění sídel v krajině, ať už dobrovolnému nebo nucenému, vedly. Zatímco v minulých staletí byly hlavním důvodem především válečné konflikty nebo obchodní důvody (ve smyslu například situování města mimo obchodní stezky), novodobý zánik sídel je spojován především s ekonomickými důvody, kdy musely obce a osady ustoupit hnědouhelné těžbě, vodním nádržím nebo vzniku pohraničního pásma či vojenských újezdů.

Seminární práce si i proto kladla za cíl poukázat na stránku „paměti krajiny“, kdy s likvidací sídel není spojena pouze demolice jednotlivých staveb, ale především velké množství různorodých lidských osudů, které se k danému území váží často i několik staletí. Jejich vnímání pak může být umocněno různými historickými událostmi, které se daných míst nebo příslušného etnika dotýkají.

VIII. Závěrečná diskuse

V rámci semestrální práce byly představeny možnosti přístupů k porovnání „paměti krajiny“ nebo spíše „paměti osob v krajině dříve nebo nyní žijících“. Jedná se o velmi obsáhlou a náročnou problematiku, přesahující rámec jednosemestrálního výzkumu, která se navíc kromě oblasti památkové

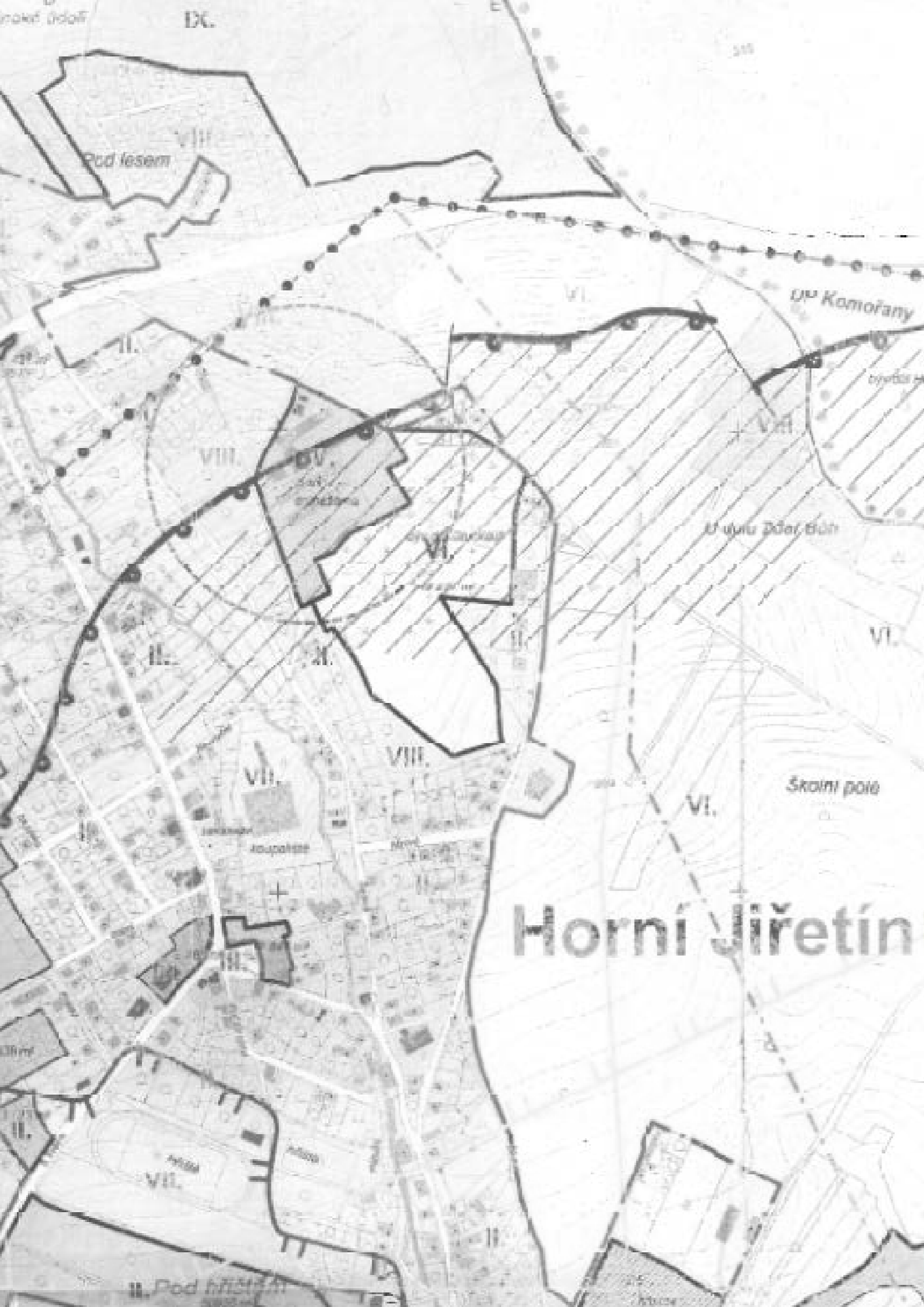
péče dotýká velkou měrou sociologie a demografie. Dalšími kroky by tak mělo být navázání mezioborové spolupráce s příslušnými vědeckými pracovišti, které již v minulosti publikovaly některé dílčí výstupy z projektů zařazených do programu NAKI nebo jiných národních či mezinárodních projektů.

Za velmi důležitý prvek je pak nutno považovat rozhovory s vysídlenci nebo jejich příbuznými, kteří jsou společně s hmotnými artefakty v krajině a písemnými prameny nejdůležitějšími nositeli „paměti krajiny“. Z časových důvodů je bohužel nebylo možné začlenit do této semestrální práce, která byla i z tohoto důvodu koncipována více teoreticky a vzala si za cíl představit varianty, jakým způsobem by bylo možné k problematice dále přistupovat.

Samostatnou složkou výzkumu by pak bylo provedení dotazníkového šetření na vzorcích německy mluvícího vysídleného obyvatelstva a pro srovnání s tímto vzorkem pamětníky vysídlených obcí na území dnešní CHKO Brdy nebo jejich příbuzných (v případě malého vzorku se nabízí volba jiného vojenského újezdu, který byl vysídlením také dotčen významnější měrou – například vojenský újezd Boletice: vysídleno 50 obcí a osad nebo vojenský újezd Libavá, kde zaniklo přes 24 obcí).

X. Zdroje

- a. Knižní zdroje
 - ČÁKA, Jan. Střední Brdy - krajina neznámá. Praha: Mladá fronta, 1998. ISBN 80-204-0752-9.
- b. Internetové zdroje
 - Mapa vyhnání Němců z Československa - EM MUNI. [online]. [cit. 22.01.2024]. Dostupné z: https://www.em.muni.cz/images/stories/2015/05_kveten/vyhnnani_hd.png.
 - Mnozí plakali celou noc. Před 75 lety začaly transporty Němců z Československa | Paměť národa. [online]. [cit. 22.01.2024]. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/magazin/stalo-se/mnozi-plakali-celou-noc-pred-75-lety-zacaly-transporty-nemcu-z-ceskoslovenska>.
 - Odsun Němců z Československa 65 let poté - sborník z konference | MZV ČR. [online]. [cit. 22.01.2024]. Dostupné z: https://mzv.gov.cz/file/1026995/Odsun_sbormik_text.pdf.
 - Společenské, kulturní a ideové transfery v historii příhraničního regionu severozápadních a severních Čech a jejich role pro jeho rozvoj a udržitelnost - FF UJEP - NAKI TRANSFERY. [online]. [cit. 22.01.2024]. Dostupné z: <http://naki-transfery.ff.ujep.cz/>.
 - Sudetendeutsche Landsmannschaft Bundesverband e. V. [online]. [cit. 22.01.2024]. Dostupné z: <https://www.sudeten.de/>.
 - Sudetoněmecký landsmanschaft - Novinky.cz. [online]. [cit. 22.01.2024]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/tag/sudetonemecky-landsmansaft-54772>.
 - Wurzeln in Böhmen - Sudetendeutsche Landsmannschaft Bundesverband e. V. [online]. [cit. 22.01.2024]. Dostupné z: <https://www.sudeten.de/veranstaltungen/wurzeln-in-boehmen-die-kinder-und-enkelgeneration-der-heimatvertriebenen-auf-der-suche-nach-erinnerung>.
 - Zaniklé obce v Brdech | GreenMind.cz. [online]. [cit. 22.01.2024]. Dostupné z: <https://www.greenmind.cz/zanikle-obce-brdech/>.
- c. Fotografie a obrazové materiály
 - Není-li níže u jednotlivých fotografií uvedeno jinak, pocházejí veškeré fotografie v této práci ze soukromého archivu autora semestrální práce (pořizeno XXX).
 - Obrázek 1: Sudetendeutsche Landsmannschaft Bundesverband e. V. [online]. [cit. 22.01.2024]. Dostupné z: <https://www.sudeten.de/>.
 - Obrázek 2: Mapa vyhnání Němců z Československa - EM MUNI. [online]. [cit. 22.01.2024]. Dostupné z: https://www.em.muni.cz/images/stories/2015/05_kveten/vyhnnani_hd.png.
 - Obrázek 3: Zaniklé obce v Brdech | GreenMind.cz. [online]. [cit. 22.01.2024]. Dostupné z: <https://www.greenmind.cz/zanikle-obce-brdech/>.

Horní Jiřetín

| C2 |

**SEMESTRÁLNÍ PRÁCE - ÚP1 -
ZÁMEK JEZEŘÍ A JEHO OKOLÍ**

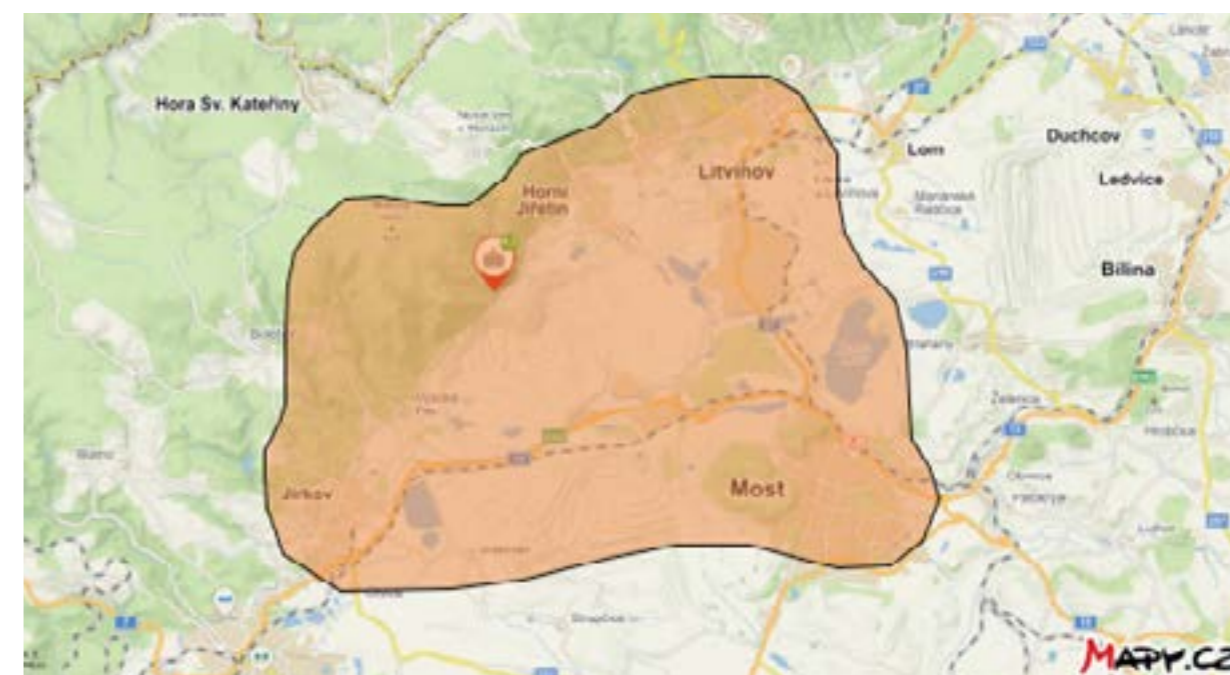
2/ Semestrální práce - Územní plánování I

- Autor práce: Bc. Mario Barra
- Důvod a účel: Semestrální práce pro předmět ÚP1 na FA ČVUT v Praze
- Rok vzniku: prosinec 2022
- Řešené území: zámek Jezeří a velkolom ČSA
- Vedoucí práce: prof. Ing. arch. Karel Maier, PhD.

1. Cíl semestrální práce

Cílem této semestrální práce je rozebrat současný stav území v okolí zámku Jezeří, které je z velké části tvořeno velkolomem ČSA, z hlediska územního plánování, současných platných Zásad územního rozvoje Ústeckého kraje, Územně analytických podkladů ÚK a dotčených obcí s rozšířenou působností (dále jen „dotčené ORP“), které se nacházejí na posuzovaném území (ORP Most, Litvínov a Chomutov) a představit také vybraná fakta vyplývající z platných územních plánů obcí, na které má existence velkolomu ČSA vliv.

Druhá část práce se zaměřuje na budoucí vývoj lokality, resp. regionu v mezích územního plánování, reflektuje již schválené (a případně i prováděné) záměry územního rozvoje oblasti a nastiňuje další možné směry pro udržitelný rozvoj území.

Obrázek 1: Orientační vymezení posuzovaného území – zámek Jezeří a okolí (zdroj: Mapy.cz)

2. Stručný historický přehled analyzované lokality

Území, na němž dnes zabírá velkou část velkolom ČSA, prošlo především ve 20. století zásadním vývojem, který zcela přetvořil tvář krajiny, jak ji znaly po mnoho staletí předchozí generace. Povrchová těžba hnědého uhlí vymazala ze zemského povrchu 7 obcí (Albrechtice, Komořany, Ervěnice, Dřínov, Jezeří, Kundratice, Podhůří) a vymínila si přeložení páteřní silnice č. 1/13 spojující Litvínov a Chomutov, železniční tratě Ústí nad Labem – Chomutov či několika vodotečí. Existovalo zde též jedno z nejcennějších arboret, uchovávajících cenné exotické druhy dřevin, které zde byly vysazeny v průběhu 17. a 18. století za vlády Lobkoviců.

Nejen zmiňované prvky, ale i mnoho dalších objektů veřejného zájmu však ve 2. polovině 20. století nuceně ustoupilo rozšiřování povrchové těžby uhlí, která se v současné době dostává na limity stanovené vládou ČR dne 19. října 2015 a postupně je utlumována. Celé území je tedy velkou výzvou pro postupnou rekultivaci a navrácení života do území, jakožto i propojení s existujícími obcemi a jejich infrastrukturou.

3. Aktuální stav poznání lokality – stručná S.W.O.T. analýza

Pro zhodnocení současného stavu z hlediska principů územního plánování a nastínění budoucího vývoje regionu je důležité zpracování stručné S.W.O.T. analýzy, která poukáže na současné klady a zápory území, jakož i na rizika či příležitosti budoucího vývoje. Podnět k této analýze lze nalézt i ve stavebním zákoně, který mezi základní cíle územního plánování zařazuje tvorbu předpokladů pro výstavbu, udržitelný rozvoj území a také například vyvážený vztah podmínek pro životní prostředí a hospodářský rozvoj. Pro stanovení těchto cílů je také důležité „zjišťování a posuzování stavu území, jeho přírodní, kulturní a civilizační hodnoty“ nebo potřeba „určovat nutné asanační, rekonstrukční a rekultivační zásahy do území“. Níže uvedená S.W.O.T. analýza tedy „vychází především ze zjištěného stavu území a jeho hodnot“ a „uplatňuje poznatky zejména z oborů architektury, urbanismu, územního plánování a památkové péče“, proto je každý z bodů pro přehlednost ještě kategorizován. Ve druhé části práce budou nastíněny vize možných náprav existujících chyb, případně vylepšení stavu v návaznosti na rekultivaci krajiny po ukončení těžby ve velkolomu ČSA.

a. Strengths (Silné stránky)

- Zachovalý objekt SZ Jezeří, „perly Krušných hor“ a jeho návštěvnost, jedna z nejvyšších v kraji (památková péče, cestovní ruch)
- Nedotčená příroda střední pohraniční části Krušných hor, částečně zachovalé cenné arboretum pod zámek Jezeří (životní prostředí, ochrana přírody, památková péče)
- Neprolomené těžební limity na velkolomu ČSA (životní prostředí)
- Existence turistických tras a cyklotrasy v posuzované oblasti (cestovní ruch)
- Dochované mapové podklady historické silniční infrastruktury, zbývající dopravní stavby (např. bývalé budovy nádraží) (dopravní infrastruktura)
- Zpracovaná studie dopadů ukončení těžby lomu ČSA, vize obnovy – např. studentské práce ČVUT ještě před ukončením těžby (občanská vybavenost, politika zaměstnanosti)

b. Weaknesses (Slabé stránky)

- Špatné dopravní spojení v lokalitě, důraz na individuální automobilovou dopravu, omezené možnosti parkování, lokální nedostatky infrastruktury (např. nejbližší zastávka autobusu pro zámek Jezeří v osadě Černice, tj. 3,6 km daleko) (občanská vybavenost, dopravní infrastruktura)
- Omezené možnosti čerpání pitné a užitkové vody, nákladnost vybudování nových soustav infrastruktury – vodovody atp. (technická infrastruktura)
- Masivní poškození objektu SZ Jezeří – nutnost významných investic, omezené možnosti financování bez zapojení evropských fondů (památková péče)
- Nedostatečná kvalita půdy po procesu těžby pro případné zemědělské aktivity, potřeba delšího časového intervalu na rekultivaci (životní prostředí, přírodní podmínky)
- Malý počet přírodních oblastí s chráněným statutem, zdroje územního plánování

zaměřeny spíše na rekultivaci zničené krajiny než na ochranu některých zachovalých oblastí (ochrana životního prostředí, přírodní podmínky)

- Pokles návštěvnosti SZ Jezeří po zrušení turisticky atraktivní expozice „strašidel“ a v důsledku vládních omezení během pandemie COVID-19 (památková péče)

c. Opportunities (Příležitosti)

- Rekultivace okolní krajiny, vč. samovolné formy (životní prostředí)
- Obnova SZ Jezeří, jeho okolí a unikátního cenného arboreta vč. využití fondů EU (v jednání) (památková péče a ochrana přírody)
- Rozvoj infrastruktury veřejné přepravy a napojení na páteřní dopravní tahy regionu, využití zachovalých prvků železniční trati Litvínov – Jirkov (dopravní infrastruktura)
- Další rozvoj turismu v méně navštěvovaném regionu ČR (Ústecký kraj) v návaznosti na vznik nových rekreačních ploch (cestovní ruch)
- Otázka zaměstnanosti po ukončení těžby ve velkolomu ČSA, nutnost vytvoření nových pracovních pozic, přeshraniční spolupráce mezi Českou republikou a Spolkovou republikou Německo (občanská vybavenost, politika zaměstnanosti)

d. Threats (Hrozby)

- Stále aktivní těžba – riziko geologických nestabilit a omezení pohybu osob, vliv na statiku existujících objektů (technická infrastruktura)
- Masivní poškození objektu SZ Jezeří – nutnost významných investic, omezené možnosti financování bez zapojení evropských fondů (památková péče)
- Nárůst inflace v důsledku aktuální geopolitické situace – financování obnovy krajiny a zámku Jezeří (životní prostředí, občanská vybavenost)
- Vývoj energetické politiky ČR – termín ukončení těžby hnědého uhlí v oblasti – riziko rozšíření dolu a vliv na existující obce (průmyslová činnost, životní prostředí)
- Dlouhé časové intervaly nutné pro obnovu krajiny, absence plánů na rekultivaci ještě před ukončením těžby – riziko jiného (např. průmyslového) využití území (životní prostředí)
- Zhoršené podmínky pro zemědělskou činnost v důsledku intenzivní těžby v minulosti (životní prostředí)
- V případě vytvoření velkého jezera (podobné např. jezeru Most) – otázka využití masivní vodní plochy (občanská vybavenost)

4. Aktuální tendence územního plánování v lokalitě

a. Všeobecné informace

Oblasti velkolomu ČSA a obcí s ním sousedících se podrobně věnuje 3. kapitola ZÚR Ústeckého kraje, zaměřena na specifickou oblast SOB5 Mostecko, která je dále dělena na oblast ORP Bílina, Litvínov a Most. Podklady se v tomto případě odvolávají především na usnesení vlády ČR č.331/1991 a č.444/1991, včetně usnesení vlády ČR č. 827/2015, která stanovila limity těžby uhlí a postup rekultivace krajiny. Důraz je kladen především na „rekultivaci a revitalizaci v dohledném časovém horizontu“ a vyčlenění ploch pro ochranu a zachování biodiverzity.

b. Životní prostředí

Vydané zásady územního rozvoje, platné pro celé území Ústeckého kraje, se ve vztahu k oblasti negativně dotčené povrchovou těžbou hnědého uhlí věnují

především snahou o ozdravení, resp. markantně viditelného zlepšení životního prostředí. Dosavadní přístup se v oblasti velkolomu ČSA projevil vzhledem ke stále aktivní těžbě na většině území lomu především ponecháním území západně od silnice II/27 spojující Most a Litvínov (tzv. Kopistská výsypka) pro samovolnou rekultivaci, zbývající část lomu nebyla doposud těmito snahami vzhledem ke stále aktivní, byť utlumované těžbě dotčena.

Z hlediska životního prostředí se nejvýrazněji projevuje aktuálně vedení vodních toků, k jejichž přetrasování došlo při rozšiřování povrchové těžby ve 2. polovině 20. století a v současnosti se nedostatek pitné/užitkové vody projevuje nejen na zámku Jezeří, kterému bude v práci věnována samostatná část, ale i v obcích především na severním okraji velkolomu ČSA. Zásady územního rozvoje pro specifickou oblast SOB5 Mostecko výslovně hovoří o důležitosti „Obnovit přirozený tok řeky Bíliny v zatrubněném úseku při Ervěnickém koridoru a další úseky vodních toků, které byly v minulosti v souvislosti s těžbou uhlí, rozvojem výroby, nebo urbanizačním procesem necitlivě upravené.“

Územně analytické podklady ORP Litvínov řadí mezi nejcennější složky ochrany přírody národní přírodní rezervaci Jezerka (severně od lomu), která vzešla z původní uzavřené lobkowiczské obory a uchovávající původní krušnohorský bukový porost bez lidských zásahů. Žádná nadstandardně chráněná lokalita se dle ÚAP ORP Litvínov ani Geoportálu Ústeckého kraje v oblasti nevyskytuje, což rozhodně negativně přispívá k zániku přírodního bohatství Krušných hor.

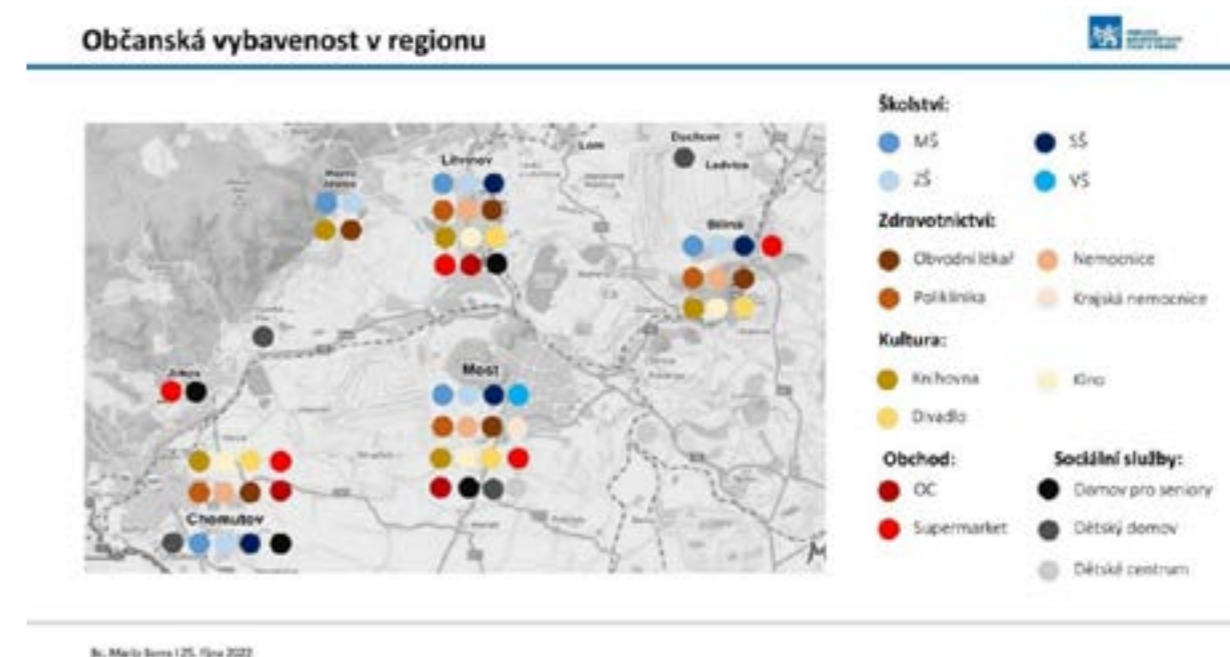
c. Dopravní infrastruktura

Silniční infrastruktura po většině obvodu velkolomu ČSA se řadí mezi méně využívané komunikace v rámci Ústeckého kraje, jejichž intenzita dle Územně analytických podkladů dosahuje 501-1000 (resp. 3001-5000 (spojnice Mostu a Litvínova) vozidel/24 hodin. Výjimkou je silnice I/13 Karlovy Vary-Liberec (resp. Chomutov-Most pro účely této práce), kterou denně využije 15001-25000 vozidel. Síť zastávek veřejné dopravy, především té autobusové, je v analyzovaném regionu dostatečná. Samostatně lze rozporovat dostatečnou intenzitu spojů, omezujících především cestování návštěvníků na zámek Jezeří (pro příjezd na památkový objekt je při cestě např. z Prahy reálně možné využít pouze 1 nebo 2 spoje) a je tak omezen další rozvoj cestovního ruchu v lokalitě – to uvádí i ÚAP ÚK. Velkým problémem je nedostatek parkovacích míst v obcích na severním a severovýchodním okraji lomu, který bude muset být řešen v návaznosti na další rozvoj zámku Jezeří a jeho okolí (viz 5. kapitola, odst. b) práce).

Dle ÚAP ORP Litvínov je „Potenciál železnice těmito tratěmi (pozn. Litvínov-Teplice a Most-Moldava) v území prakticky vyčerpán vzhledem k terénním podmínkám i charakteru pánevní krajiny“. V historických mapách lze spatřit ještě trať Ústí nad Labem-Chomutov, která zajišťovala spojení obcí na úpatí Krušných Hor, jejíž obnovení by mohlo částečně připomenout podobu zaniklé krajiny a nově vytvořená dopravní spojení by určitou měrou přispěla ke zlepšení propojení obcí na území ORP Litvínov a ORP Chomutov, stejně jako zámku Jezeří a jeho napojení na regionální dopravní infrastrukturu (v současnosti je zámek přístupný automobilem, pěší chůzí nebo na kole, v případě výletu z Prahy nebo Ústí nad Labem lze na jednodenní výlet využít prakticky jen 1 nebo max. 2 spoje).

d. Občanská vybavenost

Stěžejní kapitolou pro úspěšný rozvoj území je kvalitní a dostatečně dostupná územní vybavenost. V rámci semestrální práce jsem se zaměřil především na 4 nejdůležitější skupiny – školské stavby, zdravotnické stavby, kulturní stavby a nákupní střediska, resp. sociální zařízení.

Obrázek 2: Občanská vybavenost v okolí velkolomu ČSA (zdroj: ateliérové analýzy)

Na základě analýzy lokality, realizované v ateliéru GIRSA, se zaměřením na občanskou vybavenost obcí a měst v okolí velkolomu ČSA vyplývá, že většina ze základních služeb pro osoby s trvalým pobytem v regionu se nachází v dostatečné dojezdové vzdálenosti, základní služby (praktický lékař, potraviny nebo knihovna) se pak vyskytují téměř v každé obci.

Dle Územně analytických podkladů Ústeckého kraje byly obce s rozšířenou působností zařazeny do 4 kategorií sídelní infrastruktury při posuzování z hlediska dostupnosti správních center, koncentrace obyvatelstva, nezaměstnanosti nebo velikosti obce – OPR Chomutov byla zařazena do I., ORP Most do II., ORP Litvínov III. kategorie.

e. Zámek Jezeří a jeho role v území – současný stav

Zámek Jezeří se nachází jihozápadně od města Horní Jiřetín na samém okraji velkolomu. V současnosti je společně s torzy arboreta pod ním jedinou památkou na vrcholnou barokně-klasicistní lobkowiczskou krajinu. Jeho izolovanou polohu lze na jednu stranu považovat za velkou turistickou atrakci, která však nemůže být bez navazující infrastruktury (ubytovací zařízení, stravovací provozy, dobrá dopravní obslužnost – a to vše v přijatelné vzdálenosti) dlouhodobě udržitelná.

Stavebně-technický stav zámku je velice špatný, poznamenaný negativní správou v době protektorátu i období komunismu. Památkové zásahy po roce 1991 se soustředily především na objekt zámku a bezprostředně navazující zázemí s cílem konzervace a postupné obnovy. V posledních letech se správa zámku potýká především s nedostatkem pitné vody s ohledem na přetrasování vodotečí a vliv nedaleké povrchové těžby. Neperspektivní je též umístění parkovacích ploch a jejich vzdálenost od vstupní brány zámku.

Obrázek 3: Pohled na zámek Jezeří a velkolom ČSA z vyhlídky nad zámekem (zdroj: autor)

5. Vize budoucího rozvoje

a. Příklad úspěšné rekultivace

Z oblasti úspěšných rekultivací postindustriálních krajin, v minulosti dotčených těžbou hnědého uhlí, bych uvedl především příklad Emscher parku v Porúří, kde byl v 90. letech realizována mezinárodní stavební výstava IBA Emscher Park, čímž úspěšně proběhla ekologická a ekonomická obnova regionu a město Essen, resp. celý region byl v roce 2010 jedním z Evropských hlavních měst kultury.

Obrázek 4: Mapa Emscher parku (Severní Porýní-Vestfálsko) (zdroj: Green4Grey.be)

Stejný přístup (tj. včetně rozdělení na celkovou koncepci, regionální plány a místní projekty) se nabízí aplikovat i na, územně menší, oblast velkolomu ČSA pro nadcházející dekády. Do úvah je nutné zahrnout také ekonomickou situaci

Ústeckého kraje, která je horší ve srovnání s Emscher parkem, resp. Severním Porýním-Vestfálskem, a velký důraz bude muset být kladen na ekonomickou udržitelnost projektu pro jeho úspěšné dokončení.

Při inspiraci Emscher parkem je ovšem důležité doplnit fakt, že zatímco německá realizace byla zaměřena kromě obnovy také na nové využití opuštěných průmyslových areálů (plynojemy, výrobní areály, těžební zařízení), oblast velkolomu ČSA je na tyto prvky poměrně chudá. Mezi jednotky objektů zde dochovaných do současnosti se řadí již několik let nevyužívané obří rypadlo hnědého uhlí (Korečkový bagr RK 5000), u kterého existoval návrh pedagogů a studentů ČVUT v Praze na prohlášení stroje za kulturní památku, čímž by došlo k jeho zachování a rypadlo by se stalo turistickou atrakcí připomínající budoucím generacím temnou minulost regionu. Ministerstvo kultury ČR se jej však po posouzení rozhodlo kulturní památkou ČR neprohlásit, čímž v horizontu několika let dojde k jeho rozebrání.

b. Návrhy projektů pro využívání území a rozvoj cestovního ruchu

Inspirujeme-li se projektem IBA pro Emscher park a budeme-li chtít aplikovat podobný přístup pro velkolom ČSA, mělo by se tak stát pouze na určité části území, a to pro zachování určité diverzity ve využití regionu, stejně jako tomu bylo již v 19. století. Z minulosti, především na jihovýchodním okraji lomu nedaleko města Most, již máme poměrně pozitivní zkušenosti s přirozenou rekultivací krajiny, která je odborníky považována za nejlepší formu obnovy průmyslově zasažené krajiny. Na níže vloženém výřezu z Císařských otisků stabilního katastru z roku 1842 vidíme, že okolí dnes neexistujících obcí bylo kromě polí tvořeno také porosty hustší vegetace, která by se do krajiny znovu vrátila procesem přirozené rekultivace. Tento princip by se měl aplikovat především na místa nejvíce postižená těžbou (dle posudků geologů), jejichž rekultivace bude časově nejnáročnější a u nichž není možné v současnosti aplikovat konkrétní úvahy (kvůli předem neznámé finální podobě krajiny).

Obrázek 5: Výřez z otisků stabilního katastru – Albrechtice u Mostu (zdroj: Archiv ČÚZK)

Část území velkolomu by bylo vhodné využít k rekreačním účelům, podobně jako nedaleké jezero Most. Vodní plocha (podobné) velikosti může být

využívána nejen pro sportovní aktivity, ale její využití se nabízí i v oblasti krizového managementu – v této souvislosti připomenu roli jezera Most při hašení požárů v Českém Švýcarsku v létě 2022. Rozvoj turistického ruchu v regionu též podporuje poloha území na úpatí Krušných hor, které tak nabízejí vhodný protipól k rekreaci „u vody“ a nabízejí různé varianty pěších i cyklistických výletů, a to na obou stranách státní hranice (české i saské straně).

Turistická infrastruktura z hlediska pokrytí návštěvníckými centry je po obvodu velkolomu ČSA podle analýz dostatečná, a to až na oblast na severozápadním okraji – tedy pod zámek Jezeří. Přitom se jedná o jednu z historicky nejzajímavějších oblastí (množství kulturních památek, barokní/klasicistní arboretum), kde by mohlo vzniknout návštěvnícké centrum se zázemím (informační centrum, občerstvení – bistro/restaurace a ubytování – pension/apartmány), které by tak poskytovalo zázemí pro delší pobyty a zároveň představovalo minulost, současnost i budoucnost lokality.

Občanská vybavenost v regionu

Il. Marek Baraňák, fotozobraz 2022

Obrázek 6: Analýza pokrytí informačními centry kolem velkolomu ČSA (zdroj: ateliérové analýzy)

V souvislosti s postupným útlumem těžby na velkolomu ČSA je nutné se zabývat také otázkou zaměstnanosti v regionu a poskytnout pracovní uplatnění osobám dříve zaměstnaným v těžbařském sektoru. Úvahy o přesunutí všech těchto osob do terciéru (cestovní ruch a další zaměření) je nutno označit za utopické, neboť se celkově jedná o dlouhodobě orientovaný průmyslový region. Část území by proto bylo vhodné využít i pro průmyslové činnosti, které by ovšem byly v odpovídajících mezích citlivé k rekultivované krajině a neměly na přírodu negativní vliv jako existující rafinérie v aglomeraci Most-Litvínov. Nabízí se též možnost zapojit část bývalých zaměstnanců povrchových dolů do probíhající rekultivace, která si téměř jistě vyžádá zapojení velkého množství pracovní síly, ať už se bude jednat o obnovu krajiny se zaměřením na zemědělství, cestovní ruch nebo průmyslové využití.

Zemědělské využití oblasti je nutno posoudit v širším spektru především s ohledem na několik desítek let probíhající těžbu, která v místech velkolomu ČSA probíhala. Prokáže-li se jejich vhodnost pro zemědělské využití, nabízí se zde rekultivace podobná systému vzniku poldrů v oblasti Nizozemí, kde byly na místa budoucí obdělávané půdy po vysušení do bahna vysazovány rákosy. Po dvouletém

období dojde k jejich vypálení, čímž se do půdy dostávají cenné živiny a příslušné území je využíváno jako pastviny. Druhým zemědělským využitím může být klasické pěstování plodin, které může nastat až po dostatečném „udusání“ zeminy zvířaty na pastvě a následné vysazení prvních, na pěstování nepříliš náročných plodin, které tak otestují rekultivovanou půdu.

Pro rozvoj turistického ruchu se též nabízí možnost připomínky zaniklých obcí (Albrechtice, Komořany, Ervěnice, Dřínov, Jezeří, Kundratice, Podhůří) například formou virtuální reality, která by návštěvníkům všech věkových kategorií prostřednictvím historických fotografií i 3D modelům představovala podobu krajiny až do 3. čtvrtiny 20. století. Lákadlem pro mladší návštěvníky by pak mohlo být propojení nejvýznamnějších turistických cílů důlním vláčkem, který je dnes návštěvníckou atrakcí v různých centrech zaměřených na industriální dědictví – např. Hornické muzeum Příbram. Vláček by také citlivou formou i v budoucnosti připomínal na těžební minulost regionu a zároveň by se tak omezila individuální automobilová doprava v lokalitě, což by mělo pozitivní vliv na přírodní obnovu lokality.

c. Zámek Jezeří a jeho role v území – navrhovaný budoucí stav

Jedním z nejvýznamnějších staveb v regionu je státní zámek Jezeří, o jehož historii a současném stavu již bylo pojednáno v předchozích částech této práce. Pro úvahy o budoucím rozvoji celého území je důležité do nich zahrnout i tuto pamětihodnost, která byla nařízením vlády České republiky č. 400/2022 Sb. prohlášena za národní kulturní památku k 1. červenci 2023. Kromě možností využití zámku pro specificky zaměřené aktivity, o nichž hovoří následující část práce, by mělo být vzato v potaz také zapojení památkového objektu do „běžného“ života celého regionu, aby tak mohl sloužit zdejšími obyvatelům, nikoliv např. účastníkům hudebních kurzů z celé ČR nebo ze zahraničí (viz podkapitola iii oddílu c.).

Zásadním problémem bude v tomto případě izolovaná pozice zámku ve vzdálenosti min. 4 km od nejbližšího trvale obydleného sídla. Bohužel nelze použít precedens v podobě historických map (například císařských otisků stabilního katastru) dokládajících existenci osídlení přímo pod zámek (osady Jezeří a Albrechtice u Mostu), neboť pozice památkového objektu měla vždy působit majestátním dojmem a tvořit krajinný orientační bod – také v minulosti byl zámek výrazným solitérem, ačkoliv byla blízkost lidských sídel o polovinu menší. Případnému obnovení osídlení v bezprostřední blízkosti zámku dnes brání neutěšený stav krajiny doplněný o geologicky nestabilní podloží (osídlení by tak bylo možné až v delším časovém horizontu po provedení rekultivace alespoň části území a geologické asanaci), dále ovšem dosti čerstvé prohlášení národní kulturní památkou, které může být spojeno s případným vyhlášením ochranného pásma pro zachování jedinečné pozice a krajinné kompozice stavby; nebo v neposlední řadě otázka zásobování vodou, která v současnosti neumožňuje významný rozvoj osídlení v okolí zámku.

Všechny výše zmiňované argumenty hovoří spíše pro zachování solitérní úlohy zámku Jezeří v krajině, pro běžný život obyvatel by jej bylo možné využívat například jako sídlo základní umělecké školy (a navázat tak na bohatou hudební minulost památky a působení velikánů jako Josepha Haydna nebo Ludwiga van Beethovena), případně část objektu poskytnout jako skautskou „klubovnu“ či zázemí turistického oddílu. Využití jako sídlo ZUŠ ovšem naráží na limity v

individuální dostupnosti památky z okolních sídel (a je spojeno s případným rozšířením sítě veřejné dopravy a řešením kapacit parkování automobilů), zatímco sídlo turistického oddílu nebo skautské organizace by mohlo navázat na stávající podmínky a nezatížit krajin dalším rozvojem dopravní sítě a přispět ke zlepšení životního prostředí.

i. Varianta „Zpřístupněný památkový objekt Jezeří“

Mezi základní varianty, jak by mohl být zámek Jezeří po své celkové obnově i obnově okolí využíván, je jeho zpřístupnění návštěvníkům stylem „klasických prohlídek“ interiérů s různým zaměřením podle jednotlivých vývojových etap historie zámku. Toto řešení lze považovat za organizačně jednoduché pro správu zámku (je zaměstnán určitý počet průvodců s předem danou pracovní dobou a rozpisem prohlídek, na které si veřejnost může zakoupit vstupenky), nedává však zámku jakousi „přidanou hodnotu“ oproti jiným památkovým objektům v regionu (pomineme-li bohatou historii stavby, celého regionu, některé již obnovené interiéry a jedinečný výhled na „měsíční krajinu“).

Variantou klasického zpřístupnění by byly různé tematicky zaměřené prohlídky (např. na hudební historii zámku, zaniklé obce v místech velkolomu ČSA atd.), toto řeší však cílí na specificky zaměřené skupiny návštěvníků a není vhodné, resp. dlouhodobě udržitelné jako zaměření celého návštěvníckého provozu. Pro uchování památkových hodnot objektu je v každém případě (ať bude finální využití areálu zámku jakékoliv) důležitá celková rekonstrukce, která se podle možností NPÚ neobejde bez zařazení památky do výzev IROP, což je dlouhodobě zvažováno a jistě tomu pomůže nedávné rozhodnutí o prohlášení zámku s arboretem národní kulturní památkou .

ii. Varianta „Studijní centrum Jezeří“

Jezeří bylo v období baroka a klasicismu považováno za perlu Krušnohoří, jednalo se o rodové sídlo rodu Lobkowiczů. Zámek navštěvovali významné osobnosti českého i evropského kulturního života – z širokého výčtu lze uvést například básníka Johanna Wolfganga von Goethe, hudební skladatele Archangela Corelliho, Ludwiga von Beethovena nebo Josepha Haydna. Významnými osobnostmi, které zámek navštívily v moderních dějinách naší země pak patří Jan Masaryk, ministr zahraničních věcí ČSR nebo britský král Karel III. (tehdy jako Charles, princ z Walesu). Historicky se tedy jednalo o památkový objekt, který byl nositelem evropsky významných kulturních hodnot, které by zde měly být důstojným způsobem připomínány. Nabízí se proto záměr část zámku nebo celý objekt využít jako studijní centrum pro edukační projekty či různé workshopy konzervatoří, umělecky zaměřených středních a vysokých škol či pro pracovní soustředění amatérských i profesionálních orchestrů.

Jako příklad může posloužit Studijní centrum Český Krumlov , které bylo otevřeno v roce 2016 po dvouleté rekonstrukci na 1. nádvoří Státního hradu a zámku Český Krumlov (tedy ve správě Národního památkového ústavu jako Státní zámek Jezeří) a je dnes vyhledávaným zařízením pro vícedenní edukační aktivity a soustředění – mimo jiné také ateliéry GIRSA a EFLER Fakulty architektury ČVUT v Praze .

Ačkoliv v případě Českého Krumlova bylo studijní centrum umístěno do

bývalých hospodářských prostor stájí/administrativní budovy, a nikoliv do zámku samotného, v případě Jezeří by bylo velice zajímavé využít právě historické prostory. Studentům věnujícím se oblastem památkové péče či dějinám architektury a umění by pak bylo umožněno podílet se na postupné památkové obnově zámku formou archivních rešerší, terénního výzkumu – fotodokumentace, zaměřování nebo navrhování obnov exteriérů a interiérů zámku.

iii. Varianta „Hudební kurzy na Jezeří“

Zámek Jezeří, jak již bylo v přechozích částech práce několikrát nastíněno, má za sebou velice bohaté období, zaměřené především na hudbu – byla zde premiérována díla jako Symfonie č. 3 Eroica Ludwiga van Beethovena nebo oratorium Stvoření (Die Schöpfung) Josepha Haydna. Nabízí se proto záměr část zámku nebo celý objekt využít pro edukační projekty či různé workshopy konzervatoří, umělecky zaměřených středních a vysokých škol či pro pracovní soustředění amatérských i profesionálních orchestrů.

Obrázek 7: Plakát prvního veřejného provedení oratoria Stvoření 19. 3. 1799 (zdroj: Wikipedia)

Pro hudební kurzy i různá představení se nabízí využít zámecké interiéry, ve kterých byla poprvé představována významná díla hudby období klasicismu a které jsou v současnosti již částečně ve fázi památkové obnovy (příkladem může být divadelní sál oválného půdorysu, otevřený po několikaleté rekonstrukci na konci srpna 2022).

Obrázek 8: Obnovení divadelní sál na SZ Jezeří (zdroj: iDNES.cz)

iv. Varianta „Hudební festivaly na Jezeří“

Předchozí nabízené varianty cílily především na specifické skupiny obyvatel – tedy „klasické“ či specializované zámecké návštěvníky, amatérské nebo profesionální umělce či studenty technicky a humanitně zaměřených oborů. Přesto je potřeba do výčtu možností zařadit také události pro širší skupiny návštěvníků, ať už různého věkového složení či profesního zaměření, které by na zámek nebo do jeho okolí pravidelně přijížděly a setrvaly zde delší dobu (průměrná délka ubytování v Ústeckém kraji byla v roce 2018 lehce nad celorepublikovým průměrem na hodnotě 2,7 noci (celá ČR 2,5)).

Okolí zámku – především jeho rozsáhlé zahrady nebo plochy v sousedství Jezeřského arboreta – vybízí ke konání hudebních festivalů, zaměřených ať už na klasickou nebo moderní hudbu všech druhů. Bylo by ovšem vhodné respektovat charakter místa (tedy blízkost jedné z nejcennějších kulturních památek v regionu s bohatou minulostí zaměřenou na „psaní dějin klasické hudby“) a danou aktivitu tomuto faktu přizpůsobit. Samotný objekt zámku vzhledem ke svému dispozičnímu uspořádání a kapacitě jednotlivých prostor pro aktivity s masovou návštěvností využít nelze (s ohledem na bezpečnost památky i hostů), prostory zahrad, nádvoří či okolních významných lokalit by pro podobné aktivity byly vhodné z hlediska prostorového uspořádání i charakterem.

6. Závěr

V rámci semestrální práce zaměřené na státní zámek Jezeří a jeho okolí (především okolní obce a území velkolomu ČSA) byla zhodnocena současná situace regionu s přihlédnutím k jeho bohaté zářné i pochmurné historii. Dále bylo představeno několik směrů možného rozvoje, které by navrátily život do dnes částečně pusté krajiny a byly přizpůsobeny širokému spektru návštěvníků – ať už se jedná například o rekultivaci krajiny pro zemědělské využití nebo rozvoj cestovního ruchu.

Pro státní zámek Jezeří se po zhodnocení současného stavu a využití a

porovnání s jinými památkovými objekty napříč Českou republikou jeví jako nejvhodnější využití ve formě zpřístupněného památkového objektu či jako prostoru pro různé kulturní nebo vzdělávací objekt, a to především ve vztahu k jeho kulturní i historické hodnotě a významu v národním i evropském kontextu. Okolí zámku, především jeho zahrada či nedaleký areál pak mohou být využívány pro akce s předpokládanou vyšší návštěvností – například hudební festivaly nebo sportovní aktivity.

7. Zdroje

a. Knižní zdroje

- MALÁ, Michaela. Zánik sídel v důsledku povrchové těžby hnědého uhlí v okresech Most a Chomutov – příklad velkolomu ČSA. Praha, 2010. Bakalářská práce. Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy v Praze. Vedoucí práce RNDr. Zdeněk Kučera.

b. Internetové zdroje

- 183/2006 Sb. Stavební zákon. Zákony pro lidi – Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 24.10.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-183>
- Akademici chtějí obří rypadlo z lomu ČSA mezi památkami, těžaři nejasají - iDNES.cz [online]. [cit. 08.11.2022]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/usti/zpravy/lom-csa-rypadlo-rk5000-kulturni-pamatka-navrh-cvut.A220112_114603_usti-zpravy_grr
- Ateliér Girsá – Ateliér obnovy architektonického dědictví - FA ČVUT. [online]. [cit. 08.11.2022]. Dostupné z: <https://www.fa.cvut.cz/cs/studium/ateliery/130-atelier-girsa-atelier-obnovy-architektonickeho-dedictvi>
- Do roku 2024 přijde na Mostecku o práci kolem tisícovky zaměstnanců hnědouhelného povrchového lomu ČSA | Sever. Český rozhlas Sever [online]. Copyright © 1997 [cit. 24.10.2022]. Dostupné z: <https://sever.rozhlas.cz/do-roku-2024-prijde-na-mostecku-o-praci-kolem-tisicovky-zamestnancu-8137574>
- Essen – Evropské město kultury 2010 | Vltava. Český rozhlas Vltava [online]. Copyright © 1997 [cit. 25.10.2022]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/essen-evropske-mesto-kultury-2010-5164302>
- Jedno z rypadel v lomu ČSA na Chomutovsku by se mohlo stát památkou. Vlastník lomu s tím nesouhlasí | iROZHLAS - spolehlivé zprávy. iROZHLAS - spolehlivé a rychlé zprávy [online]. Copyright © 1997 [cit. 08.11.2022]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/veda-technologie/technologie/cesko-rypadlo-pamatka-lom-csa-chomutovsko-cvut_2201200010_btk
- Letecké záběry: Z měsíční krajiny na Mostecku je po letech přírodní památka - Novinky. [online]. Copyright © 2003 [cit. 06.12.2022]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/domaci-letecke-zabery-z-mesicni-krajiny-na-mostecku-je-po-letech-prirodni-pamatka-40231734>
- Mapy.cz. Mapy.cz [online]. [cit. 24.10.2022]. Dostupné z: <https://mapy.cz/turisticka?l=0&x=13.5474809&y=50.5510863&z=12>
- Nizozemský polder: zem ukradená moři | Magazín Radynacestu.cz. Zájezdy pro cestovatele: Jsme pod vlivem cest! | skryté perly s Radynacestu.cz [online]. Copyright © Radynacestu, s.r.o [cit. 22.11.2022]. Dostupné z: <https://www.radynacestu.cz/magazin/nizozemsky-polder/>
- Po zatopení lomu ČSA vznikne obří farma, plovoucí soláry i bydlení - iDNES.cz [online]. [cit. 24.10.2022]. Dostupné z: <https://www.idnes.cz/usti/zpravy/mostecko-lom-csa-budoucnost-jezero-solary-farma-bydleni>.

- A210623_144218_usti-zpravy_grr
 - Prohlídkový areál A „Ševčinský důl“ | Hornické muzeum Příbram. [online]. [cit. 08.11.2022]. Dostupné z: <https://www.muzeum-pribram.cz/prohlidkovy-areal-a-sevcinsky-dul/>
 - Průměrná doba pobytu hostů je v kraji druhá nejvyšší | ČSÚ v Hradci Králové [online]. [cit. 22.11.2022]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xh/prumerna-doba-pobytu-hostu-je-v-kraji-druha-nejvyssi>
 - Studenti architektury navrhli, jak by mohl vypadat hnědouhelný lom ČSA po ukončení těžby | Sever. Český rozhlas Sever [online]. Copyright © 1997 [cit. 25.10.2022]. Dostupné z: <https://sever.rozhlas.cz/studenti-architektury-navrhli-jak-mohl-vypadat-hnedouhelny-lom-csa-po-ukonceni-858628>
 - Tady koncertoval Beethoven. Na Jezeří opravili sál, kde hráli velikáni - iDNES.cz [online]. [cit. 08.11.2022]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/usti/zpravy/mostecko-litvinov-jezeri-zamek-divadelni-sal-otevreni.A220921_170528_usti-zpravy_grr
 - UDÁLOSTI: Obří rypadlo, které stojí na okraji hnědouhelného dolu ČSA na Mostecku, nakonec technickou památkou nebude - ČT24 - Česká televize [online]. [cit. 08.11.2022]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/3542241-udalosti-obri-rypadlo-ktere-stoji-na-okraji-hnedouhelneho-dolu-csa-na-mostecku-nakonec>
 - Usnesení vlády České republiky ze dne 19. října 2015 č. 827 k řešení dalšího postupu územně ekologických limitů těžby hnědého uhlí v severních Čechách – Portál Aplikace ODok [online]. [cit. 24.10.2022]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/attachment/-/down/IHOAA3RKBT30>.
 - Územně analytické podklady – Geoportál Ústeckého kraje. [online]. [cit. 24.10.2022]. Dostupné z: <https://geoportal.kr-ustecky.cz/gs/uzemne-analyticke-podklady/>
 - Územně analytické podklady ORP – Geoportál Ústeckého kraje. [online]. [cit. 24.10.2022]. Dostupné z: <https://geoportal.kr-ustecky.cz/gs/uzemne-analyticke-podklady-orp/>
 - Územní plány a další nástroje územního plánování – Geoportál Ústeckého kraje. [online]. [cit. 24.10.2022]. Dostupné z: <https://geoportal.kr-ustecky.cz/gs/uzemni-plany-a-dalsi-nastroje-uzemniho-planovani/> Územní studie – Geoportál Ústeckého kraje. [online]. [cit. 24.10.2022]. Dostupné z: <https://geoportal.kr-ustecky.cz/gs/uzemni-studie/>
 - Vláda potvrdila: Jezeří a roudnický klášter jsou národními kulturními památkami Mostecký deník. Mostecký deník - informace, které jsou vám nejbliž [online]. Copyright © [cit. 24.11.2022]. Dostupné z: https://mostecky.denik.cz/zpravy_region/kulturni-pamatky-zamek-jezeri-klaster-roudnice-20221123.html?fbclid=IwAR2b4RyHndmTfX3HjHdE2XgoIEsBoyN4LUkInMfFU80_KWs8iF7IqJTA6k
 - Zámeček - 14.5.2022. Festival Zámeček - Roztoky u Prahy [online]. [cit. 22. 11. 2022]. Dostupné z: <https://www.festivalzamecek.cz/>
 - Zámek Český Krumlov - Studijní centrum - Český Krumlov. [online]. [cit. 08.11.2022]. Dostupné z: <https://zamek-ceskykrumlov.cz/cs/studijni-centrum>
 - Zámek Jezeří představil zrestaurovaný divadelní a koncertní sál. Práce vyšly na téměř 30 milionů korun | iROZHLAS - spolehlivé zprávy. [online]. [cit. 08.11.2022]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/zamek-jezeri-rekonstrukce-salu_2209221350_kac
 - Zásady územního rozvoje Ústeckého kraje – Geoportál Ústeckého kraje. [online]. [cit. 24.10.2022]. Dostupné z: <https://geoportal.kr-ustecky.cz/gs/zasady-uzemniho-rozvoje/>
 - Z mongolské stepi na Island. Česko může získat nový kus divočiny – Seznam Zprávy. Seznam Zprávy [online]. Copyright © 1996 [cit. 24.10.2022]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/tech-technologie-veda-z-mongolske-stepi-na-island-cesko-muze-ziskat-novy-kus-divociny-201210>
- c. **Fotografie a obrazové materiály**
- Není-li níže ve zdrojích či u jednotlivých fotografií uvedeno jinak, pocházejí veškeré současné fotografie ze soukromého archivu Maria Barry (pořízeno 11.09.2022).

| C3 |

**ČLÁNEK - TZI2 - DVOJDŮM ZAHRADNÍKA
A SPRÁVCE - JEZEŘÍ**

3/ Článek ve sborníku - TZB a infrastruktura sídel III

- Autor práce: Bc. Mario Barra
- Důvod a účel: Semestrální práce pro předmět TZI2 na FA ČVUT v Praze
- Rok vzniku: květen 2023
- Řešené území: podzámčí Jezeří - Albrechtice u Mostu
- Vedoucí práce: Ing. Zuzana Vyoralová, PhD.
- Sborník: OFF GRID HOUSING – návrh ostrovního RD s důrazem na klimatický design a obnovitelné zdroje energie (SVK FA ČVUT v Praze)
- Publikováno: Praha: Czech Technical University in Prague, 2023. ISBN 978-80-01-07228-8.

Abstrakt:

Dvojdům zahradníka nedaleko arboreta v blízkosti zámku Jezeří na Mostecku vychází z nerealizovaného návrhu obnovy části krajiny významně postižené povrchovou těžbou hnědého uhlí. Hrubá architektonická studie nových objektů pro zaměstnance údržby areálu v rámci vzkříšení dávné slávy Jezeřského arboreta z roku 1969 byla adaptována v duchu pasivně energetického uvažování jako prospěšné součásti architektonického navrhování, a to především s ohledem na maximální využívání obnovitelných zdrojů.

Klíčová slova:

Jezeří, arboretum, dům zahradníka, off-grid, Krušné hory, těžba hnědého uhlí.

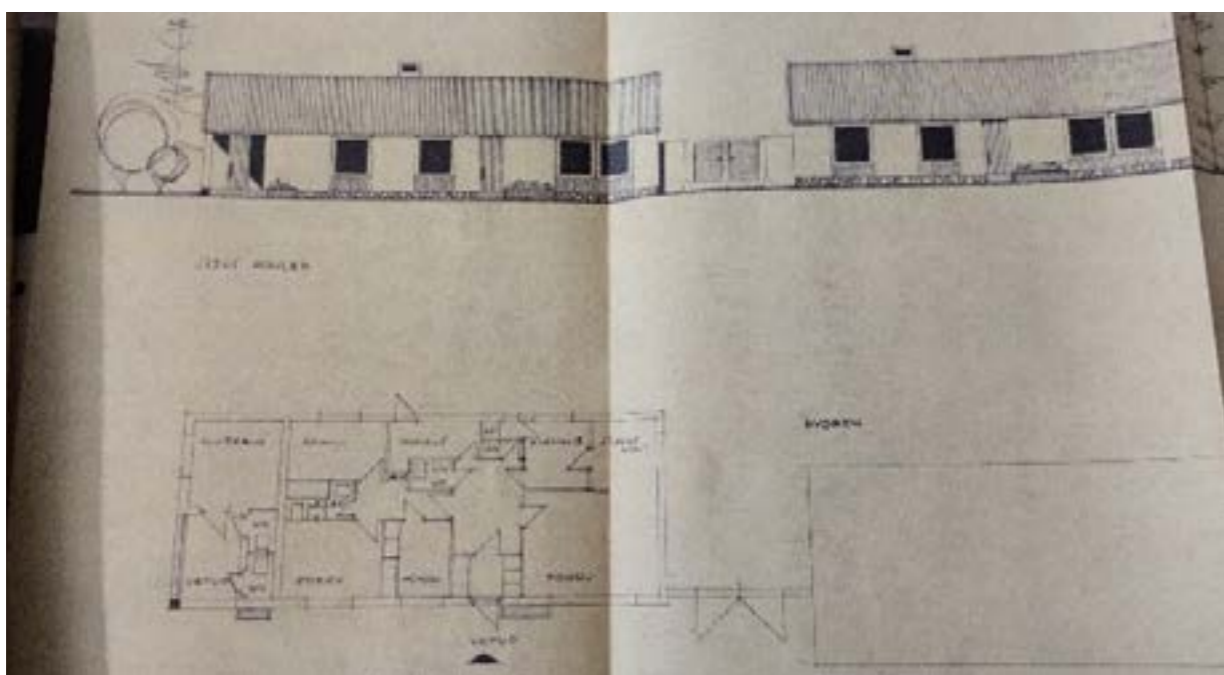
I. Předloha návrhu

Návrh pasivně energetického návrhu dvojdому zahradníka a správce areálu vychází z nerealizované architektonické studie vypracované Ing. arch. Václavem Kubrichtem a Ing. R. Huškem v prosinci 1969. V první fázi obnovy tzv. Albrechtického arboreta se předpokládala „výstavba dvou bytových jednotek pro správce a zahradníka arboreta s přípojkami elektro, vodu, příjezdovou cestou a parkingem.“ Ve studii uložené v odborné knihovně ústeckého pracoviště NPÚ pod sig. 6593 je obsažen hrubý popis dosud nerealizovaného návrhu vč. navrhovaných dispozic, rozměrů některých místností / otvorů a použitých materiálů (střecha, nosná konstrukce atd.).

Obr. 1: Projektový úkol na obnovu albrechtického arboreta, prosinec 1969 - situace
Zdroj: Odborná knihovna Národního památkového ústavu, ÚOP v Ústí nad Labem, sig. 6593 (neveřejné)

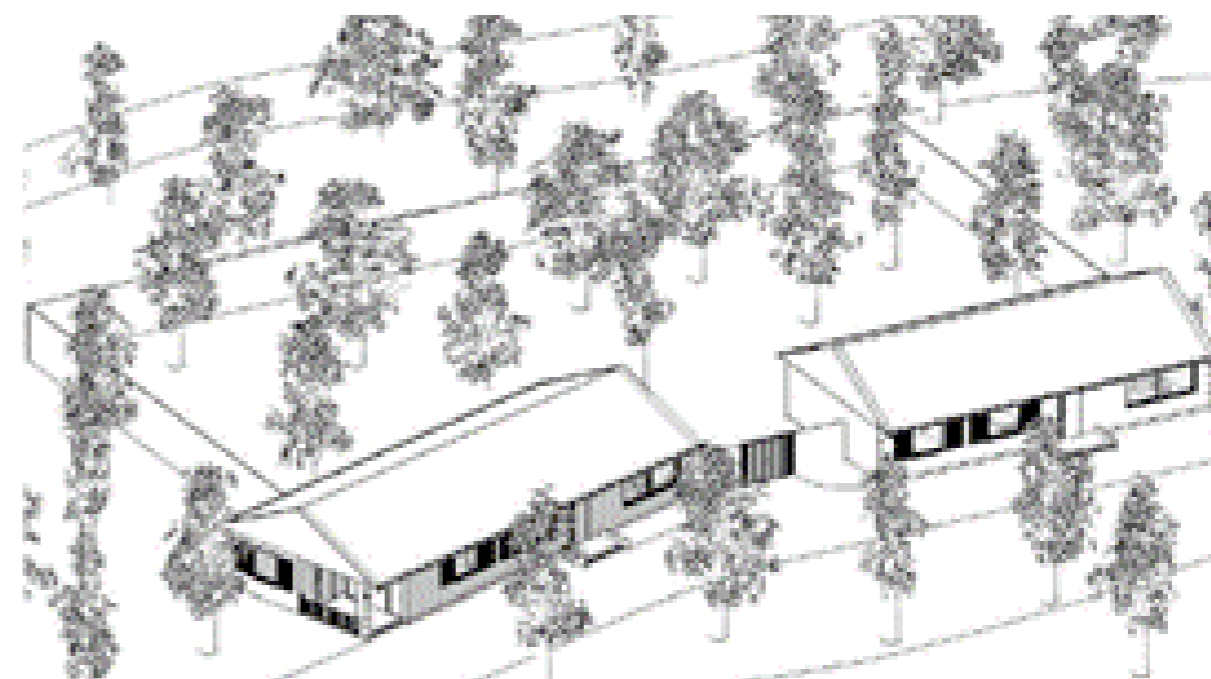
Z těchto informací vycházel návrh, který se od předlohy odchytil především v pasivně energetickém řešení a nezávislosti obou jednotek na veřejné distribuční síti vedoucí z nedalekých Černic (část města Horní Jiřetín).

Obr. 2: Projektový úkol na obnovu albrechtického arboreta – půdorys a pohledy
Zdroj: Odborná knihovna Národního památkového ústavu, ÚOP v Ústí nad Labem, sig. 6593 (neveřejné)

II. Konstrukce a orientace fasád

Nosná konstrukce obou objektů je navržena jako omítaná zděná z cihel s dobrými tepelně technickými vlastnostmi (vzhledem k umístění staveb na úpatí Krušných hor), variantně se též nabízí dřevěná konstrukce za předpokladu vytvoření vlastností pro tepelnou pohodu.

Obr. 3: Axonometrie návrhu vycházejícího z existující studie
Zdroj: Zjednodušená studie autora s využitím podkladů NPÚ ÚOP v Ústí n. L. (sig. 6593)

Jihovýchodně orientované hlavní fasády staveb (u budovy α včetně malé terasy před služební místností) jsou v letních měsících stíněny okolní vegetací tvořenou především listnatými stromy (např. břízy, javory) a keři (např. zimoztráz), v zimě je pak přístup slunečních paprsků umožněn opadáním listů u stromů v okolí řešených objektů. Okenní otvory orientované jižně mohou být dle potřeby stíněny dřevěnými okenicemi, samotná okna pak samostatnými žaluziemi.

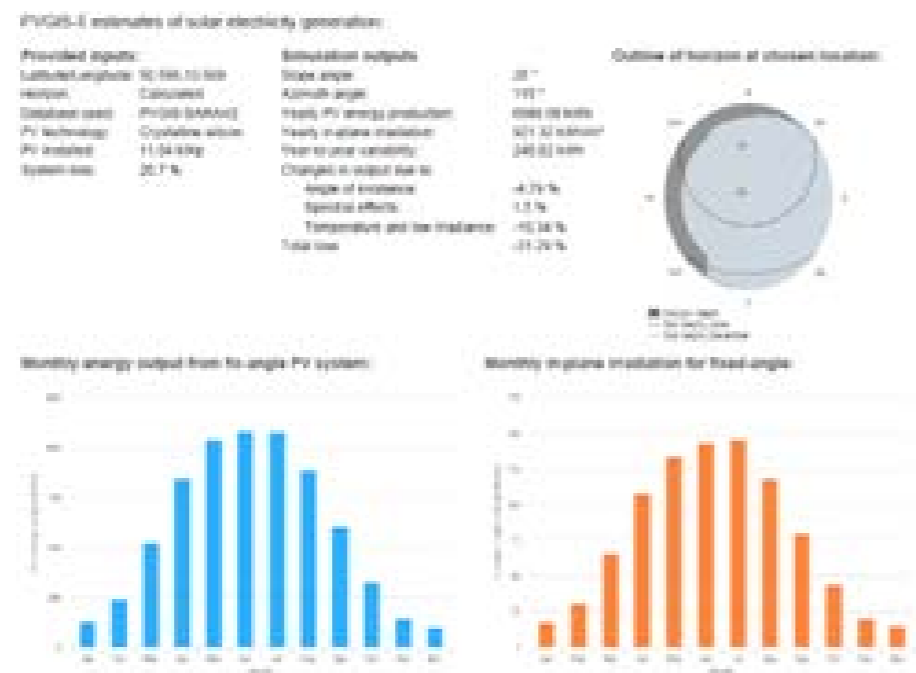
Obr. 4: Informace o pohybu Slunce ve vztahu k území 15. 5. 2023
Zdroj: SunCalc - sun position [online]. [cit. 15.05.2023].

III. Hospodaření s energiemi

a. Elektrická energie

Jako hlavní zdroj elektrické energie jsou pro oba objekty navrženy solární panely (celkem 32 ks, celkový výkon: 14,72 kWp; u menšího objektu pak 24 ks, celkový výkon: 11,04 kWh), a to na jihovýchodně orientovanou část sedlové střechy. Tato varianta je přijatelná i z pohledu památkové péče, kdy vzhledem ke svému umístění a orientaci nenarušuje výhledy z výše situovaného zámku (NKP), a současně s ohledem na okolní původní i nově vysázené stromy nenarušuje dálkové pohledy na památku.

Jelikož je instalace fotovoltaických zařízení v současné době velmi diskutovaným tématem v oblasti památkové péče, nabízí se jako jejich varianta solární tašky, které jsou esteticky vhodné pro památkově chráněné oblasti, jakým ochranné pásmo NKP zámku Jezeří s arboretem bezesporu je. Pro návrh dvojdomu zahradníka do jezeřského podzámčí se jako vhodné jeví například systémy Terran Generon nebo systémy Blackline, resp. Panotron od dodavatele Arpeg. V obou případech se jedná o fotovoltaické systémy integrované do standardní střešní krytiny, čímž odpadá plošná instalace FV panelů a střechy obou objektů tak nepůsobí rušivým dojmem.

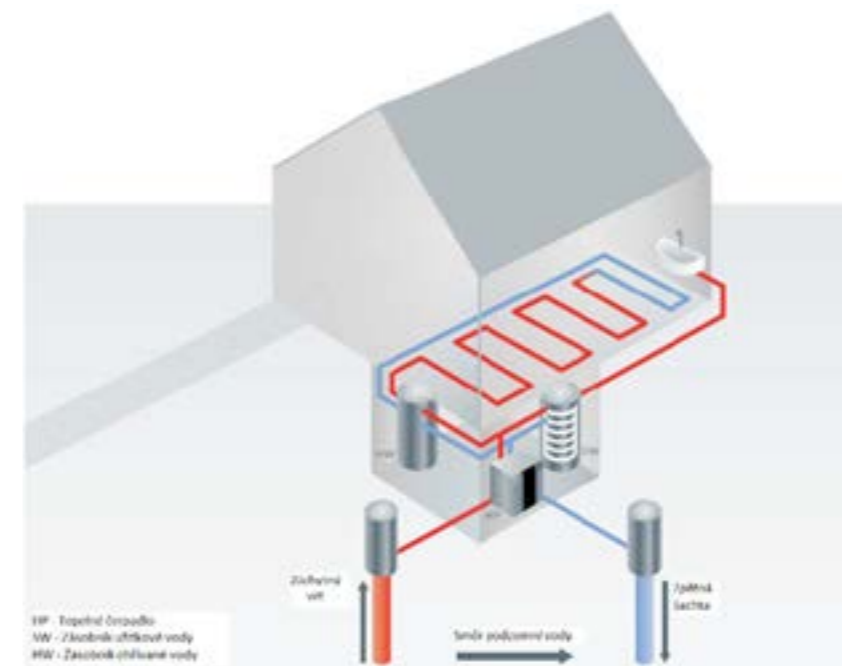
Obr. 5: Měsíční energetický výstup z FV systému (bud. A dvojdomu)

Zdroj: Photovoltaic geographical information system EC EU [online]. [cit. 15.05.2023].

Přebytečná elektrická energie může být dle potřeby akumulována v bateriích instalovaných v technické místnosti každé z budov, jejich přesná kapacita bude vycházet z výpočtů v dalších fázích projektové dokumentace. V případě potřeby je možné navrhnout princip sdílení energie akumulované v jednotlivých bateriích mezi bytovými jednotkami v případě jejich rozdílného využívání.

b. Vytápění objektů

Pro vytápění je u obou objektů díky nedalekým štolám po důlní činnosti navrženo tepelné čerpadlo typu „voda-voda“ s otopnými tělesy umístěnými ve všech obytných místnostech, koupelny a ložnice jsou navíc vybaveny podlahovým vytápěním.

Obr. 6: Schéma fungování tepelného čerpadla na bázi voda-voda
Zdroj: Tepelná čerpadla voda - voda. Tepelná čerpadla Gorenje - 15.5.2023

V případě zjištění vlastností nedostatečných pro provoz tohoto druhu čerpadla (především kvůli relativně velkým vzdálenostem od nejbližších zatopených štol) je možné využití čerpadla typu „země-voda“ s umístěním vždy dvou vrtů pro jeden objekt v rámci pozemku. Větrání je v celém objektu s ohledem na jeho velikost a využití navrženo jako přirozené ve formě otevíravých a vyklápěcích oken na fasádách orientovaných do všech světových stran.

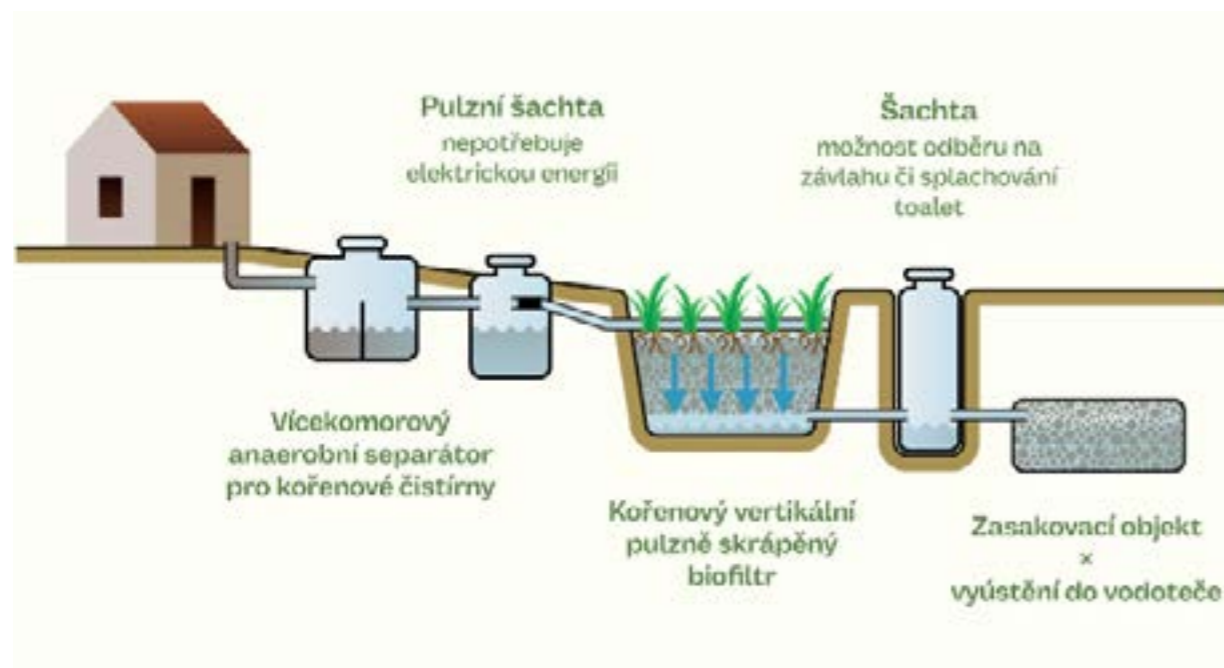
Obr. 7: Lokace nejbližších důlních děl u Jezeří (mj. vč. zatopených štol)

Zdroj: Mapová aplikace Důlní díla a poddolování ČGS (18.4.2023)

c. Hospodaření s vodou

Hospodaření s vodou je v celé oblasti z důvodů povrchové hnědouhelné těžby velmi náročné, její nedostatek se především v posledních letech dotýká okolních

obcí i blízkého zámku Ve zpracovávaném návrhu je proto navržen v maximální možné míře sběr dešťové vody do jednotné akumulční nádrže pro oba objekty (o objemu 10,19 m³) a její následné využívání pro zalévání. Počítá se také s dalším využitím odpadní vody, která bude pročištěna kořenovou čističkou a následně znovu použita pro vnitřní provoz objektů (splachování, praní atd.). Zdrojem pitné vody jsou dvě vrtané studny (1 pro každý z objektů) do hloubky v rozmezí 30-50 m (dle hydrogeologického posouzení).

Obr. 8: Schéma fungování zvolené kořenové čističky u domu
Zdroj: Kořenová čistírna pro domácnosti (15.5.2023)

Variantou je pak napojení obou objektů na již nevyužívanou zámeckou vodárnu jihozápadně od zámku Jezeří (nedaleko současného parkoviště pro návštěvníky památky), které by tak mohlo být navráceno nové využití v souvislosti s revitalizací celého území v okolí velkolomu ČSA.

IV. Závěr

Pro území pod zámek Jezeří, výrazně postižené zvláště ve 2. polovině 20. století povrchovou těžbou hnědého uhlí ve velkolomu ČSA, byl navržen pasivně energetický dvojdům pro zahradníka a správce jezeřského arboreta a spodní části zámeckého parku. Obě bytová zařízení (v případě správce doplněno o kancelář) jsou navržena jako dva samostatné objekty se společnou zahradou, která bude využita na instalaci dvou studen na pitnou vodu a případná záložní tepelná čerpadla typu „země-voda“.

Obr. 9: Vizualizace navrhovaného dvojdому v podzámčí
Zdroj: Zjednodušená studie autora s využitím podkladů NPÚ ÚOP v Ústí n. L. (sig. 6593)

Návrh vychází z nerealizované architektonické studie na obnovu jezeřského podzámčí z 60. let minulého století a doplňuje ji o současné trendy v architektonickém navrhování a snižuje energetickou závislost obou staveb na dodávkách energií z veřejné sítě, což lze uvést jako velkou výhodu především v současné geopolitické situaci. Obě stavby jsou navrženy jako samostatně fungující, variantou dle přání investora pak může být například sdílení elektrické energie z bateriových systémů v obou objektech nebo studny s ohledem na možné „ovlivňování se“ dvou sousedních vrtů. Toto řešení bude záležet na hydrogeologickém posouzení lokality a na vydatnosti provedených vrtů.

Obr. 10: Schéma fungování zvolené kořenové čističky u domu
Zdroj: Zjednodušená studie autora s využitím podkladů NPÚ ÚOP v Ústí n. L. (sig. 6593)

Obr. 11: Schéma fungování zvolené kořenové čističky u domu

Zdroj: Zjednodušená studie autora s využitím podkladů NPÚ ÚOP v Ústí n. L. (sig. 6593)

Představený návrh může posloužit jako vize možného přístupu k obnově této části regionu v rámci uvažované revitalizace celého území po ukončení povrchové těžby hnědého uhlí, plánované zatím na konec roku 2025.

V. Poděkování

Poděkování patří Ing. Zuzaně Vyoralové, Ph.D. za konzultace a všechny cenné rady, které mi v průběhu semestru věnovala k úspěšné realizaci návrhu pasivně energetického dvojdomu u Jezeří; Národnímu památkovému ústavu, územnímu odbornému pracovišti v Ústí nad Labem za laskavé poskytnutí podkladů, ze kterých vycházel návrh ostrovního RD.

Návrh pasivně energetického dvojdomu pro zahradníka a správce jezeřského arboreta s názvem Speranza II: Vzkříšení podzámčí bude v některém z dalších semestrů podrobněji rozpracován i z architektonicko-stavebního hlediska.

VI. Literatura:

- VYORALOVÁ, Zuzana a Petr HRDLIČKA. Technická infrastruktura měst a sídel. V Praze: České vysoké učení technické, 2013. ISBN 978-80-01-05202-0.
- KUBRICHT, Václav a HUŠEK, Pavel. [Jezeří, MO, arboretum, projektový úkol na obnovu arboreta]. Most, 1969.
- MontujemePanely.cz | Fotovoltaika pro domy [online]. [cit. 14.05.2023]. Dostupné z: <https://www.montujemepanely.cz/wp-content/uploads/2022/04/Muenchen-solar-450-460wp.pdf>.
- JRC Photovoltaic geographical information system EC EU [online]. [cit. 29.08.2023]. Dostupné z: https://re.jrc.ec.europa.eu/pvg_tools/en/
- SunCalc - sun position [online]. [cit. 29.08.2023]. Dostupné z: <http://www.suncalc.net/#/50.5681,13.5176,15/2023.05.17/17:34>.
- Tepelné čerpadlo AquaMaster | MasterTherm.cz. | MasterTherm.cz [online]. [cit. 14.05.2023]. Dostupné z: <https://mastertherm.cz/tepelne-cerpadlo-aquamaster/>.

- Nádrže na dešťovou vodu AS-REWA | ASIO.cz. [online]. [cit. 14.05.2023]. Dostupné z: <https://www.asio.cz/cz/p/85.nadrze-na-destovou-vodu-as-rewa>.
- Kořenová čistička pro domácnosti. [online]. [cit. 14.05.2023]. Dostupné z: <https://www.korenova-cisticka>.
- Solární tašky | FVE Arpeg [online]. [cit. 29-08-2023]. Dostupné z: <https://www.arpeg.cz/solarni-tasky>.
- Solární taška Generon [online]. [cit. 29.08.2023]. Dostupné z: <https://www.generon.cz/>.

| C4 |

**ČLÁNEK - PRES4 - NÁVRH DŘEVĚNÉHO
PŘÍSTŘEŠKU V POPELÍNĚ**

4/ Článek ve sborníku - PRES4

- Autor práce: Bc. Mario Barra
- Důvod a účel: Semestrální práce pro předmět PRES4 na FA ČVUT v Praze prosinec 2022
- Rok vzniku: prosinec 2022
- Řešené území: Popelín, Jihočeský kraj
- Vedoucí práce: Ing. Michaela Kostecká, PhD.
- Sborník: Dřevostavby pro veřejné prostranství (SVK FA ČVUT v Praze)
- Publikováno: Praha: Czech Technical University in Prague, 2022. ISBN 978-80-01-07113-7.

Abstrakt

Cílem práce je navrhnout na náves jihočeské obce Popelín, tedy na prostranství mezi obecním úřadem a kostelem sv. Petra a Pavla se hřbitovem jednoduchý dřevěný přístřešek se sezením, který by tak důstojným způsobem doplnil tento asi nejvýznamnější veřejný prostor v obci a zpříjemnil v něm trávení času – ať už pracovního nebo volného – různým skupinám z řad místních obyvatel i náhodných návštěvníků. Práce je doplněna o charakteristiku celé obce, představuje různé inspirační zdroje a v neposlední řadě o fotografie zhotoveného modelu v měřítku 1:100. Její součástí je také výkresová dokumentace navrhované stavby a návod na správu a údržbu přístřešku.

Klíčová slova

dřevo, ekologie, dřevěný přístřešek, městský mobiliář, náves obce, Popelín.

Abstract

The aim of the work is to design on a village square in the South Bohemian municipality of Popelín, i.e. on the space between the municipal office and the church of St. Peter and Paul with the cemetery, a simple wooden shelter with seating, which would complement this probably the most important public space in the village in a dignified way and make it pleasant for various groups of local residents and casual visitors to spend time in it - whether for work or leisure. The work is supplemented by a description of the entire village, presents various sources of inspiration and, finally, photographs of the completed model in a scale of 1:100. It also includes drawing documentation of the proposed construction and instructions for shelter administration and maintenance.

Key words

wood, ecology, wooden shed, urban furniture, village square, Popelín.

I. Úvod

Součástí každé obce či města kdekoliv na světě je tzv. městský mobiliář, vhodně doplňující občanskou vybavenost v sídelních celcích a který poskytuje komfort a užitek obyvatelům dané obce či města, stejně jako náhodným návštěvníkům či osobám projíždějícím. Jeho provedení záleží především na zájmu, s jakým místní samospráva přistupuje ke zvelebování veřejných prostranství, v neposlední řadě ovšem také na finančních možnostech té, které obce. Obecně se ale předpokládá, že v každém sídle, ať se již bude jednat o obec nebo město, nalezneme lavičku, posezení nebo dokonce přístřešek nedaleko

autobusové nebo železniční zastávky, na návsi/náměstí, v blízkosti školy, kostela, hřbitova, obecního úřadu a na jiných veřejně navštěvovaných místech.

Zaměříme-li se na oblast jižních Čech, především severovýchodní část okresu Jindřichův Hradec, můžeme se téměř v každém obydleném sídle setkat s prvky na úrovni městského mobiliáře – nejčastěji se jedná o jednoduché lavičky doplněné o odpadkové koše v blízkosti autobusových zastávek, dle možností doplněných o krytý přístřešek. Podobně bývá často vybaveno nejdůležitější prostranství v obci – tedy náves, která je využívána pro různé kulturní akce nebo sousedská shromáždění.

V případě Popelína ovšem na jednom z nejdůležitějších míst, tedy na návsi, která tvoří veřejné prostranství před kostelem sv. Petra a Pavla, obecním hřbitovem a obecním úřadem, jakýkoliv městský mobiliář chybí. Tedy navzdory všem předpokladům, že se jedná o jeden z nejčastěji frekventovaných prostorů v obci, navštěvovaný různými věkovými skupinami obyvatel, navíc optimálně situovaný stranou od silnice II. třídy.

II. Základní informace o lokalitě návrhu

Obec Popelín (symboly obce – znak a vlajka viz obrázek 1 a 2) se nachází v severovýchodní části Jihočeského kraje, v okrese Jindřichův Hradec, od něhož samotného je vzdálena přibližně 14 km vzdušnou čarou. Průměrná nadmořská výška na území obce je přibližně 590 m. n. m. a ke dni 31. prosince 2020 zde žilo 498 obyvatel, a to v samotné obci Popelín a vesnici Horní Olešná (zdroj: Základní informace – Oficiální stránky obce Popelín).

Obrázek 1: Znak obce Popelín (zdroj: RIS, 2022)

Mezi základní občanskou vybavenost se řadí mateřská škola a první stupeň základní školy, tedy 1. – 5. třída. Druhý stupeň ZŠ navštěvují žáci buď v Žirovnici nebo v Počátkách (platí pro vesnici Horní Olešná), nejbližší střední školy se nacházejí v Jindřichově Hradci, Kamenici nad Lipou nebo v Telči. Zdravotnické služby jsou zajištěny v Žirovnici (platí pro Popelín) a Počátkách (pro Horní Olešnou), jednou týdně je pro obyvatele možnost návštěvy praktického lékaře pro dospělé i pro děti a dorost přímo v obci. Popelín je vybavený obchodem „Jednota“ se základními potravinami, nejbližší supermarkety (COOP TUTY, Billa nebo Penny Market) či obchodní domy se nacházejí v Počátkách nebo Jindřichově Hradci. V obci se dále nachází restaurace U Kadleců a hospoda U Zemanů, kde sídlí také místní pivovar. Aktivní je zde obecní knihovna, sbor dobrovolných hasičů, sportovní klub SK Popelín 1932 a tenisový klub LTC Krokodýl Popelín (zdroj: Základní informace – Oficiální stránky obce Popelín).

Obrázek 2: Vlajka obce Popelín (zdroj: Obec Popelín, 2022)

Obrázek 3: Výřez z Císařských otisků stabilního katastru (zdroj: Archiv ČÚZK, 2022)

První písemné zmínky o obci Popelín pocházejí z roku 1349, kdy bylo její území vzhledem k poloze rozdělené na část českou a část moravskou. Důležité je založení původně gotické tvrze ve druhé polovině 14. století, kdy je jako vlastník doložen v roce 1384 Zdeněk z Popelína. Za Zikmunda Kunrata Vrchatického z Loutkova proběhla na konci 16. století přestavba tvrze na dvoukřídlý renesanční zámek s rohovou věží. Mnohokrát došlo ke změně majitelů, včetně období po českém stavovském povstání v roce 1620. Následně od roku 1638 vlastnili zámek jezuité, s nimiž je spojeno založení zámeckého parku se zahradou pro pěstování léčivých bylin (zdroj: Zámek Popelín, Popelín. Hrady, zámky a tvrze), dále vznik lékárny roku 1650 a výstavba špýcharu v roce 1733 (opravený zemědělským družstvem r. 2008) s velkým klenutým sklepem. Zajímavostí je též založení jezuitských lázní pro řádové mnichy v osadě Dobrá Voda, ležící cca. 1 km jihovýchodně od centra obce. K jezuitskému působení v regionu a léčivému účinku lázní se váže také vznik kaple Panny Marie Karmelské, po vyhnání jezuitů z českých zemí za vlády Josefa II. došlo k rozdělení pozemků mezi poddané a definitivní zánik lázní se uvádí v 19. století, kdy je nahradilo bělidlo plátna (zdroj: Popelín – historie. Oficiální stránky obce Popelín).

Obrázek 4 (vlevo): Letecký snímek Popelína z r. 1949 (zdroj: Archiv ČÚZK, 2022)
 Obrázek 5 (uprostřed): Letecký snímek Popelína z r. 1965 (zdroj: Archiv ČÚZK, 2022)
 Obrázek 6 (vpravo): Letecký snímek Popelína z r. 2000 (zdroj: Archiv ČÚZK, 2022)

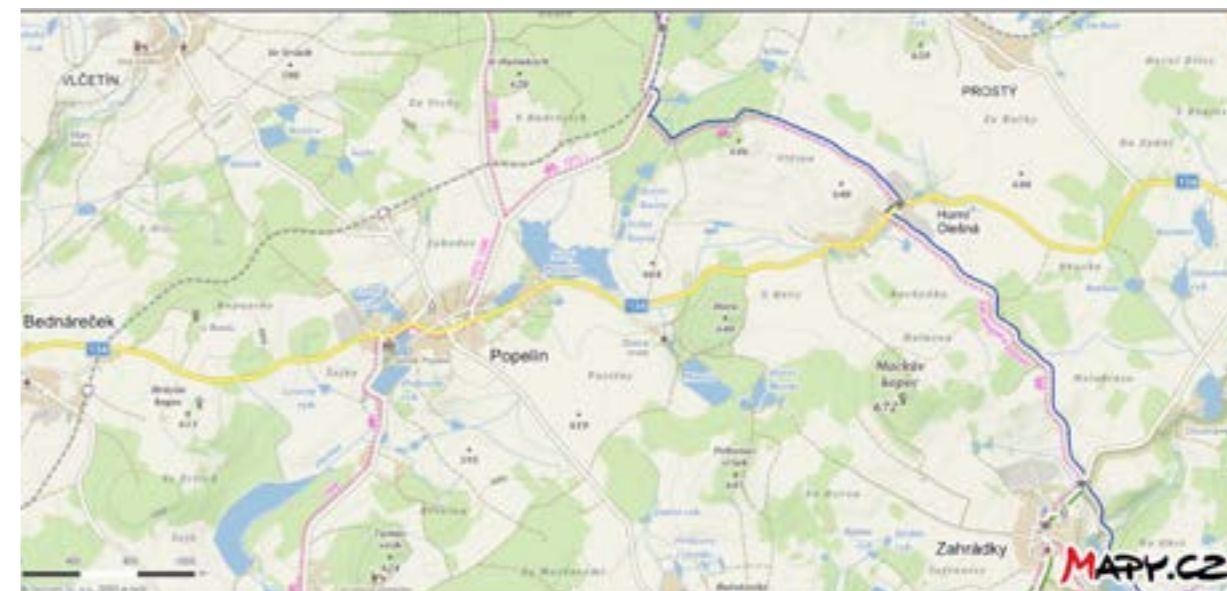
Obrázek 7: Pohled na Popelín od severozápadu kolem r. 1940 (zdroj: Aukro.cz, 2022)

Správní území obce se dělí na dvě katastrální území – Popelín a Horní Olešná. V Popelíně se nachází 210 budov s přiděleným číslem popisným, 19 s číslem evidenčním; v části obce Horní Olešná se nachází 51 budov s číslem popisným (zdroj: Statistiky – Oficiální stránky obce Popelín). Průměrný věk obyvatel je 42,6 roku, hodnota přirozeného přírůstku v posledních 5 letech dosahuje střídavě kladných a záporných hodnot. Z hlediska zaměstnanosti je nejvíce obyvatel aktivních jako podnikající fyzické osoby, převažující oblastí zaměstnání je pak stavebnictví, velkoobchod-maloobchod a zemědělství, lesnictví a rybářství.

Popelín se z hlediska přírodních podmínek nachází na severním okraji Javořícké vrchoviny s průměrnou nadmořskou výškou 590 m. n. m. Obcí protéká potok Olešná, vlévající se u osady Dvoreček do Hamerského potoka a následně do Nežárky. Mezi největší vodní plochy na území obce se řadí rybníky Podvesní, Černý, Loučný, Nový Popelín a Maráz. Zemědělská půda je obhospodařována především Zemědělským družstvem Popelín, dále pak společností Rybářství Telč a. s. a drobnějšími subjekty a fyzickými osobami. Zemědělská půda na správním území obce dosahuje rozlohy 890,2 ha; lesní půda 307,1 ha; vodní plochy 61,5 ha; zastavěná plocha 13,7 ha; ostatní plochy 73,6 ha (zdroj: Statistiky – Oficiální stránky obce Popelín).

Centrum obce se nachází na silnici II. třídy č. 134 spojující Jarošov nad Nežárkou a Panské Dubenky (prostor u hospody/pivovaru a obchodu, doplněný o popelnice a infotabulí). Dalším místem, které splňuje charakteristiky jádra obce a měl by být tím ústředním prostorem, je prostranství před kostelem se hřbitovem a obecním úřadem, stranou od páteřní komunikace. Na tomto prostranství roste jedna z lip, která byla v minulosti součástí aleje spojující kostel a hřbitov s prostorem okolo zámku. Na území obce vč. vesnice Horní Olešná se nacházejí čtyři autobusové zastávky – Popelín a Popelín, Spořilov, Popelín, Horní Olešná a Strmilov, Česká Olešná, Březina (zdroj: Popelín – turistická mapa. Mapy.cz), které jsou celoročně využívány autobusovými spoji zajišťujícími spojení Popelína s Jindřichovým Hradcem, Dačicemi, Počátky, Žirovnici a Strmilovem. Spojení je zde pravidelné s několika páry spojů ve všedních dnech, o víkendech i svátcích.

V severozápadní části území se nachází železniční stanice „Popelín“ na trati č. 225 Havlíčkův Brod – Jihlava – Veselí nad Lužnicí, osobní vlaky ani rychlíky zde však od roku 2020 nezastavují a soupravy rychlíků stanic pouze projíždějí. Nejbližší funkční železniční stanici (zastávkou) tak jsou Počátky-Žirovnice (zdroj: Železniční stanice Počátky-Žirovnice. České dráhy), nacházející se přibližně 3,5 km severovýchodně od Popelína.

Obrázek 8: Turistická mapa – Popelín a okolí (zdroj: Mapy.cz, 2022)

Z hlediska památkové péče je v Popelíně důležité zmínit zámek, jenž není zapsán v Ústředním seznamu kulturních památek ČR. Jeho současná podoba pochází z 19. století, kdy došlo k posledním úpravám renesančního zámku se základy gotické tvrze, a dnes je sídlem popelínské mateřské a základní školy (zdroj: Zámek Popelín, Popelín. Hrady, zámky a tvrze), dále kostel sv. Petra a Pavla, objekt sýpky nebo síňovou kapli Panny Marie Karmelské. Dále se zde nachází také sousoší atlantů, pomník zrušení roboty a socha sv. Jana Nepomuckého (zdroj: Popelín – výsledky vyhledávání. Památkový katalog).

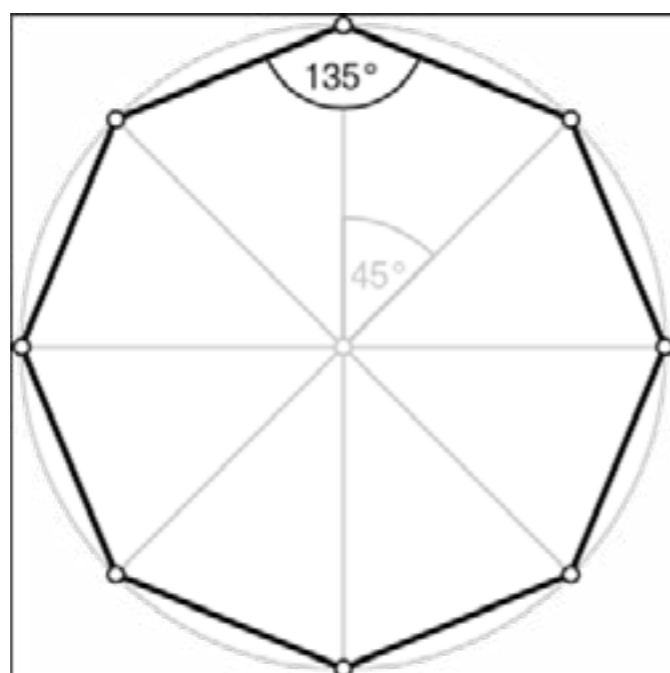
Pro cestovní ruch a rekreační potenciál obce je důležitá cyklotrasa č. 1240, spojující Strmilov a Žirovnici (zdroj: Cyklotrasa č. 1240 Strmilov – Žirovnice - CYKLOTRASY.cz), částí obce Horní Olešná prochází modrá turistická značka (zdroj: Popelín – turistická mapa. Mapy.cz), jihozápadně od Popelína u rybníka Maráz (osada Dobrá Voda jižně od Popelína) se nachází chatová osada. Důležité je také zmínit existenci známých turistických cílů ve městech Jindřichův Hradec, Dačice,

Telč nebo Slavonice (významné městské památkové rezervace nebo zóny).

III. Popis vybraného mobiliáře

Na místo návsi v Popelíně se navrhuje drobný dřevěný přístřešek s čtyřmi lavicemi, oboustranně orientovanými jednak ke stolu uprostřed přístřešku a jednak do okolního veřejného prostoru na obecní návsi. Tyto posledně jmenované by měly být určeny především kolemjdoucím, kteří hodlají přístřešek využít pouze pro krátkodobý odpočinek například cestou na obecní úřad, do kostela či na hřbitov. Část lavic orientovaných k centrálnímu stolu by měla sloužit pro různá sousedská setkání či jako prostor pro možné občerstvení turistů procházejících či projíždějících Popelínem.

Základ nosné konstrukce tvoří osm sloupků umístěných v rozích osmiúhelníkového půdorysu. Ty vynášejí lehkou střechu opět osmiúhelníkového půdorysu, která je tvořena soustavou prken, latí a trámů, přenášejících zatížení střešní konstrukce do vodorovných sloupků. Na sloupky jsou napojeny lavice z dřevěných desek, které jsou zespodu podepřeny pokračováním sloupků a nad deskou se nachází lehké opěrné zábradlí usazené mezi nosné sloupky. Ve středu stavby je navržen dřevěný stůl totožné formy jako přístřešek (osmiúhelník) umístěný na střední noze. Jednotlivé stěny přístřešku jsou otevřeny pro komunikaci s okolním veřejným prostorem. Navrhovaný přístřešek může být doplněn drobnými dřevěnými herními prvky pro děti, dotvářející veřejné prostranství jako příjemný prostor pro trávení volného času celé rodiny.

Obrázek 9: Geometrie osmiúhelníku (zdroj: Osmiúhelník – FrWiki, 2022)

III.1 Inspirační zdroje

Obrázek 10: Inspirační zdroj osmiúhelníkového altánu (zdroj: zahradni-nabytek.cz, 2022)

Obrázek 11: Příklad šestiúhelníkového altánu (zdroj: HOBBYTEC, 2022)

IV. Popis prostoru osazení

Pro navrhovaný mobiliář bylo zvoleno umístění na „návsi“ obce Popelín před budovou obecního úřadu a knihovny (zdroj: Knihovna Popelín – Oficiální stránky obce Popelín.), kostela sv. Petra a Pavla a obecního hřbitova. V současnosti se v posuzovaném místě nachází vyasfaltovaná křižovatka, jejímž středobodem je vzrostlá lípa (s minimálním množstvím hlíny kolem sebe), která společně s dalšími dvěma nedaleko rostoucími stromy v minulosti patrně tvořila alej spojující obecní kostel s okolím zámku a rybníka.

Obrázek 12: Umístění navrhovaného přístřešku v obci Popelín (zdroj: Mapy.cz, 2022)

Obrázek 13: Pohled na náves Popelína od jihozápadu (zdroj: Mapy.cz)

Obrázek 14: Pohled na náves Popelína od severovýchodu (zdroj: Mapy.cz)

V současnosti v místě chybí prostor, jenž by mohl být využíván nejen k setkávání obyvatel při různých obecních akcích, ale především také pro občany jdoucí vyřizovat různé záležitosti na obecní úřad případně návštěvníky hřbitova, kteří si zde mohou odpočinout (vzhledem k poloze hřbitova na mírném kopci nad vesnicí) či zde vyčkat na své příbuzné jdoucí na hřbitov. Místo by využívali také obyvatelé jdoucí do zdejšího kostela sv. Petra a Pavla, a to i na farní setkání po bohoslužbách.

Kromě samotného mobiliáře se v místech navrhuje úprava povrchu, nacházejícího se v bezprostředním okolí nově navrhovaného prvku. Asfaltový povrch by měl být nahrazen částečně mlatem případně dlažbou ze žulových kostek, která by tak jednoznačně oddělila prostor přístupný pro vozidla a prostor určený pro pěší návštěvníky či například cyklisty, a částečně travnatým nebezpečným povrchem, který by vhodně posloužil také lípě rostoucí na návsi.

V. Návod pro správu a údržbu navrhované stavby

V.1 Popis užívání

Účelem výrobku je poskytovat možnost posezení všem obyvatelům obce Popelín i náhodným návštěvníkům z řad turistů procházejících obcí, cyklistů nebo projíždějících osob. Je možné jej využívat pro sousedská shromáždění, kulturní akce nebo pro krátkodobé posezení turistů, resp. cyklistů pro jejich občerstvení při průchodu obcí po turistické značce, resp. cyklotrase. Využívat jej mohou také návštěvníci nedalekého hřbitova, kostela sv. Petra a Pavla, osoby čekající na úřední hodiny protějščího obecního úřadu nebo rodiny s dětmi jako herní prvek. Místní samospráva pak může přístřešek se sezením využívat pro různá setkání s občany.

Jedná se o inovativní řešení přístřešku orientovaného dovnitř i vně dispozice, čímž se navýší jeho kapacita a umožní také „krátkodobé“ posezení bez nutnosti obracení se k centrálnímu stolu. Samozřejmostí je zakrytí části sedátek před nepříznivými povětrnostními podmínkami (déšť, sníh), ačkoliv se předpokládá využívání přístřešku větším počtem osob

především v jarních a letních měsících (během turistické sezóny), mimo sezonu pak bude určen především jednotkám místních obyvatel denně.

Celý výrobek je navržený z dubového dřeva (viz obrázek 16) z místní pily, především pro jeho pevnost, dobré vlastnosti pro zpracování, a také dobrou odolnost proti nepříznivým povětrnostním vlivům. Využití dubového dřeva se předpokládá na nosnou část konstrukce (sloupky, krov) i na nohu stolu, jeho desku a jednotlivé lavice, střešní krytina se navrhuje z dřevěného modřínového šindele (varianty krytiny viz obrázek 17). Jednotlivé části konstrukce budou spojeny kovovými spojovacími prvky (např. šrouby, svorník, vruty nebo kolíky), jejichž pevnost musí být každoročně kontrolována, popř. musí být neprodleně provedeno jejich dotažení nebo oprava – viz následující podkapitola Popis údržby. Důležité je ošetření všech částí přírodní ochranou (např. slunečnicový olej) nebo ekologickou lazurou pro ochranu proti nepříznivým povětrnostním vlivům (mrholení, déšť, sníh atd.).

Obrázek 15 (vlevo): Ukázka dubového dřeva (zdroj: Dřevo a stavby, 2022)

Obrázek 16 (vpravo): Ukázka krytiny z modřínového šindele (zdroj: PIXERS.cz, 2022)

U jednotlivých sedaček se předpokládá osazení 1 osobou (max. 2 osobami) na vnitřní části orientované k centrálně umístěnému osmiúhelníkovému stolu, vnější sedačka je navržena pro 2 osoby (max. 3 osoby). Pro vnitřní sedačku se tak navrhuje maximální nosnost 100 kg, pro vnější část 200 kg – celkem tedy mohou na jedné sedačce sedět optimálně 3 osoby o celkové váze 300 kg. Ve vnitřní části dřevěného přístřešku a v jeho bezprostředním okolí (minimální vzdálenost 20 metrů) se zakazuje rozdělávání ohňů, kouření cigaret a jiná manipulace s otevřeným ohněm nebo hořlavými látkami, a to s ohledem na zachování maximální možné životnosti konstrukce a zajištění bezpečnosti všech osob tuto konstrukci užívajících. Dále se zakazuje stoupání nebo stání na jednotlivých lavicích nebo centrálním stole vzhledem k omezené nosnosti jednotlivých částí konstrukce.

V.2 Popis údržby

Jelikož se jedná o návrh dřevěného přístřešku, předpokládá se pravidelná kontrola technického stavu, jejímž výsledkem může být rozhodnutí o mimořádné údržbě nebo každoroční pravidelný servis pro prodloužení životnosti stavby. Občasnou kontrolu základních technických vlastností stavby – tj. uvolněné spoje, hnijící dřevěné části, poškození střešní krytiny může provádět kterýkoliv zaměstnanec nedalekého obecního úřadu vybavený alespoň základními znalostmi o údržbě dřevěných konstrukcí nebo osoba vykonávající funkci technických služeb obce Popelín.

Každoročně před zahájením turistické sezóny, tedy ve druhé polovině března, se doporučuje místní samosprávě nechat provést celkovou revizi stavby kvalifikovaným pracovníkem stavební firmy. Předpokládá se provedení ochranného nátěru (doporučuje se provádět dvakrát ročně, z toho na jaře v rámci celkové

revize) všech částí dřevěné konstrukce, důkladná kontrola všech spojů jednotlivých částí konstrukce a oprava či nahrazení poškozených nebo opotřebovaných částí střešní krytiny. Doporučuje se očištění všech částí konstrukce od ptačího trusu, případných sprejerských nebo jiných zásahů, dále také kontrola nákazy dřevokaznými houbami (dřevomorkou) nebo dřevokazným hmyzem (červotočem).

Každá část konstrukce, která bude ve stavu jevícím pokročilé známky použití, poškození nebo opotřebení, musí být pověřeným pracovníkem bezodkladně vyměněna za nový kus, aby nebyla ohrožena bezpečnost uživatelů výrobku, tím spíše, že se předpokládá jeho využívání osobami všech věkových kategorií včetně malých dětí nebo osob se sníženou schopností pohybu a orientace. Po dobu údržby nebo v období před nahrazením poškozených částí konstrukce nesmí být výrobek užíván, a to s ohledem na prevenci úrazů.

V.3 Způsob likvidace výrobku

Celý výrobek je navržen z ekologických materiálů (dubové dřevo, dřevěný šindel) s použitím nezbytně nutného množství kovových spojovacích prvků pro kompletaci konstrukce. S ohledem na použití zmiňovaných prvků se předpokládá možnost recyklace naprosté většiny částí výrobku, tato vlastnost zároveň umožňuje nahrazování poškozených prvků během pravidelně prováděné údržby, čímž lze prodloužit životnost navrhovaného mobiliáře – náhrada chybějících nebo poškozených šablon dřevěného modřínového šindele, nahrazení vybraných částí nosné konstrukce (sloupky trámy) – použitím jednoduchých kovových spojovacích prvků je umožněno sejmutí celé konstrukce krovu a její opakovaná montáž – nebo jednotlivých dřevěných lavic.

Nebude-li možné poškozené části výrobku nahradit a prodloužit tak jeho životnost, předpokládá se jeho rozebrání na jednotlivé segmenty a odstranění veškerých kovových spojovacích prvků. Části výrobku, které budou významnějším způsobem poškozeny (například dřevokazným hmyzem, houbou atd.) budou určeny k šetrné likvidaci specializovaným subjektem se snahou o jejich izolování od ostatních nepoškozených či jinak nenarušených částí konstrukce. Spodní betonová deska, na níž bude celý výrobek umístěn bude rozdrčena a materiál určen k recyklaci jako stavební suť.

Veškeré dřevěné prvky je možné po odstranění všech kovových spojovacích prvků znovu využít s ohledem na míru jejich opotřebení nebo poškození, případně jako spalovací materiál do kotlů nebo krbů na tuhá paliva. Nepoužitelné kovové spojovací prvky budou odevzdány ve sběrném dvoře (popř. na nejbližší skládce, je-li k dispozici) pro další zpracování. S ohledem na jednoduchost celé konstrukce se nepředpokládá její celková likvidace, ale spíše průběžné nahrazování jednotlivých opotřebovaných částí výrobku za nové díly.

VI. Fotografie modelu

Obrázek 17: Návrh podoby přístřešku se sezením – model (zdroj: archiv autora, 2022)

Obrázek 18: Návrh umístění přístřešku na návsi (zdroj: archiv autora a Mapy.cz, 2022)

VII. Závěr

Na návěs v jihočeské vesnici Popelín (okr. Jindřichův Hradec) byl navržen dřevěný přístřešek se sezením, který vhodně a citlivě doplňuje veřejný prostor a vybízí jeho pravidelné i náhodné návštěvníky ke trávení více času na tomto místě mimo hlavní dopravní tah. Výrobek je navržen z dubového dřeva (jako zdroj bude využita místní pila, čímž bude podpořen také lokální průmysl), dřevěného šindele (opět z místních zdrojů) a nezbytného množství kovových spojovacích prvků, na základě čehož se předpokládá dlouhodobá životnost výrobku a možnost postupného nahrazování jednotlivých opotřebovaných dílů, čímž lze docílit prodloužení doby používání výrobku. Návrh vzešel z celkové analýzy obce, která poukázala na absenci prvků městského mobiliáře na návsi obce v blízkosti nejvýznamnějších staveb občanské vybavenosti (kostel, hřbitov a obecní úřad), u kterých se předpokládá větší koncentrace osob, pro jejichž potřebu by měl mobiliář sloužit.

Závěrečnou část práce tvoří návod pro užívání výrobku, který podrobně

popisuje účel, pro který je návrh určený a stanovuje i maximální počet osob, které jej mohou v jeden okamžik využívat. Byly též představeny požadavky pro pravidelnou údržbu a seznam jednotlivých aktivit, které je potřeba každoročně prověřit a dle potřeby opravit. Výrobek je navržený k dlouhodobému užívání, i přesto byly v práci nastíněny možnosti recyklace jednotlivých částí výrobků či způsob likvidace již nerecyklovatelných dílů. Pro účely posouzení vhodnosti návrhu a volby vhodnosti byl zhotovený pracovní model v měřítku 1:100, jehož fotografie a zákres do reálného panoramatu byly umístěny do závěrečné části této práce.

VIII. Seznam bibliografických odkazů

VIII.1 Knižní zdroje

- DIRLAM, Martin. Stavební truhlářství: tradice z pohledu dneška. Praha: Grada, 2013. Stavitel. ISBN 978-80-247-4721-7.
- JOSTEN, Elmar, Thomas REICHE a Bernd WITTCHEN. Truhlářské konstrukce: spoje, povrchové úpravy dřeva, konstrukce. 2., aktualiz. vyd. v České republice. Praha: Grada, 2011. Stavitel. ISBN 978-80-247-2960-2
- KOLB, Josef a Bohumil ŠTUMPA. Dřevostavby: systémy nosných konstrukcí, obvodové pláště. 2., aktualiz. vyd. v České republice. Praha: Grada, 2011. Stavitel. ISBN 978-80-247-4071-3.
- ŠEFCŮ, Ondřej a Bohumil ŠTUMPA. 100 osvědčených stavebních detailů: tradice z pohledu dneška. Praha: Grada, 2010. Stavitel. ISBN 978-80-247-3114-8.

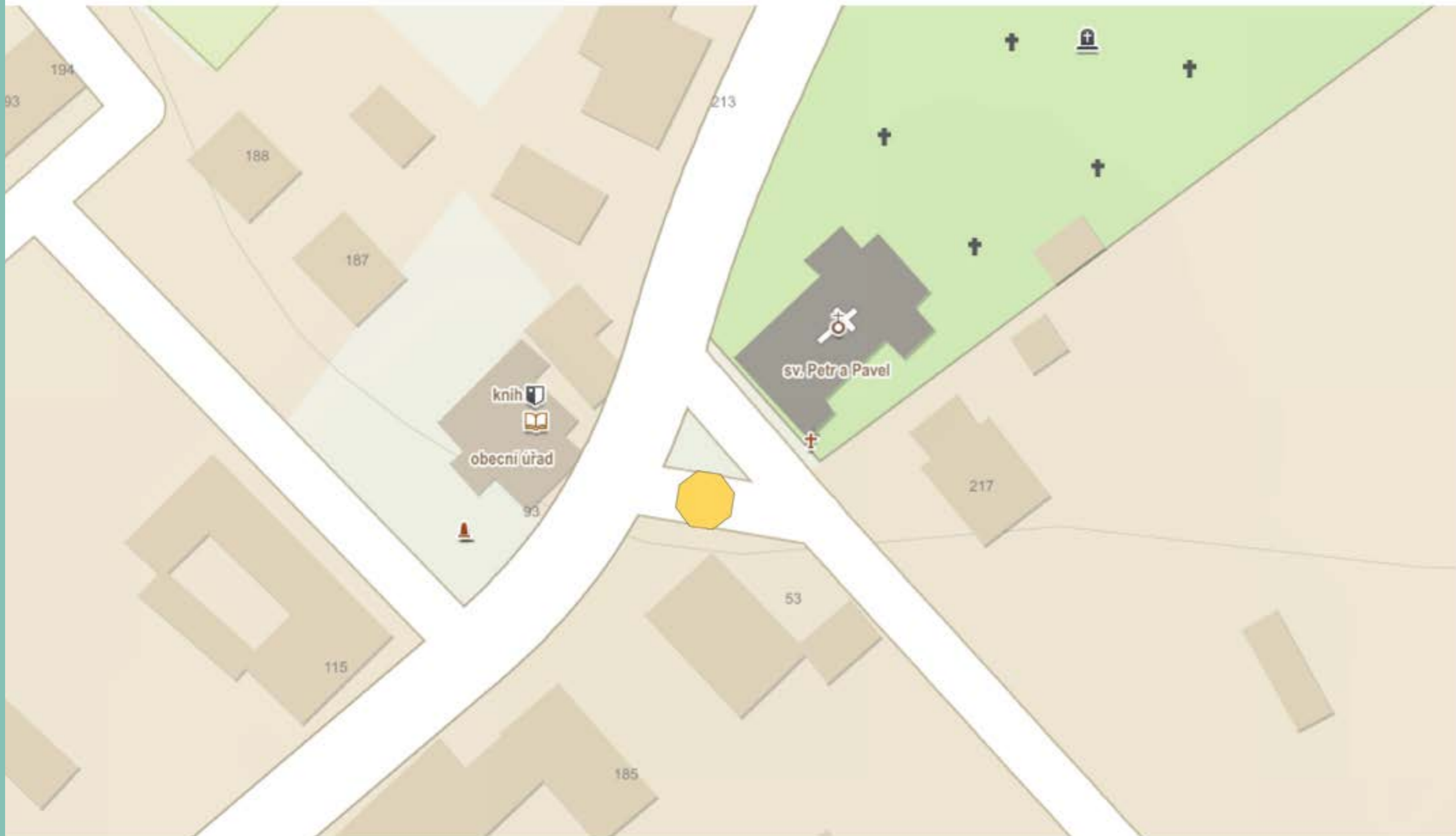
VIII.1 Internetové zdroje

- Cyklotrasa č. 1240 Strmilov – Žirovnice - CYKLOTRASY.cz [online]. [cit. 28.11.2022]. Dostupné z: <http://cyklotrasy.cz/encyklopedie/objekty1.phtml?id=137978>
- Dřevo listnatých stromů dodává nábytku unikátní vlastnosti, barvu a vzhled. Výběr je překvapivě široký | Dřevostavby, časopis o bydlení – Dřevo a Stavby. [online]. [cit. 28.11.2022]. Dostupné z: <https://www.drevoastavby.cz/drevostavby-archiv/bydleni-nejen-v-drevostavbe/nabytek-a-dopluky/5969-drevo-listnatych-stromu-dodava-nabytku-unikatni-vlastnosti-barvu-a-vzhled-vyber-je-prekvapive-siroky>
- Knihovna Popelín – Oficiální stránky obce Popelín. Obec Popelín – Oficiální stránky obce Popelín [online]. Copyright © 2022 [cit. 28.11.2022]. Dostupné z: <https://www.popelin.cz/obec/knihovna-popelin/>
- Konstrukce mnohoúhelníku – ppt stáhnout. SlidePlayer – Nahrávejte a Sdílejte své PowerPoint prezentace [online]. [cit. 28.11.2022]. Dostupné z: <https://slideplayer.cz/slide/3077797/>
- Popelín – letecké snímky. Archiv LMS ČÚZK [online]. [cit. 28.11.2022]. Dostupné z: <https://ags.cuzk.cz/archiv/?start=lms>.
- Popelín – Císařské povinné otisky stabilního katastru. Prohlížení archiválií. Archiv ČÚZK [online]. [cit. 28.11.2022]. Dostupné z: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=ciom&idrastru=B2_a_6MS_2363-1_3
- Popelín – historie. Oficiální stránky obce Popelín. Obec Popelín – Oficiální stránky obce Popelín [online]. Copyright © 2022 [cit. 28.11.2022]. Dostupné z: <https://www.popelin.cz/obec/historie/popelin/>
- Popelín, před 1940, okr. Jindřichův Hradec | Aukro. [online]. [cit. 27.11.2022]. Dostupné z: <https://aukro.cz/popelin-pred-1940-okr-jindrichuv-hradec-6975859014>
- Popelín – turistická mapa. Mapy.cz [online]. [cit. 28.11.2022]. Dostupné z: <https://>

- [mapy.cz/turisticka?l=0&x=15.2021019&y=49.2146012&z=14](https://maps.google.com/maps/@49.2146012,15.2021019,15z/data=!3m1!1e3!4m2!3m1!1s0x1301019:49.2146012:15.2021019)
- Popelín – turistická mapa. Mapy.cz [online]. [cit. 28.11.2022]. Dostupné z: <https://mapy.cz/turisticka?vlastni-body&l=0&ut=Nov%C3%BD%20bod&uc=9ilxpxTzUV&ud=49%C2%B012%2751.650%22N%2C%2015%C2%B010%2758.188%22E&x=15.1827226&y=49.2125741&z=16>
- Popelín – výsledky vyhledávání. Památkový katalog [online]. [cit. 28.11.2022]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/soupis/podle-relevance/1/seznam/?h=Popel%C3%ADn&fulltext>
- Statistika – Oficiální stránky obce Popelín. Obec Popelín – Oficiální stránky obce Popelín [online]. Copyright © 2022 [cit. 28.11.2022]. Dostupné z: <https://www.popelin.cz/obec/statistiky/>
- Zahradní altány | Dřevostavby, dřevěné altány, pergoly, dřevěný zahradní nábytek. [online]. [cit. 27.11.2022]. Dostupné z: <http://www.zahradni-nabytek.cz/text/cz/altany.aspx>
- Základní informace – Oficiální stránky obce Popelín. Obec Popelín – Oficiální stránky obce Popelín [online]. [cit. 28.11.2022]. Dostupné z: <https://www.popelin.cz/obec/zakladni-informace/>
- Zámek Popelín, Popelín. Hrady, zámky a tvrze [online]. [cit. 28.11.2022]. Dostupné z: <https://www.hrady.cz/zamek-popelin-jindrichuv-hradec>
- Železniční stanice Počátky-Žirovnice. České dráhy [online]. [cit. 28.11.2022]. Dostupné z: <https://www.cd.cz/stanice/pocatky-zirovnice/5475762>

IX. Seznam příloh

- Příloha A: Projektová dokumentace navrhované stavby
 - Příloha A.1: Situace širších vztahů se zákresem navrhovaného přístřešku
 - Příloha A.1.1: Situace širších vztahů se zákresem navrhovaného přístřešku do turistické mapy v měříku 1:500 (formát: A3)
 - Příloha A.1.2: Situace širších vztahů se zákresem navrhovaného přístřešku do letecké mapy v měříku 1:500 (formát: A3)
 - Příloha A.2: Půdorys navrhovaného přístřešku v měřítku 1:15 (formát: A3)
 - Příloha A.3: Pohledy na navrhovaný přístřešek
 - Příloha A.3.1: Pohled 1 na navrhovaný přístřešek v měřítku 1:20 (formát: A4)
 - Příloha A.3.2: Pohled 2 na navrhovaný přístřešek v měřítku 1:20 (formát: A4)
 - Příloha A.4: Řezy navrhovaným přístřeškem
 - Příloha A.4.1: Řez 1 navrhovaným přístřeškem v měříku 1:20 (formát: A4)
 - Příloha A.4.2: Řez 2 navrhovaným přístřeškem v měříku 1:20 (formát: A4)

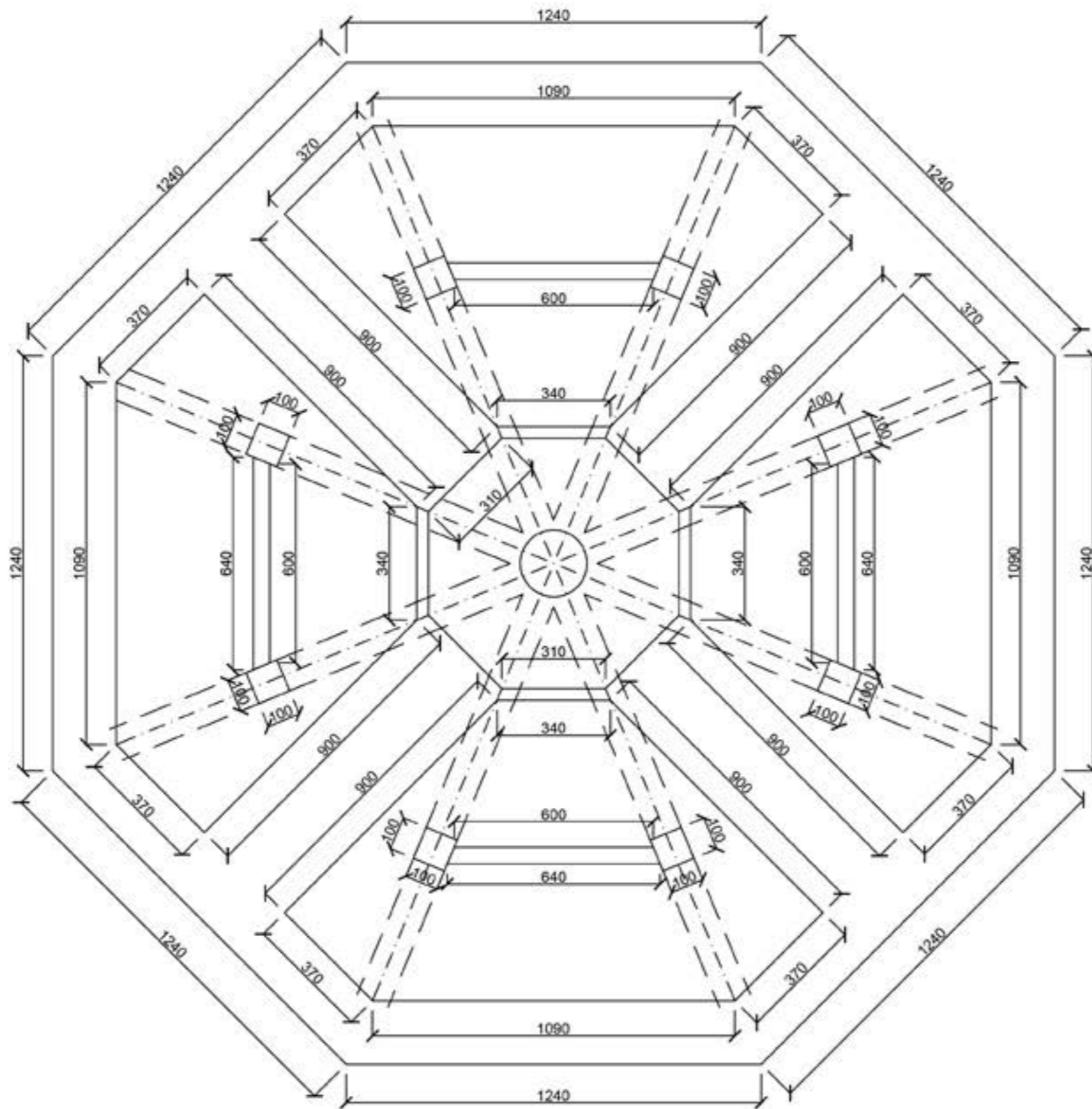
A.1.1 - Návrh přístřešku - situace širších vztahů
Formát: A3
Měřítko: 1:500

Bc. Mario Barra
Provádění, řízení a ekonomie staveb IV
ZS 2022/2023
mario.barra@fa.cvut.cz

A.1.2 - Návrh přístřešku - situace širších vztahů
Formát: A3
Měřítko: 1:500

Bc. Mario Barra
Provádění, řízení a ekonomie staveb IV
ZS 2022/2023
mario.barra@fa.cvut.cz

A.2 - Návrh přístřešku - půdorys

Formát: A3

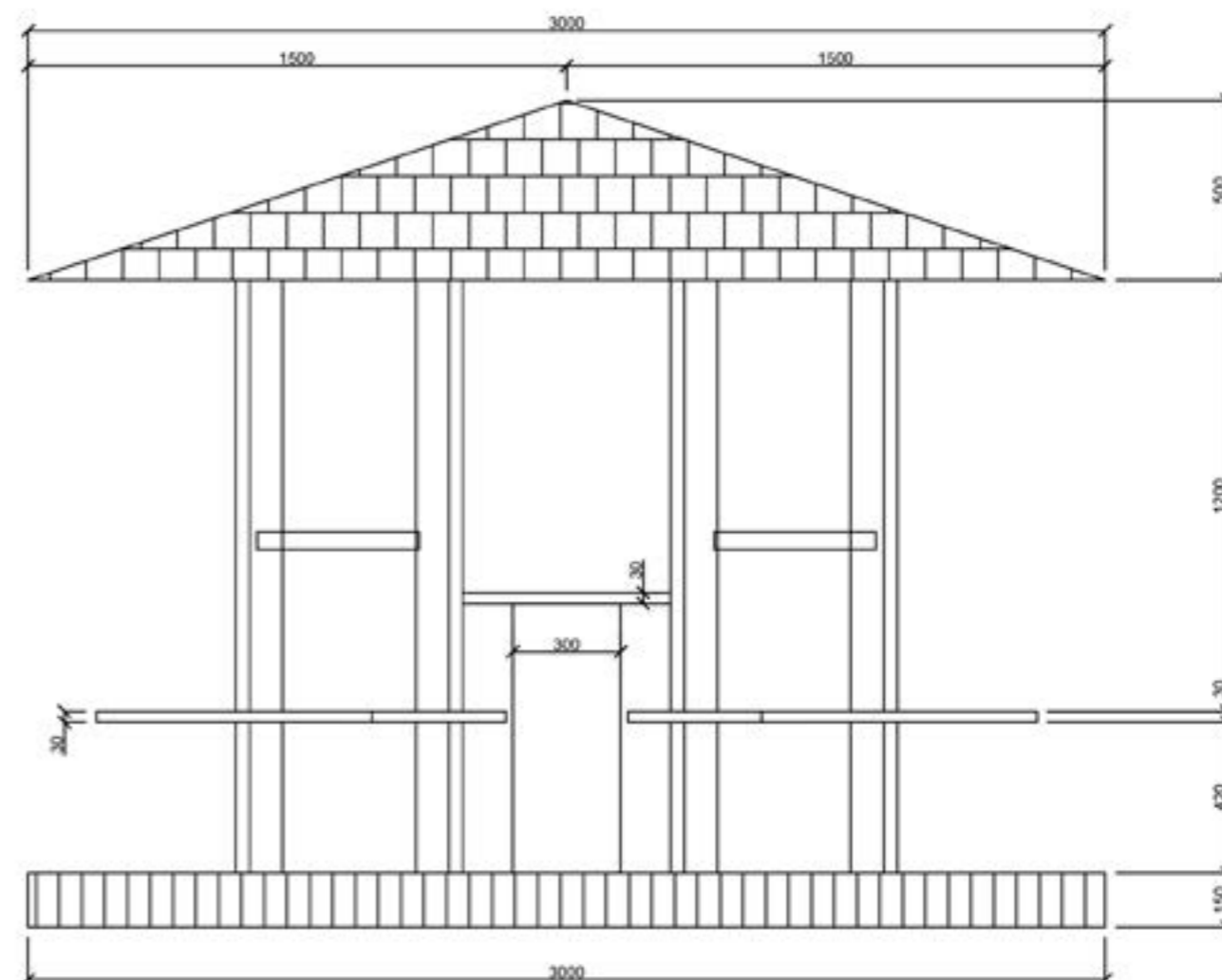
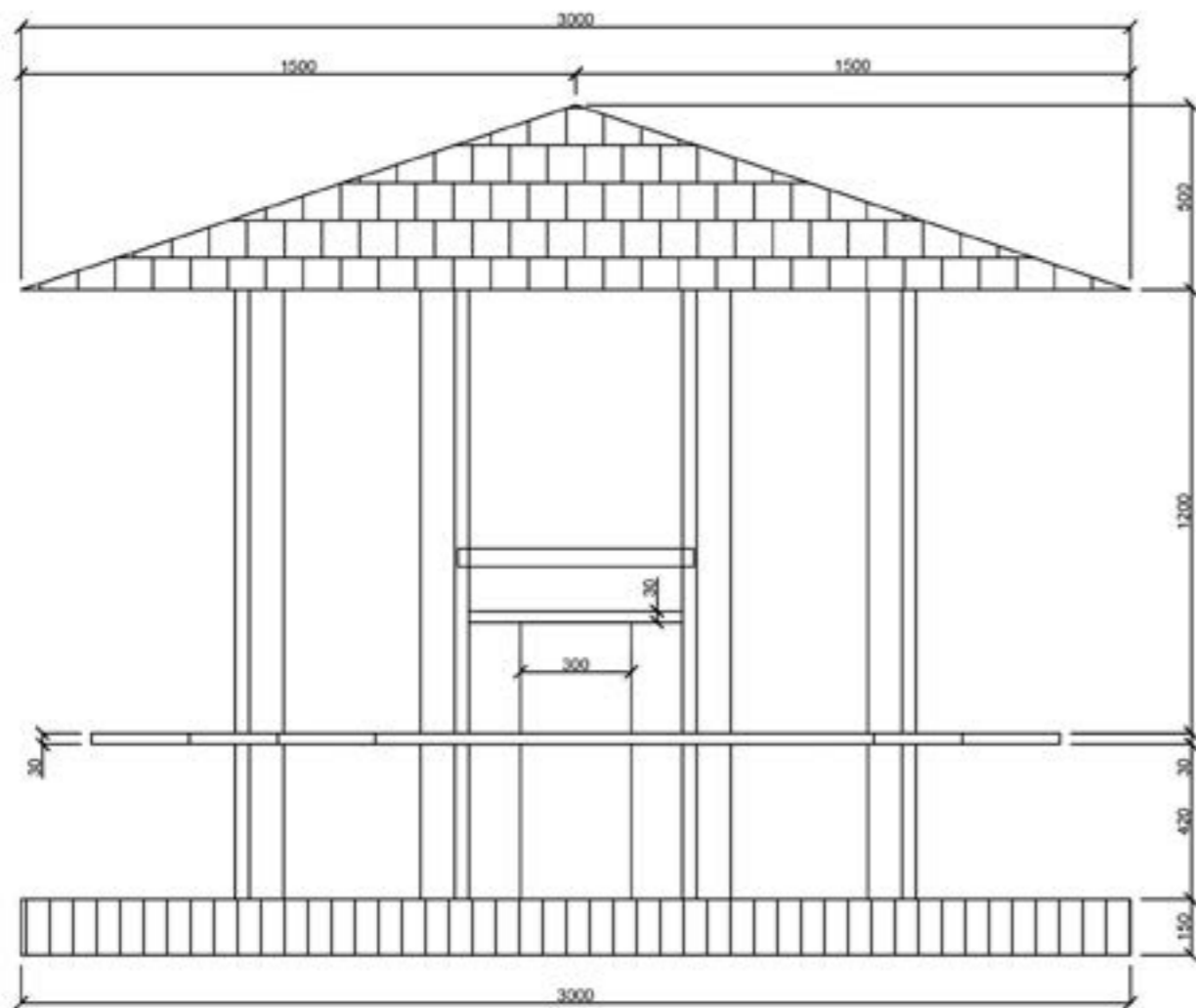
Měřítko: 1:15

Bc. Mario Barra

Provádění, řízení a ekonomie staveb IV

ZS 2022/2023

mario.barra@fa.cvut.cz

A.3.1 - Návrh přístřešku - pohled 1

Formát: A4
Měřítko: 1:20

Bc. Mario Barra

Provádění, řízení a ekonomie staveb IV
ZS 2022/2023
mario.barra@fa.cvut.cz

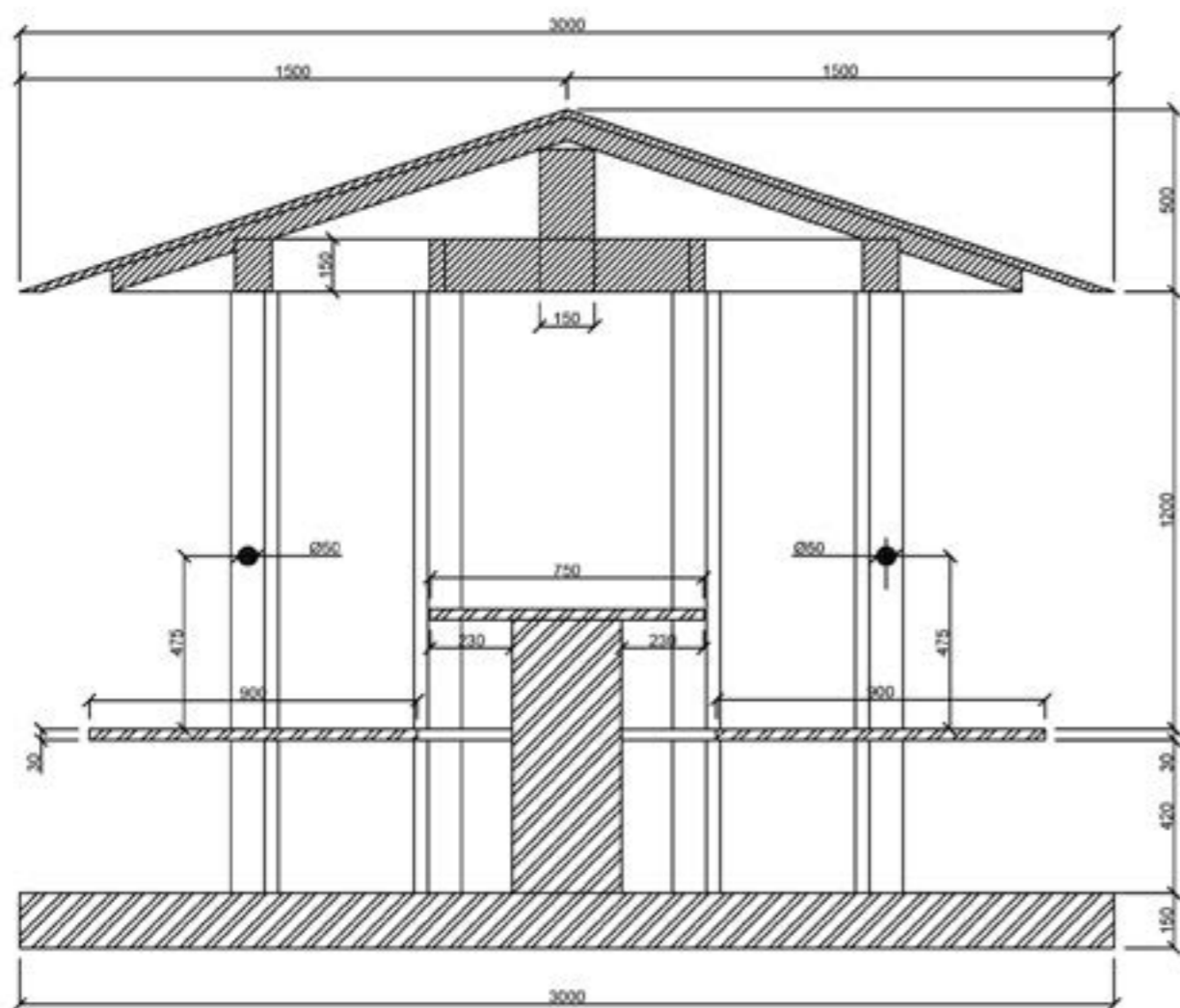

A.3.1 - Návrh přístřešku - pohled 2

Formát: A4
Měřítko: 1:20

Bc. Mario Barra

Provádění, řízení a ekonomie staveb IV
ZS 2022/2023
mario.barra@fa.cvut.cz

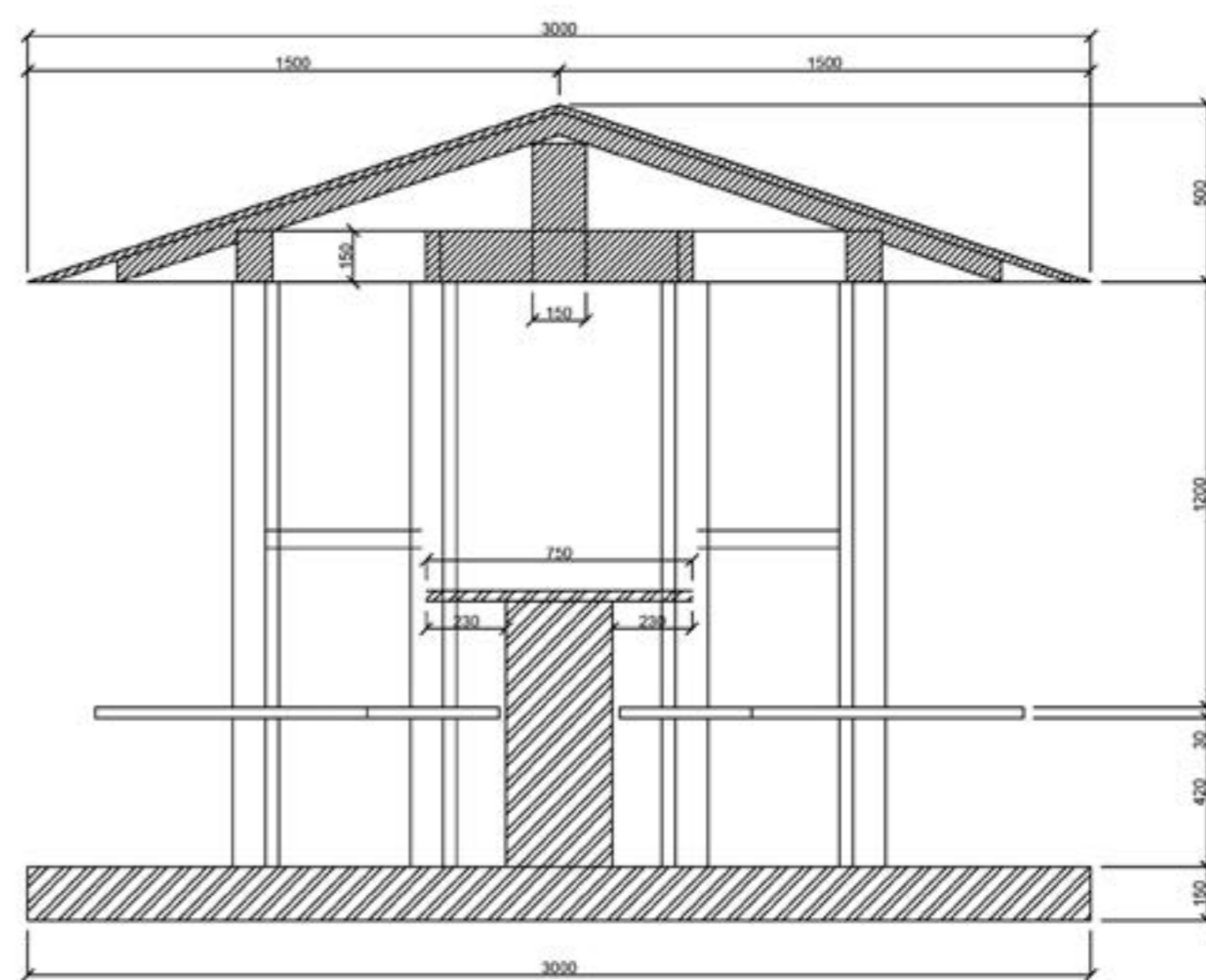

A.4.1 - Návrh přístřešku - faz 1

Formát: A4
Měřítko: 1:20

Bc. Mario Barra

Provádění, řízení a ekonomie staveb IV
ZS 2022/2023
mario.barra@fa.cvut.cz

A.4.2 - Návrh přístřešku - faz 2

Formát: A4
Měřítko: 1:20

Bc. Mario Barra

Provádění, řízení a ekonomie staveb IV
ZS 2022/2023
mario.barra@fa.cvut.cz

| C5 |

**NÁHLED DO HISTORIE A POTENCIÁLU ROZVOJE
STÁTNÍHO ZÁMKU JEZEŘÍ A JEHO OKOLÍ - NPÚ**

5/ Závěrečná práce - rekvalifikační kurz GnŘ NPÚ

- Autor práce: Bc. Mario Barra
- Důvod a účel: Závěrečná práce rekvalifikačního kurzu GnŘ NPÚ
- Rok vzniku: červenec 2022
- Řešené území: státní zámek Jezeří a jeho okolí
- Vedoucí práce: PhDr. Hana Řežníčková, NPÚ GnŘ
- Oponent práce: Mgr. Hana Krejčová, NPÚ SZ Jezeří

1. Cíl studie

Cílem této studie je poskytnout vhled do historie lokality Jezeří (okr. Most) a tamějšího zámku ve vztahu k historii osídlení od dob vrcholného středověku, přes rozvoj za vlády Lobkoviců a barokní až klasicistní stavební úpravy až po zánik okolních obcí a totální devastaci krajiny z důvodů rozsáhlé těžby hnědého uhlí v mostecké pánvi, která téměř pohltila i samotný zámek. Text je doplněn historickými i současnými fotografiemi lokality a reprodukcemi mapových podkladů od Národního archivu České republiky (NA ČR), kopií katastrální mapy ČÚZK a portálu Mapy.cz.

Na základě této studie je možné předběžně posoudit potenciál rozvoje lokality v okolí státního zámku Jezeří po ukončení povrchové těžby hnědého uhlí v dole ČSA a zvýšení povědomí o zámku mezi širokou veřejností nejen v rámci České republiky, ale i sousedního Německa, od jehož hranic leží jen několik kilometrů vzdušnou čarou.

2. Historie lokality

a. Obecná historie lokality

První zmínky o osadě Jezeří jsou doloženy v roce 1365 ve vztahu ke stejnojmennému hradu, nesoucímu název Eisenberg. Tento název byl jediným ekvivalentem názvu osady až do roku 1921, od kdy se používá i český název Jezeří, samotná osada však byla založena až v době pozdější, na rozdíl od hradu. Ve druhé polovině 13. století byl založen 1,5 km severně od zámku hrad na Josefíně skále, jeden z pokusů o kolonizaci Krušných hor některým z rodů vlastnicích okolní panství. O osudu objektu nejsou bohužel žádné další informace a zanikl pravděpodobně na počátku 15. století. Koncem 13. století (patrně před rokem 1356) vznikl na jihovýchodním úpatí Černického vrchu nazývaném Hausberk objekt nazývaný Alberk, dodnes jsou na místě patrné zbytky zdí a terénní nerovnosti. Hrad zanikl pravděpodobně v první polovině 14. století, některé zdroje hovoří ještě o počátku 15. století.

Pobělohorské konfiskace roku 1623 se dotkly také majetku Jana Mikuláše Hochhausera z Hochhauzu, který byl přívržencem českých stavů a následně mu byl zkonfiskován statek Eisenberk s poplužním dvorem a vinicí. Zajímavostí je zde počestěný název Eisenberk, který se zde používal společně s německým překladem – ten byl oficiálním názvem zámku a osady (především vzhledem k umístění v blízkosti česko-německých hranic a dále kvůli silné germanizaci obyvatelstva v pobělohorské době). Majitelé zámku Jezeří se v průběhu historie také určitou dobu označovali jako hrabata de Lacu, teda doslovně přeloženo „z/od jezera“, název pocházel s velkou pravděpodobností od Komořanského jezera, které se v minulosti

nacházelo na území dnešního lomu ČSA a které by se do těchto míst mohlo znovu alespoň částečně navrátit v rámci rekultivace oblasti po povrchové těžbě hnědého uhlí.

V polovině 18. století se, podle dobových pramenů, v okolí zámku nacházelo bělidlo, cihelna a panské domy pro řemeslníky, v roce 1787 zde stávalo celkem 16 domů v rámci osady, která byla v majetku knížete Františka Josefa z Lobkowicz a zůstala jeho součástí až do roku 1848, kdy bylo zrušeno poddanství. Jedním z evropských unikátů bylo tzv. Jezeřské arboretum, de facto zámecký park založený na konci 17. století, který v dobách své největší slávy dosahoval rozlohy až 50 ha, z velké části bohužel zanikl při rozšiřování severního okraje lomu ČSA a dnes se z něj dochovala pouze menší, severozápadní část. Dle možností jsou prováděny například sanační práce na základě klimatických podmínek, kácení suchých dřevin či kosení hlavního palouku. Více o něm bude pojednáno ještě v samostatné kapitole.

Následně byla osada Jezeří začleněna do obce Albrechtice a nacházela se v okrese Chomutov, po roce 1960 až do svého zániku v okrese Most. V polovině 50. let 20. století došlo k sesuvu půdy v blízkosti Jezeří a bylo nutné vysídlit téměř celou osadu, poslední domy byly srovnány se zemí na počátku 80. let minulého století v důsledku rozrůstající se povrchové těžby v dole ČSA a četných statických poruch domů. Na počátku 21. století bylo hojně diskutováno prolomení těžebních limitů v regionu, které největší měrou ohrožovaly město Horní Jiřetín, na jehož části katastrálního území se dnes zámek Jezeří a jeho okolí nachází.

b. Státní zámek Jezeří

Na místě dnešního zámku Jezeří vznikl v období středověku hrad. Přesnou dobu založení nelze s ohledem na absenci historických pramenů vztahujících se k období založení objektu určit. První doložené zmínky jsou z let 1363-1365, které uvádějí jako majitele panství pány ze Rvenic. Součástí jejich titulu bylo pravděpodobně i přízvisko de Lacu, odkazující se k existenci rozlehlého jezera pod tehdejší hradem, pozdějším zámkem Jezeří. Jednalo se o Komořanské jezero, existující do roku 1831, kdy bylo z rozhodnutí Ferdinanda z Lobkowicz, majitele jezeřského panství, úplně vysušeno. Hlavním zdrojem vody byla řeka Bílina, později v důsledku povrchové těžby přetrasována, čímž byl dán pravděpodobně impuls pro pozvolný zánik jednoho z největších jezer na našem území (různé zdroje hovoří o rozloze až 5 600 ha). Historik Bohuslav Balbín o tomto jezeře napsal „V Litoměřickém kraji za Duchcovem lze spatřit podivuhodně velké jezero, z něhož vytéká řeka Bělá (tedy Bílina, pozn. autora). O tomto jezeru plném zvláštních ryb vypravují obyvatelé, kterým bylo odedávna povoleno chytat ryby na rozdíl od těch, jimž takové staré právo předkové nepropůjčili, i když ti lidé bydlí na břehu. Nedávno jsem se dostal do místa, kde mi obyvatelé ukázali vodní plochy daleko od jezera, jejichž vodu nelze nikdy odčerpat. Kdykoliv se totiž vody těchto rybníků setkají s vodami jezerní tůně, spojí se podzemní cestou, takže jezero může oněm rybníkům ustavičně doplňovat zásobu.“ Německé označení panství Ayseberg, později upraveno jako Eisenberg, se vztahuje k ložiskům železné rudy, které se v oblasti Krušnohoří vyskytovala a vyskytují dodnes ve velké míře a byly v roce 2019 zapsány na seznam světového dědictví UNESCO, a to na jeho 43. zasedání jako Hornický region Erzgebirge/Krušnohoří.

Následující období až do roku 1513 je především ve znamení změn majitelů

panství ve vztahu k nábožensko-politickým změnám v Zemích Koruny české. Zajímavé je zmínit přítomnost zemského správce Jiřího z Poděbrad na zámku v polovině 15. století, a to v době sporu mezi rytířem Kunzem z Kaufunku a saským kurfiřtem Fridrichem Saským, který ze zámku se svou posádkou dobyl nedaleké město Most. Další významná kapitola historie zámku Jezeří se začíná psát po roce 1513, kdy zámek od Zikmunda Smolíka ze Slavic získává Mikuláš Hochhauser z Hochhausu, za něhož proběhla první výrazná přestavba objektu, a to ze středověkého hradu na renesanční zámek. K jejímu dokončení došlo v roce 1549 a dodnes jsou ve vybraných částech zámku patrné stopy po renesančním období na Jezeří, byť byl zámek v pozdější době znovu několikrát přestavěn. Jednou z nejzajímavějších stop je erb rodu Hochhauserů, kteří se o přestavbu zasloužili, z roku 1549 a nápisem „O člověče, pomni, kde je pán a jeho rod“. Po dalších změnách ve vlastnictví se zastavme v roce 1618, resp. 1620, kdy bylo panství zkonfiskováno Janu Mikulášovi Hochhauserovi z Hochhausu za účast na českém stavovském povstání a přešlo do císařských rukou. Ferdinand II. Štýrský předal Jezeří a další panství 15. března 1622 knížeti a českému místodržícímu Karlu z Lichtenštejna, který ho 24. března 1623 odprodal Vilémovi ml. Popelovi z Lobkowicz na Bílině. Tím začala více než 300letá historie tohoto významného rodu na jezeřském zámku, byť do jejich plného držení zámek přešel až roku 1638 po celkovém vyrovnání mezi Lobkowiczy a Hochhausery. Je vhodné v této části uvést dobový popis mobiliáře zámku: „předpokoj, panský pokoj, dvorní kuchyně, kuchyňský kvelb a spížní komora, tři kvelby fraucimoru, hořejší komora, dámský pokoj a komora, zadní komora, hořejší světnice, sál, školní světnice, druhý sál, dolní kvelb, panská komora a světnice i zámecká věž s hodinami. Kolem zámku se rozkládal ovocný sad, v němž byly mimo jiné ovocné stromy i vlašské ořechy. Dále zde byly tři zpustlé vinice, pod zámkem byl pivovar a poplužní dvůr. K panství patřilo pět vesnic a tři další poplužní dvory.“ Celkový stav zámku po českém stavovském povstání nebyl dobrý, s obnovou se započalo kolem roku 1627, „cihelné střechy“ byly opraveny v roce 1638.

K barokní přestavbě dal podnět ničivý požár z 18. února 1646, kdy shořel prakticky celý zámek kromě malého stavení a jezdecké stáje. Majitelé z novosedelsko-jezeřské větve pobývali dlouhá léta mimo zámek (především na zámku Nové Sedlo), na Jezeří se navrátili až v roce 1697, kdy začal být zámek znovu využíván, konkrétně Ferdinandem Vilémem z Lobkowicz, a to po rozsáhlé barokní obnově a přestavbě zakončené roku 1696. Získání dalších informací je bohužel velice obtížné vzhledem k omezenému přístupu lobkowiczských archivů pro badatele.

25. září 1713 došlo k dalšímu ničivému požáru, po němž bylo nutné zámek znovu obnovit. Dochoval se však podrobný popis vybavení a podoby zámku z doby před požárem – víme například, že střešní krytina barokního objektu byla částečně tvořena šindelem, majoritním materiálem byly pálené střešní tašky. Z popisu lze dále vyčíst informace o existenci „velkého sálu s oválnou klenbou, zdobenou štukaturou, s velkými sloupy a maskarony“ (škoda po požáru přibližně 4 500 zlatých), nacházely se zde pokoje zdobené štukaturami a krásnými podlahami, popis detailně zmiňuje také mobiliář – velká zelená kamna, dvoukřídlé dubové dveře, pozlacený kabinet. V zámecké věži se měl nacházet hodinový stroj se dvěma zvony, areál zámku tvořila také oranžerie, pila nebo soustružnická díla. Celková škoda po druhém požáru byla vyčíslena na 30 398 zl. r., 19 krejcarů a 3 denáry. Z podrobného popisu v závěrečné práci uvádím pouze stručný výčet, celý popis je volně k dispozici na webových stránkách SZ Jezeří.

Samostatný odstavec je nutné věnovat hudební historii zámku Jezeří, která se psala především v 18. století pod patronátem Lobkowiczů, první písemné zmínky pocházejí z počátku roku 1707. Na zámku prožil své dětství významný skladatel Christoph Willibald Gluck, jehož otec působil na jezeřském zámku jako nadlesní a podle něhož se zaniklá budova lesní správy na místě současného parkoviště označuje jako tzv. Gluckova hájovna. Největší rozmach hudební činnosti na Jezeří proběhl za knížete Františka Maxmiliána z Lobkowicz, hudebně vzdělaného šlechtice, hrajícího na violoncello a člena vedení Jednoty za zvelebení hudby v Čechách.

Na zámku byla založena tzv. Lobkowiczská kapela o 22 hudebnících pod vedením skladatele Antonína Vranického, rozmach pokračoval i za jeho nástupců. Pod vedením Casimira Antonia Cartellieriho bylo na Jezeří pravděpodobně provedeno v češtině Haydnovo oratorium Stvoření (Die Schöpfung). Kníže Lobkowicz byl znám svým vztahem k Ludwigu van Beethovenovi, knížeti byla věnována řada Beethovenových děl – například Symfonie č. 3 Eroica, č. 5 Osudová nebo č. 6 Pastorální. Roku 1804 byla na jezeřském zámku poprvé soukromě provedena právě Beethovenova Eroica. Na zámku se dodnes zachovalo velké množství předmětů vztahujících se k jeho hudební minulosti, velkou měrou k návratu dávného lesku rozhodně přispěje obnova divadelního sálu v jihovýchodním traktu, která bude dokončena během léta 2022. Na místě je také připomenout existenci tzv. Jezeřského pěveckého kvarteta v letech 1846-1853 a také letní hudební školy, provozované na zámku v letních měsících od roku 1831, která sloužila ke vzdělávání „učitelů a učitelských pomocníků celého lobkowiczského panství“. Na tradici by správa zámku ráda navázala pořádáním letních hudebních kurzů (ve formě pronájmu dalším subjektům či přímo v režii objektu).

Obnova zámku po ničivém požáru roku 1713 započala za Oldřicha Felixe z Lobkowicz a po jeho tragické smrti a vymření novosedelsko-jezeřské větve přešel zámek přes Karla Adama z Lobkowicz do držení Ferdinanda Filipa Josefa, knížete z Lobkowicz na Roudnici (který na zámku pobýval pouze částečně v době, kdy byl neobyvatelný roudnický zámek) a v držení této rodové větve zůstal až do konfiskací ve 20. století. Na přelomu 18. a 19. století proběhly drobné stavební úpravy v dobovém duchu, jednalo se především o úpravu piana nobile a vznik divadelního sálu, který v současnosti prochází závěrečnou fází památkové obnovy, a založení nové zámecké kaple v 2. polovině 19. století. V roce 1835 došlo k převedení Jezeří do rodinného fideikomisu roudnické větve Lobkowiczů.

Obr. 1 - Vyobrazení státního zámku Jezeří od Johanna Antona Venuta z počátku 19. století

Pochmurná část historie Jezeří se začala psát již za druhé světové války, kdy v důsledku územních změn po Mnichovské dohodě v roce 1938 se zámek ocitnul v podstoupeném území a na zámku se postupně nacházela nacistická vojenská posádka, zajatecký tábor a následně zvláštní tábor pro prominentní osobnosti (byl zde vězněn například Pierre de Gaulla – bratr pozdějšího francouzského prezidenta či Dr. Menetrel – osobní lékař maršála Pétaina a další) a působili zde také vězni z koncentračního tábora Flossenbürg. V rozporu s jakýmkoliv citem byl zámek natřen maskovací barvou, čímž byl pravděpodobně částečně uchráněn od zkázy při osvobození českého území.

Obr. 2 - Nedatovaná fotografie SZ Jezeří s výhledem do krajiny, na místo dnešního lomu ČSA

Završení zkázy Jezeří, v jejímž důsledku se dostal mezi významné evropské památky v ohrožení (a tato cena mu skutečně byla udělena v roce 2020 organizací Europa Nostra, kdy se zařadil po bok 6 nejohroženějších evropských památek) započalo 20. dubna 1948. Předtím byl zámek necelé tři roky zpět v držení Lobkowiczů, které zde navštěvoval také ministr zahraničí ČSR Jan Masaryk – dnes jsou tyto návštěvy připomínány především díky vzpomínkám pamětníků a připomínka se zachovala se také v podobě názvu tzv. Masarykova pokoje v inventáři z konce 40.

let 20. století včetně jeho vybavení. Po „vítězném únoru“ přešel objekt do národní správy a byl hodnocen jako „ve špatném stavu“. Po správě Národní kulturní komise se jeho novým majitelem stalo ministerstvo techniky a 22. září 1950 následně ministerstvo národní obrany, posádka v Chomutově. Zámek byl posádkou obsazen bez jakéhokoliv právního postupu, mobiliář částečně uskladněn ve zdejší kapli či rozkraden, interiéry v průběhu let prošly mnoha necitlivými zásahy, například roku 1967 bylo připuštěno vytrhání přibližně 150 m² parket a jejich převezení na státní zámek Ploskovice.

V období 1955-1958 přešel zámek přes ministerstvo vnitra do vlastnictví ministerstva školství a kultury, které jej svěřilo Státní památkové správě, resp. KNV v Ústí nad Labem a v letech 1961-1972 vznikl první projekt na obnovu zámku, spojený s výzkumem Ústavu pro tvorbu a ochranu krajiny v Ústí nad Labem, počítalo se zde ale také se vznikem rekreačního areálu a prezentací hudebních tradic, které jsou s Jezeřím a rodem Lobkowiczů neodmyslitelně spojeny. Pod vedením Václava Mencla vznikla v pozdějších letech studie stavebního vývoje zámku (předchůdce následného SHP), podrobný stavebně-historický průzkum zámku byl následně zpracován na základě zadání SÚRPMO v 80. letech minulého století pod vedením docenta Dobroslava Líbala a profesora Mojmíra Horyny. Roky 1973-1976 byly pro zámek patrně nejkritičtějším obdobím, neboť v oblastech kolem lomu ČSA byl prováděn průzkum možností dalšího rozšíření povrchové těžby hnědého uhlí a stability okolní krajiny pro probíhající těžbu. Větší závislostí na spotřebě hnědého uhlí došlo v pozdějších letech k rozšíření oblastí těžby nejen na obce pod zámkem, nacházející se v místech původního Komořanského jezera, dotčeno bylo také tzv. Jezeřské arboretum, kterému je samostatně věnována následující kapitola. Existoval také plán na úplný zánik zámku (pomalé chátrání, výmaz z map, prezentace nízké kulturní hodnoty památky), který však nebyl realizován díky intenzivním snahám geologů a masivní mediální kampaně v 80. letech 20. století, kdy po roce 1989 vznikla Společnost za obnovu Jezeří a nastavením těžebních limitů v roce 1990 byly od zániku uchráněny také město Horní Jiřetín a osada Černice nedaleko zámku.

První části obnovy objektu proběhly již v letech 1987-91 (arch. Karel Císař, SÚRPMO), kdy se obnovila především krytina střech a krov severní poloviny hlavní budovy, vybrané stropní konstrukce, část opěrných zdí v areálu zámku a celý Panský dům. V roce 1991 přešel zámek v rámci restitučních nároků zpět do vlastnictví Lobkowiczů, kteří jej v osobě Martina Lobkowicze darovali v roce 1996 České republice (dnes ve správě Národního památkového ústavu, územní památkové správy v Praze), především z důvodů absence finančních prostředků na kvalitní a důkladnou obnovu památky. Červen zmiňovaného roku byl ve znamení prvního zpřístupnění Jezeří návštěvníkům, kteří mohli nahlédnout do severní části zámku, která byla pravděpodobně nejbezpečnější částí zámku. Obnova zámku probíhá dodnes za běžného návštěvníckého provozu, čímž se široké veřejnosti na 3 okruzích nabízí jedinečná příležitost sledovat práce v rámci stavební obnovy jednoho z nejzajímavějších zámků na našem území s neobyčejně pestrou historií.

c. Jezeřské arboretum a zámecký park

Součástí areálu zámku Jezeří byl také rozsáhlý anglický park, situovaný jižním a jihovýchodním směrem od hlavní zámecké budovy, jeho první základy byly položeny na konci 17. století. Zámecká zahrada byla rozdělena na dvě části – „horní“ přístupnou z piana nobile zámku, resp. z tzv. lesního pokoje a část „dolní“

– Jezeřské arboretum. Horní část, tedy zámecký park, měla kompozici typické barokní zámecké zahrady – nacházely se zde aleje, loubí, kaskády nebo fontány, dostavěna byla oranžerie a fíkovna. Tato část byla zcela zlikvidována v 80. letech minulého století. Dnes je možné v místech bývalého zámeckého zahradnictví spatřit různé netradiční a cenné dřeviny - například platan pestrolistý, jeřáb břek, šácholany (magnolie), zmaliničníky japonské, kanadské jedle, pyramidální duby, turecké lísky nebo jedlé kaštanovníky, které se zachovaly v okolí bývalých zásobních a zeleninových skleníků zahradnictví. Další významná krajinářská úprava proběhla za Lobkowiczů po roce 1836, kdy došlo ke vzniku anglického parku, plynule navazujícího na „dolní“ arboretum.

Samotné arboretum byl evropský unikát, rozkládající se na ploše přesahující 50 ha, jednalo se o krajinářský prostor obsahující mnohé vzácné exempláře. Byla zde vytvořena pozoruhodná harmonie mezi tradiční krušnohorskou přírodou a jejími původními dřevinami a nově dovezenými exempláři, mnohé zdroje uvádějí jedinečný dendrologický a sadovnický potenciál.

Z významných stromů je záhodno připomenout tzv. Albrechtický dub (zimní, lidově označovaný jako Albrechtický dědoušek se stářím přesahujícím 1000 let. Se svou výškou přesahující 26 metrů (v době největší slávy stromu) a obvodem až 15,6 metru se řadil mezi nejstarší a nejmohutnější stromy v celém regionu. Jednalo se tzv. hraniční strom, zapsaný i v tzv. Deskách zemských, konkrétně roku 1884. K jeho zkáze došlo v první polovině srpna 1993, kdy několikrát po sobě zachvátil strom požár, dle oficiálních důvodů po zásahu bleskem, mnohé neoficiální zdroje však hovoří o úmyslném zapálení překážky těžby hnědého uhlí, což byl koneckonců nejvýraznější důvod zániku celého arboreta. „Zachránit“ se podařilo například sekvojovec obrovský, 100 let starý a 15 tun těžký strom, ležící na území dnes zaniklé obce Albrechtice. K jeho transferu do mostecké části Zahražany došlo v březnu 1987, bohužel se jednalo o smutnou snahu zachránit sice významný, ale pouze ojedinělý strom, a přitom obětovat zbývající jedinečné dřeviny arboreta, neboť přesun sekvojovce byl jednou z podmínek ministerstva kultury pro odejmutí památkové ochrany jedinečné přírodní oblasti. Nutno doplnit, že se stav stromu po přesunu nadále zhoršoval a v polovině 90. let minulého století došlo k jeho definitivnímu uschnutí a zániku.

Obr. 3 - Vyobrazení Albrechtického dubu kolem roku 1890, převzato z knihy Osud Mostecka

Osud Jezeřského arboreta zpečetila povrchová těžba hnědého uhlí v blízkém lomu ČSA. Žádost o odejmutí památkové ochrany byla podána podnikem Doly V. I. Lenina Komořany v roce 1978 a vyhovění této bylo podmíněno zpracováním podrobné inventarizace arboreta. Ta proběhla na ploše 33 ha, tedy na větší polovině dotčené oblasti. Celkem bylo v inventarizaci započítáno 4 910 kusů dřevin a jejich finanční hodnota byla k 30. září 1980 odhadnuta na 378 milionů Kčs, celé arboretum mělo mít dle odhadů hodnotu přesahující 500 milionů Kčs, historickou hodnotu vyčíslit samozřejmě nelze. I po listopadových událostech roku 1989 se počítalo s kompletním zánikem parku, díky občanské iniciativě však byly zbytky arboreta uchráněny zániku, ale zároveň nedošlo k jejich konzervaci a následné záchraně, rozšířily se zde tak náletové dřeviny a zánik původních odrůd v zásadě pokračoval i po odvrácení definitivního zániku arboreta. V současné době probíhají průběžné arboristické zásahy (typu prořezávky suchých dřevin, kosení trávy nebo sanace škod po povětrnostních událostech) ve zbývajících částech.

d. Budova lesní správy Jezeří-Eisenberg

Objekt bývalé lesní správy Jezeří-Eisenberg stával od doby raného baroka, tedy s dobou vzniku po polovině 17. století, na konci parkové zámecké cesty délky 300 metrů vedoucí západním směrem, která dnes propojuje budovu zámku a nejbližší zámecké parkoviště pro návštěvníky a blízký rybníček. Budova byla sídlem zámecké správy obhospodařující rozsáhlé lobkowiczské lesy v okolí Jezeří s adresou Jezeří č. p. 3, Horní Jiřetín, část obce a katastrální území Jezeří. Kulturní památkou Československé republiky byla prohlášena 3. května 1958 pod rejstříkovým číslem ÚSKP 53891/5-300 a označením myslivna.

Obr. 4 - Pohled na zaniklou budovu lesní správy Jezeří od (jiho)východu v roce 1966

V roce 1981 postihl budovu ničivý požár, na jehož základě bylo rozhodnuto o definitivní demolici objektu a k 11. prosinci 1987 byla z budovy sejmuta památková ochrana, dnes na místě již nejsou žádné stopy připomínající existenci dvoupatrové budovy s podkrovím, centrálním vikýřem a valbovou střechou. Nezřetelné pozůstatky budovy jsou ještě patrné na archivním leteckém snímku ČÚZK z roku 1995 .

e. Hraběcí kaple

K zahájení stavby kaple nazývané „hraběcí“ bylo přikročeno patrně kolem roku 1753, jak uvádí Památkový katalog („Tato zajímavá sakrální stavba centrálního půdorysu byla patrně stavěna po roce 1753, avšak nebyla dokončena. Její stěny člení pilastry a otvory, vstupní stranu i vysoké niky – podobný vzhled má i interiéru. Ke kapli se váže řada místních pověstí.“) tedy za života Františka Ferdinanda z Lobkowicz, nikdy však nedošlo k jejímu dokončení. Jejím autorem byl Itál Andreas Altomonte, kaple měla být poutním místem ochraňujícím trn z Kristovy koruny (ten by měl být podle historických pramenů dodnes uložen kdesi na zámku Jezeří a v roce 2022 se obnovila tradice poutních mší alespoň v zámecké kapli k připomínce této vzácné relikvie) a zároveň rodovou pohřební kaplí Lobkowiczů. Půdorys stavby byl zamýšlen jako okrouhlý s předsíní.

Obr. 5 - Podoba kaple zvané hrabčící – zdroj: webové stránky SZ Jezeří

Ke stavbě kaple se váže pověst, podle níž zemře každý, kdo by se pokusil dílo dokončit, i to je jeden z důvodů, proč se kaple označuje také jako Čertova kaple (ďábel prý několikrát zničil klenbu kaple, pravděpodobnější verzí však je chyba při výpočtech nebo nevhodná technologie). Ferdinand Vilém z Lobkowicz zemřel v těchto místech během lovu na kance, jeho bratr Oldřich Felix z Lobkowicz byl později zasažen vychýlením kmene stromu spouštěného úvozem. Nutno doplnit, že v obou případech stavba kaple ještě nebyla zahájena a tragické události se vztahují k místu pozdější výstavby, nikoliv ke stavbě samotné. Realizace kaple byla v průběhu své výstavby zastavena, také kvůli nedostatku financí a problémům se stavebními dělníky a do dnešních dnů tak se dochovaly pouze obvodové stěny kaple, několik ležících sloupů v blízkosti kaple a také zmiňovaná pověst.

f. **Proměny okolí zámku Jezeří – zaniklé obce a těžba uhlí**

Dnešní podoba okolí zámku Jezeří připomíná spíše „měsíční krajinu“, ve které je prakticky jediným zdrojem života jezeřský zámek a jeho návštěvníci či turisté směřující do této střední části Krušných hor. V dobách nepříliš dávných zde ale stávalo několik obcí, které byly vysídleny v 70. a 80. letech minulého století a následně musely nuceně ustoupit rozšiřování těžby ve velkolomu ČSA, také kvůli četným statickým poruchám způsobeným dobýváním uhlí. Pro úplnost je důležité zmínit, že ještě na počátku 21. století, v letech 2010-2015 se uvažovalo o prolomení těžebních limitů z roku 1991 v severní části lomu, v místech města Horní Jiřetín. Vláda České republiky však na výjezdním zasedání v Ústí nad Labem roku 2015 potvrdila stávající limity, výraznou měrou tomu přispěly protesty tamějších obyvatel – rozšíření těžby bylo odmítnuto referendem v roce 2006, aktivně proti rozšiřování těžby vystupuje také zastupitelstvo města. V roce 2018 se v médiích objevila úvaha o nové trase ropovodu Družba, která by taktéž zasáhla území Horního Jiřetína, minimálně ve formě omezení důsledkem existence ochranného pásma potrubí.

Pro pochopení vážnosti proměn krajiny pod jezeřským zámek jsou důležité také archivní mapové podklady. Nejstaršími dochovanými a zároveň přístupnými mapovými podklady pro okolí zámku jsou Indikační skici a Císařské

otisky stabilního katastru, obojí vzniklé v první polovině 19. století. Lze na nich spatřit nejen půdorysné schéma státního zámku Jezeří v době klasicismu (tedy po skončení klíčových barokních a raně klasicistních stavebních úprav a přístaveb), ale dále také dnes již zaniklou budovu lesní správy Jezeří-Eisenberg – označovanou v Indikačních skicích a Císařských otiscích stabilního katastru jako „Jägerhaus“ (tedy „myslivna“), kterou v nejbližším okolí doplňuje hrabčická kaple – tzv. Grafenkapelle a pod zámek budova „Schweitzerhütte“ (v českém překladu „Švýcarská chata“ či jednoduše „Švýcárna“).

Obr. 6 - Podoba Švýcarského domu, 1842 od C. Crolla – zdroj: publikace NPÚ

Císařské povinné otisky stabilního katastru z roku 1842 (vložené na str. 15) nám zachycují podobu obce Eisenberg (pozdější osady Jezeří, části obce Albrechtice) a všech jejích součástí v zásadě ve stejné podobě jako výše zmiňované a vyobrazené Indikační skici. V blízkosti Jezeřského arboreta lze spatřit několik budov, jedná se o dnes již zaniklé budovy zámeckého zahradnictví se skleníky, obydlí zahradníků a dalšího personálu či gotizující pavilon situovaný v samotném parku.

Zajímavostí je také výkaz ploch stabilního katastru z let 1845-1948 publikovaný na následující straně, který detailně popisuje rozdělení půdy v k. ú. Jezeří a dnes naprosto nesouhlasí se současnou podobou měsíční krajiny. Lze předpokládat, že v daném seznamu jsou zahrnuty i exotické a okrasné stromy Jezeřského arboreta, které bylo jedno z nejhodnotnějších na našem území, a dnes z něj existují již pouhé pozůstatky. Možná obnova arboreta je rozvedena v dalších částech práce.

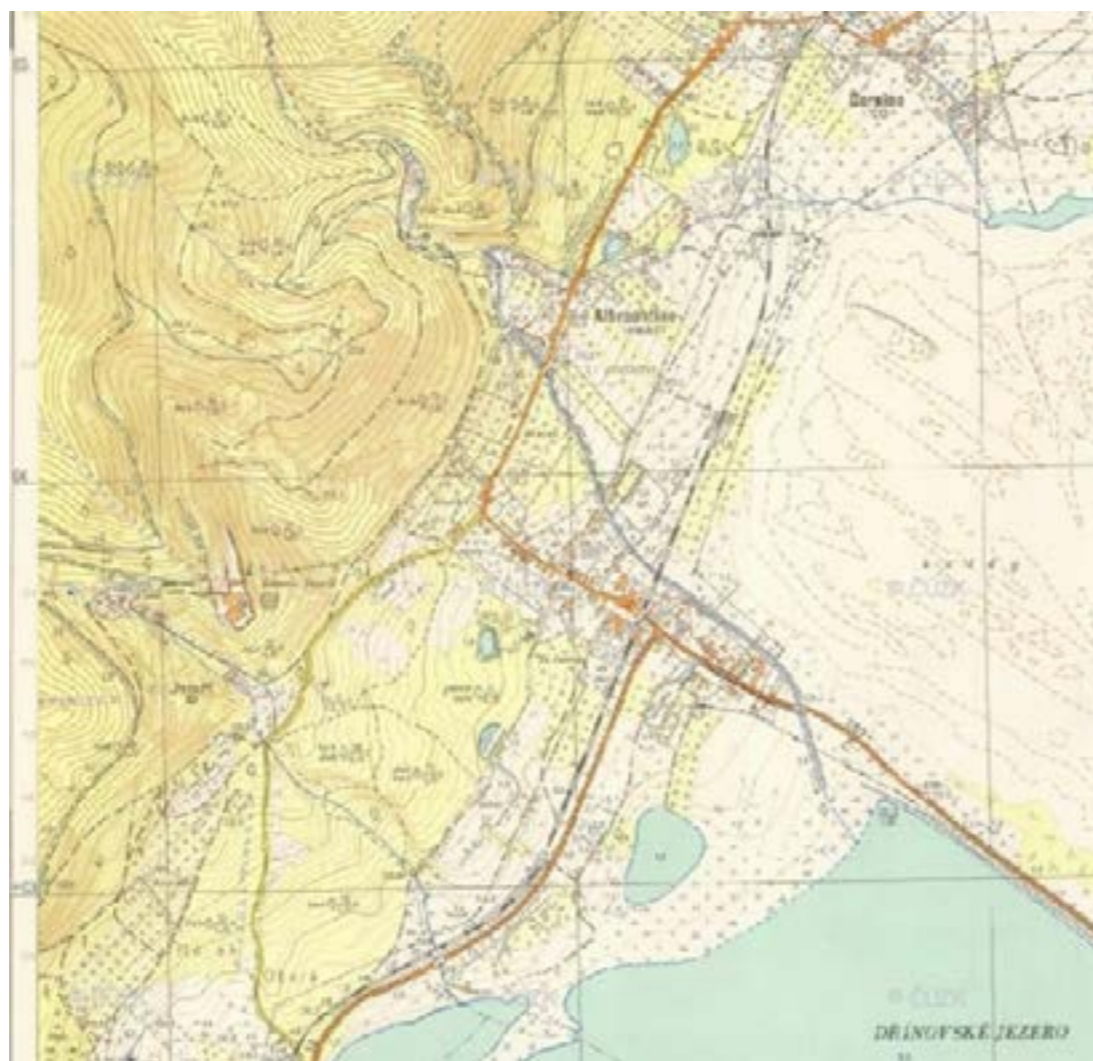
Do dnešních dnů se dochoval také podrobný plán Jezeřského arboreta, který je součástí inventarizace provedené na základě podmínek Ministerstva kultury ČSSR v roce 1980, které musely být splněny pro rozšíření těžby a zániku části arboreta. Celá dokumentace je uložena ve sbírce stavebně-historických průzkumů Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Ústí nad Labem. Na 33 ha bylo zmapováno 4910 vegetačních prvků v celkové hodnotě 378 340 337 Kč (k 30. 09. 1980).

Kategorie	Výkaz		Beměrky
	ha	sk. m ²	
K. ú. a. l.			
les	2 22 21	2 22 21	
• smrkový les			
• bukovo-smrkový les			
• smrkový les			
• smrkový les (střed)			
• smrkový les (okraj)			
Celkem:	2 22 21	2 22 21	
Lesy			
• smrkový les	22 22 22	22 22 22	
• smrkový les			
Celkem:	22 22 22	22 22 22	
Území			
okraj	22 22 22	22 22 22	
okraj			
okraj			
Celkem:	22 22 22	22 22 22	
Voda			
• smrkový les			
• rybník			
• rybník			
Celkem:			
Povrch			
• smrkový les	22 22 22	22 22 22	
• smrkový les			
• smrkový les			
Celkem:	22 22 22	22 22 22	
Město			
• smrkový les	22 22 22	22 22 22	
• smrkový les			
• smrkový les			
Celkem:	22 22 22	22 22 22	
U. ú. a. l.			
• smrkový les	22 22 22	22 22 22	
• smrkový les			
• smrkový les			
• smrkový les			
• smrkový les			
• smrkový les			
• smrkový les			
• smrkový les			
• smrkový les			
Celkem:	22 22 22	22 22 22	
Území			
• smrkový les	22 22 22	22 22 22	
• smrkový les			
• smrkový les			
Celkem:	22 22 22	22 22 22	
Území			
• smrkový les	22 22 22	22 22 22	
• smrkový les			
• smrkový les			
Celkem:	22 22 22	22 22 22	
Území			
• smrkový les	22 22 22	22 22 22	
• smrkový les			
• smrkový les			
Celkem:	22 22 22	22 22 22	
Území			
• smrkový les	22 22 22	22 22 22	
• smrkový les			
• smrkový les			
Celkem:	22 22 22	22 22 22	
Území			
• smrkový les	22 22 22	22 22 22	
• smrkový les			
• smrkový les			
Celkem:	22 22 22	22 22 22	

Velice zajímavou je vojenská topografická mapa v systému S-1952 z roku 1966, zobrazující ještě existující obec Albrechtice, ale ne již její část – osadu Jezeří, která rozšiřující se těžbě hnědého uhlí podlehla o několik let dříve a jejímž jediným pozůstatkem je objekt SZ Jezeří a až do roku 1981 také budova lesní správy Jezeří-Eisenberg. Na mapách se ovšem stále nachází vyobrazeno Dřínovské jezero, které zaniklo dle leteckých snímků po roce 1975 v důsledku rozšiřující se těžby hnědého uhlí v rámci lomu ČSA.

Jižně od cesty spojující státní zámek Jezeří a tehdy ještě existující osadu Albrechtice lze spatřit relativně nedotčené území Jezeřského arboreta včetně dvou rybníčků (z původních tří), které se v daných místech nacházely. Na mapě je představena jedna z mnoha tváří, kterou krajina kolem zámku Jezeří získala v průběhu posledních tří staletí, otázkou ovšem je, k jaké tváři se krajina po ukončení těžby v lomu ČSA navrátí, či zda se bude jednat o zcela novou koncepci.

Dnešní situace je již velice totožná, v následujících letech došlo k vysídlení a totální destrukci obce Albrechtice a rozšíření velkolomu ČSA. Na závěr této části bych rád ještě pro zajímavost poukázal na Topografickou sekci měřítka 1:25 000 třetího vojenského mapování z let 1872-1953, která zobrazuje trošku jiným způsobem bezprostřední okolí zámku Jezeří vč. osady Jezeří a obce Albrechtice.

Pro úplný obrázek doplňuji dva grafy, jak se vyvíjelo osídlení osady Jezeří a obce Albrechtice, které byly ve vztahu k zámku nejbližšími trvale osídlenými místy. Dnes bychom je v oblasti hledali marně, obě osady padly za oběť rozšiřující se povrchové těžbě hnědého uhlí ve velkolomu ČSA ve 2. polovině minulého století.

i. Vývoj počtu obyvatel osady Jezeří (část obce Albrechtice)

ii. Vývoj počtu obyvatel obce Albrechtice

3. Dopravní dostupnost lokality**a. Osobní doprava**

V posuzované lokalitě jsou k dispozici dvě nehlídaná neplacená parkoviště – jedno v lokalitě bývalé lesní správy zámku Eisenberg a druhé na příjezdové cestě k prvně zmiňovanému parkovišti po levé straně.

Další možnosti parkování se nabízejí v nedalekých Černicích, části obce Horní Jiřetín či v samotném Horním Jiřetíně. Nutno dodat, že z Černic je zapotřebí dále překonat pěšky či na kole vzdálenost 3,1 km k objektu bývalé lesní správy, resp. 3,6 km k objektu SZ Jezeří (z Horního Jiřetína se jedná o vzdálenosti 6,7 km, resp. 6,4 km – přístupová cesta přichází nejprve k zámku, následně k býv. lesní správě).

b. Veřejná doprava

i. Autobusová doprava

Nejbližší zastávka veřejné autobusové dopravy se nachází v Černicích, části obce Horní Jiřetín, kde v zastávkách Černice a Černice, mlékárna zastavují linky č. 14 směr Horní Jiřetín, pekařství resp. Litvínov, nádraží a č. 28 směr Litvínov, Záluží, CHEMOPETROL, resp. Horní Jiřetín, rozc.0,2. Spojení je zde pravidelné, každý den v intervalech 1-2 hodiny, více frekventovaná je linka č. 14.

ii. Železniční doprava

Železniční doprava v posuzované lokalitě není zavedena, nejbližšími zastávkami jsou stanice Litvínov a Litvínov, město – vlaky směr Osek město, Louny město, Domoušice, Rakovník či Moldava v Krušných horách, popř. Třebušice, odkud jezdí vlaky směr Kadaň-Pruněrov, Chomutov, Most a Děčín. Ke zvážení se předkládá zavedení ekologicky šetrného autobusového spojení (např. formou elektrobusů atp.) navazujícího na železniční dopravu a omezující ekologickou zátěž v dané

lokalitě s maximálním využitím stávající infrastruktury.

Mimo výše uvedené možnosti dopravy byla do roku 2020 pod zámek Jezeří, podél velkolomu ČSA realizována okružní cyklotrasa č. 3106 s celkovou délkou 73,2 km, která propojuje Horní Jiřetín, Litvínov, nový Most a východní okraj Jirkova. Prochází mezi doposud aktivními prostory těžby hnědého uhlí, zároveň ale předznamenává možnosti dalšího turistického rozvoje lokality.

4. Potenciál lokality – vize dalšího rozvoje

Z výše uvedených faktů jednoznačně vyplývá jedinečnost nejen zámku Jezeří, ale také mnoha prvků v jeho okolí, a to nejen v národním – českém, ale také v mezinárodním – evropském kontextu. Prohlédneme-li si statistiky návštěvnosti zámku Jezeří za posledních několik let, čísla jsou vzhledem k umístění zámku a jeho napojení na páteřní dopravní komunikace relativně příznivá, ve srovnání celého Ústeckého kraje se jedná o jeden z nejnavštěvovanějších objektů regionu (ve srovnání s dalšími památkami jako například SZ Duchcov, SZ Krásný dvůr a další). V souvislosti s postupným utlumováním těžby jsou patrné aktivity místní samosprávy i dalších institucí a nadšenců o rozvoj turistického ruchu a upozornění návštěvníků na pohnuté osudy krajiny dotčené dolováním hnědého uhlí, a také informování o zaniklých obcích – na místě je zmínit vznik několika informačních tabulí připomínající existenci obce Albrechtice a osad Jezeří a Černice, vše v katastrálním území města Horní Jiřetín.

Pro úplnost je důležité uvést také přehled návštěvnosti státního zámku Jezeří v letech 2008-2020. Strmý pokles návštěvnosti mezi lety 2019 a 2020 lze vysvětlit pandemií onemocnění COVID-19 a s tím souvisejícími mimořádnými opatřeními vlády ČR (mezi lety 2020 a 2021 se klesající trend zastavil, přesto zůstala čísla nízká kvůli protiepidemickým opatřením), za povšimnutí však stojí propad mezi lety 2018 a 2019, o více než 5 000 návštěvníků, který byl však způsoben změnou nabídky prohlídkových okruhů (zrušení akce „Oživlá strašidla“ (z rozhodnutí správy zámku) v závěru sezón s návštěvností až 8 000 návštěvníků během jednoho víkendu). Čísla návštěvnosti níže celkově dokazují, že je státní zámek Jezeří turisticky atraktivní lokalitou a v souvislosti s plány správy zámku např. na kulturní události v nově

zrekonstruovaném divadelním sále lze očekávat další růst počtu návštěvníků v následujících letech, k čemuž jistě přispěje i postupná rekultivace krajiny po ukončení těžby.

a. *Návštěvnické centrum SZ Jezeří*

Státní zámek Jezeří prochází v současné době dlouhodobou rekonstrukcí vzhledem k celkovému stavu objektu po strastiplné historii především 20. století. Je zřejmé, že práce na obnově objektu nebudou ukončeny v horizontu několika let a v souvislosti s probíhajícími stavebními pracemi bude nutné přizpůsobovat této skutečnosti návštěvnický provoz a rozsah zpřístupnění zámku. Nabízí se proto možnost v katastru zaniklé obce Albrechtice, ve vzdálenosti cca. 800 metrů vzdušnou čarou od zámku vystavět moderní návštěvnické centrum odpovídající nárokům návštěvnického provozu 21. století.

Návštěvnické centrum by mohlo fungovat například pod správou Národního památkového ústavu, správa státního zámku Jezeří nebo pod patronátem místní (město Horní Jiřetín) či regionální (Ústecký kraj) samosprávy a poskytovalo by návštěvníkům vhléd nejen do historie zámku, kterou v současné době již nelze spatřit a zároveň by představovalo široké veřejnosti proces obnovy jedné z nejohroženějších památek Evropy. I po skončení rekonstrukce by měl být tragický osud této památky připomínán jako výstraha budoucím generacím pro náležitou ochranu národního kulturního dědictví a zároveň připomínat celý zásluhný proces obnovy a jednotlivé detaily postupu (zvláště z období dějin zámku ve 20. a 21. století existuje řada archivních materiálů, které zde mohou být široké veřejnosti prezentovány). Prodej vstupenek na prohlídkové okruhy SZ Jezeří a drobných upomínkových předmětů je ze strany správy zámku v budoucnu předpokládána v prostoru vrátnice u hlavní zámecké brány (po její obnově), sídlo správy by mělo být ponecháno ve stávajících prostorách Panského domu.

Hlavním zaměřením a velkým přínosem by ovšem bylo také připomenutí historie okolí zámku – Jezeřského arboreta, hraběcí kaple, zaniklé budovy lesní správy, ale především několika zaniklých obcí, které jsou dnes pohřbeny v propadlišti dějin, a připomíná je jen prázdnota na místech velkolomu ČSA. Možností prezentace této kapitoly historie panství Jezeří by mohla být virtuální mapa a rekonstrukce podoby zaniklých obcí, včetně bezprostředního okolí zámku a arboreta – inspiraci lze najít v několika výzkumných projektech a závěrečných pracích studentů Přírodovědecké fakulty University Karlovy – katedry aplikované geoinformatiky a kartografie, která se 3D vizualizacemi snažila představit několik zaniklých obcí v českém pohraničí, ve středních Čechách (CHKO Brdy, býv. VÚ Brdy) a také například 3D obnovou zaniklého kláštera na Ostrově u Davle .

Součástí komplexu návštěvnického centra by také měl být sál pro přednášky, různé krátkodobé výstavy a kulturní produkce, jejichž cílem by bylo znovu poukázat na dávnou hudební historii zámku Jezeří, byť existuje záměr připomínat tuto epochu v nově obnovovaných prostorách zámku. Návštěvnické centrum by v tomto případě mohlo plnit například administrativní úlohu, prodej vstupenek a zajišťovat zázemí pro jiné kulturní produkce, vztahující se například přímo k zaniklým obcím a osudům jejich obyvatel. Vhodným doplňkem centra by byl také stravovací provoz, který v současné době bývá nedílnou součástí informačních center navrhované velikosti a významu (v současné době je v lokalitě poskytováno rychlé občerstvení přímo v areálu zámku, další možnost (restaurace atd.) se nachází až ve městě

osadě Černice, resp. ve městě Horní Jiřetín, tedy ve vzdálenosti 3 km, resp. 6,6 km od zámku). Důraz je v tomto případě nutno věnovat zajištění dostatečného zásobování a napojení novostavby na inženýrské sítě. Cílem návrhu není v místech zaniklé obce Albrechtice navrhnout turistický resort, jehož primárním úkolem by byla finanční ziskovost a zároveň snaha o udržení pobytu návštěvníků v lokalitě v maximální možné míře (být v jistém ohledu se lze s touto částí myšlenky ztotožnit), ale vhodným a decentním způsobem připomínat osudy lokality a přizpůsobit její podání široké veřejnosti.

S existencí návštěvnického centra se v současnosti počítá ve studii revitalizace a rekultivace krajiny po napuštění velkolomu ČSA, otázkou nyní je, v jakém časovém horizontu lze definitivní těžby a zahájení postupné rekultivace očekávat, a to v důsledku sporů o financování rekultivace a také možnosti prohlášení jednoho z rypadel kulturní památkou, což by mělo významný vliv na podobu rekultivovaného území ve vztahu k současným plánům. Pro potřeby samotného návrhu návštěvnického centra je zapotřebí vyhotovit architektonickou studii, posoudit proveditelnost projektu ve vztahu k navrhovanému území a geotechnickým podmínkám v dané lokalitě a posoudit zároveň finanční návratnost projektu ve vztahu k předpokládaným nákladům na realizaci projektu. Zásadní otázkou je též dostupnost pitné a užitkové vody, která je v současné době zásadním problémem pro správu zámku již několik let.

b. *Obnova Jezeřského arboreta*

Jezeřské arboretum bylo jedním z nejcennějších zámeckých parků nejen na našem území, ale i v kontextu celé střední Evropy, jak již bylo rozvedeno v části 2.a) – historie lokality – Jezeřské arboretum. Dodnes se částečně zachovala druhová skladba původních dřevin a v archivech by měla existovat inventarizace zámeckého arboreta z roku 1980, kterou si nechal zpracovat koncernový podnik Doly V. I. Lenina Komořany jako podklad pro ministerstvo kultury k sejmutí památkové ochrany nad areálem a možnosti rozšířit na jeho úkor povrchovou těžbu lomu ČSA .

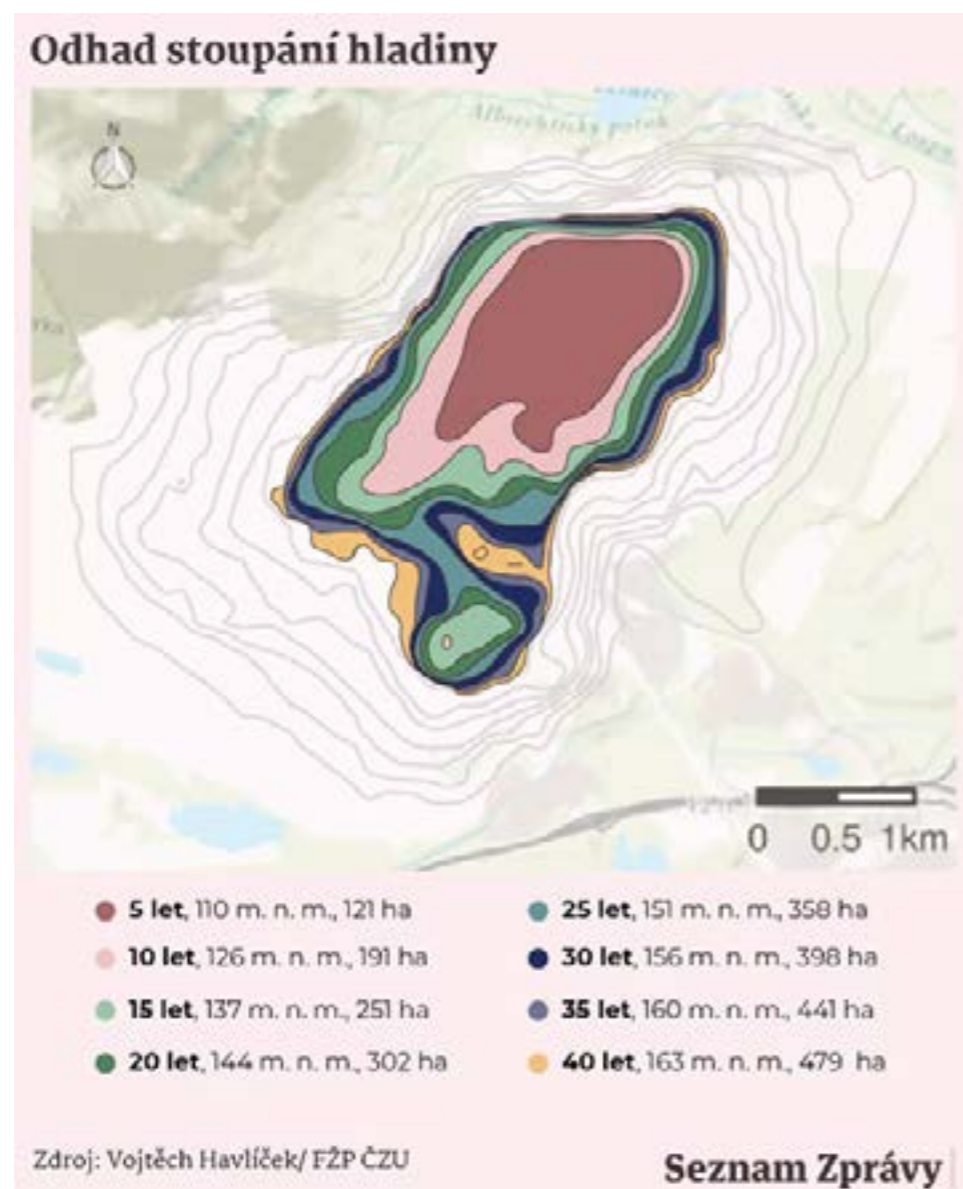
Nabízejí se úvahy arboretum alespoň částečně obnovit a připomenout jeho dávnou slávu. Pro tuto možnost byla v uplynulých letech vypracována aktualizovaná inventarizace dochovaných prvků, která by měla být výchozím podkladem pro případnou obnovu. Ta by vzhledem ke své poloze vůči lomu ČSA měla být koordinována s plány na zatopení lomu a vznik nové rozsáhlé vodní plochy s možností spontánní obnovy vegetačních prvků, tak aby bylo možné zajistit kvalitní a udržitelné hospodaření s vodou potřebnou pro zavlažování arboreta a udržení vody v krajině, stejně tak by mělo vzniknout funkční propojení mezi oběma krajinnými prvky ve vztahu k návštěvnickému provozu. Tato možnost je dle dostupných informací v jednání, vše závisí na postupu utlumování těžby a dohodě všech zúčastněných subjektů nad procesem a rozsahem rekultivace, a to i z hlediska financování celé rekultivace .

Podpůrným subjektem může být v tomto případě navrhované návštěvnické centrum v části 4. a) Potenciál lokality – vize dalšího rozvoje, kde by mohly být prezentovány archivní podklady vztahující se k arboretu a zároveň průběh postupné obnovy a případné vize dalšího rozvoje. Na základě dochované inventarizace arboreta z roku 1980 by mohlo být zajímavým přínosem vytvoření virtuální prohlídky tohoto jedinečného krajinného prvku a s možností rozšíření o areál zámeckého parku, jehož existence a provázanost s arboretem by mohla být

také připomenuta.

c. **Obnova Komořanského jezera**

V souvislosti s ukončením povrchové těžby hnědého uhlí v lomu ČSA jižně od zámku Jezeří se nabízí možnost navrátit do krajiny výrazný prvek, od něhož se odvíjí i samotné názvosloví lokality – masivní vodní plochu označovanou v minulosti jako Komořanské jezero. Masivní vodní plocha by optimálně zakryla stopy po povrchové těžbě, klíčovou otázkou je ovšem její využití, neboť úvahy o rekreační funkci mohou být aplikovány pouze v částečné míře, především kvůli obrovské ploše, která byla těžbou dotčena. V posledních letech se v mediálním prostoru objevuje návrh na částečné zatopení a vznik solárního parku, průmyslových zón, prostor pro bydlení nebo skleníků, objevily se však také návrhy na možné ponechání části plochy samovolné rekultivaci podle přírody.

d. **Kulturní program SZ Jezeří**

Velký potenciál státního zámku Jezeří se skrývá také v bohaté hudební minulosti spojené s významnými skladateli jako Joseph Haydn, Ludwig van Beethoven nebo český autor Antonín Vranický, který působil na jezeřském zámku

jako dirigent tzv. Lobkowiczské kapely, jejíž vedení po něm převzal roku 1796 Casimir Antonio Cartellieri. V rámci zpestření kulturního programu, který památka historicky nabízela, by bylo možné pořádat hudební produkce nejen pod širým nebem v zámeckém areálu nebo v nově zrekonstruovaném divadelním sále (2022), ale v případě potřeby i v uzavřených prostorách novostavby informačního centra na území zaniklé obce Albrechtice, zvláště pokud by se jednalo například o promítání filmů o proměnách zdejší krajiny ve 20. století. Prostřednictvím kulturních akcí by bylo možné široké veřejnosti prezentovat nejvýznamnější hudební díla, jejichž premiéra či jedno z prvních provedení se uskutečnila na zámku Jezeří – Haydnovo oratorium Stvoření (Die Schöpfung) nebo Beethovenova symfonie č. 3 – Eroica, jejíž soukromá premiéra zde proběhla roku 1804.

Ze strany správy zámku existuje záměr obnovení tradice výuky hudby na jezeřském zámku. Na historickou existenci Lobkowiczské hudební školy, založené roku 1831 Ferdinandem Josefem z Lobkowicz je plánováno navázat pořádáním sezónních hudebních kurzů (v režii správy zámku či ve formě pronájmu soukromým subjektům). Využití lze širokou škálou místností na zámku – ty již obnovené i prostory rekonstruované v nadcházejících letech. Jedinečným prostorem pro hudební i náboženské události je též zámecká kaple, která by po stavební obnově měla získat nové funkční varhany. V roce 2022 bude dokončena obnova divadelního sálu, v němž bude možné pořádat hudební i jiné společenské akce, vhodný bude též pro realizaci autentických hudebních nahrávek. Zajímavé by bylo také obnovit činnost Jezeřského pěveckého kvarteta, které zde bývalo aktivní v období 1846-1853 nebo navrácení části sbírky autentických hudebních nástrojů.

5. **S.W.O.T. analýza**

a. **Strengths (Silné stránky)**

- Jedinečná, především hudební, historie státního zámku Jezeří
- Vysoká návštěvnost SZ Jezeří, jeden z nejnavštěvovanějších objektů v Ústeckém kraji (více než např. SZ Duchcov nebo SZ Krásný Dvůr a další)
- Nedotčená příroda střední části Krušných hor a česko-německého pohraničí
- Částečně zachovalé Jezeřské arboretum + dochovaná historická i novodobá inventarizace
- Množství drobných, avšak doposud opomíjených památek v lesích (Hrabčcí (Čertova) kaple, stará důlní díla atp.)
- Existence turistických tras a cyklotrasy v posuzované oblasti
- Výhled na celé území dnešního dolu ČSA, bývalé obce Albrechtice, Dřínov a Kundratice – forma „měsíční krajiny“
- Aktivity místní samosprávy – neprolomení těžebních limitů, připomínání zaniklých obcí informačními tabulemi

b. **Weaknesses (Slabé stránky)**

- Špatné dopravní spojení v lokalitě, důraz na individuální automobilovou dopravu
- Omezené možnosti parkování vozidel individuální dopravy
- Nedostatečná dopravní infrastruktura dopravy (nejbližší zastávka autobusu pro zámek v osadě Černice, tj. km daleko)
- Stále aktivní těžba – riziko geologických nestabilit a omezení pohybu osob
- Omezené možnosti čerpání pitné a užitkové vody
- Nákladnost vybudování soustavy technické infrastruktury (vodovod)

- Masivní poškození objektu SZ Jezeří – nutnost stamilionových investic, omezené možnosti financování bez zapojení evropských fondů (viz níže)
- Nedostatečná kvalita půdy po procesu těžby pro zemědělské aktivity

c. *Opportunities (Příležitosti)*

- Rekultivace okolní krajiny, vč. samovolné formy
- Obnova státního zámku Jezeří vč. využití evropských fondů (IROP – v jednání)
- Obnovení hudební historie zámku
- Obnova Jezeřského arboreta jako unikátní lokality v evropském prostoru
- Rozšíření připomínky zaniklých obcí na místě velkolomu ČSA
- Spojení historie zámku a podzámčí formou návštěvnického centra pro celý region
- Rozvoj infrastruktury veřejné přepravy a napojení na páteřní dopravní tahy
- Další rozvoj turismu v méně navštěvovaném regionu ČR (Ústecký kraj) v návaznosti na vznik nových rekreačních ploch
- Posílení zaměstnanosti v ústeckém regionu a přeshraniční spolupráce mezi Českou republikou a Spolkovou republikou Německo (resp. Svobodným státem Sasko)

d. *Threats (Hrozby)*

- Geologické narušení krajiny – otázka dlouhodobého vlivu na existující stavby
- Nárůst inflace v důsledku aktuální geopolitické situace – financování obnovy krajiny a zámku Jezeří
- Vývoj energetické politiky ČR, související mimo jiné s válkou na Ukrajině – termín ukončení těžby hnědého uhlí v oblasti – riziko potencionálního rozšíření dolu
- Otázka zaměstnanosti po ukončení těžby ve velkolomu ČSA, nutnost vytvoření nových pracovních pozic
- Dlouhé časové intervaly nutné pro obnovu krajiny
- Ztížené podmínky pro zemědělství v důsledku intenzivní těžby v minulosti
- V případě vytvoření velkého jezera (podobné např. jezeru Most) – otázka využití masivní vodní plochy

6. **Zhodnocení, závěr práce**

V rámci náhledu do historie a potenciálu rozvoje státního zámku Jezeří a jeho okolí byly posouzeny přínosy lokality pro rozvoj turistického ruchu v lokalitě a návštěvnického provozu státního zámku Jezeří. Ze získaných dat jednoznačně vyplývá vysoký kulturně-historický potenciál lokality, který má návštěvnost dle dostupných dat, co se týče státního zámku Jezeří, jednu z nejvyšších v Ústeckém kraji. Větší důraz by měl být proto v současné době kladen především na pokračování již probíhající stavební obnovy jezeřského zámku (po dokončení obnovy divadelního sálu na konci léta 2022), její zapojení do IROPu (tedy financování z prostředků EU – v současné době v jednání, připravují se dokumentace a podklady potřebné pro podání žádosti) a kontinuální průběh stavebních prací. Návaznost na to má postupné zpřístupňování dalších obnovených zámeckých prostor, v nichž by měla být prezentována například hudební historie zámku včetně obnovení tradice kulturních akcí a výuky hudby, jak zamýšlí současná správa zámku. Ponechání zpřístupnění zámku během obnovy lze považovat za jeden ze způsobů, jakými se vyvarovat opakování pochmurné historie, kterou si SZ Jezeří musel projít. V dalších obnovených prostorech by též mohla vzniknout expozice uchováující dřívější

podobu zámku formou historických fotografií a dalších dostupných pramenů, zároveň by zde mohl být například formou časosběrných videí prezentován průběh postupné obnovy

Základem prezentace lokality jako celku, se zaměřením především na obce zaniklé v důsledku rozšiřování těžby hnědého uhlí ve velkolomu ČSA, je realizace návštěvnického centra v katastru bývalé obce Albrechtice (cca. 800 metrů JV vzdušnou čarou od zámku), které by připomínalo především dávnou podobu krajiny, jak je známá z historických map i fotografií a vzpomínek pamětníků. Vzhledem ke svému velkému krajinnému významu by zde mělo být prezentováno torzo Jezeřského arboreta, a to ve vztahu k inventarizaci dřevin z roku 1980 a její srovnání s aktuálním stavem, tedy ukázání proměny lokality po více než 40 letech. Dále by měly být veřejnosti blíže prezentovány sakrální a technické památky umístěné v okolních lesích (například Hraběcí kaple pod SZ Jezeří nebo Albrechtická štola a štola Jezeří). Nezanedbatelnou úlohu by mělo také umístění stravovacího zázemí pro návštěvníky regionu, které by doplnilo již existující rychlé občerstvení v zámeckém areálu a několik subjektů poskytujících pohostinství v osadě Černice a Horním Jiřetíně (vzdálenost cca. 3,5 km od býv. Albrechtic). Navrhuje se zpracování architektonické studie podoby návštěvnického centra, která by respektovala charakter zaniklé osady Albrechtice, objekt by například mohl připomínat prvky zaniklé architektury a být tak přímo součástí. Posouzena by též měla být finanční stránka zajištění projektu a její návratnost v návaznosti na rozšíření služeb provozu v lokalitě.

Navržen je také důraz na snahu o, alespoň částečnou, obnovu Jezeřského arboreta, které ve své době patřilo mezi nejen české, ale i evropské unikáty, a z něhož se do dnešních dnů především v důsledku rozšiřování povrchové těžby hnědého uhlí v lomu ČSA a absolutního nezájmu tehdejších odpovědných osob o národní kulturně-historické dědictví, dochovaly pouze zbytky, kde v současné době probíhají udržovací práce dle aktuálních možností a podmínek. Navrhovaná obnova arboreta by měla návštěvníkům lokality, například ve spolupráci s navrhovaným návštěvnickým centrem či v rámci vzniku nových expozic na jezeřském zámku, představit minulou, současnou i budoucí podobu této lokality a připomenout její význam nejen z hlediska historického, ale také přírodovědného. Závěrem bych si dovolil citovat anglického novoromantického básníka Alfreda Tennysona, prvního barona Tennysona, jenž roku 1833 ve své básni *Odysseus* napsal: „Ač nemáme tu sílu ze starých časů, jež pohnula by nebem i zemí, stále jsme tím, čím jsme. Srdce nám buší touhou hrdinskou, zlomeni časem, osudem, však vůle máme dosti. Bojovat, hledat, nacházet a nikdy se nevzdávat.“ Je to vhodný způsob vzdání obdivu odhodlání a vůli všech, kteří se Jezeří a jeho okolí snaží navrátit dávnou slávu a lest...

7. Obrazová příloha

Obr. 13 - Pohled na SZ Jezeří od východu, akvarel Antonína Mánesa (1814)

Obr. 15 - Pohled na zámek Jezeří od jihozápadu (1925) - vchod do zámku

Obr. 14 - Pohled na SZ Jezeří od jihu, v popředí zahradní pavilon (1852) - autor předlohy W. Rau

Obr. 16 - Pohled na zámek Jezeří od jihu, v popředí pozůstatky horní části parku (1933)

Obr. 17 - Jezeří – pohlednice s vyobrazením zámku, hrabčící kaple a Albrechtického dumu (1898)

Obr. 19 – Divadelní sál v závěru probíhající obnovy (červenec 2022)

Obr. 18 - Jezeří – pohlednice s vyobrazením SZ a zahradního pavilonu v dolní části arboreta (1909)

Obr. 20 – Detail pozůstatků výmalby z natáčení ve 2. polovině 20. století

Obr. 21 – Pozůstatky výmalby v postranních místnostech u div. sálu

8. Mapová příloha

Zdroj: Obr. 22 - Mapa základní vybavenosti okolí SZ Jezeří – Mario Barra [online]. [cit. 26.07.2022].

- Legenda mapy:
- Státní zámek Jezeří
 - Pokladna a správa SZ Jezeří
 - Parkoviště Jezeří - zámek
 - Parkoviště Jezeří - zámek
 - Zámecký park Jezeří
 - Zaniklá budova lesní správy
 - Bývalá vodárna Jezeří
 - Hraběcí (Čertova) kaple
 - Stará štola Jezeří

Pozn.: v příložených mapách (i následujících) jsou zahrnuty pouze vybrané prvky, autor nenes zodpovědnost za neaktuální či nepřesné informace v podkladní mapě (Google Maps)

Zdroj: Obr. 23 - Mapa základní vybavenosti okolí SZ Jezeří – Mario Barra [online]. [cit. 26.07.2022].

Legenda mapy:

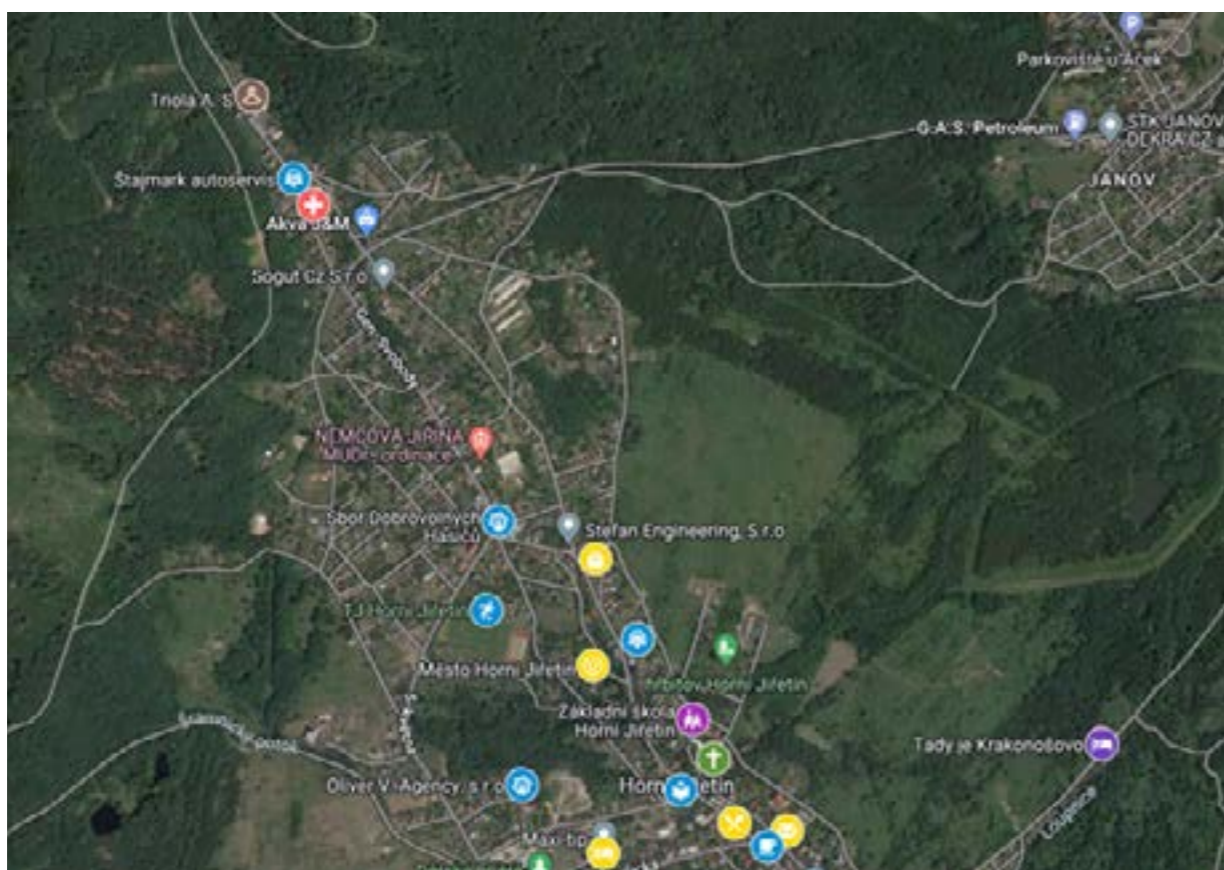
- Státní zámek Jezeří
- Pokladna a správa SZ Jezeří
- Parkoviště Jezeří - zámek
- Parkoviště Jezeří - zámek
- Zámecký park Jezeří
- Jezeříské arboretum
- Zaniklá budova lesní správy
- Bývalá vodárna Jezeří
- Hraběcí (Čertova) kaple
- Stará štola Jezeří
- Povrchový lom ČSA

Zdroj: Obr. 24 - Mapa základní vybavenosti osady Černice – Mario Barra [online]. [cit. 26.07.2022].

Legenda mapy:

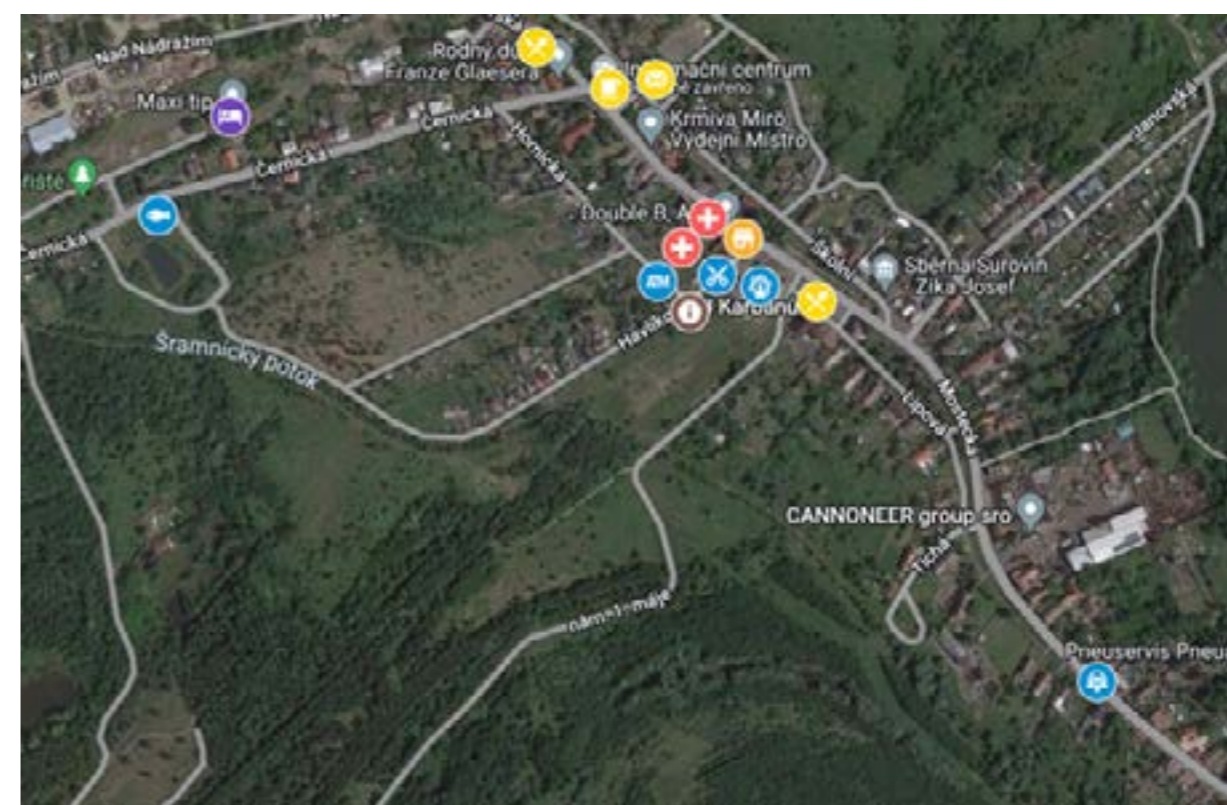
- Albrechtická štola a št. Jezeří
- Hostinec U Jezeří
- Sportbar Zrcadlo
- Pramen - Bažantka
- Studánka - Smolačka
- Vodní kaskáda
- Dětské hřiště Černice

Zdroj: Obr. 25 - Mapa vybavenosti H. Jiřetína – sever – Mario Barra [online]. [cit. 26.07.2022].

Legenda mapy (na předchozí straně dole):

- Kostel Nanebevz. Panny Marie
- Triola a. s.
- Frykol Medica s.r.o.
- Městský úřad Horní Jiřetín
- Česká pošta
- Smíšené zboží
- Kulturní dům a knihovna
- Autoservis Štajmark
- Luděk Novotný - autonovo.eu
- T.J. Horní Jiřetín
- Tady je Krakonošovo
- ZŠ a MŠ Horní Jiřetín
- Dětské hřiště Gen. Svobody
- Dětské hřiště Prokopa Holého

Zdroj: Obr. 26 - Mapa vybavenosti H. Jiřetína – jih – Mario Barra [online]. [cit. 26.07.2022].

Legenda mapy:

- Infocentrum Horní Jiřetín
- Pstruhařství Tesarz
- Pneuservis Pneumar
- Bankomat ČSOB
- Kadeřnictví
- Fresh Dent - zubní lékař
- Pohanka Medical s.r.o.
- COOP Jednota
- Kavárna Jiřetinka
- U Karbanů
- Club "U Jindřicha"
- Hotel Nádraží
- Dětské hřiště Horní Jiřetín

9. Zdroje

a. Knižní zdroje

- HUŠEK, Pavel et al. Zámecký park „Jezeří“: dendrologický průzkum a inventarizace zeleně včetně finančního hodnocení, 1980. 1 sv., 10 částí.
- KONEČNÝ, Leo Jan a Vlastimil NOVÁK. Kouzelný svět: vzpomínky na Jezeří: příroda, pamětihodnosti, pověsti. Most: Hněvín, 2018. ISBN 978-80-86654-40-9.
- KOUKAL, Pavel. Státní zámek Jezeří. Praha: Národní památkový ústav, 2005. ISBN 80-85036-31-2.
- KUČA, Karel. Průvodce po památkách: ve správě Národního památkového ústavu. 2. vydání. Praha: Národní památkový ústav, 2018. ISBN 978-80-7480-104-4.
- LEHKÝ, Ivan, Milan SÝKORA a Miloš ŽIHLA. Pyšná sídla mocných: hrady a tvrze na Mostecku. Most: Ústav archeologické památkové péče severozápadních Čech, 2014. ISBN 978-80-86531-14-4.

b. Internetové zdroje (zkráceno z odevzdané plné verze)

- 3D model zaniklého Ostrovskeho kláštera | média — Přírodovědecká fakulta UK. [online]. [cit. 25.07.2022]. Dostupné z: <https://www.natur.cuni.cz/fakulta/pro-media/aktuality/3d-model-zanikleho-ostrovskeho-klastera-media>
- 3D rekonstrukce krajiny na příkladu zaniklých obcí v českém pohraničí a vojenských újezdech | Digitální repozitář UK. Digitální repozitář UK [online]. Copyright © 2017 [cit. 25.07.2022]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/39625>
- Arboretum (Jezeří) - Památkový Katalog. Památkový Katalog [online]. [cit. 30.05.2022]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/arboretum-22300713>
- Do roku 2024 přijde na Mostecku o práci kolem tisícovky zaměstnanců hnědouhelného povrchového lomu ČSA | Sever. Český rozhlas Sever [online]. Copyright © 1997 [cit. 26.07.2022]. Dostupné z: <https://sever.rozhlas.cz/do-roku-2024-prijde-na-mostecku-o-praci-kolem-tisicovky-zamestnancu-8137574>
- Historie - Jezeří. [online]. [cit. 30.05.2022]. Dostupné z: <https://www.zamek-jezeri.cz/cs/o-zamku/historie>
- Homepage - Europa Nostra [online]. Copyright © f [cit. 30.05.2022]. Dostupné z: <https://www.europanostra.org/wp-content/uploads/2020/04/20200402-7ME2020-PR-CZ.pdf>
- Jedno z rypadel v lomu ČSA na Chomutovsku by se mohlo stát památkou. Vlastník lomu s tím nesouhlasí | iROZHLAS - spolehlivé zprávy. iROZHLAS - spolehlivé a rychlé zprávy [online]. Copyright © 1997 [cit. 25.07.2022]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/veda-technologie/technologie/cesko-rypadlo-pamatka-lom-csa-chomutovsko-cvut_2201200010_btk
- Jezeří - veduty hradů, zámků, měst a dalších míst - Johann Venuto - Hrady a zříceniny [online]. [cit. 31.05.2022]. Dostupné z: https://www.hrady-zriceniny.cz/img/stare4/Johann_Venuto/hrady/Jezeri_Johann_Venuto.jpg
- Jezeří – zámek na rozhraní dvou světů. Oficiální webové stránky. [online]. [cit. 30.05.2022]. Dostupné z: <https://www.zamek-jezeri.cz/cs>
- Jezeřské arboretum [online]. [cit. 30.05.2022]. Dostupné z: <http://rangiroa.sweb.cz/jezeri/arboretum.html>
- kaple, zvaná Hraběcí - Památkový Katalog. Památkový Katalog [online]. [cit. 25.07.2022]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/kaple-zvana-hrabeci-13919488>

- Lom ČSA se dočká zatopení. Vznikne zde jezero, skleníky i solární park | E15.cz. E15.cz - Byznys, politika, ekonomika, finance, události [online]. Copyright © 2001 [cit. 01.06.2022]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/domaci/lom-csa-se-docka-zatopeni-vznikne-zde-jezero-skleniky-i-solarni-park-1381630>
- Mapa cyklotrasy č. 3106 - Mapy.cz. [online]. [cit. 30.05.2022]. Dostupné z: <https://mapy.cz/zakladni?x=13.6541001&y=50.5186182&z=12&source=base&id=2140608>
- Největší jezero Čech: Město Most. Město Most: Titulní stránka [online]. [cit. 30.05.2022]. Dostupné z: <https://www.mesto-most.cz/nejvetsi-jezero-cech/d-38083>
- Po zatopení lomu ČSA vznikne obří farma, plovoucí soláry i bydlení - iDNES.cz [online]. [cit. 26.07.2022]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/usti/zpravy/mostecko-lom-csa-budoucnost-jezero-solary-farma-bydleni.A210623_144218_usti-zpravy_grr
- Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850–1970, díl I/1, Praha 1977. - s. 512-513 [cit. 30.05.2022]. <https://www.czso.cz/documents/10180/20538302/13n106cd1.pdf>
- Z mongolské stepi na Island. Česko může získat nový kus divočiny - Seznam Zprávy. Seznam Zprávy [online]. Copyright © 1996 [cit. 25.07.2022]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/tech-technologie-veda-z-mongolske-stepi-na-island-cesko-muze-ziskat-novy-kus-divociny-201210>
- Zámecký park - Jezeří. [online]. [cit. 30.05.2022]. Dostupné z: <https://www.zamek-jezeri.cz/cs/o-zamku/zamecky-park>
- Zámek Jezeří získá na svou záchranu podporu z evropského programu - Národní památkový ústav. [online]. [cit. 30.05.2022]. Dostupné z: <https://www.npu.cz/cs/npu-a-pamatkova-pece/npu-jako-instituce/zpravy/59500-zamek-jezeri-ziska-na-svou-zachranu-podporu-z-evropskeho-programu>
- Zničené kostely. Zničené kostely [online]. Copyright © 2008 [cit. 30.05.2022]. Dostupné z: <http://www.znicenekostely.cz/index.php?load=detail&id=13723>

c. Vložené mapové podklady

- Archiv ČÚZK. ČÚZK - Archiv [online]. [cit. 31.05.2022]. Dostupné z: <https://ags.cuzk.cz/archiv/>

d. Obrazová příloha

- Digitální atlas zaniklých krajín - Digitální atlas zaniklých krajín - Staré foto. 302 Found [online]. Copyright © Zaniklé krajiny 2022 [cit. 01.06.2022]. Dostupné z: <http://web.natur.cuni.cz/sekce-gr/zaniklekrajiny/atlas/component/phocagallery/category/117-mostecko-stare-foto?Itemid=0>
- Jezeri. Hrady na dobových obrazech [online]. Copyright © [cit. 01.06.2022]. Dostupné z: https://www.hrady-zriceniny.cz/img/stare7/Baron_severni_Cechy/Jezeri
- Jezeří - Proměny. Úvod - Proměny [online]. Copyright © 2022 [cit. 01.06.2022]. Dostupné z: <http://promeny.viareality.cz/PlaceChanges/Details/23681>
- Soubor:Antonin Mánes - zámek Jezeří (1814) obr01 crop.png – Wikipedie. [online]. [cit. 01.06.2022]. Dostupné z: [https://cs.m.wikipedia.org/wiki/Soubor:Antonin_M%C3%A1nes_-_z%C3%A1mek_Jeze%C5%99%C3%AD_\(1814\)_obr01_crop.png](https://cs.m.wikipedia.org/wiki/Soubor:Antonin_M%C3%A1nes_-_z%C3%A1mek_Jeze%C5%99%C3%AD_(1814)_obr01_crop.png)

Hodnocení závěrečné písemné práce

Závěrečnou práci na téma: Náhled do historie a potenciálu rozvoje státního zámku Jezeří a jeho okolí

kteřou vypracoval posluchač: Mario Barra

odevzdanou dne: 27.7. 2022

navrhuji ohodnotit stupněm: výborně

Oponentní posudek:

Posluchačem vybrané téma závěrečné práce je velice obtížné a náročné z řady důvodů:

- velikost objektu, areálu a přilehlého okolí
- značná devastace objektu a proměna okolí v souvislosti s těžbou hnědého uhlí
- složitá a nepřehledná poválečná historie
- nejistá budoucnost objektu v souvislosti s politicko-ekonomickými zájmy a z toho vyplývající nedostatečná a mnohdy i nulová snaha o jeho záchranu a údržbu. Tyto skutečnosti vedly nejprve téměř k totální devastaci objektu a v době bojů o těžební limity k velmi zdrženlivému přístupu obnovy ze strany vlastníka (Památkový ústav). Objekt od roku 1996, kdy byl zpřístupněn veřejnosti, fungoval v režimu provizoria téměř až do současnosti. Z těchto důvodů se zde nerealizovala odpovídajícím způsobem ani potřeba kvalitních stavebních, historických a restaurátorských průzkumů, které jsou pro další sofistikovanou obnovu nezbytné. Jako podklady sloužily spoře publikované zdroje, které byly, vzhledem k velikosti a významu objektu, nedostatečné, mnohdy fakticky nepřesné a někdy i zcela chybné.

Posluchač výběrem tématu dokázal odvalu a odhodlání chopit se výzvy k řešení problému velice komplikovaného, na který je navázáno značně synergii.

Práce je členěna do logicky navazujících částí s širokým záběrem, které v sobě zahrnují historii objektu, koexistenci s jeho bezprostředním i širším okolím v historických souvislostech, popisujících a hodnotících současnou situaci, stav památky, provoz, koncepci využití a způsob prezentace. Ve SWOT analýze podrobně vyhodnocuje potenciál objektu a jeho okolí, zároveň upozorňuje na nedostatky a problémy a navrhuje způsob jejich řešení. Dále pak do svých úvah

zahrnuje i návrhy studie, zpracovanou řadou subjektů participujících na celkové revitalizaci v lokalitě velkolomu ČSA a krajiny postižené těžbou na katastru města Horní Jiřetín.

Velice oceňuji ochotu posluchače konzultovat práci se správou zámku přímo na objektu a akceptovat připomínky oponenta a na základě těchto připomínek ji zčásti přepracovat a zčásti doplnit. Díky tomuto přístupu vznikla kvalitní výchozí studie, která bude přínosem při plánování dalšího rozvoje a směřování nejen zámku Jezeří, ale i tohoto těžce zkoušeného kousku české krajiny.

.....
podpis hodnotitele
Mgr. Hana Krejčová

V Jezeří dne: 7. 9. 2022

| C6 |

**ZDROJE NÁVRHOVÉ ČÁSTI DP,
INSTRUKCE PRO AI**

digitální zdroje podkladů (jinde neuvedené)

- Mapy - podkladní - ve formátu PDF - export z Geoportálu ČÚZK. Online. Dostupné z: <https://ags.cuzk.cz/geoprohlizec/>. [cit. 2024-05-22].
- Multikriteriální analýza lokality ČSA, zpracovaný subjekty Deloitte, VRV, ENACO v roce 2022. In: Ministerstvo průmyslu a obchodu České republiky. 2022.
- Návrh komplexního a efektivního využívání území lomu ČSA po ukončení těžby: č. j. OVA: 457/23. In: Úřad vlády České republiky. 2023.
- Usnesení Vlády České republiky k materiálu „Návrh komplexního a efektivního využívání území lomu ČSA po ukončení těžby“: č. 479. In: Úřad vlády České republiky. 2023.
- Technické výkresy korečkového rypadla RK5000, situovanému na území velkolomu ČSA. Prof. Ing. arch. Tomáš Šenberger, FSv ČVUT v Praze. Rok vydání neznámý.
- Technické výkresy korečkového rypadla RK5000, situovanému na území velkolomu ČSA. Severní energetická a.s. Rok vydání neznámý.

knižní zdroje v digitální podobě

- BARTŮŇKOVÁ, Kristýna a SOKOL, Zbyněk. Vliv nově vzniklé jezerní plochy na mikroklima. Vodní hospodářství. 2013, roč. 63, č. 4, s. 106-111.
- POKORNÝ, Daniel. Vodohospodářské aspekty při plánovaném zatápění zbytkových jam po ukončení těžby hnědého uhlí v Ústeckém kraji. Vodní hospodářství. 2021, roč. 71, č. 7-8, s. 1-5.
- ŘÍHOVÁ AMBROŽOVÁ, Jana a IVANOVOVÁ, Petra. Hydrická rekultivace na Mostecku. První výsledky hydrobiologického průzkumu hydricky rekultivovaného Mostecku. Vodní hospodářství. 2013, roč. 63, č. 4, s. 102-106.

vysokoškolské a jiné závěrečné práce

- BARRA, Mario. Náhled do historie a potenciálu rozvoje státního zámku Jezeří a jeho okolí. Závěrečná práce Rekvalifikačního kurzu PP NPÚ GnŘ, vedoucí PhDr. Hana Řezníčková. Praha: Národní památkový ústav, generální ředitelství, 2022.
- BARRA, Mario. Dvojdům zahradníka a správce – Jezeří. Semestrální práce - TZB a infrastruktura sídel III, vedoucí Ing. Zuzana Vyoralová, PhD. Praha: Fakulta architektury ČVUT v Praze, 2023.
- BARRA, Mario. Návrh dřevěného přístřešku se sezením na náves v Popelíně. Semestrální práce - Provádění, řízení a ekonomie staveb IV, vedoucí Ing. Michaela Kostecká, PhD.. Praha: Fakulta architektury ČVUT v Praze, 2022.
- BARRA, Mario. Paměť krajiny a lidí v ní žijících. Semestrální práce - Historické stavby a sídla III, vedoucí doc. Ing. arch. Milena Hauserová, CSc.. Praha: Fakulta architektury ČVUT v Praze, 2024.
- BARRA, Mario. Zámek Jezeří a okolí. Semestrální práce - Územní plánování I, vedoucí prof. Ing. arch. Karel Maier, CSc. Praha: Fakulta architektury ČVUT v Praze, 2022.

internetové zdroje

- Canva.com. Online. Dostupné z: <https://www.canva.com/>. [cit. 2024-05-22].
- NPP lom ČSA - AOPK ČR. Online. Dostupné z: <https://nature.cz/npp-lom-csa>. [cit. 2024-05-22].

instrukce pro AI - úprava vizualizací

- **Vizualizace č. 1:**

Do levé části (prostor vyznačen virtuálním perem) vlož modrou, lehce zvlněnou vodní hladinu. Do pravé části (prostor vyznačen virtuálním perem) vlož nízkou zelenou trávou, nikoliv sytě zelenou, na ni situované fotovoltaické panely orientované vlevo. Do dolní části (prostor vyznačen virtuálním perem) vlož několik zelených stromů, nezakrývajících výhled, stromy budou vzrostlé, nezakrývající výhled na území.

- **Vizualizace č. 2:**

Do střední části ((prostor vyznačen virtuálním perem) v místě současného zatrubnění vlož otevřené, lehce zvlněné koryto řeky, po obou stranách vyšší břehy, zatravněné, svažující se k říčnímu korytu. Nevkládej stíny a odrazy odmazaných prvků. Tráva na březích (prostor vyznačen virtuálním perem) bude nízká, pochozí, zelená, nikoliv ostře. Betonové panely v pravé a levé části (prostor vyznačen virtuálním perem) budou odstraněny a nahrazeny trávou.

- **Vizualizace č. 3:**

Do přední části (prostor vyznačen virtuálním perem) vlož nízkou tmavě zelenou trávou, žádnou ostrou barvu. Porost bude nízký, bez výskytu jakékoliv vegetace. Doprostřed (prostor vyznačen virtuálním perem) vlož vodní hladinu tmavě modré barvy, realistickou, několik plachetnic. Do zadní části (prostor vyznačen virtuálním perem) vlož mlatovou cestu, alej stromů po obou stranách cesty, na břeh jezera pláž s pískem okrové barvy a dvě stavby (restaurace a hygienické zázemí). Následně byl samostatně vložen model rypadla RK5000 s odstraněným pozadím.

- **Vizualizace č. 4:**

Do vyznačeného prostoru (prostor vyznačen virtuálním perem) vlož nízkou zelenou trávou světlejší barvy, odstraň stávající nevzhlednou zeminu a bahno. Modrý objekt (prostor vyznačen virtuálním perem) nahraď nízkou dřevěnou stavbou s dveřmi. Do zatravněného prostoru vlož pěší cestu směrem k rypadlu.

- **Vizualizace č. 5:**

Na vyznačené ploše (prostor vyznačen virtuálním perem) odstraň stávající nevzhlednou zkorodovanou podlahu, nahraď ji kovovým povrchem našedlé barvy, zachovej uspořádání jednotlivých částí prostoru. Vlevo za zábradlí (prostor vyznačen virtuálním perem) vlož vodní hladinu tmavě modré barvy s několika plachetnicemi, na okraj jezera vlož pláž s pískem a dvěma objekty, dále několik staveb, mlatovou cestu a alej lemující cestu po obou stranách. Samostatně byly vloženy turistické dalekohledy s odmazaným pozadím.

- **Vizualizace č. 6:**

Na vyznačený prostor (prostor vyznačen virtuálním perem) vlož šedou kovovou podlahu, zachovej rovné uspořádání. Samostatně zde byly vloženy siluety lidských postav s odmazaným pozadím.

vývoj úprav fotografií pomocí AI - vizualizace č. 1

Na dvou níže uvedených vizualizacích jsou představeny mezistavy úpravy fotografie pro návrhový stav diplomové práce - originální a upravenou část lze nalézt v části B9 diplomové práce - návrhové části na straně 298.

Stav úpravy vizualizace za pomoci aplikace Canva na bázi AI po úpravě vegetace a terénu

Stav úpravy vizualizace za pomoci aplikace Canva na bázi AI po vložení vodní hladiny a břehů

